

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 441/14
Zarządu Województwa Łódzkiego
z dnia 10 kwietnia 2014 r.

Zarząd Województwa Łódzkiego

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO NA LATA 2014-2020

PROJEKT - WERSJA 4.0

Łódź, kwiecień 2014 r.

PROJEKT

Opracowanie:

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

SPIS TREŚCI

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	6
Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej	6
Sekcja 1.2 Uzasadnienie alokacji finansowej.....	28
SEKCJA 2. OSIE PRIORYTETOWE	41
Sekcja 2.A Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna	41
Oś priorytetowa I – Innowacyjność i konkurencyjność.....	41
Oś priorytetowa II – Transport.....	69
Oś priorytetowa III – Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	89
Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa.....	121
Oś Priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne	156
Oś Priorytetowa VI – Kompetencje i adaptacyjność	184
Sekcja 2.B Opis osi priorytetowych dotyczących pomocy technicznej	218
Oś Priorytetowa VII – Pomoc techniczna	218
SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY	222
Sekcja 3.1 Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania	222
Sekcja 3.2 Łączne środki finansowe w podziale na fundusz oraz współfinansowanie krajowe (EUR)	224
SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO	227
Sekcja 4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (w stosownych przypadkach)	227
Sekcja 4.2 Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w stosownych przypadkach)	228
Sekcja 4.3 Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT) (w stosownych przypadkach)	230
Sekcja 4.4 Rozwiązania na rzecz przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach danego programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim (w stosownych przypadkach).....	230
Sekcja 4.5 Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie (w stosownych przypadkach)	230
SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)	232
Sekcja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym	232

Sekcja 5.2 Strategia służąca zaspokojeniu szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem / grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym oraz, w stosownych przypadkach, wkład do zintegrowanego podejścia ustanowionego w umowie partnerstwa.....	234
SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH).....	240
SEKCJA 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW	241
Sekcja 7.1 Odpowiednie instytucje i podmioty	241
Sekcja 7.2 Zaangażowanie właściwych partnerów	244
7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego	244
7.2.2 Granty globalne (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)	247
7.2.3 Alokowanie zasobów przeznaczonych na budowanie potencjału (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)	247
SEKCJA 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNymi UNIjNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI	249
SEKCJA 9. WARUNKI WSTĘPNE.....	254
Sekcja 9.1 Warunki wstępne.....	254
Sekcja 9.2 Opis przedsięwzięć służących spełnieniu warunków wstępnych, odpowiedzialne podmioty i harmonogram takich przedsięwzięć	254
SEKCJA 10. ZMNIEJSZENIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW.....	255
SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE.....	256
Sekcja 11.1 Zrównoważony rozwój.....	256
Sekcja 11.2 Równość szans i niedyskryminacja.....	257
Sekcja 11.3 Równouprawnienie płci.....	258
SEKCJA 12. ODRĘBNE ELEMENTY	261
Sekcja 12.1 Duże projekty, których wdrożenie zaplanowano w okresie programowania	261
Sekcja 12.2 Ramy wykonania programu operacyjnego	261
Sekcja 12.3 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie programu	262
ZAŁĄCZNIKI W RAMACH PROGRAMU	264
Załącznik 1. Rysunki do Sekcji 1 i 5	264
Załącznik 2. Powiązanie pomiędzy RPO WŁ na lata 2014 – 2020, Umową Partnerstwa, Strategią Europa 2020, Krajowym Programem Reform i dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego i krajowego (Sekcja 1)	277
Załącznik 3. Koordynacja między funduszami polityki spójności, EFRROW, EFMR oraz innymi unijnymi i krajowymi instrumentami finansowania oraz EBI w RPO WŁ na lata 2014-2020 (Sekcja 8)	295

Załącznik 4. Główne grupy beneficjentów	333
Załącznik 5. Wykaz skrótów	335
ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014 JAKO ODDZIELNE PLIKI.....	339

PROJEKT

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1.1.1 Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1. INNOWACYJNOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ

Program w ramach I osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”.

Dla województwa głównym wyzwaniem najbliższych lat w zakresie innowacyjności i konkurencyjności jest restrukturyzacja technologiczna gospodarki oraz rozwój przedsiębiorczości i poprawa konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej sektora MŚP.

Region dysponuje znaczącym oraz wyspecjalizowanym potencjałem naukowym i badawczo-rozwojowym w zakresie nowoczesnych technologii (m.in. nanotechnologii, mechatroniki, biotechnologii – województwo aspiruje do miana bioregionu) oraz w dziedzinach: medycyna i farmacja, włókiennictwo (zwłaszcza produkcja nowoczesnych tkanin), branża chemiczna i ogrodnictwo. Sektorem mającym duże znaczenie dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w regionie jest sektor TIK.

W 2011r. w województwie funkcjonowało 131 jednostek prowadzących działalność B+R (5,9% jednostek naukowo-badawczych w Polsce), w tym 105 należących do sektora przedsiębiorstw. Jednak wpływ sektora B+R na innowacyjność gospodarki jest ograniczony. Kluczowym problemem jest niewystarczająca umiejętność przyswajania i komercjalizacji wiedzy naukowej oraz niewielki zakres współpracy między sektorem naukowym i badawczo-rozwojowym a gospodarką i w konsekwencji ograniczony stopień tworzenia oraz dyfuzji innowacji. Do przyczyn niskiego zakresu współpracy między sferą B+R a gospodarką należy zaliczyć: brak środków finansowych po stronie przedsiębiorstw do zlecenia badań w sektorze naukowo-badawczym, brak odpowiedniego systemu zachęt dla szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych do podejmowania współpracy z przedsiębiorstwami, nieznanomość potrzeb przedsiębiorstw na badania przez sektor B+R, brak wiedzy przedsiębiorców na temat badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych w sferze B+R. Brak jest również zaplecza naukowo-badawczego dla niektórych specjalizacji regionalnych a w strukturze finansowania sfery B+R zbyt mały udział ma sektor przedsiębiorstw (11% przy ok. 49% przypadających na sektor szkolnictwa wyższego oraz 40% na jednostki naukowe i badawczo-rozwojowe). Strefę badawczo-rozwojową charakteryzują niedostateczne nakłady na maszyny i urządzenia techniczne. Naukowcy korzystają ze starej, zużytej aparatury (wskaźnik zużycia aparatury, będący stosunkiem procentowym wartości zużycia do wartości brutto środków trwałych wzrósł w województwie łódzkim w latach 2007-2010 z wartości 76,7% do 81,7%), co ogranicza możliwość prowadzenia badań naukowych na poziomie zbliżonym do naukowców z bardziej zaawansowanych technologicznie państw. Mimo problemów z wyposażeniem w nowoczesną aparaturę łódzkie ośrodki naukowe wyróżniają się w Polsce i są

zauważalne na świecie ze względu na zaawansowane badania w zakresie m.in. biologii, chemii, fizyki i technologii polimerów oraz ich wykorzystania do produkcji tworzyw sztucznych i włókien syntetycznych. Przedsiębiorstwa przemysłowe w regionie cechuje niski stopień innowacyjności o czym świadczą: jeden z najniższych w kraju odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wprowadzających innowacje produktowe i procesowe (11%) (rys.1,zał.1), wskaźnik komercjalizacji innowacji¹, który w latach 2006-2011 spadł z 9,0% do 4,3% oraz niewielki udział w sprzedaży ogółem wyrobów średniowysokiej i wysokiej techniki (województwo 22,9%, Polska 32,9%). W regionie przeważają ponadto przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie charakteryzujące się niskim potencjałem innowacyjnym i nie posiadające własnego zaplecza B+R. Innowacyjność przedsiębiorstw ogranicza się do zakupu nowoczesnych maszyn i urządzeń, a zakup wyników prac badawczo-naukowych (np. patenty, licencje) jest rzadko stosowany. Także liczne w regionie instytucje otoczenia biznesu w niewielkim stopniu zajmują się wsparciem dyfuzji innowacji z sektora naukowego do przedsiębiorstw. Do 2005r. województwo wyróżniało się na tle kraju wysokim poziomem przedsiębiorczości mierzonym liczbą podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON (6.)², a szczególnie liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (4.). Przedsiębiorczość w regionie gwałtownie spadła w 2009r. (o ok.10%, najwięcej w kraju), co przełożyło się na zmniejszenie dynamiki wzrostu regionalnego PKB. W latach 2010-2012 liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie ponownie wzrosła (rys.2,zał.1), ale nie osiągnęła już poziomu z 2005r. a poziom przedsiębiorczości pozostał poniżej średniej krajowej (10.). W latach 2009-2011 nastąpił także spadek nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, który przełożył się na wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw (6.). Przedsiębiorczość w regionie charakteryzuje: niska „przeżywalność” przedsiębiorstw, ograniczenie przedsiębiorczości do „małego biznesu”, podatność na zmiany cyklu koniunkturalnego, niewielki zakres działalności innowacyjnej, niechęć przedsiębiorców do kooperacji i współpracy. Przedsiębiorcy w zarządzaniu firmą powinni być nastawieni nie tylko na zysk finansowy, ale również uwzględniać szeroko pojęte interesy społeczne i ekologiczne w otoczeniu firmy. Szansą na aktywizację społeczno-gospodarczą regionu jest m.in. rozwój przedsiębiorstw społecznych. Wzmocnienie funkcji istniejących przedsiębiorstw społecznych wymaga nakładów inwestycyjnych, co powinno doprowadzić do zwiększenia zatrudnienia oraz zwiększenia skali ich działań. Bariery dla rozwoju przedsiębiorstw społecznych jest ograniczony dostęp do kapitału. Istotną rolę w rozwoju przedsiębiorczości odgrywa atrakcyjna oferta inwestycyjna oraz instytucje finansowe, oferujące instrumenty finansowe wspierające przedsięwzięcia m.in. wysokiego ryzyka. Pod względem konkurencyjności zewnętrznej w gospodarce regionu obserwuje się rosnącą rolę eksportu i wzrost poziomu eksportu wyrobów o wyższym stopniu przetworzenia (rys.3, zał.1). Udział województwa w eksporcie Polski wynosi jednak zaledwie 3,7%.

Liczba Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) w regionie systematycznie rośnie, ale przeważają wśród nich ośrodki szkoleniowo-doradcze. Istnieje potrzeba powstania ośrodków oferujących wyspecjalizowane usługi m.in. w zakresie transferu technologii i inkubacji działalności gospodarczej, a także IOB zapewniających przedsiębiorcom kompleksowe usługi oraz służących wdrażaniu Regionalnej Strategii Innowacji (RIS3).

Efektom interwencji w zakresie poprawy innowacyjności regionalnej gospodarki będzie: unowocześnienie infrastruktury B+R (aparatury badawczej) służącej rozwojowi specjalizacji regionalnych opartych na potencjałach endogenicznych regionu wskazanych w Regionalnej Strategii

¹ Wskaźnik komercjalizacji innowacji – liczony jako udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach ze sprzedaży wyrobów ogółem.

² Cyfra z kropką w nawiasie oznacza pozycję województwa łódzkiego na tle kraju.

Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030 (RSI LORIS 2030)³, zwiększenie współpracy między sferą naukowo-badawczą a sektorem przedsiębiorstw, zwiększenie wykorzystania B+R w przedsiębiorstwach i integracja procesu innowacyjnego „od pomysłu do przemysłu”, zwiększenie znaczenia konsorcjów przemysłowo-naukowych i przedsiębiorstw posiadających status centrów badawczo-rozwojowych, rozwój innowacji technologicznych, organizacyjnych, marketingowych, społecznych, ekoinnowacji w przedsiębiorstwach z sektora przemysłu i usług. Działania w tym obszarze przyczynią się do: modernizacji regionalnej gospodarki, podniesienia poziomu technologicznego przedsiębiorstw oraz wypracowania własnych, nowoczesnych technologii w branżach uznanych za specjalizacje regionalne.

Efektom interwencji w zakresie poprawy konkurencyjności MŚP będzie: wzrost przedsiębiorczości mieszkańców regionu i powstanie znacznej liczby nowych firm (m.in. start-up-y, spin-off-y, przedsiębiorczość akademicka), rozwój istniejących przedsiębiorstw i wzrost stopnia ich „przeżywalności”, integracja środowisk biznesowych oraz budowanie sieci powiązań między przedsiębiorstwami, uczelniami i placówkami naukowymi, IOB oraz samorządami terytorialnymi. Działania w tym obszarze przyczynią się do: zwiększania aktywności inwestycyjnej i zatrudnienia, wprowadzenia na rynek nowych wyrobów i usług, likwidacji luki finansowej, szczególnie dotkliwej dla mikro i małych przedsiębiorstw, rozwoju sieci klastrów opartych na endogenicznym potencjale województwa, profesjonalizacji instytucji otoczenia biznesu. Nastąpi poprawa jakości i kompleksowości oferty inwestycyjnej, rozwój systemu zachęt do inwestowania w regionie przez podmioty gospodarcze spoza regionu i kraju oraz wzmocnienie promocji gospodarczej zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* (SRWŁ 2020) (rys. 22, 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetów *Strategii Europa 2020*: Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach oraz Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

2. TRANSPORT

Program w ramach II osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki” i „Poprawa spójności terytorialnej”.

Dla województwa, budującego przewagę konkurencyjną na atrakcyjności położenia na przecięciu 2 korytarzy transportowych sieci bazowej TEN-T, głównymi wyzwaniami w zakresie transportu są wzmocnienie i rozwój powiązań drogowych układu regionalnego z układem krajowym i europejskim (z siecią TEN-T), poprawa jakości funkcjonowania transportu kolejowego, rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego oraz rozwój sektora usług logistycznych (rys.4, zał.1).

Jakość istniejącego układu drogowego, ograniczająca dostępność transportową, sukcesywnie poprawia się, ale w dalszym ciągu występują duże potrzeby inwestycyjne. Ponad 40% dróg wojewódzkich jest w stanie złym i niezadowolającym. Złym stanem technicznym i niewystarczającymi parametrami charakteryzują się również drogi powiatowe i gminne. Duże obciążenie ruchem samochodowym (szczególnie ciężarowym) dróg krajowych (3.) i wojewódzkich (4.) (rys.5, zał.1) wpływa na wzrost uciążliwości dla mieszkańców i stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu. Region charakteryzuje się wysoką liczbą wypadków drogowych – 3 905 (3.) i ofiar śmiertelnych – 296 (4.) (rys.6, zał.1). Sieć

³ Specjalizacje regionalne: branża medyczna, farmacja i kosmetyki, energetyka, nowoczesny przemysł włókienniczy i przemysł mody, zaawansowane materiały budowlane, innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno- spożywcze, informatyka i telekomunikacja.

kolejowa w województwie jest słabo rozwinięta (rys.7, zał.1). Gęstość linii w 2012 r. wynosiła 5,8 km/100 km² (10.), dlatego niezbędne jest jej uzupełnienie o nowe odcinki linii kolejowych. Ponadto zły stan techniczny sieci wymaga inwestycji modernizacyjnych oraz rehabilitacyjnych przywracających prędkości konstrukcyjne i eliminujących „wąskie gardła”. Z uwagi na niedostateczną jakość infrastruktury służącej obsłudze pasażerów niezbędne są także działania dotyczące infrastruktury dworcowej. Barięą jest także niezadowolający stan techniczny taboru (średni wiek pociągów będących w posiadaniu Samorządu WŁ⁴ wynosił w 2013r. 31 lat). Komunikacja publiczna funkcjonuje w większości dużych miast regionu. Problemem jest niewielki udział nowoczesnego ekologicznego taboru⁵, zły stan techniczny infrastruktury liniowej transportu szynowego oraz brak integracji systemów komunikacji zbiorowej. Niewystarczająca jakość systemów transportowych (drogowego, kolejowego, zbiorowego) wskazuje potrzebę udrożnienia płynności ruchu oraz podejmowania bardziej dynamicznych działań na rzecz integracji systemów transportu, wprowadzenia priorytetu dla transportu zbiorowego (np. buspasy) i wdrażania ITS⁶. Ograniczeniem jest także słabo rozwinięty system dróg rowerowych.

Stopniowo dopełniający się strategiczny układ drogowy⁷ województwa zwiększa dostępność zewnętrzną regionu i sprzyja działalności logistycznej. Systematycznie zwiększa się powierzchnia magazynowa, która w 2013r. wynosiła 1013 tys. m² (4.), zauważalny jest rozwój terminali integrujących systemy transportu towarów. Z uwagi na dynamiczny rozwój usług logistycznych w regionie wzmocnienia wymaga infrastruktura terminali przeładunkowych, w tym połączenia drogowe z siecią transportową regionu oraz systemy zarządzania i monitoringu.

Efektom interwencji będzie: rozwój wysokiej jakości infrastruktury drogowej wspierającej powiązania funkcjonalne regionu, poprawa bezpieczeństwa ruchu, utworzenie nowoczesnego, efektywnego systemu transportu kolejowego, rozwój sprawnego niskoemisyjnego systemu transportu zbiorowego. Prowadzone działania przyczynią się do uatrakcyjnienia transportu zbiorowego, co pozwoli ograniczyć wykorzystanie transportu indywidualnego i wpłynie na zmniejszenie negatywnych oddziaływań transportu na środowisko. Interwencja wpłynie także na rozwój sektora usług logistycznych oraz uwielomodalnienie transportu towarowego.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy: w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej, poprawy jakości kolejowego transportu zbiorowego, rozwoju sektora usług logistycznych – obszaru województwa, w zakresie rozwoju niskoemisyjnego systemu publicznego transportu zbiorowego – w szczególności miast i ich OF (rys. 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój zrównoważony, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA

Program w ramach III osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”.

Kluczowymi wyzwaniami województwa w nadchodzących latach w zakresie gospodarki niskoemisyjnej i ochrony środowiska są: efektywne wykorzystanie potencjału posiadanych zasobów i warunków do rozwoju energetyki niskoemisyjnej, wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawa zdolności adaptacyjnych do zmian klimatu, racjonalizacja gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, ochrona stanu i poprawa jakości środowiska przyrodniczego.

⁴ Tabor będący własnością spółki Przewozy Regionalne oraz udostępniany w formie dzierżawy i użyczenia przez Samorząd Województwa Łódzkiego.

⁵ Tramwajów i autobusów wyposażonych w system zmniejszonego spalania EEV.

⁶ Inteligentne Systemy Transportowe

⁷ Autostrady A1, A2, droga ekspresowa S8.

Elementami warunkującymi wykorzystanie OZE w województwie są: położenie regionu w strefie umiarkowanych wiatrów i nasłonecznienia, znaczny potencjał do produkcji biomasy, znaczne zasoby wód geotermalnych⁸ oraz niewielki spadek rzek. Najsilniej rozwijającą się gałęzią OZE jest energetyka wiatrowa (294 MW, 168 instalacji), zauważalne jest coraz częstsze współspalanie biomasy. Województwo charakteryzuje się niskim stopniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W latach 2007-2013 moc zainstalowana urządzeń OZE wzrosła z 49 MW do 360 MW (4.), jednak pod względem produkcji energii elektrycznej z OZE region lokuje się na 8. miejscu w kraju (rys.8, zał.1). Problemem jest niska efektywność energetyczna w sektorach publicznym i budownictwa mieszkaniowego. Wynika to ze złego stanu technicznego znacznej części zabudowy w miastach. Zapóźnienia inwestycyjne w powyższym zakresie oraz brak planów gospodarki niskoemisyjnej skutkują brakiem wsparcia dla nowych projektów w zakresie efektywności energetycznej, m.in. dotyczących zastosowania nowych technologii (domy pasywne⁹ i zeroemisyjne¹⁰). Zużycie energii elektrycznej ogółem na 1mln zł PKB (energochłonność) w latach 2007-2010 utrzymywało się na stałym poziomie 0,13G Wh (w kraju 0,10 GWh).

Nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe następujące wskutek zmian klimatycznych stanowią znaczne uwarunkowanie dla rozwoju regionu. W województwie zauważalny jest pogłębiający się deficyt wód powierzchniowych (rys.9, zał.1) i występowanie zjawiska stepowienia (w pn. i pn.-zach. części regionu), z drugiej zaś strony wzrost zagrożenia powodziowego (rys.10, zał.1) oraz problem z zagospodarowaniem wód opadowych na terenach miejskich. Znajdujące się w regionie 672 zbiorniki retencyjne (11.) o pojemności 19 014,6 dam³ (9.) nie zapewniają poziomu magazynowania wód umożliwiającego przeciwdziałanie skutkom suszy. Okresowo występująca susza powoduje dużą liczbę (945 w 2012r.) pożarów lasów w porównaniu ze średnią dla Polski wynoszącą 579 zdarzeń.

Wzmocnienia wymaga wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, rozwój regionalnego systemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania zagrożeń. Realizacja celów Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu 2020 umożliwi rozwiązanie problemów związanych ze skutkami zmian klimatycznych.

Województwo charakteryzuje się niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą dla zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi oraz niebezpiecznymi¹¹, w tym azbestu, wymagającą rozbudowy i wprowadzenia nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Rozwijający się system selektywnego zbierania odpadów komunalnych¹² spowodował, że w 2012r. na składowiska trafiło 53% zebranych odpadów (Polska 83%)¹³, których nie poddano odzyskowi. Wiele składowisk nie spełnia wymogów ekologicznych i wymaga zamknięcia (5) oraz rekultywacji (34) (rys.11, zał.1), rozwiązania wymaga również problem dzikich wysypisk.

W regionie występują dysproporcje sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, głównie na terenach wiejskich (rys.12, zał.1), co zwiększa możliwość zanieczyszczenia środowiska ściekami. W 2012r. odsetek ludności obsługiwanej siecią wodociągową w gminach wiejskich wzrósł do 81,8% (kraj 76,2%), jednocześnie obszary wiejskie charakteryzował nadal niski poziom obsługi zbiorczymi systemami

⁸ Wody geotermalne wykorzystywane są do produkcji ciepła w Uniejowie i Poddębicach

⁹ Dom pasywny – obiekt budowlany, wyróżniający się bardzo dobrymi parametrami izolacyjnymi przegród zewnętrznych oraz zastosowaniem szeregu rozwiązań, mających na celu zminimalizowanie zużycia energii w trakcie eksploatacji. Zapotrzebowanie energetyczne wynosi poniżej 15 kWh/(m²·rok) (w domach tradycyjnych może osiągać nawet 120 kWh/(m²·rok).

¹⁰ Budynek zeroemisyjny – wykorzystujący dostępne na miejscu źródła energii odnawialnych, które równoważą emisje spowodowane przez używanie nieodnawialnych źródeł energii.

¹¹ Na terenie województwa wyznaczone zostały 4 Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi, w których docelowo funkcjonować będzie 14 Regionalnych Instalacji do Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) - obecnie działa 5.

¹² Odsetek odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w województwie, w ciągu ostatnich 5 lat wzrósł o 4 p.p. do poziomu 11,4% (śr.kraj. 10,5%).

¹³ Dane pochodzą z BDL na koniec 2012 r. oraz z dokumentu „Ochrona środowiska 2013”.

kanalizacji¹⁴ (województwo 17,9%, kraj 29,4%). Wyznaczone w regionie 74 aglomeracje ściekowe, ujęte w KPOŚK (w tym 45 poniżej 10 tys. RLM), wymagają działań w zakresie budowy oczyszczalni (4), modernizacji technologii oczyszczania (3) oraz rozbudowy sieci kanalizacyjnej¹⁵. Wzrost ilości osadów pościekowych wymaga wzmocnionych działań w zakresie uporządkowania gospodarki osadami w oczyszczalniach, w tym ich odzysku¹⁶. W celu ograniczenia strat wody ważne jest uszczelnienie systemów wodociągowych.

Województwo charakteryzuje się niewielką powierzchnią (15.) obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną¹⁷ oraz brakiem spójnego systemu ekologicznego (rys.13, zał.1). Problemem jest niewielka liczba opracowanych planów ochrony. W 2012r. obowiązywały plany ochrony dla 42 z 96 rezerwatów i parków krajobrazowych. W odniesieniu do obszarów Natura 2000 dla 9 spośród 41 obszarów (o łącznej powierzchni 2 415 100 ha) trwały prace nad planami zadań ochronnych. Wobec silnej i narastającej antropopresji na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo szczególnie istotne jest utrzymanie i ochrona różnorodności biologicznej, przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (w tym zagrożonych), przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, wspieranie programów edukacyjnych i informacyjno-promocyjnych podnoszących świadomość ekologiczną. Ponadto istotne jest ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz rozwój infrastruktury turystycznej.

W województwie łódzkim występuje problem związany z przekroczeniem dopuszczalnych norm hałasu komunikacyjnego zwłaszcza w porach nocnych największych miast regionu¹⁸. Dotychczas istniejący system monitorowania hałasu jest niewystarczający i wymaga rozbudowy.

Efektami interwencji podjętych w obszarze gospodarki niskoemisyjnej będzie: wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz racjonalizacja gospodarowania energią w budynkach sektora publicznego i budownictwa mieszkaniowego. Efektami interwencji podjętych w obszarze ochrony środowiska będzie: poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego i ograniczenie skutków suszy oraz zwiększenie efektywności funkcjonowania służb ratowniczych, oszczędność zasobów i ochrona czystości wód podziemnych i powierzchniowych oraz podniesienie standardów życia mieszkańców, poprawa stanu środowiska (szczególnie różnorodności biologicznej) oraz wzrost atrakcyjności turystycznej regionu. W zakresie ograniczenia hałasu rozszerzenie monitoringu jego poziomu umożliwi wdrożenie działań, które spowodują zmniejszenie tej uciążliwości.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa, a w zakresie gospodarki wodno-ściekowej – obszaru całego województwa, zwłaszcza aglomeracji wskazanych w KPOŚK.

Efektami interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój zrównoważony, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

4. REWITALIZACJA I USŁUGI DLA SPOŁECZEŃSTWA

Program w ramach IV osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”, „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej” oraz „Podniesienie sprawności i efektywności państwa”.

¹⁴ W 2004 r. w województwie odsetek ludności obsługiwanej siecią kanalizacyjną w gm. wiejskich wynosił 9,2%, tj. blisko dwukrotnie niższy niż średnia krajowa (17,3%)

¹⁵ W kwestii wypełnienia Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) dostępne dane ulegną zmianie po jego aktualizacji.

¹⁶ Obecnie jedynie Grupowa Oczyszczalnia Ścieków w Łodzi ma w pełni rozwiązany problem unieszkodliwiania osadów ściekowych i skratek metodą inną niż przez składowanie – wyposażona jest w nowoczesną instalację do termicznego ich przekształcania.

¹⁷ Dane z BDL na 2012 r. Podana pozycja województwa na tle kraju nie uwzględnia powierzchni obszarów Natura 2000.

¹⁸ Dane z Raportu o stanie środowiska województwa łódzkiego w 2012 r.

W nadchodzących latach w regionie kluczowymi wyzwaniami w zakresie rewitalizacji i rozwoju usług dla społeczeństwa będą: rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych miast, zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego, rozwój instytucji kultury, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym e-usług, oraz efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów rozwojowych w zakresie turystyki.

Poważnymi problemami dużych ośrodków miejskich są: zanikające funkcje społeczno-gospodarcze i depopulacja, częściowo związana z postępującym procesem suburbanizacji. Skutkuje to wieloaspektową degradacją terenów mieszkaniowych, przede wszystkim na obszarach śródmiejskich, przemysłowych, powojkowych i pokolejowych; przestrzenną (zanieczyszczenie powietrza i hałas komunikacyjny, degradacja gleby, niska jakość przestrzeni publicznych, chaos przestrzenny); techniczną (dekapitalizacja zabudowy, brak zaopatrzenia w media); gospodarczą (utrata funkcji gospodarczych, słaba koncentracja podmiotów gospodarczych) i społeczną (bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne, przestępczość). Tereny zdegradowane są wyłączone z użytkowania, co utrudnia efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych miast. Większość ośrodków ma rozpoznane problemy w zakresie degradacji tkanki miejskiej i sprecyzowane koncepcje działań rewitalizacyjnych. Wszystkie miasta liczące powyżej 40 tys. mieszkańców charakteryzuje degradacja śródmieść. Największą skalę problemów rewitalizacyjnych obserwuje się w Łodzi, gdzie rewitalizacji wymaga strefa wielkomiejska z przenikającą się zabudową przemysłową i mieszkaniową¹⁹ (rys.14, zał.1). Doświadczenia z lat 2009-2011 w zakresie przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych (głównie na pojedynczych obiektach) wskazują na konieczność kompleksowego podejścia do procesów rewitalizacji (w aspekcie społecznym, gospodarczym, technicznym, przestrzennym).

Problem zdegradowanych terenów dotyczy również obszarów wiejskich, na których występują zaniedbane tereny mieszkaniowo-usługowe oraz ugory rolnicze. Rewitalizacja i aktywizacja tych terenów powinna być związana z kompleksowymi działaniami dotyczącymi rozwoju wielofunkcyjnych obszarów wiejskich.

W miastach regionu występują również zagrożenia związane z zanieczyszczeniem powietrza oraz hałasem komunikacyjnym wpływające na komfort i jakość życia mieszkańców. W 2012r. (wg WIOŚ) obszar przekroczeń średniej rocznej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu PM10 w aglomeracji łódzkiej objął swym zasięgiem powierzchnię 15,1 km² (w centrum Łodzi, Pabianic i Zgierza). Poza aglomeracją łódzką standardy jakości powietrza przekroczone zostały w centrach miast powiatowych (Brzeziny, Opoczno, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola), obejmując łącznie powierzchnię 20,4 km². Główną przyczyną przekroczenia wartości dopuszczalnych jest nadmierna emisja niska, z dużych obszarów zwartej, nie podłączonej do sieci ciepłej zabudowy śródmiejskiej, opalanej węglem kamiennym. Przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu PM 2,5 zanotowano na stanowiskach pomiarowych w Łodzi, Zgierzu i Piotrkowie Trybunalskim, jednak największy problem stanowi tzw. niska emisja występująca głównie na obszarach wiejskich. We wszystkich punktach pomiarowych większych miast występowały przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Region pod względem kulturowym ma duży potencjał związany z wielokulturowym dziedzictwem. Liczba zabytków wpisanych do rejestru (rys.15,16, zał.1) sukcesywnie się zwiększa (2 613 w 2012r.), najwięcej z nich zlokalizowanych jest w Łodzi (279). W regionie utworzono 2 parki kulturowe (Zgierz, Sieradz). W Łodzi działają liczne instytucje kulturalne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (m.in. w dziedzinie kinematografii). Istotne dla efektywnego wykorzystania potencjału i dziedzictwa kulturowego jest funkcjonowanie wyższych szkół artystycznych, które stanowią ok. 14% wyższych szkół

¹⁹ W Łodzi od 2013 r. realizowany jest projekt „Mieszkania dla młodych”, dzięki któremu udostępniane są mieszkania dla „młodych zdolnych” w zrewitalizowanych obiektach zabytkowych. Projekt ten jest zgodny z założeniami projektu Narodowy Plan Rewitalizacji.

w regionie. Na uczelniach tych kształcą się ok. 3,3% studiujących w województwie (1.). Do unikatowych szkół wyższych w skali kraju należą ASP i PWSFTviT. Problemami w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i funkcjonowania instytucji kultury są zbyt małe inwestycje na remonty, rewaloryzacje i wyposażenie. Skutkuje to brakiem dostępności do podstawowych usług kultury w małych miastach i obszarach wiejskich. Obiekty zabytkowe są słabo wykorzystane na cele kulturalne. W regionie w niedostateczny sposób promuje się potencjał kulturowy województwa, jednocześnie mieszkańcy wykazują niewielkie zainteresowanie ofertą kulturalną regionu. Niski jest ponadto poziom poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców i ich świadomości na temat różnorodności kulturowej. Instytucje kultury i zabytki znajdujące się w miastach zlokalizowane są często na obszarach zdegradowanych i wymagają włączenia w kompleksowe procesy rewitalizacji.

Województwo charakteryzuje się niekorzystną strukturą demograficzną (rys.17, zał.1). Udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi 20% (1.) (rys.18, zał.1). Najgorsze wyniki w skali kraju województwo łódzkie osiąga również pod względem poziomu zdrowotności społeczeństwa. Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet i mężczyzn wynosi odpowiednio 79,8 i 70,6 lat (16.) (rys.19, zał.1). Wysoki jest poziom zachorowalności i umieralności na choroby cywilizacyjne (2.) (choroby układu krążenia i nowotwory). Niska jest ponadto wyleczalność chorób nowotworowych. Na skutek wysokiego odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym obserwuje się wysoką zapadalność na choroby otępienne. Najwyższy w kraju jest również przyrost zachorowań na choroby psychiczne (ponad 57%). Spośród innych chorób stanowiących problem społeczny obserwuje się duży przyrost przypadków cukrzycy (1.) w 2013r. i wzrost zapadalności na choroby zakaźne²⁰ w latach 2010-2012. Problemem w regionie są długie terminy oczekiwania na przyjęcie przez lekarzy specjalistów oraz na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne. Niewystarczająca w stosunku do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych jest liczba miejsc w zakresie opieki paliatywnej i geriatrycznej oraz liczba miejsc w domach dziennego pobytu i środowiskowych domach samopomocy²¹. Niedostateczna w stosunku do potrzeb jest także liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (87 w 2012 r.). Zbyt mała jest również liczba ośrodków interwencji kryzysowej (14), a potrzeby wskazują na lokalizację w każdym powiecie (24). Środki budżetowe nie zapewniają tym placówkom właściwego funkcjonowania. Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na 1000 osób jest niższa niż średnia krajowa (9.). Niewystarczająca jest ponadto liczba łóżek w hospicjach, ZOL, ZPO²² (56/100 tys. mieszk., śr. kraj. 75,9). Zgodnie z wytycznymi UE powinno się dążyć do deinstytucjonalizacji usług opiekuńczych, które powinny zastępować opiekę stacjonarną w placówkach pomocy społecznej formami alternatywnymi. Dodatkowo słabością regionu jest strukturalne niedopasowanie sieci żłobków do lokalnych potrzeb, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Powyższa sytuacja wymaga dalszego wsparcia infrastruktury ochrony zdrowia (w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowo-mięśniowego, układu oddechowego, chorób psychicznych oraz specyficznych zdiagnozowanych potrzeb regionalnych), obiektów służących świadczeniu usług społecznych wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia oraz rozbudowy bazy żłobków stosownie do zidentyfikowanych deficytów i potrzeb. Wsparcie powinno dotyczyć również działań w zakresie deinstytucjonalizacji usług na rzecz osób niepełnosprawnych, aktywizacji społeczno-zawodowej osób bezdomnych poprzez tworzenie mieszkalnictwa wspomagane, chronione i socjalnego w oparciu o istniejącą infrastrukturę oraz poprawy warunków mieszkaniowych rodzin podejmujących się pieczy zastępczej, a także uzyskania mieszkań przez pełnoletnich wychowanków rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej (w 2011r. pomoc uzyskało 10,2% wychowanków).

Istotne ze względu na rozwój kapitału ludzkiego są inwestycje w infrastrukturę edukacyjną, sprzęt dydaktyczny i szkolenia, co powinno prowadzić do zwiększenia jakości i atrakcyjności procesu

²⁰ Zapalenie wątroby typu B (2.), krztusiec (3.).

²¹ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja s. 71, 142.

²² ZOL – Zakład Opiekuńczo-Lecznicy, ZPO - Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy.

kształcenia. Pod względem liczby przedszkoli województwo plasuje się poniżej średniej krajowej (9.). Problemem jest również zmniejszająca się liczba szkół zawodowych dla młodzieży (10.) i dorosłych (7.) oraz liczba uczniów w tych szkołach.

W dobie XXI w. utrudniony dostęp do usług cyfrowych w sektorze publicznym stanowi istotną barierę cywilizacyjną. Mimo zauważalnego wzrostu wykorzystania TIK w sektorze publicznym, jedynie 25% (13.) urzędów w regionie udostępniało e-usługi w 2012r., co wskazuje na potrzebę zwiększenia dynamiki zjawiska. Wskaźnik posiadania użytecznej strony www był relatywnie wysoki i wynosił 13% (2.), co przełożyło się na największą w kraju liczbę kontaktów mieszkańców z urzędem przez Internet (średnio 9 kontaktów/1mieszkańca/1rok w 2012r.). Zgodnie z Europejską Agendą Cyfrową poszerzenia wymaga zakres usług administracji publicznej świadczonych drogą elektroniczną z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych (e-administracja, e-edukacja, e-integracja, e-kultura, e-zdrowie). Wsparcia wymaga również rozwój infrastruktury informatycznej, wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w zakresie zarządzania. Brak pełnej digitalizacji zasobów kultury, nauki i edukacji ogranicza w znacznym stopniu ich dostępność.

Województwo jest w niedostatecznym stopniu postrzegane jako region atrakcyjny turystycznie, mimo posiadania znacznych potencjałów endogenicznych: kulturowych i przyrodniczych²³ w tym zasobów wód geotermalnych wykorzystywanych w balneologii²⁴. Efektywne wykorzystanie tych potencjałów przyczyni się do wzrostu konkurencyjności regionu i powstania w sposób pośredni i bezpośredni nowych miejsc pracy. Ograniczeniem dla rozwoju turystyki w regionie są m.in.: zły stan techniczny obiektów zabytkowych, niewystarczająca baza rekreacyjna oraz infrastruktura turystyczna (m.in. parkingi, przystanie wodne, miejsca postojowe, tarasy widokowe) zwłaszcza na obszarach dolin rzecznych, w tym terenów wokół Zalewu Sulejowskiego i Zbiornika Jeziorsko, wskazanych w SRWŁ 2020 jako tereny szczególnie predysponowane do rozwoju różnych form turystyki. Problemami tych obszarów są: zanieczyszczenie wód zbiorników wodnych wynikających z braku systemowych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz niekontrolowane procesy urbanizacyjne. W regionie w niedostateczny sposób promowane są informacje dotyczące turystycznych potencjałów, brakuje zintegrowanych produktów turystycznych, spójnego wizerunku regionu oraz niedostateczne jest oznakowanie atrakcji i szlaków turystycznych.

Efektom podjętych interwencji będzie aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców oraz ograniczenie skali ubóstwa. W zakresie rewitalizacji nastąpi przywrócenie funkcji gospodarczych, integracja przestrzenna, poprawa jakości przestrzeni publicznych obszarów zdegradowanych. W zakresie potencjału kulturowego interwencja przyczyni się do efektywnego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gospodarczego, w tym turystyki, a także zwiększenia poziomu identyfikacji mieszkańców z regionem. Efektom interwencji w zakresie rozwoju usług publicznych będzie: poprawa jakości i dostępności usług medycznych, społecznych i pieczy zastępczej, edukacji oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa (wyłączenia: w zakresie aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów zdegradowanych, pod warunkiem wpisywania się danego obszaru w cele Lokalnego Planu Rewitalizacji; w zakresie działań rekultywacyjnych, wsparciem objęte zostaną tereny miejskie), w tym w szczególności Łodzi i ŁOM, ośrodków subregionalnych i ich obszarów funkcjonalnych, miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze, obszarów wiejskich, a w zakresie wspierania rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych

²³ Potencjały kulturowe i przyrodnicze zostały zdiagnozowane w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* oraz w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego*.

²⁴ Na obszarze województwa od 2012 r. funkcjonuje uzdrowisko termalne w Uniejowie. Badania nad wykorzystaniem wód geotermalnych w turystyce prowadzone są m.in. w Poddębicach, Łodzi, Kleszczowie i Skierniewicach.

– obszaru całego województwa, a w szczególności Obszarów Turystycznych Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury wskazanych w SRWŁ 2020 (rys.22, 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, oraz Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

5. ZATRUDNIENIE I WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Program w ramach V osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki” i „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej”.

Wyzwaniami najbliższych lat w zakresie rynku pracy i włączenia społecznego będą: podniesienie poziomu aktywności zawodowej, w tym wzrost zatrudnienia, wspieranie mobilności pracowników, reorientacja zawodowa rolników oraz przeciwdziałanie ubóstwu, wspieranie gospodarki i przedsiębiorstw społecznych, a także zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych.

Analiza podstawowych miar rynku pracy pokazuje, iż w Łódzkiem w szczególnie trudnej sytuacji znajdują się osoby z najmłodszych oraz najstarszych grup wiekowych. Według danych z Narodowego Spisu Ludności 2011r.²⁵ wskaźnik aktywności zawodowej dla osób w wieku 55-64 lata wyniósł 38,3% wobec 54,2% dla całego województwa oraz 38,9% dla danych ogólnopolskich dla tej grupy wiekowej. Wskaźnik zatrudnienia ukształtował się na poziomie 34,3% i również był niższy w porównaniu do danych dla Polski (35,3%) oraz ogólnego wskaźnika dla województwa – 47,7%. Wartości obu opisanych wskaźników sytuują Łódzkie w środku grupy wszystkich województw. Natomiast wartość stopy bezrobocia (10,4% w grupie 55-64 lata, 11,9% województwo łódzkie) wskazuje, iż województwo łódzkie należy do grupy 6 województw o najwyższej jego wartości. Średnia dla Polski w tym przedziale wiekowym wynosi 9,4%.

Odnosząc się do danych bardziej szczegółowych należy zauważyć, iż wskaźnik udziału w rejestrach bezrobocia osób powyżej 50 roku życia, wg danych WUP w Łodzi, w połowie 2013 roku wynosił 26,54% i w porównaniu do udziału osób młodych (do 25 roku życia), był o ponad 10 punktów procentowych wyższy. Zauważyć należy, że niski wskaźnik zatrudnienia osób po 50 roku życia powoduje, że potencjał tych osób, ich wiedza i umiejętności nie są wykorzystywane przez pracodawców²⁶. Nadal znaczna część osób w wieku 50+ znajduje się poza rynkiem pracy, korzystając ze środków z systemu pomocy i zabezpieczenia społecznego^{27,28}.

Analizując sytuację osób młodych na rynku pracy należy wziąć pod uwagę dane dla dwóch grup wiekowych 15-24 lata oraz 25-34 lata. Współczynnik aktywności zawodowej dla tych grup wyniósł odpowiednio: 35,4% i 83,7% i był niższy od ogólnopolskiego dla tych grup wiekowych odpowiednio o 1 p.p i 0,3 p.p., co sytuuje Łódzkie wśród województw o niższej wartości tej miary. Wartość wskaźnika zatrudnienia ukształtowała się na poziomie: 26,1% oraz 73,9% i była nieznacznie niższa w porównaniu do danych dla Polski, które wynoszą odpowiedni 27% i 74%. Natomiast stopa bezrobocia wyniosła

²⁵ www.stat.gov.pl

²⁶ *Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce*, Publikacja dobrych praktyk w ramach Konkursu „Zysk z dojrzałości 2011”, Warszawa 2011, [http://www.zysk50plus.pl/storage/fck/file/C2broszura%20zysk%20z%20dojrzalosci%202011\(1\).pdf](http://www.zysk50plus.pl/storage/fck/file/C2broszura%20zysk%20z%20dojrzalosci%202011(1).pdf).

²⁷ J. Nawrocki, *Bezrobotni i pracownicy 50+: sami o sobie*, w: K. Bondyra, H. Dolata, W. Jagodziński, D. Postaremczak (red), *Radość z pracy. Innowacyjne metody wspierania aktywności zawodowej osób 50+*, M-Druk, Poznań 2013.

²⁸ *Stare czy nowe kwalifikacje – rynek pracy w Łódzkiem wobec osób po 50 roku życia*; Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi, rozdział 2.1: „osoby 50+ jako kategoria w szczególnej sytuacji na rynku pracy”; publikacja raportu w marcu 2014 r.

26,3% oraz 11,8% w odniesieniu do stopy bezrobocia dla całego województwa łódzkiego (11,9%). Szczegółowa analiza sytuacji osób młodych na rynku pracy wykazuje, iż w ciągu ostatnich trzech lat spada udział młodych bezrobotnych w ogólnym bezrobociu województwa łódzkiego. Należy jednak wziąć pod uwagę fakt, iż w regionie spada udział osób młodych w populacji mieszkańców. Jednocześnie jak pokazują wyniki badań osoby młode częściej skłonne są emigrować w celach zarobkowych: „populacja osób wyjeżdżających za granicę w ciągu ostatnich 5 lat to zdecydowanie ludzie młodzi – 62% z nich to osoby, które nie przekroczyły 35 roku życia”²⁹.

Problemem jest także wysoki poziom długotrwale bezrobotnych w grupie bezrobotnych ogółem wynoszący 37,0% (11.) (rys.20.zał.1). Osoby, które tracą zatrudnienie, szczególnie te z najniższymi kwalifikacjami oraz powyżej 50 roku życia, są szczególnie zagrożone długotrwałym bezrobociem, które stanowi jedną z głównych przyczyn wykluczenia społecznego. Długotrwale bezrobocie, oprócz skutków społecznych i psychologicznych rodzi również problemy ekonomiczne oraz powoduje wzrost obciążeń finansowych sektora publicznego z tytułu konieczności zapewnienia opieki socjalnej³⁰. Grupą osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy są osoby niepełnosprawne stanowiące 6% ogółu bezrobotnych w 2012r. Wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wyniósł 26,5. Osoby niepełnosprawne cierpią często z powodu izolacji, braku więzi społecznych, a co za tym idzie wykluczenia z rynku pracy. Dlatego też wskaźniki badające poziom aktywności zawodowej w tej grupie osób, mimo wzrostowej tendencji, są niskie. Ogólnie, w latach 2005, 2008 i 2012 odsetek osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo był wyższy w województwie łódzkim niż w całym kraju. Zarówno w Polsce, jak i w Łódzkiem odsetek ten wzrastał stopniowo w analizowanym okresie. I tak, w roku 2005 były to odsetki odpowiednio 17,7% dla kraju oraz 19% dla województwa łódzkiego, natomiast w roku 2012 wartości tego wskaźnika plasowały się na poziomie odpowiednio 21,4% dla Polski oraz 26,7% dla województwa łódzkiego. Dla porównania współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym wyniósł w Polsce w 2012 roku 72%, a w województwie łódzkim 75%.³¹

Istotnym problemem na rynku pracy województwa łódzkiego jest również wysoki udział w statystykach bezrobocia rejestrowanego osób bez kwalifikacji zawodowych (region plasuje się na 3 pozycji wśród województw w kraju). Zdecydowana większość bezrobotnych nieposiadających kwalifikacji zawodowych legitymuje się wykształceniem gimnazjalnym i niższym, drugim z kolei licznie reprezentowanym typem wykształcenia jest w omawianej kategorii wykształcenie średnie ogólne.³²

Udział osób pracujących w rolnictwie w ogóle pracujących w województwie łódzkim wyniósł w końcu grudnia 2011 r. 19,0%. Jest to odsetek relatywnie wysoki na tle kraju (16,7% w tym samym okresie), a także nieznacznie wyższy od obserwowanego rok wcześniej (18,8% w końcu grudnia 2010 r.). Ponieważ procesy modernizacji w tym sektorze są w Polsce dość powolne – na ich przeszkodzie stoi między innymi rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych – osoby tam zatrudnione są szczególnie narażone na negatywne skutki przemian sektorowych w gospodarce narodowej³³. Głównym problemem ludności wiejskiej w województwie związanym z aktywnością zawodową jest niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, a także „lokalne przywiązanie” do rynku pracy, a co za tym idzie niska

²⁹ Mobilność zarobkowa mieszkańców województwa łódzkiego. Część I – Emigracje, Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi, Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, październik 2012r.

³⁰ Raport z badań Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi: Społeczne i przestrzenne różnicowanie zjawiska wykluczenia społecznego w województwie łódzkim, tabela 18; wnioski i rekomendacje; publikacja raportu w marcu 2014 r.

³¹ Tamże, rozdział 2.3.3, „Niepełnosprawni”; publikacja raportu w marcu 2014 r.

³² Statystyki MPiPS z baz danych PUP – stan na koniec 2013 r.

³³ Rynek pracy w województwie łódzkim w 2012 r., Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, Łódź, kwiecień 2013 r., s. 12.

mobilność przestrzenna mieszkańców terenów wiejskich. Poza rolnictwem pracuje jedynie 35% mieszkańców wsi województwa, w szczególności w sektorze usług³⁴.

W 2012r. na 10 tys. ludności przypadało 86 nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych (8.). W latach 2005-2012 wartość tego wskaźnika wzrosła o 22 podmioty. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym wynoszący 11,3 jest jednak niższy niż średnia w kraju (8.), co wskazuje na niewykorzystany potencjał przedsiębiorczości mieszkańców. Podmioty komercyjne nie są zainteresowane finansowaniem indywidualnej działalności gospodarczej, w związku z tym głównym źródłem finansowania są środki własne (odsetek przedsiębiorców indywidualnych korzystających z kredytów wynosi tylko 6,9%)³⁵. Osoby fizyczne planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej stoją zatem wobec bariery w dostępie do kapitału, szczególnie jeśli należą do grupy osób defaworyzowanych na rynku pracy: młodych, niezatrudnionych, niepełnosprawnych. W kontekście zagadnień związanych z przedsiębiorczością należy również wskazać problem niskiego poziomu przedsiębiorczości osób niepełnosprawnych (tylko 5% aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych prowadzi działalność gospodarczą), szczególnie wobec faktu, że rynek nie generuje dostatecznej liczby miejsc pracy dla tych osób³⁶. Województwo dotyka niekorzystne trendy demograficzne: najniższy w kraju, ujemny, przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji.

Strategia Europa 2020 wskazuje na konieczność walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Według analizy *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS (2013)* najważniejszymi czynnikami zwiększającymi ryzyko ubóstwa są: niski poziom wykształcenia i związany z tym niski status zawodowy głowy gospodarstwa domowego, bezrobocie oraz niepełnosprawność. Z kolei ubóstwo ma znaczący wpływ na wzrost poziomu wykluczenia społecznego. Choć województwo łódzkie charakteryzują niższe niż średnia krajowa wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem, zaznaczyć należy, że w latach 2010-2012 nastąpił ich wzrost³⁷. W 2012 r. grupami najbardziej zagrożonymi wykluczeniem społecznym w Polsce wg badań EU-SILK były gospodarstwa rencistów (63,3%), samotni rodzice z dziećmi na utrzymaniu (45,7%) oraz rodziny wielodzietne (43,4%). W województwie na 196 581 osób korzystających z pomocy społecznej w 2012 r., 97 224 osoby korzystały z tej pomocy trwale, przy czym wartości te wykazują tendencje wzrostowe. W 2012r. udzielono wsparcia 47 708 rodzinom z powodu ubóstwa, 47 735 rodzinom z powodu bezrobocia, 28 077 rodzinom z powodu niepełnosprawności. Problemy tych grup są wieloaspektowe i wymagają długotrwałego wsparcia.

Szansą na włączenie społeczne i zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jest rozwój ekonomii społecznej, co wymaga wsparcia finansowego, doradczego i szkoleniowego. Rozwój ten stanowi istotny element polityki wzrostu zatrudnienia, przejawiający się w umożliwieniu zatrudnienia osób w najtrudniejszej sytuacji społeczno-zawodowej. Dzięki utworzeniu miejsc pracy w tym sektorze rosną ich szansę na usamodzielnienie, trwałą aktywizację oraz integrację społeczną i zawodową.

³⁴ Raport z badania ewaluacyjnego przeprowadzonego dla WUP w Łodzi *Wzory aktywności zawodowej ludności wiejskiej województwa łódzkiego oraz ich społeczne i ekonomiczne uwarunkowania*, Łódź 2012 r.

³⁵ źródło: Paweł Kaczorowski, *Samozatrudnienie jako forma rozwoju przedsiębiorczości w województwie łódzkim – ocena dotychczasowego stanu, bariery i perspektywy*.

³⁶ źródło: *Aktywność Zawodowa Osób Niepełnosprawnych w Województwie Łódzkim 2011 r.*

³⁷ W analizie *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS (2013)* przedstawiono trzy wskaźniki obrazujące poziom ubóstwa:

- wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (pokazujący procent osób w gospodarstwach domowych, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych), który w województwie łódzkim wzrósł z poziomu 12,5% w 2010 roku do 13,4% w 2012 roku;
- wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym (pokazującym odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego, tzn. poniżej poziomu minimum egzystencji) – wzrost z 5,2% w 2010 roku do 5,7 w 2012 roku.
- wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym (uwzględniającego progi interwencji socjalnej przyjmowane za granicę ubóstwa ustawowego) – wzrost z 3,9% w 2010 do 5,7% w 2012 roku,

Odnosząc się do doświadczeń z perspektyw finansowej 2007-2013 PO KL, w przedsiębiorstwach społecznych utworzono ponad 330 nowych miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ta forma aktywizacji zawodowej powinna być nadal stosowana. Ponadto, z informacji zamieszczonej w *Wieloletnim planie działań na rzecz rozwoju i upowszechniania ekonomii społecznej w województwie łódzkim na lata 2013 – 2020* wynika, że w regionie pod koniec 2012 r. zarejestrowanych było około 3 tys. podmiotów ekonomii społecznej. Jednak nie wszystkie z nich faktycznie funkcjonują (część pozostaje jedynie w rejestrze). Główną przyczyną takiej sytuacji jest brak środków na rozwój działalności gospodarczej oraz niewystarczające kompetencje ich kadry zarządzającej. W kontekście powyższego istotne jest więc skierowanie do nich działań wspierających o charakterze kompleksowym, w tym również mających na celu ich ekonomizację.

Specjalistyczne usługi społeczne także przyczyniają się do ograniczenia poziomu wykluczenia społecznego i wzrostu aktywności zawodowej. Szczególnie ważne są usługi umożliwiające podjęcie aktywności zawodowej przez osoby sprawujące opiekę nad osobami zależnymi lub niesamodzielnymi. Ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa w ciągu ostatnich 5 lat zwiększył się w regionie popyt na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w środowiskowych domach samopomocy oraz w dziennych domach pomocy. Według prowadzonego cyklicznie przez Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych, takie zawody jak opiekun osoby starszej oraz opiekun w domu pomocy społecznej znalazły się w zestawieniu 30 najbardziej deficytowych zawodów w województwie łódzkim w 2013 roku³⁸. Około 30% gmin, głównie wiejskich, nie świadczyło w 2011r. usług opiekuńczych, natomiast z 1 491 miejsc w 30 DDP korzystało 1 828 mieszkańców.

W roku 2012 w regionie łódzkim żyło 274 756 osób niepełnosprawnych³⁹. Procentowy udział osób niepełnosprawnych w stosunku do wszystkich mieszkańców w województwie w latach 2008-2012 kształtował się na wyrównanym poziomie i wynosił ok. 11%. Odsetek osób niepełnosprawnych w niższych kategoriach wiekowych osiągał wartości od 4 do 7%, podczas gdy co czwarta osoba w wieku 50-69 lat i niemal co druga w wieku 70 lat i więcej należała do grupy niepełnosprawnych. Skala usług rehabilitacji społecznej i społeczno-zawodowej oferowana przez dzienne centra aktywności, zespoły terapeutyczno-rehabilitacyjne, domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, warsztaty terapii zajęciowej jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb.

Ważny i potrzebny jest dalszy rozwój usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. W województwie łódzkim w 2011r. funkcjonowało 2 946 rodzin zastępczych, w których przebywało 4 112 dzieci. Na obszarze województwa w niewystarczającym zakresie realizowane są specjalistyczne formy pomocy dziecku i rodzinie – w 2012r. funkcjonowało 87 placówek wsparcia dziennego (60 opiekuńczych, 25 specjalistycznych, 2 w formie pracy podwórkowej)⁴⁰.

W regionie dostrzegalne jest wyraźne zapotrzebowanie na usługi w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci. W 2012 roku zdiagnozowano schorzenia u 179 411 osób w wieku 0-18, co stanowi blisko 41% przebadanej populacji. W wyniku badań u blisko 12% zdiagnozowano zniekształcenia kręgosłupa, u blisko 15% alergie, u ponad 7% wady wzroku, zaś u ok. 2,3% wady rozwoju⁴¹. Potrzebę prowadzenia diagnostyki i profilaktyki potwierdzają także dane dotyczące niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży. Jedynie w 2012 r. Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydały 5 616 orzeczeń o niepełnosprawności osobom poniżej 16 roku życia, w tym

³⁸ Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych, 2013 rok; Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi; publikacja raportu w kwietniu 2014 r.

³⁹ Na podstawie danych z Wojewódzkiego Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych na lata 2014- 2020.

⁴⁰ Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2014-2020.

⁴¹ Informator statystyczny ochrony zdrowia województwa łódzkiego 2012

z powodu: chorób układu oddechowego i krążeniowego – 1 371 osób, chorób neurologicznych – 738, upośledzeń narządu ruchu – 589, całościowych zaburzeń rozwojowych – 370, chorób narządu wzroku – 315, zaburzeń głosu, mowy i chorób słuchu 293 osoby⁴².

Procesy zachodzące na rynku pracy jak i w obszarze wykluczenia społecznego wymagają stałego prognozowania i monitorowania. Istotnym elementem efektywnej realizacji działań związanych ze zwiększaniem dostępu do zatrudnienia jest analiza potrzeb i zjawisk zachodzących na lokalnych rynkach w ramach funkcjonujących w regionie obserwatoriów.

Efektom interwencji w obszarze zatrudnienia będzie wzrost zatrudnienia i kompetencji zawodowych, oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia. Jedną z dróg przyrostu liczby miejsc pracy będzie rozwój przedsiębiorczości, w tym samozatrudnienia. Efektom interwencji w obszarze włączenia społecznego będzie rozwój przedsiębiorczości społecznej, poprawa dostępu do usług społecznych, w tym zdeinstytucjonalizowanych, oraz rozwój usług opiekuńczych dla osób zależnych wymagających opieki, co przyczyni się do ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego i ubóstwa.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu Strategii Europa 2020: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

6. KOMPETENCJE I ADAPTACYJNOŚĆ

Program w ramach VI osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki” i „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej”.

Wyzwaniami najbliższych lat w zakresie kompetencji i adaptacyjności są: wysoka jakość kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji, rozwój szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb rynku pracy oraz kształcenia ustawicznego, równouprawnienie płci, godzenie życia zawodowego i rodzinnego oraz wydłużenie okresu aktywności zawodowej.

Wyniki egzaminów gimnazjalnych w części matematyczno-przyrodniczej w województwie były wyższe niż średnia w kraju (5.). W latach 2005-2011 różnica między wynikami tych egzaminów a średnią krajową była jednak coraz mniejsza, co może świadczyć o relatywnym obniżaniu się jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym. Poziom wykształcenia średniego w regionie, mierzony wynikami egzaminów maturalnych (4.), jest zbliżony do średniej krajowej.

Szkolnictwo ogólne jak i zawodowe ma niedostatecznie rozwiniętą bazę techno-dydaktyczną w szczególności w zakresie doposażenia w sprzęt TIK⁴³ oraz wyposażenia szkolnych laboratoriów i pracowni przedmiotowych, a także wyposażenia warsztatów i pracowni dla szkół zawodowych w sprzęt i materiały dydaktyczne. Brak takiego wyposażenia skutkuje niedostatecznym praktycznym przygotowaniem do wykonywanego zawodu zwłaszcza w wyspecjalizowanych i kluczowych branżach województwa wymagających znajomości m.in. ICT i nauk matematyczno-przyrodniczych. Poza interwencją w zakresie doposażenia szkół istotne jest również podniesienie jakości i efektywności szkolnictwa ogólnego i zawodowego. W powyższym zakresie ważnym elementem pracy szkoły i nauczycieli powinna być indywidualizacja kształcenia, oznaczająca zainteresowanie potrzebami każdego ucznia i umożliwiająca zapewnienie mu warunków wszechstronnego rozwoju co doprowadzi do rozwoju kreatywności i innowacyjności.

⁴² Na podstawie danych z Wojewódzkiego Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych na lata 2014- 2020.

⁴³ Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu wynosi 7,47 (8.), natomiast w szkołach gimnazjalnych wskaźnik ten osiągnął wartość 10,39 (8.).

Wizerunek szkolnictwa zawodowego, a zwłaszcza szkół zawodowych, nie jest zadowalający. Niezbędne są działania służące zwiększeniu jego atrakcyjności. Szkolnictwo zawodowe w województwie jest niedostatecznie dostosowane do potrzeb rynku pracy, co jest niekorzystne dla rozwoju gospodarczych specjalizacji regionu. Liczba szkół zawodowych dla młodzieży na 10 tys. mieszkańców (10.) zmniejszyła się w latach 2004-2012 o 0,4 a dynamika tego spadku była większa niż w Polsce. Zmniejszyła się także, podobnie jak w kraju, liczba uczniów w tych szkołach na 10 tys. mieszkańców (14.) o 48,0. W latach 2006-2012 zmniejszała się również liczba szkół zawodowych dla dorosłych oraz szkół policealnych na 10 tys. mieszkańców (6.) z 0,9 do 0,7. Kompetencje i kwalifikacje osób dorosłych są niedostosowane do potrzeb gospodarki, co wynika m.in. z niskiej aktywności w podnoszeniu kompetencji przez osoby pracujące, bezrobotne, czy nieaktywne zawodowo. W latach 2004-2011, bardziej niż w Polsce, zmniejszył się odsetek dorosłych kształcących się ustawicznie (13.) (z 5,0% do 3,4%), a jedynie 3,9% bezrobotnych rozpoczęło w 2012r. szkolenia prowadzone przez Urzędy Pracy. Problem niskiej aktywności zawodowej i społecznej dotyka w szczególności osoby starsze (50+), które, posiadając rozległą wiedzę, często nie dostrzegają zasadności podnoszenia swoich kwalifikacji, co utrudnia ich aktywizację zawodową i przyczynia się do postrzegania ich jako obciążenia lub zagrożenia dla rozwoju, należy zatem umożliwić im wsparcie w zakresie m.in. szkoleń, kursów i doradztwa. Powyższe problemy utrudniają pracownikom i przedsiębiorcom, zwłaszcza w sektorze MŚP, adaptację do zmieniających się warunków gospodarowania. O konieczności rozwoju szkolnictwa zawodowego i kursów umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych świadczą m.in. wysoki (choć malejący) odsetek trwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem (11.). W związku z powyższym niezbędne jest wzmocnienie działań na rzecz podnoszenia kompetencji osób dorosłych, w szczególności wśród osób, które są w najgorszej sytuacji w tym zakresie.

W dobie kryzysu gospodarczego w latach 2009-2011 w województwie nastąpił znaczny spadek przeżywalności przedsiębiorstw. W regionie dominują mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, których w 2012r. funkcjonowało 233 818, tj. 99,88% wszystkich podmiotów w rejestrze REGON. Liczba podmiotów wykreślonych z rejestru przewyższała liczbę podmiotów nowozarejestrowanych (w 2009r. o 21 004 a w 2011r. o 2 074). Konsekwencją kryzysu były również zwolnienia pracowników, które w latach 2011-2012 przewyższały liczbę przyjętych do pracy (odpowiednio o 2 231 i 5 279). W związku z powyższym konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw znajdujących się w sytuacji kryzysowej w zakresie doradztwa i opracowywania planu restrukturyzacji, a dla pracowników zagrożonych zwolnieniem wsparcia w zakresie szkoleń przekwalifikowujących oraz doradztwa zawodowego i psychologicznego.

Wydłużeniu aktywności zawodowej nie sprzyja wzrost zachorowalności na choroby cywilizacyjne (choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu kostno-stawowo-mięśniowego, choroby psychiczne), wynikający m.in. ze struktury wiekowej ludności oraz trudnych warunków pracy. Choroby nowotworowe i choroby układu krążenia są głównymi przyczynami orzekania o ponad 3 miesięcznej niezdolności do pracy. W 2012r. lekarze orzecznicy ZUS wydali mieszkańcom województwa 3 460 pierwszorazowych orzeczeń w sprawach rentowych. Całkowitą, częściową niezdolność do pracy lub konieczność przekwalifikowania zawodowego orzeczone u 2 255 mężczyzn i 1 205 kobiet. Ponadto wg danych regionalnych (GUS) w 2012 r. wśród ogółu zatrudnionych 19 648 osób pracowało w warunkach zagrożenia zdrowia. Aktywizacja zawodowa osób w wieku 50+ wymaga działań na rzecz przekwalifikowania pracowników, wprowadzenia populacyjnych programów profilaktycznych oraz działań związanych z rehabilitacją ułatwiającą powrót na rynek pracy. Zapewnienie dobrego stanu zdrowia jest jednym z kluczowych aspektów wydłużenia okresu aktywności zawodowej. Poprawa zdrowia społeczeństwa jest niezwykle ważną determinantą wzrostu gospodarczego, gdyż zwiększa produktywność, podaż zasobów rynku pracy, osiągnięcia edukacyjne oraz zmniejsza koszty utraconej produktywności.

Obserwacje rynku pracy wskazują na dyskryminację kobiet w zatrudnieniu i płacach. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 30-39 lat jest w regionie o 11% niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn

w tym samym wieku. Wśród biernych zawodowo ok. 8,7% (głównie kobiet) stanowią osoby m.in. opiekujące się dziećmi. Wpływa to na nieefektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego, obniżenie poziomu życia i niską stopę urodzeń. W latach 2004-2012 wzrosła (z 89,9 do 127,1) liczba miejsc w żłobkach na 100 tys. mieszkańców (6.), liczba przedszkoli na 10 tys. mieszkańców (o 0,5 p.p.) (9.) oraz odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (5.), jednak nie zaspokaja to potrzeb w tym zakresie (rys.21, zał.1). Dostępność do placówek przedszkolnych w regionie jest nierównomierna, największy problem występuje na obszarach wiejskich oraz słabiej rozwiniętych obszarach miejskich. Edukacja przedszkolna w 2012r. najmniej upowszechniona była w powiatach: piotrkowskim, opoczyńskim, poddębickim i łęczyckim. Zwiększenie możliwości związanych z godzeniem życia zawodowego i rodzinnego, oprócz upowszechnienia opieki nad dziećmi do lat 3 oraz w wieku przedszkolnym, wymaga również wprowadzenia elastycznych form zatrudnienia.

Efektami interwencji w obszarze kompetencji i adaptacyjności będzie: poprawa dostępu do placówek oświaty, wzrost poziomu nauczania, zapewnienie warunków dla prawidłowego rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży, zwiększenie adaptacyjności na rynku pracy i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców, poprawa kompetencji pracowników, konkurencyjności przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP, zmniejszenie poziomu bezrobocia, równouprawnienie płci na rynku pracy oraz godzenie życia rodzinnego i zawodowego m.in. poprzez elastyczne formy zatrudnienia. Efektem interwencji w obszarze aktywne i zdrowe starzenie się będzie aktywizacja zawodowa i społeczna osób w wieku okołoemerytalnym, poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa, postęp w zakresie wykrywalności chorób negatywnie wpływających na zasoby pracy.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

1.1.2 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i odpowiadających im priorytetów inwestycyjnych, z uwzględnieniem umowy partnerstwa, w oparciu o identyfikację potrzeb regionalnych oraz, w stosownych przypadkach, potrzeb krajowych, w tym potrzeb w zakresie sprostania wyzwaniom wskazanym w stosownych zaleceniach dotyczących poszczególnych państw przyjętych zgodnie z art. 121 ust. 2 TFUE i w stosownych zaleceniach Rady przyjętych zgodnie z art. 148 ust. 4 TFUE, uwzględniając wyniki ewaluacji *ex ante*

Tabela 1: Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany do realizacji cel tematyczny	Wybrany do realizacji priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru w oparciu o diagnozę z punktu 1.1.1 oraz uwzględniając stosowne unijne, krajowe i/lub regionalne dokumenty strategiczne
1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1 udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	<ul style="list-style-type: none"> – Brak jest zaplecza naukowo-badawczego dla niektórych specjalizacji regionalnych. – Strefę badawczo-rozwojową charakteryzują niewystarczające nakłady na maszyny i urządzenia techniczne. Naukowcy korzystają ze starej, zużytej aparatury. – Wsparcie rozwoju infrastruktury B+R w placówkach naukowych powinno dotyczyć aparatury badawczej służącej rozwojowi specjalizacji regionalnych wskazanych w RSI LORIS lub stanowiącej dopelnienie istniejących zasobów. – Wpływ sektora B+R na innowacyjność gospodarki jest ograniczony.
	1.2 promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem	<ul style="list-style-type: none"> – Przedsiębiorstwa w województwie charakteryzują niski potencjał innowacyjny i brak własnego zaplecza B+R. – Przyczynami trudności w zakresie współpracy między sferą B+R a gospodarką są: brak środków finansowych po stronie przedsiębiorstw do zlecenia badań, brak systemu zachęt dla szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych do podejmowania współpracy z przedsiębiorstwami, nieznanostwo potrzeb przedsiębiorstw, brak wiedzy przedsiębiorców na

	szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz, wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	<p>temat badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych w sferze B+R.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wskaźnik komercjalizacji innowacji, w latach 2006-2011 spadł z 9,0% do 4,3%. – Niezbędne jest zwiększenie znaczenia konsorcjów przemysłowo-naukowych i przedsiębiorstw posiadających status centrów badawczo-rozwojowych i rozwój innowacji technologicznych. – Dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw konieczne jest zapewnienie wsparcia w postaci instrumentów finansowych dla przedsięwzięć wysokiego ryzyka. – Wpływ sektora B+R na innowacyjność gospodarki jest ograniczony.
2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.3 wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> – Mimo zauważalnego wzrostu wykorzystania TIK w sektorze publicznym, jedynie 25% urzędów w regionie udostępniło e-usługi w 2012 r. – Konieczne jest poszerzenie zakresu usług administracji publicznej świadczonych drogą elektroniczną z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych (e-administracja, e-edukacja, e-integracja, e-kultura, e-zdrowie, e-bezpieczeństwo). – Brak pełnej digitalizacji zasobów kultury, nauki i edukacji ogranicza w znacznym stopniu ich dostępność.
3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.1 promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> – Poziom przedsiębiorczości w regionie jest poniżej średniej krajowej. – Przedsiębiorczość w regionie charakteryzują: niska „przeżywalność” przedsiębiorstw, ograniczenie przedsiębiorczości do „małego biznesu”, podatność na zmiany cyklu koniunkturalnego, niewielki zakres działalności innowacyjnej.
	3.2 opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	<ul style="list-style-type: none"> – Udział województwa w eksporcie Polski wynosi zaledwie 3,7% w związku z czym należy podejmować działania mające na celu wzrost zewnętrznej konkurencyjności przedsiębiorstw i zdobywanie przez nie nowych rynków zbytu, również za granicą. – Wzmocnienia wymaga promocja gospodarcza (w tym turystyczna) zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.
	3.3 wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	<ul style="list-style-type: none"> – Spadek dynamiki wartości brutto środków trwałych w 2010 r., będący efektem wysokiego spadku nakładów inwestycyjnych w 2009 r. – Szansą na poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw może być rozwój sieci klastrów opartych na endogenicznym potencjale rozwojowym województwa, jak również wykorzystującym impulsy zewnętrzne związane z napływem nowoczesnych technologii. – Klastry i inne powiązania sieciowe powinny rozwinąć się szczególnie w obszarach określonych jako inteligentne specjalizacje regionalne, które mogą stać się głównymi potencjałami rozwoju gospodarczego regionu. – Szansą na aktywizację społeczno-gospodarczą regionu są przedsiębiorstwa społeczne, które ze względu na ograniczony dostęp do kapitału, wymagają wsparcia w tym zakresie.

	3.4 wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji	<ul style="list-style-type: none"> – Istotną rolę w rozwoju przedsiębiorczości odgrywa atrakcyjna oferta inwestycyjna oraz instytucje finansowe, oferujące instrumenty finansowe wspierające przedsięwzięcia wysokiego ryzyka. – Wśród Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) w regionie przeważają ośrodki szkoleniowo-doradcze. Istnieje potrzeba powstania ośrodków oferujących wyspecjalizowane usługi m.in. w zakresie transferu technologii i funduszy kapitału zaangażowanego, a także wielofunkcyjnych IOB zapewniających przedsiębiorcom kompleksowe usługi.
4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1 wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	<ul style="list-style-type: none"> – Elementami warunkującymi wykorzystanie OZE w województwie są: położenie regionu w strefie umiarkowanych wiatrów i nasłonecznienia, znaczny potencjał do produkcji biomasy (wynikający z rolniczego charakteru regionu), znaczne zasoby wód geotermalnych oraz niewielki spadek rzek. – Województwo charakteryzuje się niskim stopniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii (pod względem produkcji energii elektrycznej z OZE region zajmuje 8 miejsce w kraju). – Zwiększenie efektywności produkcji i przesyłu energii jest nadrzędną sprawą dla regionu.
	4.3 wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	<ul style="list-style-type: none"> – Istotnym problemem w zakresie objętym PI jest niska efektywność energetyczna, w sektorach publicznym i budownictwa mieszkaniowego, co jest spowodowane złym stanem technicznym znacznej części zabudowy w miastach.
	4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	<ul style="list-style-type: none"> – Niezbędne jest wsparcie dla nowych projektów w zakresie poprawy efektywności energetycznej, m.in. dotyczących zastosowania nowych technologii (domy pasywne i zeroemisyjne). – Problemem jest niewielki udział nowoczesnego ekologicznego taboru, zły stan techniczny infrastruktury liniowej transportu szynowego oraz brak integracji systemów komunikacji zbiorowej. – Konieczna jest realizacja działań zmierzających do uatrakcyjnienia transportu zbiorowego, co pozwoli ograniczyć wykorzystanie transportu indywidualnego i wpłynie na zmniejszenie negatywnych oddziaływań transportu na środowisko.
5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2 wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijania systemów zarządzania klęskami żywiołowymi katastrofami	<ul style="list-style-type: none"> – W województwie zauważalny jest pogłębiający się deficyt wód powierzchniowych i występowanie zjawiska stepowienia (w pn. i pn.-zach. części regionu), z drugiej zaś strony wzrost zagrożenia powodziowego oraz problem z zagospodarowaniem wód opadowych na terenach miejskich. – Znajdujące się w regionie zbiorniki retencyjne nie zapewniają poziomu magazynowania wód umożliwiającego przeciwdziałanie skutkom suszy. – Okresowo występująca susza powoduje dużą liczbę pożarów lasów w porównaniu ze średnią dla Polski. – Wzmocnienia wymaga wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, rozwój regionalnego systemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania zagrożeń.
6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.1 inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	<ul style="list-style-type: none"> – Województwo charakteryzuje się niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą dla zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi oraz niebezpiecznymi, w tym azbestu, wymagającą rozbudowy i wprowadzenia nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów. – Wiele składowisk nie spełnia wymogów ekologicznych i wymaga zamknięcia oraz rekultywacji, rozwiązanie wymaga również problem dzikich wysypisk.
	6.2 inwestowanie w sektor	<ul style="list-style-type: none"> – W regionie występują dysproporcje sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, co

	<p>gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie</p>	<p>zwiększa możliwość zanieczyszczenia środowiska ściekami (niewystarczający jest poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacji na obszarze województwa, w szczególności na obszarach wiejskich).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wyznaczone na terenie województwa aglomeracje ściekowe, wymagają działań w zakresie budowy oczyszczalni, modernizacji technologii oczyszczania oraz rozbudowy sieci kanalizacyjnej. – Wzrost ilości osadów pościekowych wymaga wzmocnionych działań w zakresie uporządkowania gospodarki osadami w oczyszczalniach, w tym ich odzysku. – Ważne jest uszczelnienie systemów wodociągowych w celu ograniczenia strat wody.
	<p>6.3 zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Problemami w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i funkcjonowania instytucji kultury są zbyt małe inwestycje na remonty, rewaloryzacje i wyposażenie, co skutkuje brakiem dostępności do podstawowych usług kultury w małych miastach i obszarach wiejskich. – Obiekty zabytkowe są słabo wykorzystane na cele kulturalne. – Instytucje kultury i zabytki znajdujące się w miastach zlokalizowane są często na obszarach zdegradowanych i wymagają włączenia w kompleksowe procesy rewitalizacji. – Promocja potencjału kulturowego jest niewystarczająca. – Mieszkańcy wykazują niewielkie zainteresowanie ofertą kulturalną region. – Bogactwo zasobów wielokulturowego dziedzictwa regionu stanowi jego potencjał, zarówno w kontekście rozwoju turystyki, jak i szeroko pojętej jakości życia mieszkańców.
	<p>6.4 ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Województwo charakteryzuje się niewielką powierzchnią obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną oraz brakiem spójnego systemu ekologicznego. – W związku z narastającą antropopresją na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo istotne jest utrzymanie i ochrona różnorodności biologicznej, przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, wspieranie programów edukacyjnych i informacyjno-promocyjnych podnoszących świadomość ekologiczną. – Konieczne jest ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz rozwój infrastruktury turystycznej, w celu wykorzystania turystycznych walorów środowiskowych województwa łódzkiego.
	<p>6.5 podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojсковych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – W miastach regionu występują zagrożenia związane z wyłączeniem z życia publicznego zdegradowanych terenów przeznaczonych do rekultywacji, – Na terenach miejskich szczególnie ważne jest ograniczenie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych m.in. nadmierną emisją niską z dużych obszarów zwartej, nie podłączonej do sieci ciepłej zabudowy śródmiejskiej, opalanej węglem kamiennym. – Istotnym problemem jest hałas komunikacyjny powodujący przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu i wpływający na komfort i jakość życia mieszkańców.
<p>7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej</p>	<p>7.2 zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jakość istniejącego układu drogowego, ograniczająca dostępność transportową, sukcesywnie poprawia się, ale w dalszym ciągu występują duże potrzeby inwestycyjne. Ponad 40% dróg wojewódzkich jest w stanie złym i niezadowolającym. – Duże obciążenie ruchem samochodowym (szczególnie ciężarowym) wpływa na wzrost uciążliwości dla mieszkańców i stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu. – Jednym z wyzwań regionu w zakresie transportu jest wzmocnienie i rozwój powiązań drogowych układu regionalnego z układem krajowym i europejskim (z siecią TEN-T).
	<p>7.3 rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Z uwagi na dynamiczny rozwój usług logistycznych w regionie i wzrost powierzchni magazynowych wzmocnienia wymaga infrastruktura terminali przeładunkowych, w tym połączenia drogowe z siecią transportową regionu oraz systemy zarządzania i monitoringu.

	tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej	
	7.4 rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości, i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	<ul style="list-style-type: none"> – Sieć kolejowa w regionie jest stosunkowo słabo rozwinięta, dlatego niezbędne jest jej uzupełnienie o nowe odcinki linii kolejowych, – Zły stan techniczny sieci kolejowej wymaga inwestycji modernizacyjnych i rehabilitacyjnych przywracających prędkości konstrukcyjne i eliminujących „wąskie gardła”. – Niezadowalający jest stan techniczny taboru kolejowego. – Niedostateczna jakość infrastruktury służącej obsłudze pasażerów (w tym infrastruktury dworcowej).
8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.2 wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	<ul style="list-style-type: none"> – Województwo jest w niedostatecznym stopniu postrzegane jako region atrakcyjny turystycznie, mimo posiadania znacznych potencjałów endogenicznych: kulturowych i przyrodniczych w tym zasobów wód geotermalnych wykorzystywanych w balneologii. – Niewystarczająca jest baza rekreacyjna oraz infrastruktura turystyczna regionu. – Niedostateczna jest promocja potencjałów turystycznych województwa, brakuje zintegrowanych produktów turystycznych, spójnego wizerunku regionu oraz niedostateczne oznakowanie atrakcji i szlaków turystycznych
	8.5 dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	<ul style="list-style-type: none"> – W regionie w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy znajdują się osoby w wieku 15-24 lata i 50+. – Problemem jest wysoki poziom długotrwale bezrobotnych w grupie bezrobotnych ogółem – 37,0%, mający istotny wpływ na poziom wykluczenia społecznego. – Do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy zalicza się osoby niepełnosprawne, które dużo częściej niż osoby sprawne doświadczają trudności na rynku pracy z uwagi na problemy zdrowotne. – Niski jest wskaźnik mieszkańców wsi, pracujących poza rolnictwem. Ponadto niski jest poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych ludności wiejskiej oraz ich mobilność zawodowa. – Sytuacja osób bezrobotnych wymaga zwiększenia poziomu aktywności zawodowej oraz mobilności pracowników.
	8.7 praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> – Województwo łódzkie cechuje relatywnie niski poziom przedsiębiorczości – udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym jest niższy niż średnia w kraju, co wskazuje na niewykorzystany potencjał przedsiębiorczości mieszkańców. – Podmioty komercyjne nie są zainteresowane finansowaniem indywidualnej działalności gospodarczej, dlatego głównym źródłem finansowania są środki własne. – Osoby fizyczne planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej stoją wobec bariery w dostępie do kapitału, szczególnie jeśli należą do kręgu osób defaworyzowanych na rynku pracy: młodych, niezatrudnionych, niepełnosprawnych. – Problemem jest niski poziom przedsiębiorczości osób niepełnosprawnych.
	8.8 Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości	<ul style="list-style-type: none"> – Obserwacje rynku pracy wskazują na dyskryminację kobiet w zatrudnieniu i płacach. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 30-39 lat jest w regionie o 11% niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w tym samym wieku. – Wśród biernych zawodowo ok. 8,7% (głównie kobiet) stanowią osoby m.in. opiekujące się dziećmi. Wpływa to na nieefektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego, obniżenie poziomu życia i niską stopę urodzeń. – W regionie niezadowalający jest dostęp do opieki żłobkowej – liczba

	wynagrodzeń za taką samą pracę	<p>miejsc w żłobkach nie zaspokaja potrzeb w tym zakresie.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie możliwości związanych z godzeniem życia zawodowego i rodzinnego, oprócz upowszechnienia opieki nad dziećmi do lat 3, wymaga wprowadzenia elastycznych form zatrudnienia.
	8.9 przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	<ul style="list-style-type: none"> – W dobie kryzysu gospodarczego w latach 2009-2011 w województwie nastąpił znaczny spadek przeżywalności przedsiębiorstw. – Konsekwencją kryzysu były zwolnienia pracowników, które w latach 2011-2012 przewyższały liczbę przyjętych do pracy – Konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw znajdujących się w sytuacji kryzysowej w zakresie doradztwa i opracowywania planu restrukturyzacji, a dla pracowników zagrożonych zwolnieniem wsparcia w zakresie szkoleń przekwalifikowujących oraz doradztwa zawodowego i psychologicznego. – Konieczne jest zwiększenie zainteresowania przedsiębiorców szkoleniem pracowników firm, w szczególności w przypadku mikro i małych firm. Wiedza i umiejętności pracowników stanowią ważny zasób firm mając bardzo istotne znaczenie dla ich rozwoju i konkurencyjności.
	8.10 aktywne i zdrowe starzenie się	<ul style="list-style-type: none"> – Niska aktywność zawodowa i społeczna osób starszych. – Osoby starsze (50+), posiadając rozległą wiedzę, często nie dostrzegają zasadności podnoszenia swoich kwalifikacji, co utrudnia ich aktywizację zawodową i przyczynia się do postrzegania ich jako obciążenia lub zagrożenia dla rozwoju. – Zapewnienie dobrego stanu zdrowia jest jednym z kluczowych aspektów wydłużenia okresu aktywności zawodowej. Poprawa zdrowia społeczeństwa jest niezwykle ważną determinantą wzrostu gospodarczego, gdyż zwiększa produktywność, podaż zasobów rynku pracy, osiągnięcia edukacyjne oraz zmniejsza koszty utraconej produktywności. – Wydłużeniu aktywności zawodowej nie sprzyja wzrost zachorowalności na choroby cywilizacyjne, wynikający m.in. ze struktury wiekowej ludności oraz trudnych warunków pracy. Choroby nowotworowe i choroby układu krążenia są głównymi przyczynami orzekania o ponad 3 miesięcznej niezdolności do pracy.
9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> – Województwo charakteryzuje się niekorzystną strukturą demograficzną i osiąga najgorsze wyniki w skali kraju pod względem poziomu zdrowotności społeczeństwa. – Problemem są długie terminy oczekiwania na przyjęcie przez lekarzy specjalistów i na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne. – Niewystarczająca w stosunku do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych jest liczba miejsc w zakresie opieki paliatywnej i geriatrycznej oraz liczba miejsc w domach dziennego pobytu i środowiskowych domach samopomocy. – Słabością regionu jest strukturalne niedopasowanie sieci żłobków do lokalnych potrzeb, zwłaszcza na obszarach wiejskich. – Konieczne jest wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia i infrastruktury usług społecznych. Wsparcie powinno dotyczyć też tworzenia mieszkaniwa wspomaganego, chronionego i socjalnego i poprawy warunków mieszkaniowych rodzin podejmujących się pieczy zastępczej oraz uzyskania mieszkań przez pełnoletnich wychowanków rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej.
	9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> – Poważnymi problemami dużych ośrodków miejskich są: zanikające funkcje społeczno-gospodarcze i depopulacja, częściowo związana z postępującym procesem suburbanizacji, co skutkuje wieloaspektową degradacją przede wszystkim w obszarach śródmiejskich. Postępująca degradacja ma charakter przestrzenny (zanieczyszczenie powietrza i hałas komunikacyjny, degradacja gleby, niska jakość przestrzeni publicznych, chaos przestrzenny), techniczny (dekapitalizacja zabudowy, brak zaopatrzenia w media), gospodarczy (utrata funkcji gospodarczych, słaba koncentracja podmiotów gospodarczych) i społeczny (bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne, przestępczość). – Problem zdegradowanych terenów dotyczy również obszarów wiejskich. Na obszarach tych obserwuje się także ugory rolnicze i zaniedbane tereny mieszkaniowo-usługowe. Rewitalizacja i aktywizacja tych terenów powinna być związana z kompleksowymi działaniami dotyczącymi rozwoju wielofunkcyjnych obszarów wiejskich.

	<p>9.4 aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - W latach 2010-2012 w województwie łódzkim nastąpił wzrost wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem. - W województwie rośnie liczba osób korzystających z pomocy społecznej, w tym osób korzystających z tej pomocy trwale. - Problemy grup zagrożonych wykluczeniem społecznym są złożone i wymagają długotrwałego wsparcia na rzecz ich aktywizacji społeczno-zawodowej i aktywnej integracji.
	<p>9.7 ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Do ograniczenia poziomu wykluczenia społecznego i wzrostu aktywności zawodowej przyczyniają się m.in. specjalistyczne usługi społeczne. Istotne są usługi umożliwiające aktywność zawodową sprawującym opiekę nad osobami zależnymi lub niesamodzielnymi i rozwój usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. - W ciągu ostatnich 5 lat zwiększył się w regionie popyt na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w środowiskowych domach samopomocy oraz w dziennych domach pomocy ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. - Usługi rehabilitacji społecznej i społeczno-zawodowej są niewystarczające w stosunku do potrzeb. - Niewielka jest liczba specjalistycznych form pomocy dziecku i rodzinie. - W regionie dostrzegalne jest wyraźne zapotrzebowanie na usługi w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci.
	<p>9.8 wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarności w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Rozwój ekonomii społecznej jest szansą na włączenie społeczne i zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym celu konieczne jest wsparcie finansowe, doradcze i szkoleniowe dla PES. - Tworzenie miejsc pracy w PES zwiększa szanse na usamodzielnienie, trwałą aktywizację oraz integrację osób znajdujących w najtrudniejszej sytuacji społeczno-zawodowej. - Istotnym problemem PES jest brak środków na rozwój działalności gospodarczej oraz niewystarczające kompetencje ich kadry zarządzającej. Istotne jest skierowanie do nich działań wspierających o charakterze kompleksowym, w tym również mających na celu ich ekonomizację.
<p>10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie</p>	<p>10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba miejsc przedszkolnych nie zaspokaja regionalnych potrzeb. Dostępność do placówek przedszkolnych w regionie jest nierównomierna, największy problem występuje na obszarach wiejskich oraz słabiej rozwiniętych obszarach miejskich. - W województwie postępuje relatywne obniżanie się jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym. - Szkolnictwo ogólne ma niedostatecznie rozwiniętą bazę technodydaktyczną w szczególności w zakresie wyposażenia w sprzęt TIK oraz wyposażenia szkolnych laboratoriów i pracowni przedmiotowych w sprzęt i materiały dydaktyczne. - Indywidualizacja kształcenia powinna być stałym elementem pracy szkoły i nauczycieli, oznaczającym zainteresowanie potrzebami każdego ucznia.
	<p>10.3 wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczający poziom kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych.. - Niezadowolająca aktywność w podnoszeniu kompetencji przez osoby dorosłe (w latach 2004-2011 w regionie, bardziej niż w Polsce, zmniejszył się odsetek dorosłych kształcących się ustawicznie). - Malejąca liczba osób uczestniczących w kształceniu ustawicznym stanowi barierę utrudniającą pracownikom i przedsiębiorcom adaptację do zmieniających się warunków gospodarowania. - O konieczności rozwoju kursów umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych świadczą m.in. wysoki odsetek trwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem. - Niezbędne jest wzmocnienie działań na rzecz podnoszenia kompetencji wśród osób, które są w najgorszej sytuacji w tym zakresie.

	<p>10.3 BIS lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Szkolnictwo zawodowe w województwie jest niedostatecznie dostosowane do potrzeb rynku pracy, co jest niekorzystne dla rozwoju gospodarczych specjalizacji regionu. – W regionie zmniejsza się liczba szkół zawodowych oraz liczba uczniów w tych szkołach. – Szkolnictwo zawodowe ma niewystarczająco rozwiniętą bazę technodydaktyczną w szczególności w zakresie doposażenia w sprzęt TIK oraz wyposażenia warsztatów i pracowni dla szkół zawodowych w sprzęt i materiały dydaktyczne. Brak takiego wyposażenia skutkuje niedostatecznym praktycznym przygotowaniem do wykonywanego zawodu. – Wizerunek szkolnictwa zawodowego, a zwłaszcza szkół zawodowych, nie jest zadowalający. Niezbędne są działania służące zwiększeniu jego atrakcyjności.
	<p>10.4 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Istotne ze względu na rozwój kapitału ludzkiego są inwestycje w infrastrukturę edukacyjną, sprzęt dydaktyczny i szkolenia, co powinno prowadzić do zwiększenia jakości i atrakcyjności procesu kształcenia. – Pod względem liczby przedszkoli województwo plasuje się poniżej średniej krajowej. – Problemem w regionie jest zmniejszająca się liczba szkół zawodowych dla młodzieży i dorosłych oraz liczba uczniów w tych szkołach, a także infrastruktura dydaktyczna, która wymaga stworzenia warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej.

Sekcja 1.2 Uzasadnienie alokacji finansowej

1.2.1 Uzasadnienie alokacji finansowej (wsparcia Unii) dla każdego celu tematycznego oraz, w stosownych przypadkach, priorytetu inwestycyjnego, zgodnie z wymogami koncentracji tematycznej, z uwzględnieniem wyników ewaluacji *ex ante*

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 jest programem dwufunduszowym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Składa się z siedmiu monofunduszowych osi priorytetowych (w tym osi dotyczącej pomocy technicznej).

Całkowita alokacja na RPO WŁ na lata 2014-2020 wyniesie 2 253 882 477 euro, z tego 1 625 298 198 euro (72,11%) to środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a 628 584 279 euro (27,89%) Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zgodnie z zapisami rozporządzeń Komisji Europejskiej ustanawiających szczegółowe przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego minimum 50% środków EFRR musi zostać przeznaczony na cele tematyczne (CT) 1, 2, 3 i 4 w tym min. 15% na cel tematyczny 4 oraz minimum 20% środków EFS musi zostać przeznaczony na cel tematyczny 9. Postanowienia te zobowiązują do koncentracji interwencji w szczególnie ważnych z punktu widzenia wspólnotowego obszarach m.in. innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, technologii informacyjno – komunikacyjnych, niskoemisyjnej gospodarki, czy też włączenia społecznego i zatrudnienia.

Projekt RPO WŁ na lata 2014-2020 spełnia określone przez KE poziomy koncentracji środków EFRR i EFS.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 planuje się przeznaczyć 50,44% środków EFRR na CT 1-4, uwzględnione w następujących osiach priorytetowych:

- CT1: Oś priorytetowa I *Innowacyjność i konkurencyjność* – 201 619 822 euro (12,41% alokacji EFRR)
- CT2: Oś priorytetowa IV *Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa* – 43 080 777 euro (2,65% alokacji EFRR)
- CT3: Oś priorytetowa I *Innowacyjność i konkurencyjność* – 284 835 401 euro (17,52% alokacji EFRR)
- CT4: Oś priorytetowa II *Transport* – 56 795 855 euro (3,50% alokacji EFRR); Oś priorytetowa III *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska* – 233 441 436 euro (14,36% alokacji EFRR). Łącznie 17,86% alokacji EFRR.

Powyższy podział wynika również z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego oraz sformułowanych na jej podstawie najważniejszych wyzwań stojących przed regionem. Doceniając znaczenie wsparcia innowacyjności i konkurencyjności dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu na Oś priorytetową I zaplanowano w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 najwięcej środków finansowych (486 455 223 euro). Ponadto priorytety inwestycyjne 1.1 oraz 1.2 (CT1), a także priorytety inwestycyjne 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 (CT3) to obszary wpisujące się bezpośrednio w cel *Strategii Europa 2020* w zakresie inteligentnego rozwoju.

Na kształt budżetu RPO WŁ na lata 2014-2020 wpływa również *Stanowisko Służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w POLSCE na lata 2014-2020*, w którym zostały wskazane priorytety finansowania dla Polski. Determinują one ukierunkowanie wydatków m.in. na poprawę dostępności transportowej, rozwój e-gospodarki, ochronę środowiska, jak również integrację najsłabszych grup społecznych na rynku pracy oraz poprawę jakości edukacji.

W związku z tym zdecydowano o przeznaczaniu ponad 22% alokacji EFRR na Oś priorytetową II *Transport* w ramach celu tematycznego 7 (priorytety inwestycyjne 7.2, 7.3 oraz 7.4). Wynika to z niedostatecznie rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej w regionie. W obszarze tym, w porównaniu do perspektywy finansowej 2007 – 2013 ponad dwukrotnie więcej środków zaplanowano na wsparcie transportu kolejowego (modernizację linii kolejowych o znaczeniu regionalnym oraz zakup taboru do przewozów w obrębie województwa), co ma doprowadzić do zwiększenia jego znaczenia w systemie transportu województwa łódzkiego.

Znaczne środki (prawie 22% alokacji EFRR) zostaną przeznaczone również na sektory związane z ochroną środowiska i gospodarką niskoemisyjną w ramach Osi priorytetowej III *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska*, która realizuje cele tematyczne 4, 5 i 6. W tym zakresie najwięcej środków zaplanowano na priorytet inwestycyjny 4.3 w zakresie efektywności energetycznej, a także 4.1 oraz 6.2 (odpowiednio 3,71% EFRR i 2,67% EFRR) w celu zwiększenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych i dostosowania do wymogów traktatowych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

W obszarze interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego rozkład środków finansowych w głównej mierze wynika z przyjętej koncentracji tematycznej w ramach CT9. Aktualnie w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 koncentracja na CT9 wynosi 25,54% EFS. Zidentyfikowane na podstawie diagnozy sytuacji województwa łódzkiego kierunki wsparcia są powiązane z priorytetami wyznaczanymi przez *Strategię Europa 2020* - zdecydowana większość środków w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 wspierać będzie obszar zatrudnienia i włączenia społecznego (w wysokości 52,78% alokacji EFS), w tym w sposób znaczący priorytet inwestycyjny 8.5 dedykowany wsparciu osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo w celu zwiększenia ich szans na znalezienie pracy (18,35% alokacji EFS).

Ponadto EFS współfinansować będzie kwestie dotyczące kompetencji i zatrudnienia (36,46% EFS). Znaczna część środków Europejskiego Funduszu Społecznego została alokowana na priorytet inwestycyjny 8.9, gdzie posłuży rozwijaniu potencjału adaptacyjnego sektora MŚP i jego pracowników (poziom 12,78% alokacji EFS).

Powyższe obszary nie mogą funkcjonować sprawnie bez wysoko wykształconej kadry pracowniczej, stąd na wsparcie obszaru edukacji przeznaczono alokację na poziomie 18,23% środków EFS, w tym na obszar edukacji zawodowej (8,22% alokacji).

Jako uzupełnienie działań finansowanych z EFS zaprogramowano również osobną oś priorytetową finansowaną z EFRR dotyczącą rewitalizacji i usług dla społeczeństwa (OP IV) – 26,29% alokacji EFRR.

Struktura podziału środków w ramach dostępnej alokacji Europejskiego Funduszu Społecznego w RPO na lata WŁ 2014-2020 wynika także z przyjętego w *Umowie Partnerstwa* założenia finansowania pomocy technicznej w całości ze środków EFS. Mając na uwadze alokację Programu, jego finansowanie z EFRR i EFS oraz związaną z tym konieczność udźwignięcia ciężaru administracyjnego dotyczącego zarządzania i wdrażania Programu w województwie łódzkim, wartość pomocy technicznej RPO WŁ na lata 2014-2020 oszacowano na poziomie 67 616 476 euro, co stanowi 10,76% alokacji EFS oraz 3% całości alokacji RPO WŁ na lata 2014-2020).

1.2.2 Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Tabela 2. Przegląd strategii inwestycyjnej programu operacyjnego

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS, EFS) lub Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]*	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
Oś priorytetowa I: Innowacyjność i konkurencyjność	EFRR	79 913 930	3,55%	1. Wzmacnianie badań naukowych, technologicznego i innowacji rozwoju	1.1. udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Zwiększenie zdolności jednostek naukowych do współpracy z biznesem	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB ogółem Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej
	EFRR	121 705 892	5,40%		1.2. promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych i działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w	Zwiększenie wykorzystania wyników prac B+R w przedsiębiorstwach	Udział przedsiębiorstw a) przemysłowych oraz b) z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw

					szczegółności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu		
EFRR	57 803 928	2,56%	3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.1. promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Wzmocnienie nowych przedsiębiorstw	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB) Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych	
EFRR	57 803 928	2,56%		3.2. opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	Wzmocnienie działalności proeksportowej przedsiębiorstw.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB) Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem	
EFRR	145 874 599	6,47%		3.3. wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Rozwój działalności istniejących przedsiębiorstw.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB) Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem	
EFRR	23 352 946	1,04%		3.4. wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji	Poszerzenie i urynkowanie oferty usług otoczenia biznesu.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB) Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem Liczba przedsiębiorstw wspartych przez instytucje	

							otoczenia biznesu
Oś priorytetowa II: Transport	EFRR	56 795 855	2,52%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Poprawa funkcjonalności systemu publicznego transportu zbiorowego na miejskich obszarach funkcjonalnych i obniżenie jego emisyjności.	Liczba przewozów pasażerów komunikacją miejską
	EFRR	187 573 449	8,32%	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.2. zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	Rozwój infrastruktury drogowej wspierający powiązania funkcjonalne.	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (drogowej)
	EFRR	60 038 660	2,67%		7.3. rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej	Rozwój sektora usług logistycznych.	Zdolność przeładunkowa centrów logistycznych/terminali kontenerowych
	EFRR	60 254 925	2,67%		7.4. rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Poprawa jakości kolejowego transportu zbiorowego.	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (kolejowej)
Oś priorytetowa III: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	EFRR	60 328 417	2,68%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1. wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem Dodatkowa zdolność wytwarzania energii

							odnawialnej
	EFRR	151 429 936	6,72%		4.3. wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego	Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych
	EFRR	21 683 083	0,96%		4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Zmniejszenie energochłonności infrastruktury	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej
	EFRR	23 901 970	1,06%	5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2. wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu	Pojemność obiektów małej retencji.
	EFRR	39 017 651	1,73%	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.1. inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Ograniczenie składowania odpadów oraz wzrost stopnia odzyskiwania odpadów, w tym recykling odpadów	Udział odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w masie wszystkich zebranych odpadów komunalnych w skali województwa w ciągu roku Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów

	EFRR	43 352 946	1,92%		6.2. inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków
	EFRR	7 225 491	0,32%		6.4. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	Ochrona różnorodności biologicznej	Parki krajobrazowe objęte planami ochrony
Oś priorytetowa IV: Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	EFRR	43 080 777	1,91%	2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.3. wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Wsparcie rozwoju e- usług publicznych	Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną
	EFRR	47 742 435	2,12%	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.3. zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury	Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne
	EFRR	35 161 631	1,56%		6.5. podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym	Poprawa jakości obszarów miejskich	Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji

					terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu		
EFRR	50 225 437	2,23%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.2. wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	Wspieranie rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych przyczyniające się do wzrostu zatrudnienia	Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata	
EFRR	35 462 756	1,57%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.1. inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	Zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych i społecznych	Liczba miejsc w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej na 100 tys. mieszkańców Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej	
EFRR	201 116 574	8,92%		9.2. wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Ożywienie społeczno-gospodarcze i ograniczenie ubóstwa na terenach rewitalizowanych	Przeciętne przychody gminy z PIT na jednego mieszkańca (per capita) w gminach o najniższym poziomie rozwoju w relacji do analogicznego wskaźnika dla Polski	
EFRR	14 450 982	0,64%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.4. inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Podniesienie jakości i zwiększenie dostępu do usług edukacyjnych.	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	

							Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie
Oś priorytetowa V: Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	115 363 360	5,12%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.5. dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia, poszukujących pracy i biernych zawodowo	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
	EFS	55 869 540	2,48%		8.7. praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Wzrost liczby miejsc pracy	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej
	EFS	107 231 275	4,76%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.4. aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Podniesienie zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych wykluceniem społecznym	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej

							poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu
	EFS	38 541 603	1,71%		9.7. ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	Poprawa dostępu do usług społecznych kluczowych dla integracji społecznej i zawodowej	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, 6 miesięcy po zakończeniu wsparcia udzielonego przez podmioty integracji społecznej
	EFS	14 771 097	0,66%		9.8. wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	Wzmocnienie roli ekonomii społecznej	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30

							miesiące, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami
Oś priorytetowa VI: Kompetencje i adaptacyjność	EFS	15 087 758	0,67%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.8. równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Wzrost aktywności zawodowej osób sprawujących opiekę nad dziećmi	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem / wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu
	EFS	80 320 431	3,56%		8.9. przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Zwiększenie możliwości rozwojowych przedsiębiorstw poprzez podniesienie kompetencji ich pracowników. Wzmocnienie potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji pracowników zapobiegające negatywnym skutkom zmian gospodarczych w regionie.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie
	EFS	19 187 726	0,85%		8.10. aktywne i zdrowe starzenie się	Utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie
	EFS	46 138 739	2,05%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.1. ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	Zwiększenie uczestnictwa dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej. Poprawa efektów kształcenia w zakresie kompetencji kluczowych, w szczególności matematycznych i podstawowych naukowo-technicznych.	Liczba przedszkoli, które funkcjonują 2 lata po uzyskania dofinansowania ze środków EFS Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS

	EFS	16 798 764	0,75%		10.3. wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)
	EFS	51 657 510	2,29%		10.3 BIS Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Poprawa efektów kształcenia zawodowego Dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do regionalnego rynku pracy	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki
Oś priorytetowa VII: Pomoc techniczna	EFS	67 616 476	3,00%	n.d	n.d	Zapewnienie wysokiej jakości systemu realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020. Wzmocnienie kompetencji potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów RPO WŁ na lata 2014-2020 w procesie przygotowania i realizacji projektów. Zapewnienie społeczeństwu właściwej informacji na temat wdrażania polityki spójności UE	

SEKCJA 2. OSIE PRIORYTETOWE

Sekcja 2.A Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna

2.A.1 (I)

Oś priorytetowa I – Innowacyjność i konkurencyjność

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	I
Nazwa osi priorytetowej	Innowacyjność i konkurencyjność

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (I) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa I *Innowacyjność i konkurencyjność* finansowana w całości z EFRR łączy w sobie zakres interwencji CT 1 *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji* (PI 1.1, 1.2) oraz CT 3 *Wzmacnianie konkurencyjności MŚP sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)* (PI 3.1, 3.2, 3.3, 3.4).

Zagadnienia obejmujące wsparcie infrastruktury i działalności w zakresie B+R (CT 1) są ściśle powiązane ze wzrostem konkurencyjności przedsiębiorstw (CT 3), co uzasadnia potrzebę skoncentrowania w ramach jednej osi priorytetowej wsparcia na rzecz wzmocnienia gospodarki regionu przewidzianego w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych ujętych w ww. celach tematycznych. Zapewni to spójność w planowaniu i realizacji powiązanych ze sobą działań w tym obszarze i przyczyni się do lepszego osiągania założonych celów. Niniejsze rozwiązanie przyczyni się do podniesienia poziomu uczestnictwa ośrodków B+R w procesie tworzenia i dyfuzji innowacji do gospodarki oraz wzrostu poziomu innowacyjności regionu. Wymienione działania są zgodne ze wskazanym w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* podejściem w kierunku wzmocnienia endogenicznych potencjałów gospodarczych dla zapewnienia aktywnych mechanizmów synergii sfery nauki i biznesu oraz uwzględniają założenia RSI LORIS 2030.

Poprawa jakości i wzmocnienia prokomercyjnego charakteru badań oraz wzrostu ich wykorzystania na potrzeby rozwoju gospodarczego, jak również wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, a tym samym możliwości inwestycyjnych w zakresie innowacyjności, są niezbędne do dynamicznego rozwoju społeczno – gospodarczego województwa łódzkiego. Zaplanowana interwencja w zakresie działalności

badawczo – rozwojowej i innowacyjnej oraz rozwoju przedsiębiorczości wpłynie na bardziej efektywne osiągnięcie założonego celu interwencji w ramach Osi priorytetowej I, jakim jest zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu.

Działania realizowane w Osi priorytetowej I przyczyniać się będą do osiągnięcia następujących celów szczegółowych Umowy Partnerstwa:

- podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce (priorytety: ulepszanie infrastruktury w zakresie badań i innowacji w sektorze nauki i przedsiębiorstw, transfer wiedzy i innowacji do gospodarki),

- wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: wzrost skali działalności przedsiębiorstw, wzrost produktywności przedsiębiorstw, dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe),

co jest spójne z Priorytetem I *Strategii Europa 2020* tj. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.

Ponadto interwencja zaplanowana w ramach osi priorytetowej I przyczynia się do komplementarnych i kompleksowych działań sprzyjających tworzeniu w województwie łódzkim otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom, co jest zgodne z Zaleceniem Rady nr 5 na lata 2013-2014: *Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i przemysłu, dalszy rozwój instrumentów rewolwingowych i zachęt podatkowych, a także lepsze dopasowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.*

2.A.3 (I) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (I-1.1) Priorytet inwestycyjny 1.1. Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy.

2.A.5 (I-1.1) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększenie zdolności jednostek naukowych do współpracy z biznesem.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 1.1 doprowadzą do rozwoju nowoczesnej infrastruktury badawczej jednostek naukowych i szkół wyższych w województwie łódzkim odpowiadającej potrzebom sfery gospodarczej, co powinno przełożyć się na zwiększenie wykorzystania w gospodarce wyników prowadzonych prac badawczo-rozwojowych. Zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami regionu konieczna jest koncentracja wysiłków nad aplikacyjnością prowadzonych przez jednostki naukowe i szkoły wyższe prac badawczo-rozwojowych w celu umożliwienia efektywnego transferu technologii pomiędzy sferą nauki a biznesu.

Do stworzenia warunków dla rozwoju badań i innowacji niezbędne jest posiadanie zaawansowanej i wysokiej jakości infrastruktury badawczej, której zły stan techniczny lub deficyt został wskazany w diagnozie. Niedostateczne wyposażenie zaplecza badawczego w znacznym stopniu utrudnia prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, co ogranicza możliwości rozwojowe regionu.

Wykorzystanie wyników prac badawczo-rozwojowych w gospodarce wpłynie na wzrost konkurencyjności regionu oraz dalszy rozwój innowacji.

Dla realizacji interwencji w ramach PI 1.1 istotne znaczenie ma Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030, przygotowana przy udziale środowisk naukowych, gospodarczych oraz władz samorządowych. Wymienione w niniejszym dokumencie regionalne specjalizacje będą podstawą do wskazania strategicznych inwestycji w infrastrukturę badawczo-rozwojową instytucji nauki.

Interwencja wpłynie na zwiększenie dostępu do wyników prac badawczych prowadzonych przez jednostki naukowe.

PI 1.1 realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce (priorytet: Ulepszanie infrastruktury w zakresie badań i innowacji w sektorze nauki i przedsiębiorstw - rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej oraz integracja i konsolidacja potencjału naukowo-badawczego).*

Tabela 3 (I-1.1): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w słownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB ogółem	%	Region słabiej rozwinięty	a) 0,78	2010	a) 1,1	GUS/Strateg	rocznie

2.	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2012	368	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
----	---	------	---------------------------	---	------	-----	------------------------------	--------------------

2.A.6 (I-1.1) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-1.1) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w zakresie infrastruktury B+R dotyczyć będzie inwestycji w strategiczną infrastrukturę badawczo-rozwojową jednostek naukowych i szkół wyższych uzgodnionych w trakcie negocjacji kontraktu terytorialnego, wpisujących się w specjalizacje regionalne.

Wsparcie otrzymają przedsięwzięcia służące realizacji wskazanej w projekcie agendy badawczej i uzgodnione z ministrem właściwym ds. nauki i szkolnictwa wyższego, a także ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego w celu uniknięcia powielania się inwestycji. Wspierane przedsięwzięcia bazują na potencjale powstałym w perspektywie 2007-2013. Natomiast nowe inwestycje są dopuszczalne jedynie w przypadku, gdy stanowią element dopełniający istniejące zasoby, w tym powstałe w wyniku dofinansowania w ramach perspektywy 2007-2013. Finansowanie infrastruktury TIK w jednostkach naukowych jest możliwe pod warunkiem, że technologie te służą jako narzędzie do realizacji danego projektu. W ramach przedsięwzięcia dotyczącego rozwoju infrastruktury badawczej dopuszcza się możliwość realizacji badań stosowanych i prac rozwojowych będących integralną częścią projektu.

W ramach PI 1.1 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 1.1 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 1.1 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1.1.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 1.1:

- wsparcie infrastruktury badawczo-rozwojowej w jednostkach naukowych i szkołach wyższych, wynikającej z regionalnych specjalizacji

Główne typy beneficjentów:

- jednostki naukowe
- szkoły wyższe.

Główne grupy docelowe:

- jednostki naukowe,
- przedsiębiorcy.

2.A.6.2 (I-1.1) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 1.1 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb pozakonkursowy dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu. Nie wyklucza się zastosowania trybu konkursowego, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 1.1 i osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego⁴⁴). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 1.1 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 1.1 preferowane będą projekty wynikające ze specjalizacji regionalnych. Przy wyborze projektów uwzględniona zostanie Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego - LORIS 2030.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 1.1 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

⁴⁴ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

2.A.6.3 (I-1.1) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (I-1.1) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 1.1 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-1.1) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (I-1.1): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	8	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (I-1.2) Priorytet inwestycyjny 1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.

2.A.5 (I-1.2) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększenie wykorzystania wyników prac B+R w przedsiębiorstwach.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Realizacja PI 1.2 przyczyni się przede wszystkim do mobilizacji kapitału prywatnego w kierunku wdrażania inwestycji proinnowacyjnych oraz do transferu technologii. W rezultacie wzrośnie odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw w gospodarce regionu oraz upowszechni się schemat komercyjnej współpracy sfery nauki i biznesu, co stanowi jedno z głównych wyzwań rozwojowych województwa łódzkiego wymienionych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* oraz wynika ze zobowiązań wskazanych w *Krajowym Programie Reform* (podniesienie nakładów na B+R do poziomu 1,7% PKB).

Zwiększenie zaangażowania kapitału sektora prywatnego w działalność innowacyjną oraz finansowanie sektora B+R wymaga wypracowania instrumentów wsparcia dla przedsiębiorstw w kierunku nawiązywania współpracy ze sferą B+R, otoczeniem biznesu oraz rozwoju sieci biznesowych i klastrów. Konieczne jest zarówno podjęcie działań ułatwiających wytworzenie oraz wdrożenie innowacji do działalności gospodarczej przedsiębiorstw, jak i podnoszenie kultury innowacyjnej przedsiębiorstw dążącej do trwałego zwiększania własnego potencjału i przewagi konkurencyjnej na rynku.

Interwencja w ramach niniejszego PI uwzględnia preferencje dla działań wpisujących się w specjalizacje regionalne zidentyfikowane w ramach RSI LORIS 2030.

PI 1.2 realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce (priorytety: Ulepszanie infrastruktury w zakresie badań i innowacji w sektorze nauki i przedsiębiorstw - rozwój potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej (infrastruktura B+R przedsiębiorstw); transfer wiedzy i innowacji do gospodarki - wspieranie wspólnych przedsięwzięć badawczo-rozwojowych przedsiębiorstw i jednostek naukowych, zwiększenie poziomu wdrażania wyników badań naukowych i rozwojowych oraz innowacyjnych rozwiązań w gospodarce, usprawnienie systemu transferu technologii i wiedzy).*

Tabela 3 (I-1.2): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział przedsiębiorstw a) przemysłowych oraz b) z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw	%	Region słabiej rozwinięty	a) 10,92	2012	a) 14,36	GUS	rocznie
				b)10,89		b) 20,19		

2.A.6 (I-1.2) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-1.2) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach PI 1.2 przeznaczone jest na realizację inwestycji opartych na wynikach prac B+R, jak również rozpoczynających bądź rozwijających działalność B+R, gdzie preferowane będą projekty przedsiębiorstw, konsorcjów przedsiębiorstw, konsorcjów naukowo-przemysłowych, klastrów, bądź inicjatyw klastrowych (w szczególności klastrów działających w ramach specjalizacji regionalnych wynikających z RSI LORIS 2030). O dofinansowanie będą mogły ubiegać się projekty realizowane przede wszystkim w zakresie specjalizacji regionalnych określonych w RSI LORIS 2030.

Wsparciem objęte zostaną projekty przedsiębiorstw realizowane w zakresie prowadzenia oraz wykorzystania wyników prac B+R w praktyce gospodarczej (w szczególności realizacja projektów od fazy badawczej do fazy wdrożeniowej), jak również wdrożenia praw do własności intelektualnej, w tym patentów, licencji, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej związanej z wdrażanym produktem lub usługą. W ramach PI 1.2 istnieje możliwość zastosowania instrumentu „bon na innowacje” (w odniesieniu do projektów o małej skali), mającego na celu zainicjowanie kontaktów mikro lub małych przedsiębiorców z jednostkami naukowymi, instytucjami otoczenia biznesu lub szkołami wyższymi poprzez zakup usługi, która bezpośrednio dotyczy rozwoju produktu lub technologii przedsiębiorstwa.

Interwencja w ramach PI 1.2 przeznaczona jest również na stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, w tym zakup specjalistycznej aparatury lub urządzeń laboratoryjnych.

W ramach PI 1.2 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 1.2 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 1.2 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1.2.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 1.2:

- stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego służącego działalności innowacyjnej przedsiębiorstwa,
- projekty B+R przedsiębiorstwa umożliwiające realizację regionalnych inteligentnych specjalizacji,
- projekty związane z wdrożeniem prac B+R w działalności przedsiębiorstw.

Główne typy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- konsorcja naukowo-przemysłowe,
- konsorcja przedsiębiorstw,
- klastry i/lub inicjatywy klastrowe.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

2.A.6.2 (I-1.2) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 1.2 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 1.2 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 1.2 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 1.2 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (I-1.2) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (I-1.2) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 1.2 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-1.2) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (I-1.2): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	42	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	16	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
3.	Liczba realizowanych projektów B+R	Szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	12	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
4.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju	PLN	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	354 298 386	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (I-3.1) Priorytet inwestycyjny 3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.

2.A.5 (I-3.1) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzmocnienie nowych przedsiębiorstw

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3.1 w województwie łódzkim ma na celu stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju przedsiębiorczości przede wszystkim w początkowym okresie jej funkcjonowania oraz do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie regionu.

Zakres wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 dotyczy zarówno zwiększania oferty wsparcia dla przedsiębiorstw znajdujących się w początkowej fazie rozwoju, jak i dostosowania otoczenia gospodarczego do potrzeb potencjalnych inwestorów poprzez przygotowanie oraz dostosowanie terenów inwestycyjnych do potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 3.1 przyczynią się do rozwoju przedsiębiorczości w województwie łódzkim oraz zwiększenia możliwości realizacji komercyjnych planów wśród przedsiębiorców. Uzyskane efekty przełożą się na zwiększenie stopy inwestycji w sektorze prywatnym dzięki ułatwianiu podejmowania działalności gospodarczej.

PI 3.1 realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: Wzrost skali działalności przedsiębiorstw - zwiększenie oferty wsparcia początkowej fazy rozwoju przedsiębiorstwa, rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego).*

Tabela 3 (I-3.1): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	Region słabiej rozwinięty	11,49	2011	13,2	GUS	rocznie
2.	Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem	UE27=100	Region słabiej rozwinięty	52,3	2011	62,7	GUS/Eurostat	rocznie

3.	Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	45	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
----	---	------	---------------------------	---	------	----	------------------------------	--------------------

2.A.6 (I-3.1) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-3.1) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie przekazywane inkubatorom przedsiębiorczości, w tym działającym w środowisku akademickim ma prowadzić do zapewnienia trwałej i kompleksowej oferty dla nowopowstałych przedsiębiorstw (komplementarnej do interwencji na rzecz rozpoczynania działalności gospodarczej przez osoby fizyczne realizowanej w ramach celu tematycznego 8), w szczególności wzmacniającej regionalne specjalizacje wskazane w RSI LORIS 2030. Dofinansowanie inkubatorów przedsiębiorczości skierowane jest na wsparcie świadczenia proprzedsiębiorczych i rozwojowych usług doradczych na rzecz zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej dla nowopowstałych przedsiębiorstw oraz w celu lepszego dostosowania świadczonych usług do potrzeb rynkowych.

W przypadku uwzględnienia w projekcie rozwoju zasobów infrastrukturalnych inkubatorów przedsiębiorczości działania tego typu będą wspierane w ograniczonym zakresie.

Drugim aspektem realizacji priorytetu inwestycyjnego 3.1 jest wzmocnienie atrakcyjności lokalizacyjnej województwa łódzkiego oraz upowszechnienie wiedzy na temat możliwości inwestycyjnych na jego terenie. Wsparcie przeznaczone jest na inwestycje, polegające na uporządkowaniu i przygotowaniu terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, uzbrojeniu terenów inwestycyjnych oraz prowadzeniu kampanii promocyjnych.

Preferowane będą projekty wpływające na rozwój technologii, która zmniejsza obciążenia dla środowiska oraz sprzyja tworzeniu produktów zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju.

Ponadto, w ramach PI 3.1 wspierane mogą być inwestycje w drogi lokalne, pod warunkiem, że przyczynią się do uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych oraz stanowią niezbędny element szerszego projektu realizującego cel PI 3.1.

W ramach PI 3.1 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 3.1 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 3.1 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3.1.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3.1:

- wsparcie doradcze w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej dla nowopowstałych przedsiębiorstw, w szczególności w obszarach regionalnej inteligentnej specjalizacji, poprzez świadczenie usług przez inkubatory przedsiębiorczości oraz inkubatory akademickie,
- uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych oraz uzbrojenie terenów inwestycyjnych.

Główne typy beneficjentów:

- instytucje otoczenia biznesu,
- szkoły wyższe,
- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- przedsiębiorcy,
- organizacje zrzeszające przedsiębiorców.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

2.A.6.2 (I-3.1) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 3.1 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3.1 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 3.1 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3.1 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (I-3.1) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (I-3.1) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 3.1 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-3.1) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (I-3.1): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	234	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	234	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
3.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	--	--	45	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (I-3.2) Priorytet inwestycyjny 3.2. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia

2.A.5 (I-3.2) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzmocnienie działalności proeksportowej przedsiębiorstw.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 3.2 ma na celu zwiększenie efektywności działań proeksportowych przedsiębiorstw województwa łódzkiego poprzez ich bezpośrednie dofinansowanie, jak również poprzez tworzenie kompleksowej oferty proeksportowej dla regionu łódzkiego. Istotne jest również zwiększenie zewnętrznej rozpoznawalności regionu poprzez wzmocnienie jego wizerunku.

Podejmowane w ramach PI 3.2 działania przyczynią się do nawiązania większej liczby kontraktów biznesowych przez przedsiębiorców z terenu województwa łódzkiego, co wpłynie na poprawę pozycji konkurencyjnej gospodarki regionu na rynkach krajowych i międzynarodowych.

PI 3.2 realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: wzrost skali działalności przedsiębiorstw - zwiększenie inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw; dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe – wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw)*.

Tabela 3 (I-3.2): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	Region słabiej rozwinięty	11,49	2011	13,2	GUS	rocznie
2.	Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem	UE27=100	Region słabiej rozwinięty	52,3	2011	62,7	GUS/Eurostat	rocznie

2.A.6 (I-3.2) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-3.2) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie umiędzynarodowienia działalności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu województwa łódzkiego polegać będzie na tworzeniu kompleksowej oferty promocji gospodarczej, obejmującej wsparcie doradcze przedsiębiorstw nastawionych na wzrost eksportu i zdobywanie nowych rynków zbytu, w tym w nawiązywaniu kontaktów z partnerami zagranicznymi oraz uzyskiwaniu informacji na temat rynków zagranicznych. W celu lepszego dopasowania działań proeksportowych prowadzone będą badania oraz analizy branż stanowiących regionalne specjalizacje.

Dofinansowanie przeznaczone będzie na wsparcie międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw (w tym producentów rolno-spożywczych), mające na celu w szczególności wdrażanie nowych modeli biznesowych od etapu koncepcyjnego do wdrażania koncepcji biznesowych, szczególnie na rzecz internacjonalizacji. W zakresie internacjonalizacji działalności przedsiębiorstw przewidziane jest wsparcie inwestycyjne (np. dostosowanie produkcji do wymagań rynku zagranicznego, tworzenie działów obsługi eksportu, certyfikacji, logistyki).

Wsparciem objęte również zostaną misje gospodarcze, wizyty studyjne, udział w krajowych i międzynarodowych imprezach targowo-wystawienniczych.

Ponadto dofinansowane zostaną działania wzmocniające wizerunek regionalnej gospodarki polegające m.in. na promocji gospodarczej, w tym turystycznej regionu w wymiarze zarówno krajowym, jak i międzynarodowym.

W ramach PI 3.2 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 3.2 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 3.2 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3.2.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3.2:

- wsparcie doradcze przedsiębiorstw nastawionych na wzrost eksportu i zdobywanie nowych rynków zbytu,
- wsparcie międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw (w tym producentów rolno-spożywczych),
- wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw w zakresie internacjonalizacji,
- promocja gospodarcza, w tym turystyczna regionu (w wymiarze zarówno krajowym jak i międzynarodowym).

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej),
- organizacje pozarządowe,
- izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- przedsiębiorcy,
- konsorcja przedsiębiorstw,
- klastry i/lub inicjatywy klastrowe,
- instytucje otoczenia biznesu.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy

2.A.6.2 (I-3.2) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 3.2 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3.2 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 3.2 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3.2 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (I-3.2) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.2 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (I-3.2) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 3.2 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-3.2) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (I-3.2): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	182	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	114	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
3.	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze krajowym	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	114	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (I-3.3) Priorytet inwestycyjny 3.3. Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

2.A.5 (I-3.3) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Rozwój działalności istniejących przedsiębiorstw.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Interwencja w ramach PI 3.3 przyczyni się do podwyższenia konkurencyjności oraz rozwoju przedsiębiorstw w województwie łódzkim, w tym przedsiębiorstw społecznych. W kontekście wyzwań rozwojowych płynących m.in. z globalizacji oraz silniejszej konkurencji rynkowej, konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw w zakresie rozszerzenia skali działalności, w tym zwiększania zatrudnienia, poziomu technologicznego i/lub organizacyjnego oraz rozwoju współpracy. PI 3.3 powinien przyczynić się do wzrostu wykorzystania innowacji, w tym innowacji procesowych i produktowych, jak również wzrostu wydajności pracy i efektywności produkcji.

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 3.3 będzie uwzględniało sytuację przedsiębiorstw społecznych i przedsiębiorstw z obszarów słabiej rozwiniętych, a także będzie uwzględniało preferencje dla inwestycji ekoinnowacyjnych.

W wyniku wdrażania tego priorytetu inwestycyjnego wzrosną nakłady inwestycyjne firm oraz zwiększy się płynność finansowa przedsiębiorstw, co powinno skutkować zwiększeniem zatrudnienia oraz przeznaczeniem środków finansowych na innowacyjne cele inwestycyjne.

PI 3.3 realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: wzrost skali działalności przedsiębiorstw - zwiększenie inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw; wzrost produktywności przedsiębiorstw - wzrost wykorzystania innowacji, w tym innowacji procesowych i produktowych, wzrost wydajności pracy i efektywności produkcji; dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe – wzrost współpracy pomiędzy firmami, zwiększenie adaptacyjności przedsiębiorstw do zmian i gospodarki opartej na postępie technologicznym).*

Tabela 3 (I-3.3): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	Region słabiej rozwinięty	11,49	2011	13,2	GUS	rocznie

2.	Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem	UE27=100	Region słabiej rozwinięty	52,3	2011	62,7	GUS/Eurostat	rocznie
----	--	----------	---------------------------	------	------	------	--------------	---------

2.A.6 (I-3.3) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-3.3) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 przeznaczone będzie na wsparcie rozwoju przedsiębiorstw w regionie łódzkim poprzez zwiększanie aktywności inwestycyjnej i zatrudnienia, które będzie skutkowało trwałym rozwojem firm. W ramach PI 3.3 w celu rozwijania potencjału powiązań kooperacyjnych w województwie łódzkim wsparcie będzie również skierowane do klastrów bądź inicjatyw klastrowych o zasięgu lokalnym i regionalnym, w tym w szczególności klastrów działających w ramach specjalizacji regionalnych wynikających z RSI LORIS 2030. Wsparcie uwzględnia również rozwój współpracy międzysektorowej oraz międzyklastrowej.

Interwencja będzie ukierunkowana przede wszystkim na inwestycje rozwojowe związane ze zmianą procesu produkcyjnego lub zmianą sposobu świadczenia usług oraz wsparcie przemian organizacyjnych, które prowadzą do wzmocnienia zdolności prorozwojowych firm oraz wprowadzania na rynek wysokiej jakości produktów i usług (w tym turystycznych).

Wsparciem objęte zostaną inwestycje związane z rozbudową przedsiębiorstw, zmianą procesu produkcyjnego lub zmianą sposobu świadczenia usług. W celu unowocześnienia działalności przedsiębiorstwa przewiduje się finansowanie wdrożenia technologii rozumianej jako zakup maszyn i urządzeń. Wsparcie tego rodzaju jest możliwe pod warunkiem, że jego celem jest rozwój przedsiębiorstwa powiązany z wprowadzeniem na rynek wysokiej jakości produktów i usług, poszarpaniem rynków zbytu, wzrostem zatrudnienia.

Wspierane również będą inwestycje prowadzące do zmian organizacyjnych firm, sprzyjające poprawie efektywności zarządczej i technologicznej, wykorzystujące rozwiązania TIK, które będą wpływać na poprawę efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa. Wsparcie przeznaczone będzie także na rozwój produktów i usług opartych na TIK, w tym również wykorzystujących sieć internetową.

Wsparcie uzyskają także eko-innowacje zmierzające do zwiększenia wydajności pracy oraz redukcji kosztów działalności związanych ze zużyciem surowców i energii, co powinno sprzyjać obniżeniu zużycia energii, bardziej efektywnemu wykorzystaniu surowców oraz zapobieganiu powstawaniu lub ograniczaniu emisji do środowiska.

Wspierany będzie także rozwój przedsiębiorstw społecznych, a zaplanowane działania przyczynią się do rozwoju potencjału rynkowego regionu, w tym rozwoju ekonomii społecznej. W WRS wskazuje się na konieczność promowania gospodarki i wspieranie przedsiębiorstw społecznych, a ekonomię społeczną uznaje się za ważny obszar ze względu na jej znaczenie dla zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego. Zaplanowana interwencja jest komplementarna do działań w ramach PI 9.8.

Interwencja w ramach PI 3.3 będzie również ukierunkowana na wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych (funduszy pożyczkowych i poręczeniowych).

W ramach PI 3.3 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 3.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla przedsiębiorstw zlokalizowanych na obszarach wiejskich i obszarach o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego oraz preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 3.3 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3.3.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3.3:

- inwestycje w przedsiębiorstwa na rzecz nowych lub ulepszonych produktów i usług, w tym turystycznych,
- wsparcie inwestycyjne dla przedsiębiorstw społecznych,
- wsparcie projektów i przedsięwzięć klastrów bądź inicjatyw klastrowych o zasięgu regionalnym i lokalnym,
- wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych w zakresie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych.

Główne typy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- konsorcja przedsiębiorstw,
- przedsiębiorstwa społeczne,
- klastry i/lub inicjatywy klastrowe,
- podmiot wdrażający fundusz funduszy.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

2.A.6.2 (I-3.3) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 3.3 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3.3 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3.3 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (I-3.3) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 rozważa się możliwość wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych. Ostateczna decyzja o wielkości środków, zakresie i formie wsparcia zostanie podjęta po przeprowadzeniu analizy ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.4. (I-3.3) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 3.3 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-3.3) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (I-3.3): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	598	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	114	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	475	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (I-3.4) Priorytet inwestycyjny 3.4. Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji.

2.A.5 (I-3.4) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poszerzenie i urynkowanie oferty usług otoczenia biznesu.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Interwencja w ramach PI 3.4 ma na celu wzmocnienie potencjału IOB poprzez podnoszenie poziomu profesjonalizacji instytucji otoczenia biznesu, w celu podniesienia jakości i efektywności usług świadczonych dla przedsiębiorstw, w tym ich lepsze dostosowanie do potrzeb przedsiębiorstw zwłaszcza w kontekście kreowania warunków do tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji oraz animacji powiązań kooperacyjnych.

PI 3.4 realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: wzrost skali działalności przedsiębiorstw - rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego; dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe – wzrost współpracy pomiędzy firmami, zwiększenie adaptacyjności przedsiębiorstw do zmian i gospodarki opartej na postępie technologicznym).*

Tabela 3 (I-3.4): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	Region słabiej rozwinięty	11,49	2011	13,2	GUS	rocznie
2.	Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem	UE27=100	Region słabiej rozwinięty	52,3	2011	62,7	GUS/Eurostat	rocznie
3.	Liczba przedsiębiorstw wspartych przez instytucje otoczenia biznesu	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	252	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (I-3.4) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-3.4) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach PI 3.4 przeznaczone będzie na zwiększenie zakresu oferty usługowej instytucji otoczenia biznesu na realizację wspólnych projektów oraz przedsięwzięć zgodnych z RSI LORIS 2030.

W ramach PI 3.4 wsparcie przeznaczone będzie również na rozwój usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu w zakresie angażowania przedsiębiorstw w procesy innowacyjne, m.in. poprzez rozwój systemów brokerów innowacji, co ułatwi transfer wyników badań do przedsiębiorstw poprzez rozwój działań animacyjnych i specjalistycznego doradztwa m.in. w zakresie powiązań kooperacyjnych.

W przypadku uwzględnienia w projekcie rozwoju zasobów infrastrukturalnych IOB, działania tego typu będą wspierane w ograniczonym zakresie.

W ramach PI 3.4 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 3.4 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 3.4 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3.4.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3.4:

- wspólne projekty i przedsięwzięcia IOB.

Główne typy beneficjentów:

- instytucje otoczenia biznesu,
- klastry i/lub inicjatywy klastrowe,
- organizacje zrzeszające przedsiębiorców.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

2.A.6.2 (I-3.4) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 3.4 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3.4 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu

pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 3.4 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3.4 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (I-3.4) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.4 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (I-3.4) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 3.4 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-3.4) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (I-3.4): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstość pomiaru
					M	K	O		

1.	Liczba instytucji otoczenia biznesu wspartych w zakresie profesjonalizacji usług	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	9	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
----	--	------	------	---------------------------	---	---	---	------------------------------	--------------------

2.A.7 (I) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (I) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (I): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
I – Innowacyjność i konkurencyjność	Wskaźnik produktu	1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	158	-	-	1056	System Informatyczny SL 2014	
I – Innowacyjność i konkurencyjność	wskaźnik postępu finansowego	2.	Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	103 866 435	-	-	532 239 244	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (I) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 7-11 (I): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Innowacyjność i konkurencyjność	001	38 055 550
I. Innowacyjność i konkurencyjność	002	12 369 250
I. Innowacyjność i konkurencyjność	032	6 000 500
I. Innowacyjność i konkurencyjność	056	37 056 140
I. Innowacyjność i konkurencyjność	057	26 996 880
I. Innowacyjność i konkurencyjność	058	30 303 037
I. Innowacyjność i konkurencyjność	059	15 018 095
I. Innowacyjność i konkurencyjność	060	17 725 264
I. Innowacyjność i konkurencyjność	061	8 876 141
I. Innowacyjność i konkurencyjność	062	12 163 110
I. Innowacyjność i konkurencyjność	063	17 690 800
I. Innowacyjność i konkurencyjność	064	4 449 623
I. Innowacyjność i konkurencyjność	065	16 500 300
I. Innowacyjność i konkurencyjność	066	58 706 521
I. Innowacyjność i konkurencyjność	067	21 669 000
I. Innowacyjność i konkurencyjność	068	14 931 410
I. Innowacyjność i konkurencyjność	069	7 675 410
I. Innowacyjność i konkurencyjność	071	4 128 900
I. Innowacyjność i konkurencyjność	072	20 034 000
I. Innowacyjność i konkurencyjność	073	8 711 230
I. Innowacyjność i konkurencyjność	074	7 655 300
I. Innowacyjność i konkurencyjność	075	4 654 410
I. Innowacyjność i konkurencyjność	076	4 325 650
I. Innowacyjność i konkurencyjność	077	4 612 680
I. Innowacyjność i konkurencyjność	082	10 500 000
I. Innowacyjność i konkurencyjność	092	27 000 500
I. Innowacyjność i konkurencyjność	101	48 645 522

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Innowacyjność i konkurencyjność	01	380 895 223
I. Innowacyjność i konkurencyjność	04	91 670 000
I. Innowacyjność i konkurencyjność	05	13 890 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Innowacyjność i konkurencyjność	01	255 780 239
I. Innowacyjność i konkurencyjność	02	154 233 189
I. Innowacyjność i konkurencyjność	03	76 441 795

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Innowacyjność i konkurencyjność	07	486 455 223

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Innowacyjność i konkurencyjność	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (I) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej VII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (II)

Oś priorytetowa II – Transport

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	II
Nazwa osi priorytetowej	Transport

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (II) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa II *Transport*, finansowana w całości z EFRR łączy w sobie zakres interwencji celu tematycznego 4 *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* określony w PI 4.5 oraz celu tematycznego 7 *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej* w ramach PI 7.2, 7.3, 7.4.

Zagadnienia związane ze zwiększeniem dostępności transportowej oraz promocją proekologicznych rozwiązań transportowych są ściśle powiązane z interwencjami na rzecz gospodarki niskoemisyjnej, co uzasadnia potrzebę skoncentrowania w ramach jednej osi priorytetowej wsparcia skierowanego na rzecz infrastruktury transportowej przewidzianego w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych ujętych w ww. celach tematycznych. Zapewni to spójność w planowaniu i realizacji powiązanych ze sobą działań w tym obszarze i przyczyni się do lepszego osiągnięcia założonych celów.

Sprawny, efektywny oraz bezpieczny system transportu, zgodny z normami unijnymi w zakresie ochrony środowiska (niskoemisyjny), zapewniający połączenia komunikacyjne poprawiające dostępność transportową regionu jest niezbędny do dynamicznego rozwoju społeczno – gospodarczego województwa łódzkiego. Dobrze rozwinięte połączenia transportowe wzmocnią spójność przestrzenną regionu, zwiększając jego atrakcyjność inwestycyjną oraz stwarzając podmiotom gospodarczym i wszystkim mieszkańcom odpowiednie możliwości rozwojowe. Interwencja w tym obszarze będzie koncentrować się na budowie zintegrowanego systemu transportowego, łączącego główne gałęzie transportu, przede wszystkim drogowego, kolejowego, publicznego transportu zbiorowego oraz multimodalnego. Przyczyni się to do bardziej efektywnego osiągnięcia założonego celu interwencji w ramach Osi priorytetowej II, jakim jest dostosowanie oferty systemu transportowego do potrzeb rozwojowych regionu.

Działania realizowane w Osi priorytetowej II są spójne z Priorytetem II *Strategii Europa 2020* tj. *Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej*

środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz przyczynią się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych Umowy Partnerstwa:

- zmniejszenie emisyjności gospodarki (priorytet: Obniżenie emisji generowanych przez transport w aglomeracjach miejskich),
- poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym (priorytety: Zwiększenie wewnątrzregionalnej dostępności transportowej, Podniesienie poziomu bezpieczeństwa systemu transportowego, Rozwój alternatywnych form transportu).

2.A.3 (II) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (II-4.5) Priorytet inwestycyjny 4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

2.A.5 (II-4.5) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa funkcjonalności systemu publicznego transportu zbiorowego na miejskich obszarach funkcjonalnych i obniżenie jego emisyjności.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 4.5 przyczynią się do stworzenia w województwie łódzkim sprawnego i bezpiecznego systemu publicznego transportu zbiorowego na obszarach miejskich, o wysokiej jakości świadczonych usług, spełniającego normy unijne w zakresie ochrony środowiska, konkurencyjnego względem transportu indywidualnego. Inwestycje zmierzają będą do dostosowania infrastruktury publicznego transportu zbiorowego do potrzeb mieszkańców województwa oraz zintegrowania jej z pozostałymi gałęziami transportu, co korzystnie wpłynie na wzrost spójności wewnętrznej regionu. Interwencja wpłynie także na integrację wewnętrzną i dostępność komunikacyjną miast i ich obszarów funkcjonalnych, co przyczyni się do zwiększenia mobilności zawodowej i przestrzennej mieszkańców oraz poprawy dostępu do rynku pracy, edukacji i usług społecznych, także dla mieszkańców obszarów wiejskich.

Zmiana schematów mobilności miejskiej w kierunku mobilności bardziej zrównoważonej, zakładającej większy udział transportu niezmotoryzowanego i publicznego pozwoli na obniżenie emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza uciążliwych dla środowiska i mieszkańców obszarów miejskich. Ograniczenie ruchu samochodowego (m.in. w centrach miast) poprawi jakość życia w miastach oraz jakość przestrzeni miejskiej i będzie czynnikiem decydującym o atrakcyjności miast jako dobrych miejsc do zamieszkania czy prowadzenia działalności gospodarczej.

Interwencja w ramach PI 4.5 jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa „Zmniejszenie emisyjności gospodarki”.

Tabela 3 (II-4.5): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przewozów pasażerów komunikacją miejską	mln osób	Region słabiej rozwinięty	255,4	2012	255,4	GUS	rocznie

2.A.6 (II-4.5) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-4.5) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Fundamentem zrównoważonej mobilności miejskiej jest zapewnienie dla pasażera sprawnie funkcjonującego i atrakcyjnego publicznego transportu zbiorowego. Dlatego też wsparcie w ramach PI 4.5 będzie dotyczyło przedsięwzięć o charakterze zarówno infrastrukturalnym (w tym budowy lub przebudowy infrastruktury publicznego transportu zbiorowego oraz węzłów integrujących jego podsystemy), jak i taborowym (w tym zakupu lub modernizacji niskoemisyjnego taboru publicznego transportu zbiorowego).

Inwestycjom w infrastrukturę czy tabor publicznego transportu zbiorowego będą towarzyszyć działania dające przewagę transportu zbiorowego i niezmotoryzowanego w obrębie miast i ich obszarów funkcjonalnych (zapewniające, że publiczny transport zbiorowy oraz niezmotoryzowany będzie wybierany częściej niż samochód jako podstawowy środek przemieszczania się w obrębie miejskiego obszaru funkcjonalnego - w tym m.in. dotyczące przebudowy infrastruktury miejskiej wyprowadzającej z centrów miast indywidualny ruch samochodowy oraz budowy dróg rowerowych) i wspomagające integrację przestrzenną i funkcjonalną poszczególnych podsystemów transportowych. Wspierane będą także przedsięwzięcia dotyczące inteligentnych systemów transportu, pozwalających na optymalne wykorzystanie infrastruktury publicznego transportu zbiorowego.

Dodatkowo, interwencja dotyczyć będzie przedsięwzięć z zakresu integracji publicznego transportu zbiorowego w obrębie miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym także z liniami komunikacyjnymi lub siecią komunikacyjną funkcjonującą w ramach powiatowych i wojewódzkich przewozów pasażerskich, m.in. poprzez inwestycje z zakresu zintegrowanych centrów przesiadkowych czy też infrastruktury P&R.

Ponadto, w ramach PI 4.5 wspierane mogą być inwestycje w drogi lokalne, pod warunkiem, że przyczynią się do fizycznej, gospodarczej i społecznej rewitalizacji i regeneracji obszarów miejskich i wiejskich oraz będą stanowiły element szerszego projektu z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej.

Przedsięwzięcia w obszarze publicznego transportu zbiorowego powinny zapewniać dostosowanie infrastruktury transportu oraz taboru do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

W ramach PI 4.5 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. dotyczące promowania korzystania z publicznego transportu zbiorowego jako zachowania proekologicznego, a także działania szkoleniowe w projektach z zakresu inteligentnych systemów transportowych mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wszystkie projekty dotyczące zrównoważonej mobilności miejskiej muszą wpisywać się w odnoszące się do zagadnień niskoemisyjności strategii miejskie lub dla obszarów aglomeracyjnych lub kompleksowe plany gospodarki niskoemisyjnej.

Wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego zostaną objęte miasta z terenu województwa łódzkiego i ich obszary funkcjonalne (w szczególności Łódź i jej obszar funkcjonalny, ośrodki subregionalne – miasta powiatowe liczące ponad 20 tys. mieszkańców i ich obszary funkcjonalne, miasta powiatowe

tracące funkcje społeczno-gospodarcze i ich obszary funkcjonalne), a także obszary wiejskie, w tym o słabej dostępności do usług publicznych w powiązaniu z obszarami miejskimi określonymi wyżej.

W ramach PI 4.5 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Planowane w ramach PI 4.5 działania przyczynią się do poprawy jakości i efektywności systemu transportu publicznego, lepszego dostosowania go do potrzeb mieszkańców oraz poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego. Sprawnie działający system transportu publicznego stanowić będzie konkurencję dla transportu indywidualnego, wpłynie na rozwój miast jako ośrodków wzrostu oraz spowoduje wzrost mobilności mieszkańców województwa, a dzięki temu poprawę dostępu do miejsc pracy, edukacji i usług publicznych. Usprawnienie połączeń między obszarami miejskimi i wiejskimi poprawi dostęp do zatrudnienia i usług także mieszkańcom z obszarów wiejskich. Efektem wsparcia transportu publicznego będzie również zmniejszenie zatłoczenia motoryzacyjnego w miastach, poprawa płynności ruchu oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza i poprawa stanu środowiska naturalnego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.5.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.5:

- budowa lub przebudowa infrastruktury publicznego transportu zbiorowego,
- zakup lub modernizacja niskoemisyjnego taboru dla publicznego transportu zbiorowego,

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego – użytkownicy publicznego transportu zbiorowego.

2.A.6.2 (II-4.5) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 4.5 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.5 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą

zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 4.5 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.5 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-4.5) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (II-4.5) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.5 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-4.5) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (II-4.5): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	30	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	2	Beneficjenci/ IZ	rocznie
----	--	------	------	---------------------------	---	---	---	---------------------	---------

PROJEKT

2.A.4 (II-7.2) Priorytet inwestycyjny 7.2. Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi

2.A.5 (II-7.2) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Rozwój infrastruktury drogowej wspierający powiązania funkcjonalne.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Interwencje z zakresu budowy, przebudowy i modernizacji infrastruktury drogowej podejmowane z poziomu regionalnego będą koncentrować się na zapewnieniu połączenia regionalnej sieci transportowej z Transeuropejską Siecią Transportową (TEN-T), realizacji projektów komplementarnych do sieci TEN-T tworząc spójną sieć transportową w wymiarze europejskim, krajowym i regionalnym. Z uwagi na niską dostępność wewnątrzregionalną, bez inwestycji w sieci drugorzędne doprowadzające ruch do sieci podstawowej, system transportowy regionu nie będzie stanowił spójnej sieci transportowej pozwalającej na zwiększenie konkurencyjności gospodarki i polepszenie jakości życia mieszkańców. Dlatego też w PI 7.2 będą realizowane inwestycje na drogach poza TEN-T, dołączające do sieci pozostałe obszary nie znajdujące się w obszarze dostępu podstawowej sieci transportowej (miasta pozawojewódzkie/regionalne i subregionalne, obszary o najniższej dostępności transportowej, w tym obszary wiejskie), co skutkować będzie szybszymi i bezpieczniejszymi połączeniami głównych ośrodków rozwoju w województwie i kraju. Umożliwi to rozwój powiązań społeczno – gospodarczych w regionie, wpłynie korzystnie na poprawę dostępu do rynku pracy, edukacji i usług społecznych, także dla mieszkańców obszarów wiejskich. Podniesienie standardów połączeń drogowych przyczyni się do zwiększenia mobilności mieszkańców oraz wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej województwa łódzkiego. Dzięki działaniom na rzecz poprawy jakości dróg, zwiększy się również bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego.

Interwencja w ramach PI 7.2 jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa „Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym”.

Tabela 3 (II-7.2): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (drogowej)	Miara syntetyczna	Region słabiej rozwinięty	0,4006	2010	0,4663	MIR (dedykowane badanie)	rocznie

2.A.6 (II-7.2) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-7.2) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego koncentrować się będzie na drogach wojewódzkich - na odcinkach leżących w ciągach komunikacyjnych stanowiących połączenie z systemem dróg krajowych lub siecią TEN-T, wypełniających luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, pozawojewódzkimi/regionalnymi i subregionalnymi.

Ograniczone wsparcie będą mogły także uzyskać inwestycje dotyczące dróg powiatowych, a także dróg w ramach węzła miejskiego w sieci TEN-T (w rozumieniu Rozporządzenia PE i Rady nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylającego decyzję nr 661/2010/UE), pod warunkiem, że zapewniają konieczne połączenie z siecią autostrad i dróg ekspresowych, a planowane inwestycje będą stanowiły element szerszego projektu.

Realizacji inwestycji drogowych towarzyszyć będą przedsięwzięcia z zakresu poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu drogowego (BRD, ITS).

W ramach PI 7.2 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 7.2 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego (w tym obszary wiejskie).

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 7.2 przyczyni się do stworzenia spójnej i wysokiej jakości sieci dróg w regionie, łączących ośrodki regionalne, subregionalne i lokalne oraz do rozwoju społeczno – gospodarczego regionu i poprawy jego atrakcyjności inwestycyjnej. Poprawie ulegnie przepustowość dróg województwa łódzkiego. Wspierane projekty wzmocnią integrację sieci drogowej regionu z układem drogowym transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T). Sprawny i efektywny system transportowy pozwoli także na spełnienie wymogów ograniczania uciążliwości transportu dla środowiska.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7.2.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7.2:

- budowa, przebudowa, modernizacja dróg (w tym m.in. obiektów inżynierskich w ich ciągach),

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego – użytkownicy infrastruktury drogowej.

2.A.6.2 (II-7.2) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 7.2 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 7.2 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 7.2 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 7.2 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-7.2) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.2 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (II-7.2) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 7.2 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-7.2) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (II-7.2): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR).

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	200	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.A.4 (II-7.3) Priorytet inwestycyjny 7.3. Rozwój i usprawnienie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej

2.A.5 (II-7.3) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Rozwój sektora usług logistycznych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Z uwagi na położenie na skrzyżowaniu głównych europejskich korytarzy transportowych, w województwie łódzkim istnieją warunki do intensywnego rozwoju transportu multimodalnego. Rozwój ten uzależniony jest od szeregu czynników. Jednym z nich jest jakość obsługi ładunków, która uwarunkowana jest m.in. stanem infrastruktury transportu multimodalnego (w tym terminali przeładunkowych). Wpływ na rozwój tej gałęzi transportu ma także sprawna, kompleksowa obsługa podmiotów uczestniczących w procesie transportowym.

Planowane do realizacji w ramach PI 7.3 przedsięwzięcia przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności transportu multimodalnego w systemie transportowym województwa łódzkiego, co przełoży się na zwiększenie ilości towarów przyjmowanych, rozdzielanych i wydawanych w obiektach, w których realizowane są usługi logistyczne. Pozwoli to na zwiększenie liczby miejsc pracy w sektorze logistyki, co odpowiada potrzebom społecznym regionu i pozwoli na zdyskontowanie korzystnego położenia województwa w systemie transportowym kraju. Przy coraz większym zapotrzebowaniu na usługi transportowe, duże znaczenie ma czas przewozu i przeładunku, dlatego też działania w PI 7.3 wpłyną także na skrócenie czasu dostawy towarów oraz zmniejszenie jego negatywnego oddziaływania na środowisko. Upowszechnienie przewozów wykonywanych z zastosowaniem technik transportu multimodalnego jest jednym z narzędzi zapewnienia zrównoważonego rozwoju systemu transportowego.

Interwencja w ramach PI 7.3 jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa „Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym”.

Tabela 3 (II-7.3): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zdolność przeładunkowa centrów logistycznych/terminali i kontenerowych	TEU/rok	Region słabiej rozwinięty	233 000	2012	238 000	IZ/ROT	rocznie

2.A.6 (II-7.3) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-7.3) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparciem w ramach PI 7.3 objęte zostaną działania z zakresu rozwoju transportu multimodalnego, związane z tworzeniem nowych oraz modernizacją i przebudową istniejących terminali służących do przeładunku towarów między co najmniej dwoma rodzajami transportu, w tym także niezbędnej infrastruktury drogowej służącej ich połączeniu z siecią transportową regionu (pod warunkiem zgodności interwencji w tym zakresie z zasadami określonymi w Umowie Partnerstwa). Wdrażane będą także działania dotyczące rozwiązań i technik zarządzania i monitorowania ruchu w terminalach przeładunkowych.

Wsparcie w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 dotyczyć będzie terminali przeładunkowych nie należących do sieci TEN-T.

W ramach PI 7.3 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 7.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego (w tym obszary wiejskie).

W ramach PI 7.3 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Działania skierowane na infrastrukturę terminali przeładunkowych, a także inwestycje w rozwiązania i techniki zarządzania i monitorowania ruchu wpłyną na zwiększenie atrakcyjności transportu multimodalnego poprzez poprawę jakości świadczonych usług logistycznych (w tym zwiększenie szybkości obsługi klientów) i rozszerzenie ich zakresu. Budowa nowych obiektów przyczyni się do poprawy dostępności sektora logistycznego dla podmiotów zainteresowanych ich usługami.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7.3.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7.3:

- budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury terminali przeładunkowych,

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury.

2.A.6.2 (II-7.3) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 7.3 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 7.3 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 7.3 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-7.3) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.3 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (II-7.3) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 7.3 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-7.3) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (II-7.3): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1	Liczba wspartych intermodalnych terminali przeladunkowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	2	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.A.4 (II-7.4) Priorytet inwestycyjny 7.4. Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu

2.A.5 (II-7.4) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa jakości kolejowego transportu zbiorowego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Planowane przedsięwzięcia infrastrukturalne dotyczące linii kolejowych, a także inwestycje w tabor kolejowy pozwolą na połączenie sieci kolejowej o znaczeniu regionalnym z magistralnymi liniami kolejowymi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, przyczynią się do poprawy stanu technicznego infrastruktury, podniesienia jakości usług, przystosowania infrastruktury kolejowej do potrzeb osób niepełnosprawnych i osób z ograniczoną możliwością poruszania się oraz poprawy bezpieczeństwa i komfortu podróżowania.

Inwestycje zmierzać będą do dostosowania infrastruktury transportu kolejowego do potrzeb mieszkańców województwa i powiązania jej z innymi gałęziami transportu, co przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności transportu kolejowego i wzrostu jego wykorzystania względem transportu indywidualnego. Wpłynie to korzystnie na środowisko naturalne oraz poprawi mobilność zawodową i przestrzenną mieszkańców regionu łódzkiego i dostępność do rynku pracy, edukacji i usług społecznych, także dla mieszkańców obszarów wiejskich. Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 7.4 wpłynie również na poprawę wewnętrznej spójności regionu.

Interwencja w ramach PI 7.4 jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa „Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym”.

Tabela 3 (II-7.4): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (kolejowej)	Miara syntetyczna	Region słabiej rozwinięty	0,4365	2010	0,4853	MIR (dedykowane badanie)	rocznie

2.A.6 (II-7.4) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-7.4) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia dotyczące poprawy infrastruktury kolejowej o znaczeniu regionalnym – sieci kolejowej oraz infrastruktury dworcowej. W ramach PI 7.4 możliwe będą także

inwestycje z zakresu zakupu lub modernizacji taboru kolejowego dla obsługi połączeń o znaczeniu regionalnym.

Przedsięwzięcia w obszarze transportu kolejowego powinny zapewniać dostosowanie infrastruktury i taboru do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

W ramach PI 7.4 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności i efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 7.4 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego (w tym obszary wiejskie).

W ramach PI 7.4 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 7.4 przyczyni się do poprawy sprawności i efektywności systemu transportu kolejowego, zwiększenia bezpieczeństwa i komfortu podróżowania oraz poprawy wewnętrznej spójności regionu. Sprawnie działający system transportu kolejowego stanowić będzie konkurencję dla transportu indywidualnego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7.4.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7.4:

- budowa, modernizacja, rehabilitacja sieci kolejowej lub infrastruktury dworcowej,
- zakup nowego taboru kolejowego lub inwestycje podnoszące jego standard.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- zarządcy infrastruktury kolejowej lub dworcowej,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego – użytkownicy infrastruktury kolejowej i publicznego transportu kolejowego.

2.A.6.2 (II-7.4) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 7.4 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 7.4 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 7.4 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 7.4 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-7.4) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7.4 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (II-7.4) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 7.4 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-7.4) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (II-7.4): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Długość zrehabilitowanych linii kolejowych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	30	Beneficjenci/ IZ	rocznie
2.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	12	Beneficjenci/ IZ	rocznie
3.	Liczba zakupionych pojazdów kolejowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	4	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.A.7 (II) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (II) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (II): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
II - Transport	Wskaźnik produktu	1	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	30	-	-	200	Beneficjenci/ IZ	Przewiduje się, że będzie to główny typ działań wspierany w osi priorytetowej II, obejmujący ponad 50% alokacji na oś
II - Transport	Wskaźnik postępu finansowego	2.	Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-		77 861 708	-	-	398 984 102	System Informatyczny SL 2014	obowiązkowy

2.A.9 (II) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu

Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 7-11 (II): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II. Transport	026	34 228 742
II. Transport	027	24 000 690
II. Transport	030	9 462 000
II. Transport	031	30 000 140
II. Transport	032	17 360 000
II. Transport	034	120 659 109
II. Transport	036	46 974 000
II. Transport	043	33 120 000
II. Transport	044	27 622 464
II. Transport	088	10 369 455
II. Transport	101	10 866 289

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II. Transport	01	364 662 889

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II. Transport	01	194 729 983
II. Transport	02	129 819 988
II. Transport	03	40 112 918

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II. Transport	01	35 832 800
II. Transport	07	328 830 089

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
Nie dotyczy		

2.A.10 (II) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej VII – Pomoc techniczna.

PROJEKT

2.A.1 (III)

Oś priorytetowa III – Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	III
Nazwa osi priorytetowej	Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (III) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa III *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska* łączy w sobie zakres interwencji CT 4 *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (PI 4.1, 4.3, 4.5)*, CT 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (PI 5.2.)* i CT 6 *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami (PI 6.1, 6.2, 6.4)*. Działania w ramach tej osi finansowane będą z EFRR.

Połączenie trzech CT w ramach jednej Osi priorytetowej przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznej. Przedsięwzięcia z zakresu produkcji i dystrybucji energii, a także tworzenia systemu ochrony środowiska i wykorzystania jego zasobów w sposób bezpośredni przyczyniają się do zmniejszenia emisyjności gospodarki (CT 4), reagowania na zmiany klimatu (CT 5) oraz zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów (CT 6). Powiązanie w ramach jednej osi priorytetowej działań z różnych celów tematycznych uzasadnione jest potrzebą kompleksowego podejścia do tworzenia systemu ochrony środowiska i wykorzystania jego zasobów w regionie, jak również adaptacji do zmian klimatu. Oś priorytetowa realizowana przez jeden cel tematyczny ograniczałaby możliwości kompleksowego i zintegrowanego rozwiązywania problemów w zakresie adaptacji do zmian klimatu i ochrony środowiska wynikających ze specyfiki regionu łódzkiego. Oś priorytetowa realizowana przez zaproponowane trzy cele tematyczne pozwoli na realizację zaleceń Rady Europejskiej oraz wynikających z Krajowego Programu Reform w zakresie rozbudowy mocy wytwórczych oraz poprawy gospodarki odpadami i gospodarki wodnej, realizowanej w zakresie mocy wytwórczych, efektywności energetycznej.

Działania realizowane w Osi priorytetowej III przyczyniać się będą do osiągnięcia następujących celów szczegółowych Umowy Partnerstwa:

- zmniejszenie emisyjności gospodarki (priorytety: zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki, zwiększenie udziału OZE),
- poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami (priorytety: zmniejszenie wrażliwości obszarów i sektorów wrażliwych na zmiany klimatu, rozwój systemów zarządzania zagrożeniami),
- zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie (priorytety: zachowanie efektywności wykorzystania zasobów, zmniejszenie presji na środowisko naturalne) co jest spójne z Priorytetem II *Strategii Europa 2020* tj. *Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.*

2.A.3 (III) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (III-4.1) Priorytet inwestycyjny 4.1. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

2.A.5 (III-4.1) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii jest jednym z najważniejszych kierunków *Polityki Energetycznej Polski do 2030 roku* (PEP 2030). Rozwój energii z OZE zostanie oparty na zasadach racjonalnego wykorzystania istniejących zasobów tej energii, co jest jednym z celów pakietu klimatyczno-energetycznego, będącego realizacją konkluzji Rady Europejskiej z marca 2007 r. Polska zmierzając do zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych wytwarzanej w systemach indywidualnych i na potrzeby własne gospodarstw domowych, będzie prowadziła działania zmierzające do zapewniania bezpośredniego wsparcia dla takich instalacji⁴⁵.

Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie paliwowo-energetycznym województwa łódzkiego przyczyni się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędzania zasobów surowców energetycznych oraz poprawy stanu środowiska m.in. poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery, gleby i wód oraz redukcję ilości wytwarzanych odpadów. Interwencje zaplanowane w ramach PI 4.1 przyczynią się ponadto do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego województwa łódzkiego, a w szczególności do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Ponadto wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych cechuje się niewielką lub zerową emisją gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń, co zapewnia pozytywne efekty ekologiczne, a jednocześnie bezpośrednio wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa "zmniejszenie emisyjności gospodarki".

Tabela 3 (III-4.1): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	Region słabiej rozwinięty	3,3	2012	5,93	BDL/ GUS	rocznie
2	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	MW	Region słabiej rozwinięty	0	2014	27	Beneficjenci/ IZ	bieżący monitoring

⁴⁵ Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych

2.A.6 (III-4.1) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-4.1) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie zastępowania konwencjonalnych źródeł energii przede wszystkim energią z biomasy, biogazu, wiatru, słońca i wód geotermalnych przyczyni się do osiągnięcia celu priorytetu inwestycyjnego 4.1. Realizacja przedsięwzięć zwiększających potencjał wytwórczy energii ze źródeł odnawialnych przyczyni się do osiągnięcia poziomu referencyjnego udziału OZE w konsumpcji energii ogółem w skali kraju tj. minimum 15% w 2020 roku. Preferowane będą projekty wynikające z Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego. Województwo łódzkie ze względu na swój rolniczy charakter posiada potencjalnie duże możliwości pozyskiwania energii z biomasy i biogazu. Tego typu źródła charakteryzuje stabilność dostaw energii. Rozwój energii z biomasy, biogazu i wiatru jest możliwy w stosunkowo małych jednostkach wytwarzających energię. Ponadto występujące na terenie województwa łódzkiego wody geotermalne mogą być wykorzystywane na cele produkcji ciepła. W ramach PI 4.1 wspierane będą również przedsięwzięcia z zakresu budowy lub modernizacji sieci umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Energoelektrycznego. Jednocześnie nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 4.1 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.1.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.1:

- budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, w oparciu o moc instalowanej jednostki: energia wodna, energia wiatru, energia słoneczna, energia geotermalna, energia biogazu, energia biomasy. Wielkość mocy wynikać będzie z zapisów *Linii demarkacyjnej*.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy, w tym przedsiębiorstwa energetyczne,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty lecznicze,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- organy administracji rządowej oraz jednostki podległe.

Główne grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

2.A.6.2 (III-4.1) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 4.1 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.1 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 4.1 preferowane będą projekty wynikające z: Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.1 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-4.1) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.1 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-4.1) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.1 nie przewiduje się realizacji dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-4.1) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu.

Tabela 5 (III.4.1): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	78	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	76	Beneficjenci/ IZ	rocznie
---	--	------	------	---------------------------	---	---	----	---------------------	---------

PROJEKT

2.A.4 (III-4.3) Priorytet inwestycyjny 4.3. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym.

2.A.5 (III-4.3) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Jednym z kierunków rozwoju województwa łódzkiego jest zapewnienie wysokiej jakości środowiska naturalnego, m.in. poprzez wspieranie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki. Interwencja związana z gospodarką niskoemisyjną wpisuje się w realizację polityki klimatycznej UE – polityki ograniczenia gazów cieplarnianych. Zgodnie z układem celów tematycznych Polityki Spójności przyjętym na poziomie UE, określenie „gospodarka niskoemisyjna” odnosi się do emisji CO₂. Projekty przewidziane w ramach PI 4.3 przyczynią się do budowy bardziej konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej województwa łódzkiego, która w wydajny, zrównoważony sposób wykorzystuje zasoby i zmniejsza emisję zanieczyszczeń. Największy potencjał w zakresie oszczędności energii identyfikowany jest w budynkach, w związku z tym wsparcie należy skoncentrować na ich renowacji. Ponadto bardzo ważna jest świadomość społeczeństwa w zakresie możliwości podejmowania różnych działań mogących przyczynić się do eliminacji lub znacznego ograniczenia źródeł powstawania zwiększonego zapotrzebowania na energię. Do działań w tym zakresie zaliczyć należy promowanie i wdrażanie rozwiązań technologicznych ograniczających zużycie energii poprzez wykonywanie kompleksowej modernizacji budynków, zwłaszcza użyteczności publicznej i mieszkalnych (części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, celem zwiększenia ich efektywności energetycznej). Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 4.3 znacząco przyczyni się do poprawy systemu racjonalizacji użytkowania i wytwarzania energii w budynkach oraz pozwoli na zmniejszenie zużycia węgla, co przełoży się w sposób bezpośredni na znaczne obniżenie emisji zanieczyszczeń powietrza powodujących powstawanie zjawiska tzw. niskiej emisji i CO₂. Co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zmniejszenie emisyjności gospodarki”.

Tabela 3 (III-4.3): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	MWh/rok	Region słabiej rozwinięty	0	2014	72 500	Beneficjenci/ IZ	bieżący monitoring

2.A.6 (III-4.3) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-4.3) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych będzie realizowana na podstawie wcześniej przeprowadzonych audytów energetycznych, których zadaniem będzie identyfikacja optymalnego zestawu działań, zwiększających efektywność energetyczną w budynkach. Przedsięwzięcia takie będą wspierane, jeśli zaplanowana w ramach projektu termomodernizacja zaspokoi znaczące potrzeby w tym zakresie i w dającym się przewidzieć horyzoncie czasowym nie będzie potrzebna dalsza modernizacja wspartych budynków. Termomodernizacja budynków publicznych i mieszkaniowych spowoduje zmniejszenie zapotrzebowania na energię, co w znacznym stopniu przełoży się na obniżenie zużycia paliw konwencjonalnych i w konsekwencji spowoduje ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza odpowiedzialnych za powstawanie zjawiska tzw. niskiej emisji oraz emisji gazów cieplarnianych. Preferowane będą projekty wynikające z Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego. Jednocześnie w ramach PI 4.3 nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 4.3 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.3.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.3:

- kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej lub budynków mieszkalnych (części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych) wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne (m.in. ocieplenie obiektu, wymiana okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła), modernizacja systemów wentylacji i klimatyzacji, instalacja OZE w modernizowanych energetycznie budynkach. W ramach przedsięwzięcia możliwa będzie wymiana źródła ciepła z opartego na paliwach konwencjonalnych przede wszystkim na źródła ciepła wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych bądź na przyłącza sieciowe. Realizowane inwestycje będą wynikać z audytów energetycznych.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- podmioty lecznicze,
- instytucje kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- organizacje pozarządowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,

W ramach PI 4.3 wsparciem nie mogą zostać objęte działania dotyczące budynków użyteczności publicznej użytkowanych przez Państwowe Jednostki Budżetowe oraz budynków będących własnością podmiotów podległych pod organy administracji rządowej, bądź dla których administracja rządowa jest organem założycielskim

Główne grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu .

2.A.6.2 (III-4.3) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 4.3 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.3 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 4.3 preferowane będą projekty wynikające z: Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.3 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-4.3) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 rozważa się możliwość wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych. Ostateczna decyzja o wielkości środków, zakresie i formie wsparcia zostanie podjęta po przeprowadzeniu analizy ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.4. (III-4.3) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.3 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-4.3) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (III.4.3): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	450	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.A.4 (III-4.5) Priorytet inwestycyjny 4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

2.A.5 (III-4.5) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zmniejszenie energochłonności infrastruktury.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Plany gospodarki niskoemisyjnej mają na celu wskazanie sposobów wypełnienia obowiązków wynikających ze zobowiązań, określonych w ratyfikowanym przez Polskę Protokole z Kioto oraz w pakiecie klimatyczno - energetycznym, przyjętym przez Komisję Europejską w grudniu 2008 roku. Ich realizacja służy spełnieniu obowiązków, określonych w ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o efektywności energetycznej. W szczególności dotyczących redukcji emisji gazów cieplarnianych, redukcji zużycia energii, a także wzrostu udziału zużycia energii z odnawialnych źródeł. Inwestycje planowane w ramach PI 4.5 powinny w sposób bezpośredni przyczynić się do obniżenia zużycia energii oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza odpowiedzialnych przede wszystkim za powstawanie niskiej emisji. Ich realizacja powinna wynikać z lokalnych planów gospodarki niskoemisyjnej oraz programów ochrony powietrza. Realizowane przedsięwzięcia wpłyną bezpośrednio na ograniczenie emisyjności gospodarki, a tym samym przyczynią się do poprawy jakości powietrza, co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa "zmniejszenie emisyjności gospodarki".

Tabela 3 (III.4.5): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej	MWh/rok	Region słabiej rozwinięty	0	2014	11 697	Beneficjenci/IZ	bieżący monitoring

2.A.6 (III-4.5) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-4.5) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 4.5 planowane są inwestycje wynikające z planów gospodarki niskoemisyjnej na terenie miast lub miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie niekwalifikujących się do finansowania w ramach innego PI np. oświetlenie publiczne, działania informacyjno-promocyjne dotyczące np. oszczędności energii, kampanie promujące budownictwo zeroemisyjne, inwestycje w zakresie budownictwa pasywnego. Preferowane będą projekty wynikające z Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego. W ramach PI 4.5 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia

założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu. Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 4.5 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.5.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.5:

- inwestycje w zakresie oświetlenia publicznego,
- kampanie promujące budownictwo zeroemisyjne,
- inwestycje w zakresie budownictwa pasywnego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy,
- organizacje pozarządowe,
- spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe, TBS.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

2.A.6.2 (III-4.5) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 4.5 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.5 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 4.5 preferowane będą projekty wynikające z: Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.5 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-4.5) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.5 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-4.5) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.5 nie przewiduje się realizacji dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-4.5) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-4.5): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1	Liczba projektów z zakresu oświetlenia publicznego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	21	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.A.4 (III-5.2) Priorytet inwestycyjny 5.2. Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

2.A.5 (III-5.2) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Problematyka obserwowanych zmian klimatu jest kluczowym elementem polityki Unii Europejskiej. Od kilku lat jest ona uzupełniana o zagadnienia związane m.in. z dostosowaniem do zmian klimatu i podejmowaniu działań zapobiegawczych mających na celu łagodzenie skutków występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych. Celem działań realizowanych w ramach PI 5.2 będzie poprawa zdolności do adaptacji do zmian klimatu poprzez wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu (główne powodzie i susze), a w przypadku ich wystąpienia zminimalizowanie ich skutków poprzez poprawę systemowego zarządzania ryzykiem. Ponadto w skali całego województwa łódzkiego ważna jest poprawa bądź utrzymanie właściwych stosunków wodnych, z zachowaniem zasad zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi i przyrodniczymi. W ramach PI 5.2 w kontekście zarządzania ryzykiem i zagrożeniami przewiduje się interwencje, które przyczynią się będą do zapobiegania i ograniczania skutków zagrożeń powstałych dla środowiska, m.in. poprzez wspieranie inwestycji na rzecz przeciwdziałania zagrożeniom przy jednoczesnym rozwijaniu systemu ratowniczego. Co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami”.

Tabela 3 (III.5.2): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Pojemność obiektów małej retencji.	dam ³	Region słabiej rozwinięty	19 014,6	2012	21 000	GUS/BDL	rocznie

2.A.6 (III-5.2) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-5.2) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W wyniku realizacji działań w ramach PI 5.2 nastąpi poprawa w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi (budowa, przebudowa lub modernizacja urządzeń, służących do retencjonowania lub regulacji poziomu wód), zapobiegania powodziom (budowa lub przebudowa urządzeń ochrony przeciwpowodziowej, budowa systemów zatrzymywania lub zagospodarowania wód opadowych lub roztopowych w miejscu ich powstawania) oraz przeciwdziałania skutkom suszy, co przyczyni się do poprawy jakości bezpieczeństwa ludności województwa łódzkiego w sytuacji nagłego wystąpienia

zjawisk katastrofalnych lub ekstremalnych oraz podniesienia sprawności służb ratowniczych (wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, w tym także samochodów ratowniczo-gaśniczych, niezbędny do skutecznego prowadzenia akcji ratunkowych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii). Ponadto w ramach PI 5.2 wspierana będzie budowa, rozbudowa, lub modernizacja urzędzeń dla celów ochrony przed pożarami lasów. Efektem realizacji działań w ramach PI 5.2 będzie usprawnienie regionalnego systemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania występowania takich sytuacji. Realizowane przedsięwzięcia muszą być zgodne z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej⁴⁶ i Dyrektywy Powodziowej⁴⁷. W uzasadnionych przypadkach, uwarunkowanych koniecznością nabycia dodatkowych kompetencji związanych z obsługą systemów i urzędzeń zarządzania zagrożeniami przewiduje się możliwość zastosowania finansowania krzyżowego (cross financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 5.2:

- rozwój systemów wczesnego ostrzegania lub prognozowania zagrożeń oraz wsparcie w zakresie działań zapobiegawczych,
- utrzymanie lub rozwijanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę w ramach małej retencji,
- budowa, przebudowa lub modernizacja obiektów małej retencji, w tym retencji naturalnej.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe,
- spółki wodne,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- przedsiębiorcy,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego .

2.A.6.2 (III-5.2) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 5.2 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 5.2 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być

⁴⁶ Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U.L.327 z 22.12.2000)

⁴⁷ Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim. (Dz.U.L.288 z 6.11.2007)

jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 5.2 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 5.2 preferowane będą projekty wynikające z: Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 5.2 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-5.2) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5.2 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-5.2) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 5.2 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-5.2) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (III-5.2): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Pojemność obiektów małej retencji	m3	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 000 000	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.	Liczba wprowadzonych do użycia systemów monitorowania zagrożeń i systemów wczesnego ostrzegania	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	8	Beneficjenci/ IZ	rocznie
----	---	------	------	---------------------------	---	---	---	---------------------	---------

PROJEKT

2.A.4 (III-6.1) Priorytet inwestycyjny 6.1. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

2.A.5 (III-6.1) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Ograniczenie składowania odpadów oraz wzrost stopnia odzyskiwania odpadów, w tym recykling odpadów.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

W zakresie gospodarki odpadami realizowanej w ramach PI 6.1 konieczne będzie podjęcie określonych działań na rzecz ochrony środowiska oraz przeprowadzenie kluczowych inwestycji wynikających z *dyrektywy ramowej o odpadach*⁴⁸ i *dyrektywy składowiskowej*⁴⁹ ze szczególnym uwzględnieniem instalacji dla odpadów ulegających biodegradacji oraz odpadów niebezpiecznych. Przedstawiona w dyrektywach hierarchia sposobów postępowania z odpadami obejmuje: zapobieganie powstawaniu odpadów (w tym ponowne użycie), przygotowanie odpadów do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku (w tym energii). Najmniej pożądanym sposobem postępowania z odpadami jest ich unieszkodliwienie. W zakresie przywołanych dyrektyw konieczna będzie również realizacja działań odnoszących się do szczególnych rodzajów odpadów – odpadów niebezpiecznych. Jednocześnie wymagania nałożone na Polskę, a tym samym województwo łódzkie w zakresie gospodarki odpadami znalazły bezpośrednie odniesienie w zaktualizowanym WPGO.

Realizacja tego priorytetu znacząco przyczyni się do wzrostu masy odpadów poddanych innym niż składowanie formom zagospodarowania, co wpłynie znacząco na zachowanie i poprawę jakości środowiska naturalnego, jak również na ochronę zasobów naturalnych. Co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.

Tabela 3 (III-6.1): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w masie wszystkich zebranych odpadów komunalnych w skali województwa w ciągu roku	%	Region słabiej rozwinięty	11,4	2012	50	GUS	rocznie

⁴⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. U. L 312 z 22.11.2008)

⁴⁹ Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. U. L. 182 z 16.7.1999)

2.	Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów	Mg/rok	Region słabiej rozwinięty	0	2014	71 800	Beneficjenci/ IZ	bieżący monitoring
----	---	--------	---------------------------	---	------	--------	---------------------	--------------------

2.A.6 (III-6.1) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-6.1) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 wspierane będą kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi (poza termicznym przekształcaniem odpadów wspieranym z poziomu krajowego). Kluczowe jest zapewnienie w ramach PI 6.1 zintegrowanego podejścia, zgodnego z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym ze zobowiązań akcesyjnych tj. *ramowej dyrektywy odpadowej* i *dyrektywy składowiskowej*. Zgodnie z wymogami *ramowej dyrektywy o odpadach* do roku 2020 należy zapewnić przygotowanie do ponownego użycia i recykling odpadów, przynajmniej takich frakcji, jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych wagowo na poziomie minimum 50%. Z kolei, tzw. dyrektywa składowiskowa nakłada na Polskę obowiązek redukcji udziału odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych do składowania, do poziomu 35% w roku 2020 w stosunku do całkowitej ilości (wagi) tych odpadów wytworzonych w 1995 r. W zakresie projektów związanych z gospodarką odpadami w ramach PI 6.1 wspierane będą inwestycje dla których podstawą będą: Wojewódzki plan gospodarki odpadami (WPGO) i wskazane w nim inwestycje do realizacji oraz plan inwestycyjny w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, zatwierdzony przez ministra właściwego ds. środowiska, a stanowiący uzupełnienie WPGO.

Planowane do realizacji zadania przyczynią się do poprawy jakości środowiska naturalnego, systemu gospodarowania odpadami na terenie województwa łódzkiego oraz segregacji, odzysku, unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne oraz niebezpieczne, jak również kompleksowego oczyszczania terenu z odpadów zawierających azbest wraz ich bezpiecznym unieszkodliwieniem, a także likwidacji dzikich wysypisk śmieci. Jednocześnie nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 6.1 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.1.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.1:

- projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami komunalnymi m.in. przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu i ostatecznego unieszkodliwiania odpadów w procesach innych niż składowanie, w tym związane z budową, modernizacją lub przebudową zakładów zagospodarowania odpadów - w oparciu o WPGO,
- kompleksowe projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami innymi niż komunalne przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu lub ostatecznego unieszkodliwiania odpadów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- podmioty wykonujące zadania jst,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego .

2.A.6.2 (III-6.1) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 6.1 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.1 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 6.1 wspierane będą projekty wynikające z: WPGO oraz planu inwestycyjnego w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, zatwierdzonego przez ministra właściwego ds. środowiska, a stanowiącego uzupełnienie WPGO.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.1 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-6.1) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.1 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-6.1) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.1 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-6.1) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (III-6.1): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	2	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.A.4 (III-6.2) Priorytet inwestycyjny 6.2. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

2.A.5 (III-6.2) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Na terenie województwa łódzkiego niezbędna jest realizacja inwestycji związanych z budową lub modernizacją sieci wodociagowych, kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, bądź poprawą parametrów już istniejących oczyszczalni dla aglomeracji od 2 do 10 tys. RLM. Koordynację działań podejmowanych na poziomie jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorstw kanalizacyjnych w realizacji zadań z zakresu infrastruktury sanitacyjnej na ich terenach zapewni *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych*⁵⁰, w którym oszacowano potrzeby i wskazano działania na rzecz wyposażenia aglomeracji powyżej 2 tys. RLM w systemy kanalizacji i oczyszczania ścieków. Dokument zapewnia jednocześnie wdrożenie postanowień dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych⁵¹ poprzez ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków i ochronę środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami we wszystkich aglomeracjach wskazanych w KPOŚK. W celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na obszarze województwa łódzkiego konieczne będzie przeprowadzenie prac obejmujących rozbudowę i modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wraz z systemem oczyszczalni ścieków. Realizacja PI 6.2 przyczyni się do poprawy i ochrony środowiska naturalnego oraz do podniesienia jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego. Dofinansowane przedsięwzięcia będą wypełniały założenia dyrektywy ws. oczyszczania ścieków oraz pozostaną zgodne z celami KPOŚK. Co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.

Tabela 3 (III-6.2): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	(%)	Region słabiej rozwinięty	67	2012	70,2	GUS	rocznie

⁵⁰ Trzecia aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków 2010 zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011 r.

⁵¹ Dyrektywa Rady 91/271/EWG dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych z dnia 21 maja 1991 r. (Dz.U. We L. 135 z 30.5.1991).

2	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków	RLM	Region słabiej rozwinięty	0	2014	19 470	Beneficjenci/ IZ	bieżący monitoring
---	---	-----	---------------------------	---	------	--------	------------------	--------------------

2.A.6 (III-6.2) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-6.2) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania zaplanowane w ramach PI 6.2 służyć będą poprawie jakości wód powierzchniowych i zapobieganiu odprowadzaniu zanieczyszczeń do wody i gruntów oraz poprawie procesu uzdatniania wody pitnej oraz ograniczania strat wody. W celu wypełnienia dyrektywy ściekowej w ramach PI 6.2 realizowane będą przede wszystkim kompleksowe inwestycje na obszarach aglomeracji od 2 do 10 tys. RLM ujęte w KPOŚK. Dla tych aglomeracji wymagane będzie zastosowanie biologicznego oczyszczania ścieków (zgodnie z wymogami zawartymi w załączniku I.B. do dyrektywy ściekowej). W ramach PI 6.2 na terenach aglomeracji wpisanych do KPOŚK z przedziału od 2 do 10 tys. RLM realizowane będą również przedsięwzięcia z zakresu budowy systemów indywidualnych oczyszczania ścieków w terenach zabudowy rozproszonej, zapewniającej stopień oczyszczania ścieków jaki jest wymagany dla aglomeracji z przedziału 2 – 10 tys. RLM (budowa przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalni ścieków jedynie na obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie lub technicznie niezasadna).

Ponadto poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi dla aglomeracji z tego przedziału powinien wynosić 80%.

W przedsięwzięciach z zakresu oczyszczalni ścieków ważnym aspektem będą działania dotyczące uporządkowania gospodarki osadami ściekowymi z uwzględnieniem hierarchii postępowania z osadami ściekowymi zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 o odpadach.

Inwestycje dotyczące budowy, rozbudowy sieci wodociągowej (w tym min. ujęcia lub stacje uzdatniania wody oraz zakup lub remont urządzeń służących gromadzeniu, odprowadzaniu, uzdatnianiu lub przesyłowi wody) będą wspierane tylko w przypadku realizacji projektów kompleksowych, w aglomeracjach poniżej 10 tys. RLM lub gdy na danym terenie zapewniona jest sieć kanalizacyjna. Przewiduje się także wspieranie inwestycji z zakresu zakupu urządzeń lub aparatury (np. mobilne laboratorium, instalacje kontrolno-pomiarowe).

W ramach PI 6.2 przewiduje się kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, które uwzględniać będzie inteligentne systemy zarządzania sieciami wodociągowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych. Jednocześnie nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, zgodnie z wykazem aglomeracji wskazanych w KPOŚK oraz obowiązującą linią demarkacyjną. Jednocześnie celem zmniejszenia dysproporcji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na terenach miejskich i wiejskich, dodatkowo premiowane będą projekty na obszarach gmin wiejskich bądź miejsko-wiejskich do 5 tys. mieszkańców.

W ramach PI 6.2 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.2.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.2:

- budowa, przebudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni, w tym wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi (np. poprzez kompostowanie, przyrodnicze wykorzystanie, termiczne przekształcanie),
- budowa, modernizacja kanalizacji ściekowej przy spełnieniu wymogu dotyczącego współczynnika koncentracji na poziomie 120 osób na kilometr bieżącej sieci kanalizacyjnej, w celu zapewnienia efektywności ekonomicznej budowanej sieci; współczynnik ten w przypadku obszarów chronionych nie może być mniejszy od 90 mieszkańców na 1 kilometr sieci⁵²,

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- podmioty wykonujące zadania jst,
- spółki wodne,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2 (III-6.2) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 6.2 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.2 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 6.2 preferowane będą projekty wynikające z: Dyrektywy Ściekowej oraz KPOŚK.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.2 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-6.2) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.2 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

⁵² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji

2.A.6.4. (III-6.2) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.2 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-6.2) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-6.2): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6	Beneficjenci/ IZ	rocznie
2.	Długość sieci kanalizacyjnej	km .	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	54	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.A.4 (III-6.4) Priorytet inwestycyjny 6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę

2.A.5 (III-6.4) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Ochrona różnorodności biologicznej.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 6.4 wynika z faktu, iż na terenie województwa łódzkiego, mimo postępujących procesów rozwojowych, wciąż jeszcze znajduje się wiele cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk różnych gatunków zwierząt, roślin i grzybów. Dlatego konieczne jest podjęcie w województwie łódzkim działań gwarantujących poprawę ochrony gatunków i siedlisk oraz wypełnienie wymogów w zakresie zarządzania i planowania przestrzennego, zgodnie z *Unijną strategią ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.*⁵³ oraz tzw. *dyrektywą siedliskową*⁵⁴ i *ptasią*⁵⁵. Zasadniczym celem interwencji podejmowanych w ramach PI 6.4 w zakresie ochrony różnorodności biologicznej będzie wzmocnienie infrastruktury parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, tworzenie centrów ochrony różnorodności biologicznej na terenach miejskich i pozamiejskich. Wsparcie będzie dedykowane inwestycjom, które mają zapewnić ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego. Co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.

Warunkiem koniecznym poprawy jakości środowiska oraz zachowania krajobrazu w stopniu jak najmniej przekształconym, będzie zwiększenie świadomości mieszkańców województwa łódzkiego, co do wpływu czynników antropogenicznych na otoczenie przyrodnicze i szerzej na całe systemy ekologiczne regionu. W celu poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców regionu łódzkiego konieczne będzie wsparcie inwestycyjne ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (m.in. w parkach krajobrazowych).

Realizacja działań zaplanowanych w ramach PI 6.4 przyczyni się do zachowania wysokiej jakości środowiska przyrodniczego regionu łódzkiego.

Tabela 3 (III-6.4): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Parki krajobrazowe objęte planami ochrony	(%)	Region słabiej rozwinięty	71,4	2012	100	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego	rocznie

⁵³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 03.05.2011

⁵⁴ Dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory z dnia 21 maja 1992 r. (Dz.U. L. 206 z 22.7.1992).

⁵⁵ Dyrektywa 2009/147/We w sprawie ochrony dzikiego ptactwa z 30 listopada 2009 r. (Dz.Urz. UE L. 20 z 26.1.2010)

2.A.6 (III-6.4) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-6.4) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania zaplanowane w ramach PI 6.4 służyć będą utrzymaniu i zwiększeniu różnorodności biologicznej w województwie łódzkim, jako czynnika zwiększającego potencjał przyrodniczy regionu, ochronie zasobu genetycznego roślin endogenicznych, na bazie ogrodów botanicznych, zwiększenia świadomości ekologicznej skutkującej zmianą postaw i zachowań ludzi na bardziej proekologiczne. Dzięki inwestycjom w infrastrukturę zostanie stworzona i uzupełniona baza do ochrony zasobu genetycznego roślin, jak również baza dla rozwoju gatunków rodzimych. Wsparcie będzie dedykowane inwestycjom, które mają zapewnić ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach wypoczynku, na szlakach turystycznych i spacerowych oraz inwestycjom, które będą realizowane w oparciu o rozwiązania i metody adekwatne do istniejących warunków terenowych i przyrodniczych, tak aby w pełni wypełnić potrzeby osób uprawiających turystykę w regionie i jednocześnie zabezpieczyć środowisko naturalne. Ponadto w ramach projektu infrastrukturalnego realizowanego w ramach PI 6.4 przewiduje się opracowywanie planów/programów ochrony dla obszarów cennych przyrodniczo oraz działania związane ze sporządzeniem inwentaryzacji przyrodniczej gmin. Preferowane będą projekty wynikające z Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego. W ramach PI 6.4 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące m.in. kampanii informacyjno-komunikacyjnych mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 6.4 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.4.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.4:

- podniesienie standardu bazy technicznej lub wyposażenia parków krajobrazowych lub rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach Natura 2000),
- budowa, przebudowa, infrastruktury służącej utrzymaniu lub utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich lub pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki,
- budowa lub modernizacja niezbędnej infrastruktury mającej na celu ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach wypoczynku, na szlakach turystycznych lub wypoczynkowych oraz promowanie form ochrony przyrody np. platformy widokowe, ścieżki dydaktyczne wykorzystujące lokalne zasoby przyrodnicze,
- budowa lub modernizacja niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych),
- rozbudowa, modernizacja lub doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (m.in. w parkach krajobrazowych) oraz prowadzenie, komplementarnych i uzupełniających do ogólnopolskich, kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,

- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- przedsiębiorcy,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- LGD.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego .

2.A.6.2 (III-6.4) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 6.4 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.4 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 6.4 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 6.4 preferowane będą projekty wynikające z: Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.4 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-6.4) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-6.4) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.4 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-6.4) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-6.4): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	11	Beneficjenci/ IZ	rocznie
2.	Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	9	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.A.7 (III) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (III) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska,

które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (III): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013):

fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
III - Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	wskaźniki produktu	1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	67	-	-	450	Beneficjenci/ IZ	
III - Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	wskaźniki produktu	2.	Długość sieci kanalizacyjnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	8	-	-	54	Beneficjenci/ IZ	
III - Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	wskaźnik postępu finansowego	3.	Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	74 077 463			-	-	379 592 623	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (III) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (III): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	005	6 389 650
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	009	8 876 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	010	14 876 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i	011	7 376 000

ochrona środowiska		
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	012	16 144 167
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	013	94 079 306
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	014	28 675 315
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	016	6 666 600
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	017	8 145 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	018	11 544 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	019	10 458 636
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	020	7 587 946
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	021	6 793 268
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	022	35 765 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	023	8 457 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	083	28 675 315
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	084	11 226 083
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	085	1 004 942
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	086	1 000 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	087	6 793 268
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	088	8 215 434
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	089	8 870 015
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	090	1 200 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	091	1 250 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	092	1 045 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	093	1 003 000
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	101	4 822 549

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	01	229 439 494
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	04	117 500 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	01	77 813 812
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	02	134 562 841
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	03	134 562 841

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	01	44 219 800
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	07	302 719 694

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (III) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej VII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (IV)

Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	IV
Nazwa osi priorytetowej	Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (IV) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

OP IV *Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa* łączy w sobie zakres interwencji CT2 *Zwiększenie dostępności (...)* TIK (PI2.3), CT6 *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego (...)* (PI 6.3, 6.5), CT8 *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia (...)* (PI8.2), CT9 *Promowanie włączenia społecznego (...)* (PI 9.1, 9.2) oraz CT10 *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe (...)* (PI10.4), które finansowane będą z EFRR.

Połączenie pięciu CT w ramach jednej OP przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych PI i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznej. OP realizowana przez jeden cel tematyczny ograniczałaby bowiem możliwości kompleksowego i zintegrowanego rozwiązania problemów w zakresie spójności społecznej, aktywności zawodowej, efektywnego gospodarowania zasobami oraz rozwoju otoczenia sprzyjającego przedsiębiorczości. Przedsięwzięcia realizowane w ramach OP IV w sposób bezpośredni przyczyniać się będą do zwiększenia zastosowania TIK w społeczeństwie (CT2), zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych (CT6), wsparcia rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych (CT8), zmniejszenia poziomu ubóstwa (CT9) oraz poprawy jakości kształcenia (CT10), co wpływa na inteligentny i zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, będący istotą *Strategii Europa 2020*.

Planowane w ramach OP IV przedsięwzięcia, mające na celu przede wszystkim ożywienie społ.-gosp. terenów rewitalizowanych oraz obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych, jak i poprawę dostępu do najważniejszych usług publicznych, przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców. Wsparcie rewitalizacji fizycznej i gospodarczej służące ograniczeniu koncentracji ubóstwa powinno być realizowane w powiązaniu z działaniami EFS zmierzającymi do promowania włączenia społecznego grup zmarginalizowanych. Ponadto interwencje w ramach OP IV koncentrować się będą na poprawie dostępu do podstawowych usług publ., w tym wysokiej jakości usług edukacyjnych, zdrowotnych i opiekuńczych, których brak lub niedostateczny dostęp powoduje

wykluczenie z życia zawodowego i społecznego. Wspieranie rozwoju e-usług sektora publ. wpłynie na zwiększenie dostępności oraz poprawę stopnia wykorzystania usług cyfrowych przez mieszkańców województwa. Ponadto w ramach OP IV przewidziano realizację przedsięwzięć dot. ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury. Interwencje dot. działań rewitalizacyjnych i innych o charakterze kulturalnym, zdrowotnym, edukacyjnym, służące wzrostowi zatrudnienia, będą w szczególności realizowane w sposób komplementarny z działaniami finansowanymi z EFS, co przyczyni się do wzrostu aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, a tym samym przyczyni się do poprawy wizerunku regionu jako miejsca o wysokiej jakości życia jego mieszkańców.

Działania realizowane w ramach OP przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych UP: *zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie, zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie, bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy, ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych, włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane, lepsze kompetencje kadr gospodarki.*

2.A.3 (IV) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (IV-2.3) Priorytet inwestycyjny 2.3 Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.

2.A.5 (IV-2.3) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wsparcie rozwoju e-usług publicznych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Zgodnie ze SRWŁ 2020 rozwój społeczno-gospodarczy regionu wymusza zastosowanie w coraz większym zakresie narzędzi i technologii informacyjno-komunikacyjnych, które służą pobudzeniu rynku przystępnych, wysokiej jakości i interoperacyjnych usług publicznych.

Ważnym obszarem działań na rzecz wsparcia rozwoju e-usług publicznych jest również tworzenie treści cyfrowych oraz zapewnienie powszechnego i otwartego dostępu w postaci cyfrowej do zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych. Wymienione działania przyczynią się do wspierania innowacyjności, rozwoju gospodarczego, zwiększenia przejrzystości i efektywności administracji publicznej, wyrównania szans edukacyjnych i uczestnictwa w kulturze, zwiększenia aktywności i zaangażowania obywateli w życie publiczne, w szczególności osób niepełnosprawnych oraz mieszkańców terenów wiejskich.

W ramach planowanych działań w PI 2.3 przewiduje się wsparcie rozwoju usług administracji publicznej świadczonych drogą elektroniczną, m.in. e-administracja, e-edukacja, e-kultura, e-zdrowie. Inwestycje w tym zakresie pozwolą na zwiększenie dostępności do usług cyfrowych i wpłyną na poprawę stopnia wykorzystania ich przez mieszkańców województwa łódzkiego. Zapewnienie interoperacyjności publicznych systemów teleinformatycznych oraz udostępnienie szerokiego zakresu usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną umożliwi pełną interakcję z instytucjami publicznymi. Wsparciem zostanie objęta również digitalizacja zasobów kulturowych, naukowych i edukacyjnych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego, lokalnego oraz zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów.

Interwencje podejmowane w ramach PI 2.3 przyczyniają się do realizacji celu szczegółowego UP – „zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie”.

Tabela 3 (IV-2.3): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną	%	Region słabiej rozwinięty	31,6	2012	70	Scoreboard Agencji Cyfrowej	2 razy w okresie realizacji programu

2.A.6 (IV-2.3) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IV-2.3) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Interwencja obejmie wsparcie w tworzeniu i rozwoju nowoczesnych usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, uwzględniających potrzeby odbiorców.

Realizacja projektów w ramach PI 2.3 powinna przyczynić się do zwiększenia liczby osób korzystających z e-usług publicznych, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych. Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach PI 2.3 wpłyną na poprawę dostępu do większej ilości zasobów publicznych oraz zwiększenia zakresu informacji udostępnianych w technologii cyfrowej. Możliwe będzie szersze wykorzystanie cyfrowych zasobów w obszarze m.in. kultury, turystyki, nauki, a także w procesach edukacyjnych z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi teleinformatycznych.

Wzrośnie liczba osób korzystających z e-usług udostępnianych on-line, co pozytywnie wpłynie na rozwój społeczeństwa informacyjnego w regionie. Poprzez działania zaplanowane w ramach PI 2.3 nastąpi upowszechnienie systemów informatycznych, pozwalające na szybką i sprawną wymianę danych pomiędzy różnymi podmiotami, co w znacznym stopniu poprawi efektywność zarządzania.

W ramach PI 2.3 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 2.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 2.3 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 2.3.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 2.3:

- inwestycje polegające na rozwoju elektronicznych usług publicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz zapewniające powszechny, otwarty dostęp dla obywateli (projekty z zakresu m.in. e-administracji, e-zdrowia, e-edukacji, e-kultury, e-turystyki, systemów informacji przestrzennej),
- budowa, przebudowa lub zakup systemów służących digitalizacji zasobów m.in. kulturowych, naukowych lub edukacyjnych będących w posiadaniu instytucji publicznych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów,
- przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury informatycznej, w tym aplikacji lub systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów itp.).

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- instytucje kultury,
- szkoły wyższe,
- jednostki naukowe,

- archiwa państwowe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

2.A.6.2 (IV-2.3) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 2.3 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 2.3 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 2.3 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 2.3 preferowane będą projekty wynikające z: *Europejskiej Agendy Cyfrowej, Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa*. Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 2.3 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IV-2.3) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2.3 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-2.3) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 2.3 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-2.3) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV-2.3): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	15	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba zdigitalizowanych dokumentów zawierających informacje sektora publicznego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	47 000	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (IV-6.3) Priorytet inwestycyjny 6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

2.A.5 (IV-6.3) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wielokulturowość, wielowyznaniowość oraz wielonarodowość regionu łódzkiego, mieszanie i przenikanie się różnorodnych tradycji i zwyczajów przyczyniło się do powstania zbioru cennych obiektów dziedzictwa kulturowego. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, tak jak ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego, to fundamenty rozwoju społeczno-gospodarczego województwa łódzkiego. W ramach PI 6.3 przewiduje się wspieranie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego, naturalnego oraz wzmocnienia oddziaływania instytucji kultury, wynikających z regionalnych założeń rozwojowych, przyczyniających się do dywersyfikacji lokalnej gospodarki (produkt lokalny, działania na rzecz ochrony krajobrazu kulturowego). Wsparcie będzie udzielane w odniesieniu do obszarów miejskich i wiejskich.

Inwestycje dotyczące prac konserwatorskich i restauratorskich przyczynią się do udostępnienia obiektów zabytkowych, co będzie miało wpływ na podniesienie świadomości historycznej mieszkańców województwa i podniesie atrakcyjność regionu. Natomiast inwestycje w odniesieniu do instytucji kultury mają zwiększyć potencjał oddziaływania ośrodków kultury, co przyczyni się do poszerzenia oferty kulturalnej w regionie.

Działania podejmowane w ramach PI 6.3 wpłyną bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.

Tabela 3 (IV-6.3): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności	szt.	Region słabiej rozwinięty	245,16	2012	296,6	GUS	rocznie
2.	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	odwiedziny /rok	Region słabiej rozwinięty	0	2014	27 000	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.6 (IV-6.3) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IV-6.3) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 6.3 planuje się wsparcie inwestycji z zakresu dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz inwestycje w rozwój zasobów kultury (w tym poprawę jakości funkcjonowania instytucji kultury) na terenie całego województwa łódzkiego. W odniesieniu do obiektów zabytkowych realizowane będą przedsięwzięcia na obiektach wpisanych do rejestru zabytków (ruchomych i nieruchomych). Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów kulturowych oraz przyczyni się do procesu budowania tożsamości kulturowej i kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 6.3 umożliwi zdobycie i poszerzenie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i naturalnym oraz o ofertach instytucji kultury w regionie łódzkim w kontekście wzrostu znaczenia ośrodków życia kulturalnego w świadomości mieszkańców województwa i potencjalnych turystów. Ochrona zabytków dziedzictwa kulturowego, budowa i przebudowa lokalnych instytucji kultury, zabezpieczenie zbiorów istotnych z punktu widzenia dziedzictwa narodowego oraz promocja działań kulturalnych przyczynią się do popularyzowania obiektów i działań w regionie łódzkim, wzbogacając ofertę i dostępność usług kulturalnych dla mieszkańców województwa. Zwiększenie dostępu do kultury oraz wysokiej jakości oferty kulturalnej będzie miało wpływ na budowanie potencjału społecznego i integrację społeczną. Wykorzystanie zasobów kulturalnych i naturalnych regionu powinno wpłynąć na wzrost aktywności gospodarczej w województwie.

W ramach PI 6.3 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 6.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 6.3 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.3.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.3:

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub inne roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych (odpowiednio obiektach historycznych) wraz z ich otoczeniem, z zachowaniem pełnionych przez nie dotychczas funkcji kulturalnych lub nadaniem im takich funkcji,
- adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem oraz zakupem wyposażenia niezbędnego dla osiągnięcia zakładanych celów projektu,
- budowa, przebudowa, remont oraz/lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury, zabezpieczenie zasobów instytucji kultury na wypadek zagrożeń, w szczególności w zakresie zabezpieczeń np. przeciwpożarowych,
- przebudowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego.

Maksymalna wartość kosztów kwalifikowalnych projektów dotyczących ochrony zabytków i rozwoju zasobów kultury (w tym poprawa jakości funkcjonowania instytucji kultury) będzie wynikała z zapisów *Linii demarkacyjnej*.

W przypadku państwowych instytucji kultury i współprowadzonych przez ministerstwo właściwe ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwów państwowych oraz publicznych szkół artystycznych (prowadzonych przez ministerstwo właściwe ds. kultury i dziedzictwa narodowego i jednostki samorządu terytorialnego) oraz uczelni artystycznych (nadzorowanych przez ministerstwo właściwe ds. kultury i dziedzictwa narodowego) maksymalna wartość kosztów kwalifikowanych będzie wynikała z zapisów *Linii demarkacyjnej*.

W przypadku szkolnictwa artystycznego realizowane będą wyłącznie działania służące zachowaniu i promocji dziedzictwa kulturowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst, posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- instytucje kultury,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
- publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne,
- szkoły wyższe,
- archiwa państwowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- LGD,
- przedsiębiorcy

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego oraz potencjalni turyści

2.A.6.2 (IV-6.3) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 6.3 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.3 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 6.3 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie

równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Przy wyborze projektów uwzględniona zostanie preferencja dla projektów zgodnych z *Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami*.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.3 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IV-6.3) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-6.3) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.3 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-6.3) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV-6.3): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	60	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (IV-6.5) Priorytet inwestycyjny 6.5 Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojсковych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu

2.A.5 (IV-6.5) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa jakości obszarów miejskich.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Obszary miejskie są z jednej strony motorami rozwoju kraju i poszczególnych regionów, generującymi największy wkład do PKB, a z drugiej strony borykają się ze specyficznymi problemami i wyzwaniem. Korzyści z rozwoju miast rozprzestrzeniają się na otaczające je obszary, przenosząc impulsy rozwojowe z biegunów wzrostu na obszary peryferyjne.

Realizacja inwestycji w ramach PI 6.5 dotyczy działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie procesom degradacji terenów zurbanizowanych (w tym środowiska wodno-gruntowego) w celu zniwelowania zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i wprowadzenie ładu ekologicznego w zakresie ograniczenia negatywnego wpływu procesów urbanizacyjnych na stan środowiska obszarów miejskich. Wsparciem objęte będą także działania inwestycyjne dotyczące poprawy jakości powietrza, monitoringu hałasu oraz inwestycje w systemy pomiaru zanieczyszczeń oraz w systemy informowania mieszkańców o poziomach zanieczyszczeń.

W efekcie założonych prac nastąpi poprawa jakości środowiska miejskiego w województwie łódzkim.

Działania podejmowane w ramach PI 6.5 wpłyną bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.

Tabela 3 (IV-6.5): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji	%	Region słabiej rozwinięty	0,26	2012	0,25	GUS/ BDL	rocznie

2.A.6 (IV-6.5) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IV-6.5) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Zadaniem interwencji podejmowanej w ramach PI 6.5 jest tworzenie w zdegradowanych dzielnicach i obszarach przemysłowych, powojсковych miast warunków do ponownego ich rozwoju oraz powstawania przyjaznej przestrzeni społecznej. Realizacja projektów mających na celu eliminowanie przeszkód stojących na drodze do ponownej integracji wskazanych terenów z rozwijającym się miastem pozwoli na ich ponowne wykorzystanie. Dodatkową korzyścią wynikającą z realizacji PI 6.5 będzie

stopniowe zaprzestanie postrzegania tych terenów przez władze lokalne i społeczeństwo jako zagrożenia, utrwalonego w świadomości społecznej w wyniku długotrwałej izolacji i niedostępności tych obszarów, na rzecz powstania przyjaznej mieszkańcom przestrzeni miejskiej.

Celem realizacji działań w ramach PI 6.5 jest również ograniczenie obszarów, gdzie występują przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza i poziomu hałasu oraz zmniejszenie liczby ludności narażonej na nadmierną ekspozycję tych czynników. Tym samym ograniczenie negatywnych skutków dla zdrowia i życia ludzi oraz dla środowiska.

Działania z zakresu poprawy środowiska miejskiego, w tym rekultywacji terenów miejskich (nie dotyczy rekultywacji składowisk odpadów komunalnych) mają przyczynić się do likwidacji powodów izolacji zdegradowanych terenów od pozostałych obszarów, co w efekcie ma wyzwolić dodatkowy potencjał obszarów objętych wsparciem. Planowane działania, przewidziane do objęcia wsparciem w ramach PI 6.5 przyczynią się do zagospodarowania przestrzeni miast - w harmonii z otoczeniem. Zaplanowano również działania ograniczające zanieczyszczenie środowiska na terenach miejskich (m.in. dotyczących jakości powietrza, redukcji zanieczyszczeń) w kontekście stworzenia przestrzeni przyjaznej zarówno dla mieszkańców, jak i potencjalnych inwestorów. Przedsięwzięcia dotyczące rekultywacji terenów zdegradowanych mają na celu zmianę funkcji przez nie pełnionych na cele przyrodnicze oraz rozwój terenów zielonych z zachowaniem możliwości aktywnego korzystania z nich przez mieszkańców, np. jako tereny zielone z funkcjami rekreacyjnymi.

Przy realizacji działań w PI 6.5 nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Wsparciem w ramach PI 6.5 zostaną objęte tereny miejskie województwa łódzkiego.

W ramach PI 6.5 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.5.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.5:

Wspierane będą działania związane przede wszystkim z:

- rekultywacją terenów zdegradowanych tj. przekształcenie ich w celu zmiany dotychczasowych funkcji przez nie pełnionych, umożliwiającą powtórne wykorzystanie terenu,
- rekultywacją terenów zdegradowanych wraz z usunięciem niebezpiecznych materiałów będących pozostałością po poprzedniej działalności przemysłowej,
- rekultywacją terenów zdegradowanych wraz z wyburzaniem obiektów, które utraciły właściwości użytkowe.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst, posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- przedsiębiorcy,
- LGD.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2 (IV-6.5) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 6.5 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.5 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdefiniowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 6.5 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.5 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IV-6.5) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.5 nie rozważa się możliwości wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-6.5) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.5 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-6.5) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV-6.5): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Łączna powierzchnia zrekultywowanych gruntów	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	53,15	System informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (IV-8.2) Priorytet inwestycyjny 8.2 Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój

2.A.5 (IV-8.2) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy:

Wspieranie rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych przyczyniające się do wzrostu zatrudnienia.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty:

PI 8.2 ukierunkowany jest na rozwój potencjałów endogenicznych terenów ze specyficznymi potrzebami wynikającymi z polityki terytorialno-funkcjonalnej określonej w SRWŁ 2020 w zakresie rozwoju funkcji turystycznej oraz sportowo-rekreacyjnej. Region łódzki dysponuje licznymi, charakterystycznymi walorami zarówno naturalnymi, jak i kulturowymi, które nie są w pełni wykorzystywane do rozwoju funkcji turystycznej województwa łódzkiego. Podstawową barierą jest brak lub niska jakość infrastruktury turystycznej.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 8.2 powinna przyczynić się do:

- stworzenia spójnego wizerunku województwa łódzkiego, jako obszaru atrakcyjnego turystycznie,
- powstania zintegrowanych produktów turystycznych, opartych na walorach kulturowych i przyrodniczych,
- rozwoju turystyki aktywnej,
- rozwoju bazy turystycznej, sportowo-rekreacyjnej.

Wszystkie projekty powinny przyczyniać się do poprawy jakości przestrzeni oraz zapewniać zgodność z ustaleniami *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego*.

Zakres wsparcia w ramach PI 8.2 w sposób bezpośredni przyczyni się do realizacji jednego z głównych celów na poziomie europejskim w zakresie turystyki, jakim jest podniesienie konkurencyjności gospodarki turystycznej, co zostało zapisane w *Strategii Europa 2020*. Rozwinięciem tego celu jest przyjęty przez KE w 2010 r. Komunikat „*Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego*”.

Poprzez realizację działań w ramach PI 8.2 województwo łódzkie będzie mogło zaoferować zrównoważoną ofertę turystyczną, o wysokiej jakości, uwydatniając bogactwo kulturowe regionu, w tym na turystycznym obszarze funkcjonalnym dolin rzecznych Pilicy, Warty i Bzury.

Działania podejmowane w ramach PI 8.2 wpłyną bezpośrednio lub pośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „*bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy*”.

Tabela 3 (IV-8.2): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata	WCh	Region słabiej rozwinięty	33,5	2012	43,86	GUS/BDL	rocznie

2.A.6 (IV-8.2) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IV-8.2) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 8.2 wspierane będą projekty wpisujące się w SRWŁ 2020 i plany rozwojowe obszarów funkcjonalnych, które ukierunkowane będą na przełamywanie strukturalnych barier rozwoju lub aktywowanie potencjałów rozwojowych tych obszarów, w stosunku do których należy zastosować podejście zintegrowane. Planowana interwencja będzie inicjowała działania na rzecz pobudzenia gospodarczego poprzez tworzenie warunków do rozwoju turystyki. Ponadto przedsięwzięcia w ramach PI 8.2 powinny wynikać z planu działań opartego na strategii danego obszaru, wskazującego powiązane ze sobą projekty, pozostające w komplementarności do projektów realizowanych z EFS. Interwencja dotycząca danego obszaru, realizowana komplementarnie poprzez wiązkę jednofunduszkowych projektów współfinansowanych ze środków EFRR w ramach PI 8.2 oraz projektów EFS w ramach innych priorytetów inwestycyjnych, będzie koncentrować się na zdiagnozowanych potrzebach i będzie uwarunkowana spełnieniem kryteriów spójności i efektywności wsparcia, w tym w szczególności w wymiarze wpływu planowanych przedsięwzięć na wzrost zatrudnienia na danym terytorium m.in. poprzez samozatrudnienie i tworzenie nowych miejsc pracy.

Wspierane będą przede wszystkim działania, polegające na zagospodarowaniu tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym, budowie, przebudowie lub modernizacji infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wokół zbiorników wodnych oraz wzdłuż dolin rzecznych, rozwoju infrastruktury o charakterze sportowo - rekreacyjnym, rozwoju sieci punktów informacji turystycznej. Dopuszcza się budowę nowych obiektów, jeśli wynika ona z przeprowadzonej starannej analizy istniejących zasobów i ze zdiagnozowanych potrzeb. Ponadto, w ramach PI 8.2 wspierane mogą być inwestycje w drogi lokalne, pod warunkiem, że przyczynią się do fizycznej, gospodarczej, społecznej rewitalizacji i regeneracji obszarów miejskich i wiejskich oraz stanowią niezbędny element szerszego projektu realizującego cel PI 8.2. Przedsięwzięcia w ramach PI 8.2 powinny prowadzić do poprawy dostępu do zasobów dziedzictwa kulturowego, przemysłowego i naturalnego, jak również tworzenia zintegrowanych produktów turystycznych w oparciu o te zasoby w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej i pobudzenia rozwoju gospodarczego.

W ramach PI 8.2 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Projekty w zakresie PI 8.2 będą mogły być realizowane na obszarze całego województwa łódzkiego, w szczególności na terenie Obszaru Funkcjonalnego – Obszarów Turystycznych Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury. Interwencja realizowana w ramach PI 8.2, zgodnie z Umową Partnerstwa, nie dotyczy obszarów, na których będą realizowane ZIT.

W ramach PI 8.2 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 8.2.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.2:

- budowa lub przebudowa infrastruktury turystycznej,
- przebudowa obiektów w celu nadania im funkcji turystycznych,

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- organizacje pozarządowe,
- instytucje kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- LGD.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego, potencjalni turyści.

2.A.6.2 (IV-8.2) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 8.2 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 8.2 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 8.2 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Przy wyborze projektów uwzględniona zostanie preferencja dla projektów odnoszących się do Obszarów Turystycznych Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury, realizowanych zgodnie z celami SRWŁ 2020.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8.2 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IV-8.2) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.2 nie rozważa się możliwości wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-8.2) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8.2 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-8.2) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV-8.2): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	12	System informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba przebudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	14	System informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (IV-9.1) Priorytet inwestycyjny 9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych

2.A.5 (IV-9.1) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych i społecznych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Zapewnienie dostępu do usług ochrony zdrowia oraz wysokiej jakości informacji zdrowotnej to istotne działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu. Brak lub ograniczenie dostępu do usług medycznych powoduje trwale, często nieodwracalne pogorszenie zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym, w tym podjęcia i utrzymania zatrudnienia, co bezpośrednio przyczynia się do zwiększenia ryzyka wystąpienia ubóstwa.

Zakres i logika interwencji na rzecz sektora ochrony zdrowia odzwierciedla kierunek i priorytety strategiczne w zakresie świadczenia opieki zdrowotnej oraz zdrowia publicznego określone w dokumencie Policy Paper dla Ochrony Zdrowia na lata 2014-2020 – Krajowe Ramy Strategiczne.

Z punktu widzenia rozwoju województwa łódzkiego kluczowym elementem jest również zaopatrzenie mieszkańców w wysokiej jakości usługi społeczne. Zmiany demograficzne zmierzające w kierunku szybkiego starzenia się społeczeństwa powodować będą wzrost zapotrzebowania na usługi w tym obszarze.

W ramach planowanych działań w PI 9.1 przewiduje się wsparcie w zakresie zwiększenia jakości i poprawy dostępu do usług zdrowotnych oraz usług społecznych. Wsparcie w ramach PI 9.1 przyczyni się do upowszechniania dostępu do świadczeń w obszarze ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Jednocześnie podejmowane działania będą miały znaczące oddziaływanie na zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu oraz na przywrócenie na rynek pracy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Interwencja PI 9.1 wpłynie również na zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 poprzez wsparcie tworzenia i rozwoju infrastruktury żłobkowej.

Interwencje podejmowane w ramach PI 9.1 przyczyniają się do realizacji celu szczegółowego UP – „ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych”.

Tabela 3 (IV-9.1): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba miejsc w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej na 100 tys. mieszkańców	szt.	Region słabiej rozwinięty	310	2012	366	GUS/BDL	rocznie

2.	Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej	osoby	Region słabiej rozwinięty	0	2014	126 512	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
----	---	-------	---------------------------	---	------	---------	------------------------------	--------------------

2.A.6 (IV-9.1) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IV-9.1) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W województwie łódzkim niezbędne jest wsparcie przedsięwzięć mających na celu poprawę dostępu oraz podniesienie jakości specjalistycznych usług medycznych odnoszących się do zidentyfikowanych w regionie łódzkim obszarów deficytowych oraz odzwierciedlających zdiagnozowane potrzeby regionalne. W związku z prognozowanymi zmianami demograficznymi, infrastrukturę usług medycznych należy przygotować do procesu starzenia się społeczeństwa. Wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym prowadzi do konieczności zapewnienia usług opieki medycznej skierowanych do osób starszych. Poprzez realizację działań zaplanowanych w ramach PI 9.1 nastąpi poprawa dostępności i zwiększenie jakości usług medycznych, co przyczyni się do rozwiązania istotnych problemów zdrowotnych mieszkańców regionu oraz wpłynie na podniesienie jakości życia w województwie łódzkim, a tym samym sprzyjać będzie włączeniu społecznemu.

Z trendów epidemiologicznych wynika, że najistotniejszymi problemami zdrowotnymi osób dorosłych jest wzmożona zachorowalność i umieralność z powodu chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowo-mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych. W związku z powyższym konieczne jest wsparcie oddziałów szpitalnych w zakresie ww. chorób. Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia powinny odzwierciedlać również specyficzne zdiagnozowane potrzeby województwa łódzkiego. Proces starzenia się społeczeństwa oraz wzrost liczby osób przewlekle chorych stawia przed opieką zdrowotną wyzwania związane z zapewnieniem świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej.

Zachodzące zmiany struktury demograficznej województwa łódzkiego wskazują na potrzebę ukierunkowania wsparcia w zakresie usług dla osób starszych nie tylko w obszarze ochrony zdrowia, ale także w obszarze usług społecznych. Należy podjąć działania w celu dostosowania do potrzeb regionu infrastruktury społecznej, m.in. domów pomocy społecznej zapewniających całodobową opiekę, usług opieki w domach dziennego pobytu. Podejmowane przedsięwzięcia przyczynią się do rozwoju opieki nad osobami starszymi, ale także nad osobami niepełnosprawnymi. Niezbędne jest także ukierunkowanie wsparcia na zwiększenie dostępności usług poprzez poprawę infrastruktury w obszarze usług społecznych, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Dofinansowane zostaną również projekty infrastrukturalne, których realizacja przyczyni się do rozwoju usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz usług opieki środowiskowej dla osób zależnych lub niesamodzielnych. Wsparcie przyczyni się do zmniejszenia skali wykluczenia społecznego oraz wpłynie na zmniejszenie skali bierności zawodowej mieszkańców województwa łódzkiego. W celu przygotowania do prowadzenia samodzielnego życia osób zagrożonych marginalizacją oraz ich aktywizacji i integracji społecznej wsparcie uzyskują projekty z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego oraz socjalnego.

W związku z potrzebą zwiększenia dostępności do miejsc żłobkowych w regionie w ramach PI 9.1 udzielane będzie także wsparcie ukierunkowane na tworzenie i rozwój infrastruktury żłobkowej w celu dostosowania jej do rzeczywistych potrzeb odbiorców usług. Możliwe będzie również dofinansowanie

tworzenia żłobków przyzakładowych. Powyższe działania stanowiły będą uzupełnienie interwencji EFS, umożliwiającej godzenie życia zawodowego z prywatnym, w celu zwiększenia aktywności zawodowej rodziców.

W ramach PI 9.1 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. poprzez realizację działań społecznych, informacyjno-promocyjnych, szkoleniowych mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 9.1 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 9.1 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 9.1.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.1:

- wsparcie obiektów ochrony zdrowia w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowo-mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych oraz specyficznych zdiagnozowanych potrzeb regionalnych. Potencjalna zasadność realizacji tego typu projektów w zakresie robót budowlanych weryfikowana będzie zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną województwa łódzkiego oraz zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury szpitalnej i ambulatoryjnej,
- wsparcie obiektów służących do świadczenia usług społecznych wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do osiągnięcia celów realizowanej inwestycji,
- wsparcie na rzecz przystosowania obiektów do pełnienia funkcji mieszkań chronionych, wspomaganych oraz socjalnych (zadania te będą realizowane w ramach kompleksowych przedsięwzięć, w powiązaniu ze wsparciem EFS na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej).

Przedsięwzięcia wdrażane w ramach PI 9.1 służyć będą bezpośrednio realizacji celów społecznych wynikających z interwencji EFS, w tym celów odnoszących się do włączenia społecznego i walki z ubóstwem.

Główne typy beneficjentów:

W przypadku wsparcia usług zdrowotnych:

- podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia,
- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną.

W przypadku wsparcia usług społecznych:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- podmioty lecznicze,
- podmioty ekonomii społecznej,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- przedsiębiorcy,
- TBS.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2 (IV-9.1) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 9.1 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 9.1 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 9.1 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 9.1 w przypadku wsparcia usług zdrowotnych: preferowane będą projekty wynikające z: *Policy Paper dla Ochrony Zdrowia na lata 2014-2020 – Krajowe Ramy Strategiczne*, natomiast w przypadku wsparcia usług społecznych preferowane będą projekty wynikające z *Wojewódzkiej Strategii w zakresie polityki społecznej na lata 2007- 2020, Planu Przeciwdziałania Depopulacji w Województwie Łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca, Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020*. Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9.1 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IV-9.1) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-9.1) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9.1 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-9.1) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV-9.1): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	7	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba wybudowanych/rozbudowanych/zmodernizowanych obiektów świadczących usługi społeczne	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	13	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (IV-9.2) Priorytet inwestycyjny 9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

2.A.5 (IV-9.2) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Ożywienie społeczno-gospodarcze i ograniczenie ubóstwa na terenach rewitalizowanych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Ożywienie społeczno – gospodarcze i ograniczenie ubóstwa na terenach rewitalizowanych w regionie łódzkim wymaga realizacji kompleksowych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych, uwzględniających wymiar gospodarczy, fizyczny i społeczny. W województwie łódzkim znajduje się wiele obszarów, które w wyniku przemian gospodarczych, zagrożone są zjawiskiem marginalizacji ekonomicznej i społecznej, prowadzącym do izolacji i ubóstwa. Działania zaplanowane w ramach PI 9.2 służyć powinny przede wszystkim poprawie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego oraz pobudzeniu rozwoju gospodarczego na rewitalizowanych terenach. Rewitalizacja planowana w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 ma na celu niwelowanie zjawisk związanych z problemami społecznymi na zdegradowanych obszarach miejskich i wiejskich, jak również związanych z degradacją przestrzeni. Kompleksowa rewitalizacja wymaga aktywności czterech sfer: materialno-przestrzennej (modernizacja budynków oraz przestrzeni publicznej i infrastruktury technicznej), społecznej (rozwiązanie problemów społecznych takich jak bezrobocie, wykluczenie społeczne, niski poziom kapitału ludzkiego), gospodarczej (pobudzenie rozwoju gospodarczego) i środowiskowej (działania zwiększające efektywność energetyczną i służące wykorzystaniu terenów już zdegradowanych). Dlatego też działania na rzecz rewitalizacji gospodarczej i fizycznej planowane w ramach PI 9.2 będą realizowane w ścisłym powiązaniu z zadaniami obejmującymi rewitalizację społeczną (w ramach EFS) skierowaną na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i walkę z ubóstwem. W ramach PI 9.2 wsparcie uzyskają przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji fizycznej zdegradowanych terenów o silnej kumulacji problemów społecznych, które będą miały na celu ożywienie społeczno-gospodarcze tych obszarów poprzez przywracanie lub nadawanie na terenach rewitalizowanych funkcji np. gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych. Planowana interwencja ma przeciwdziałać przyczynom ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez włączenie przestrzeni i zamieszkujących ją mieszkańców w nurt życia społecznego, w tym poprzez umożliwienie dostępu do usług publicznych oraz ich aktywizację na rynku pracy w ramach EFS. Zakres działań rewitalizacyjnych przyczyni się do zniwelowania negatywnych społecznych skutków izolacji i dyskryminacji obszarów problemowych. Realizacja działań z zakresu rewitalizacji fizycznej i gospodarczej ma służyć przede wszystkim wzmocnieniu poziomu potencjału rozwojowego obszaru oraz poprawić społeczną spójność regionu łódzkiego.

Działania podejmowane w ramach PI 9.2 wpłyną bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „*włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane*”.

Tabela 3 (IV-9.2): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Przeciętne przychody gminy z PIT na jednego mieszkańca (per capita) w gminach o najniższym poziomie rozwoju w relacji do analogicznego wskaźnika dla Polski	%	Region słabiej rozwinięty	52,81	2012	62,38	GUS/ BDL	rocznie

2.A.6 (IV-9.2) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IV-9.2) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 9.2 realizowane będą przedsięwzięcia wynikające z kompleksowych, wieloletnich programów rewitalizacji tj. przede wszystkim z Narodowego Planu Rewitalizacji oraz Lokalnych Planów Rewitalizacji lub dokumentów równoważnych, np. Strategii ZIT, inicjowanych i koordynowanych przez władze samorządowe. W procesie opracowywania i wdrażania planów dotyczących rewitalizacji powinien być zagwarantowany udział przedstawicieli lokalnej społeczności, środowisk społecznych i gospodarczych.

Działania uzyskujące wsparcie w ramach EFRR w zakresie PI 9.2 powinny być powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem rozumianych w sposób zdefiniowany w UP, co przyczynić się powinno do zmniejszenia obszarów dyskryminacji oraz aranżowania szerokiego dostępu do usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe. Ponadto przystosowanie lub nadanie nowych funkcji (np. społecznych, gospodarczych) obiektom dotąd zdegradowanym powinno służyć m.in. osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym ich aktywizacji zawodowej. Dodatkowo w ramach PI 9.2 wspierane mogą być inwestycje w drogi lokalne, pod warunkiem, że stanowią niezbędny element szerszej koncepcji związanej z działaniami rewitalizacyjnymi, realizującymi cel PI 9.2. Inwestycje infrastrukturalne nakierowane na rozwiązywanie problemów społecznych powinny przyczynić się do ograniczania koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego obszarów rewitalizowanych.

W ramach PI 9.2 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe i inne o charakterze społecznym mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 9.2 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego zgodnie z Lokalnymi Planami Rewitalizacji, w tym w szczególności na terenach Obszarów Strategicznej Interwencji- Łodzi i jej obszaru funkcjonalnego, Ośrodków subregionalnych - miast powiatowych

powyżej 20 000 mieszkańców i ich obszarów funkcjonalnych, miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze, obszarów wiejskich, w tym o słabej dostępności do usług publicznych.

W ramach PI 9.2 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 9.2.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.2:

W ramach PI 9.2 planowana jest realizacja projektów z zakresu kompleksowej realizacji działań na podstawie Lokalnych Planów Rewitalizacji, jako przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji fizycznej i gospodarczej danego obszaru, w tym m.in.:

- renowacja, modernizacja budynków lub obiektów w celu zachowania dotychczasowych funkcji lub ich adaptacja do nowych funkcji, przyczyniających się do neutralizacji niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych,
 - zagospodarowanie przestrzeni publicznej w celu niwelowania zjawisk związanych z problemami społecznymi na rewitalizowanych terenach oraz podniesienia ich atrakcyjności społeczno-gospodarczej,
 - rewitalizacja tkanki mieszkaniowej (w ramach części wspólnych wielorodzinnych budynków),
- Co do zasady brak zgody na realizację projektów polegających na budowie nowych obiektów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- instytucje kultury,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- LGD,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2 (IV-9.2) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 9.2 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 9.2 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone

przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 9.2 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 9.2 preferowane będą projekty komplementarne z projektami realizowanymi z EFS. Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9.2 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IV-9.2) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.2 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-9.2) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9.2 możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-9.2) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (IV-9.2): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	80	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	130	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (IV-10.4) Priorytet inwestycyjny 10.4 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

2.A.5 (IV-10.4) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Podniesienie jakości i zwiększenie dostępu do usług edukacyjnych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Zapewnienie równych szans w dostępie do usług edukacyjnych (w tym przedszkolnych) oraz poprawa warunków kształcenia na wszystkich jego poziomach jest istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój regionu łódzkiego.

Wsparcie infrastruktury edukacyjnej w ramach PI 10.4 przyczyni się do podniesienia poziomu wykształcenia mieszkańców oraz rozwoju kwalifikacji zawodowych, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości edukacji wspieranej ze środków EFS. Dodatkowo wpłynie na poprawę spójności społeczno-terytorialnej województwa w zakresie wyrównania szans rozwojowych dzieci z różnych środowisk w tym z obszarów wiejskich. Realizowane w ramach PI 10.4 działania przyczynią się do lepszego dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb regionalnego rynku pracy.

W regionie łódzkim niezbędne jest również tworzenie warunków do integracji osób niepełnosprawnych m.in. poprzez usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. W związku z powyższym interwencja w ramach PI 10.4 uwzględniac będzie konieczność dostosowania infrastruktury edukacyjnej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Działania wspierające rozwój infrastruktury edukacyjnej w PI 10.4 wpływają bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego UP – „lepsze kompetencje kadr gospodarki”.

Tabela 3 (IV-10.4) Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną	%	Region słabiej rozwinięty	60,6	2012	81,2	GUS	rocznie
2.	Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	%	Region słabiej rozwinięty	3,1	2012	8,5	GUS	rocznie

2.A.6 (IV-10.4) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IV-10.4) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 10.4 przewidziano do wsparcia działania służące poprawie dostępności do edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek oświatowych związane z adaptacją i modernizacją istniejących obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia i sprzętu gwarantującego wysoką jakość kształcenia. W wyjątkowych sytuacjach, gdy nie będzie możliwości adaptacji istniejących budynków, dopuszcza się możliwość budowy nowych obiektów lub przebudowę istniejących, związanych bezpośrednio z prowadzeniem działalności edukacyjnej. W takich przypadkach niezbędne będzie przedstawienie uzasadnienia wskazującego, że zaproponowane rozwiązania związane z budową nowego obiektu, rozbudową istniejących obiektów stanowią element strategicznego podejścia do edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego.

Wsparcie uzyskają również inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego, w tym wyższego, które przyczyniać się będą do stworzenia warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego umożliwi wzmocnienie wymiaru praktycznego szkolenia zawodowego oraz pozwoli na dostosowanie kształcenia zawodowego do aktualnych potrzeb i oczekiwań regionalnego rynku pracy. Podejmowane będą również działania w zakresie infrastruktury oraz wyposażenia, doposażenia warsztatów pracowni, sal do praktycznej nauki zawodu.

Dodatkowo w ramach PI 10.4 będą możliwe działania infrastrukturalne w szkołach i placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne, niezbędne dla przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu i segregacji w edukacji, na rzecz kształtowania postaw sprzyjających kreatywności, innowacyjności i rozwojowi kluczowych kompetencji (głównie w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych).

W celu promowania zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży możliwe będzie również wsparcie działań wzmacniających sprawność fizyczną uczniów, jednak tylko poprzez uzupełnienie luk w zakresie niezbędnej infrastruktury w placówkach edukacyjnych.

Wsparcie inwestycyjne z EFRR w ramach PI 10.4 będzie możliwe w powiązaniu z działaniami realizowanymi z EFS jako element uzupełniający interwencję EFS, prowadzący do osiągnięcia celów wynikających z CT 10.

W ramach PI 10.4 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. poprzez realizację działań informacyjno-promocyjnych, szkoleniowych mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 10.4 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 10.4 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 10.4.

Przykładowe typy przedsięwzięć w ramach PI 10.4:

- wsparcie infrastruktury wychowania przedszkolnego,
- wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty w zakresie kształcenia ogólnego,
- wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty w zakresie kształcenia zawodowego lub ustawicznego,
- wsparcie infrastruktury wyższego szkolnictwa zawodowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi placówki wychowania przedszkolnego,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego,
- wyższe szkoły zawodowe,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2 (IV-10.4) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 10.4 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 10.4 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 10.4 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 10.4 preferowane będą projekty wynikające z Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030. Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez

IZ RPO Wł (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10.4 muszą być zgodne z SRWł 2020.

2.A.6.3 (IV-10.4) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-10.4) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10.4 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-10.4) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	22	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba obiektów infrastruktury szkół wyższych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
3.	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty			2 600	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.7 (IV) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy

2.A.8 (IV) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla

wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (IV): Ramy wykonania osi priorytetowe (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	Wskaźnik produktu	1	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1	-	-	7	System Informacyjny SL 2014	
IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	Wskaźnik produktu	2	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	9	-	-	80	System Informacyjny SL 2014	
IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	Wskaźnik postępu finansowego	3	Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	91 223 108	-	-	467 451 471	System Informacyjny SL 2014	

2.A.9 (IV) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 7-11 (IV): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	048	5 000 000
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	078	9 796 320
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	079	8 710 000
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	080	7 500 000
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	081	7 766 379
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	092	14 067 631
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	094	33 419 705
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	095	2 387 122
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	089	49 506 383
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	083	7 735 559
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	084	1 054 849
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	022	11 060 337
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	020	11 060 337
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	034	28 650 364
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	093	3 013 526
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	091	15 830 603
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	090	13 178 807
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	032	20 858 786
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	053	22 323 929
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	054	43 769 590
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	055	12 079 773
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	013	16 089 326
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	014	30 167 486
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	049	1 367 059
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	050	5 057 844
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	051	4 523 137
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	052	2 057 844
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	101	39 207 896

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	01	427 240 592

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	01	224 408 418
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	02	106 726 461
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	03	66 580 928
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	07	29 524 785

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	

Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	01	112 207 400
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	05	15 033 192
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	07	300 000 000

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (IV) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej VII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (V)

Oś Priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	V
Nazwa osi priorytetowej	Zatrudnienie i włączenie społeczne

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (V) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz

Oś priorytetowa V powiązana jest z dwoma celami tematycznymi:

- **CT 8** - Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników,
- **CT 9** - Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.

Połączenie CT 8 i 9 podyktowane zostało zamiarem zmaksymalizowania skuteczności realizacji celów i działań zawartych w całej osi V. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników jest ściśle powiązane z aspektem włączenia społecznego i walki z ubóstwem. Ryzyko wykluczenia i sfera ubóstwa dotyczą przede wszystkim osób dotkniętych bezrobociem, dlatego zwiększenie szans na podjęcie pracy stanowi wyzwanie zarówno dla instytucji pomocy społecznej jak i służb zatrudnienia. Kierowanie przez OPS/PUP wsparcia do tej samej grupy klientów powinno sprzyjać zawiązywaniu partnerstwa, wymianie informacji i podejmowaniu działań kompleksowych⁵⁶. Połączenie celów będzie sprzyjać synchronizacji działalności służb zatrudnienia i pomocy społecznej na rzecz wspólnej grupy docelowej. Potrzeba koncentracji dwóch celów wynika również z doświadczeń z PO KL. Ograniczanie rozmiarów wykluczenia społecznego i ubóstwa odbywające się przede wszystkim poprzez aktywizację zawodową osób objętych interwencją, prowadzić będzie do włączenia społecznego i poprawy ich jakości życia. Łączenie aktywnych instrumentów rynku pracy i działań służących integracji społecznej stanowi najbardziej skuteczny sposób walki zarówno z bezrobociem jak i z ubóstwem. Już w perspektywie 2007-2013 wprowadzono wymóg zawierania porozumień pomiędzy OPS i PUP. Z badań wynika, iż instytucje te silnie ze sobą konkurowały w pozyskiwaniu klienta, pomimo iż posiadają kompetencje, które uzupełniają się wzajemnie. Dlatego też potrzebna jest lepsza koordynacja pozwalająca na wykorzystanie silnych stron każdej z tych instytucji. Harmonizacja działań i tworzenie partnerstw zapewnią integrację zadań instytucji pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy oraz innych

⁵⁶ Metaewaluacja projektów systemowych realizowanych w Działaniu 7.1 POKL, Warszawa maj 2011, str. 28

podmiotów posiadających kompetencje w zakresie wspierania osób zagrożonych wykluczeniem.

Położenie nacisku na kompleksowość wsparcia pozwoli na osiągnięcie wymiernych i trwałych efektów zatrudnieniowych. Projekty w zakresie aktywizacji zawodowej będą uwzględniały odpowiednie kryteria efektywności zatrudnieniowej, określone w odniesieniu do poszczególnych grup docelowych lub obszarów. Ponadto jednoczesne wykorzystanie potencjału OPS i PUP może przyczynić się do osiągnięcia celu określonego w *Strategii Europa 2020*, zgodnie z którym planowany wskaźnik zatrudnienia dla Polski będzie kształtował się na poziomie co najmniej 71%.

Zastosowanie zasady 1 oś – 1 cel tematyczny stanowiłoby mniej skuteczne rozwiązanie z uwagi na fakt, że formy wsparcia występujące w obu celach są komplementarne i skoncentrowane na wzmocnieniu kapitału ludzkiego, co ma zapobiec dalszemu pogłębianiu się niekorzystnego trendu demograficznego występującego w woj. łódzkim.

Działania podejmowane w ramach V OP wpisują się w dwa cele główne UP – zwiększanie konkurencyjności gospodarki i poprawę spójności społecznej i terytorialnej. W celu bardziej efektywnego wykorzystania zasobów na rynku pracy, prowadzone będą działania zmierzające do poprawy szans na zatrudnienie. Natomiast działania ukierunkowane na aktywną integrację społeczną, integrację usług różnych służb publicznych i wsparcie ekonomii społecznej służą realizacji drugiego celu UP.

2.A.3 (V) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (V-8.5) Priorytet inwestycyjny 8.5: Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zakresie zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

2.A.5 (V-8.5) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia, poszukujących pracy i biernych zawodowo

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Postępujące zmiany demograficzne wymuszają konieczność podjęcia szeregu działań, w obszarze rynku pracy, adresowanych w szczególności do osób mających największe trudności w znalezieniu pracy.

Planowane przedsięwzięcia będą zmierzać do reorientacji zawodowej rolników, ułatwienia wejścia na rynek pracy osobom młodym w wieku 25-30 lat, pomocy w powrocie do zatrudnienia osobom starszym w wieku 50+, przeciwdziałaniu wydłużającej się bierności zawodowej osób długotrwale bezrobotnych oraz zwiększenia szans na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami i osób bez kwalifikacji zawodowych.

Realizacja działań w ramach priorytetu przyczyni się do wzrostu kompetencji i doświadczeń zawodowych osób poszukujących pracy i pozostających bez zatrudnienia.

Oczekiwany efekt wsparcia będzie wzrost zatrudnienia oraz ograniczenie bierności zawodowej a tym samym przywrócenie na rynek pracy osób z niego wyłączonych.

Tabela 4 (V-8.5): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0			M	K	0		
1.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	-	-	0	osoby	2014	-	-	4 831	System Informatyczny SL 2014	rocznie
				Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	-	0	osoby	2014	-	-	971	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	-	-	0	osoby	2014	-	-	2 418	System Informatyczny SL 2014	rocznie
				Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	-	0	osoby	2014	-	-	486	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba osób pracujących	Region	%	Liczba osób długotrwale	-	-	45	%	2014	-	-	45	badanie ewaluacyjne	2019-2023

	6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	słabiej rozwinięty	bezrobotnych objętych wsparciem w programie										
			Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	-	45	%	2014	-	-	45	badanie ewaluacyjne	2019 2023

2.A.6 (V-8.5) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (V-8.5) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W celu poprawy dostępu do rynku pracy prowadzone będą działania ukierunkowane na wsparcie aktywnego poszukiwania pracy, podnoszenie kompetencji i nabywanie kwalifikacji zawodowych oraz zdobywanie doświadczenia zawodowego. Aby zwiększyć efektywność podejmowanych działań, nacisk zostanie położony na kompleksowość i indywidualizację wsparcia oraz na wysoką jakość oferowanych usług. Wsparcie będzie dopasowane do aktualnych potrzeb lokalnych rynków pracy głównie poprzez efektywną współpracę z pracodawcami i innymi partnerami. Preferowane będzie wsparcie na rzecz powiatów charakteryzujących się najwyższą stopą bezrobocia w regionie, aby pomoc kierować tam, gdzie jest ona najbardziej potrzebna.

Konieczne jest także wspieranie mobilności przestrzennej na poziomie międzynarodowym w ramach sieci EURES. Pracodawcy oraz osoby zainteresowane europejskim rynkiem pracy otrzymają pomoc w pośrednictwie pracy a realizowane działania przyczynią się do wzrostu mobilności przestrzennej i zwiększenia kompetencji i doświadczenia zawodowego odbiorców wsparcia.

Istotnym elementem efektywnej realizacji działań związanych z aktywizacją zawodową i zwiększaniem dostępu do zatrudnienia jest też monitorowanie potrzeb i zjawisk na rynku pracy w ramach obserwatorium rynku pracy. Kontynuacja działalności regionalnego obserwatorium rynku pracy polegająca na pozyskiwaniu, kumulowaniu oraz tematycznym poszerzaniu, a także wewnętrznym integrowaniu zbiorów danych na temat mechanizmów rządzących popytem i podażą pracy w województwie, przyczyni się do poszerzenia wiedzy o rynku pracy poza ogólne wskaźniki makroekonomiczne czy demograficzne i skuteczniejszego dopasowania oferowanego wsparcia do właściwie zdiagnozowanych problemów wybranych grup docelowych.

W ramach PI 8.5 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące m.in. sfinansowania niezbędnych kosztów związanych z dostosowaniem infrastruktury do potrzeb związanych z realizacją przedsięwzięć mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 8.5 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 8.5 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Efekty powyższych działań przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 8.5 m.in. do zapewniania dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i biernym zawodowo oraz wspierania mobilności pracowników.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.5:

1. pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy,
2. działania na rzecz podnoszenia kompetencji i nabywania kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy,
3. pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego,

Główne typy beneficjentów:

1. Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, powiatowe urzędy pracy województwa łódzkiego oraz Ochotnicze Hufce Pracy,
2. wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Główne grupy docelowe:

1. osoby pozostające bez zatrudnienia, w tym bezrobotne oraz biernie zawodowo, w szczególności osoby:
 - w wieku od 25 do 30 lat,
 - po 50 roku życia,
 - długotrwale bezrobotne,
 - z niepełnosprawnościami,
 - bez kwalifikacji zawodowych,
2. osoby poszukujące pracy,
3. osoby odchodzące z rolnictwa i ich domownicy,
4. pracodawcy krajowi oraz pracodawcy z Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii (w zakresie działań EURES).

W ramach PI 8.5 planuje się koncentrację interwencji na osobach aktywnych zawodowo, tj. bezrobotnych i poszukujących pracy. Wsparcie osób biernych zawodowo docelowo ma być przedmiotem interwencji w ramach PI 9.4, natomiast w ramach PI 8.5 będzie oferowane jedynie w uzasadnionych przypadkach.

2.A.6.2 (V-8.5) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w programie.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

W ramach PI 8.5 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Tryb konkursowy- w odniesieniu do działań aktywizacyjnych oraz dla podmiotów, które uzyskały akredytację Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w zakresie działań EURES.

W trybie konkursowym zostaną zastosowane preferencje dla obszarów województwa, gdzie określone wskaźniki rozwoju społeczno-ekonomicznego wskazują wartości niższe niż odpowiadające im wskaźniki dla całego województwa, co służyć będzie wyrównywaniu poziomu rozwoju całego regionu i poziomu życia jego mieszkańców. W szczególności pod uwagę wzięta zostanie stopa bezrobocia.

Preferencje dotyczące wsparcia poszczególnych obszarów regionu oraz grup osób, będących w relatywnie trudniejszej sytuacji na rynku pracy zostaną sformułowane poprzez szczegółowe kryteria selekcji przedsięwzięć do realizacji. W trybie konkursowym zostaną także zastosowane metody wyboru zapobiegające kumulacji realizacji większości przedsięwzięć na określonych obszarach województwa..

Realizacja projektów w trybie pozakonkursowym wynika z kompetencji przekazanych samorządom terytorialnym na mocy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (art. 8-9, 12). W trybie pozakonkursowym zaplanowano realizację projektów:

- przez powiatowe urzędy pracy, które wdrażać będą instrumenty i usługi wymienione w ustawie o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* w zakresie działań aktywizacyjnych (PUP dysponują doświadczoną merytorycznie kadrami, diagnozą problemów i sprawdzonymi metodami pracy z osobami bezrobotnymi i poszukującymi pracy);
- przez WUP w Łodzi w zakresie monitorowania rynku pracy. W strukturach WUP w Łodzi istnieje Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy, które posiada doświadczoną merytorycznie kadrami i nawiązaną sieć kontaktów z instytucjami korzystającymi z wyników badań rynku pracy;
- przez WUP w Łodzi, powiatowe urzędy pracy województwa łódzkiego, OHP w ramach sieci EURES (wymienione podmioty legitymują się odpowiednim doświadczeniem w zakresie wspierania działań na rzecz mobilności przestrzennej na poziomie międzynarodowym).

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8.5 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-8.5) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8.5 rozważa się możliwość wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych. Ostateczna decyzja o wielkości środków, zakresie i formie wsparcia zostanie podjęta po przeprowadzeniu analizy ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.4 (V-8.5) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8.5 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-8.5) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-8.5): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	14 393	System informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 892	System informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba osób w wieku 25 – 30 lat objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 892	System informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	9 544	System informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (V-8.7) Priorytet inwestycyjny 8.7: Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

2.A.5 (V-8.7) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost liczby miejsc pracy

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Sektor mikroprzedsiębiorstw uznawany jest za kluczowy dla rozwoju zarówno kraju jak i poszczególnych regionów, w tym także regionu łódzkiego z uwagi na tworzenie miejsc pracy przy wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjału oraz dużą łatwość adaptacji do zmieniających się warunków otoczenia. Województwo łódzkie cechuje relatywnie niski poziom przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie indywidualnej działalności gospodarczej.

Podjęcie działalności gospodarczej jest szansą na wykorzystanie kreatywności kapitału ludzkiego i alternatywną drogą do aktywizacji zawodowej przez co przyczynia się do bardziej efektywnego wykorzystania zasobów rynku pracy przez tworzenie nowych podmiotów gospodarczych, zwiększając ogólny zasób miejsc pracy. Mikroprzedsiębiorstwa w stadium rozpoczynania działalności, a szczególnie osoby prowadzące indywidualną działalność gospodarczą mają utrudniony dostęp do kapitału. Poza tym w związku z sytuacją demograficzną regionu istotne jest podjęcie działań mających na celu zatrzymanie jak największej liczby osób młodych jak i podjęcie działań mających na celu przeciwdziałanie dezaktywizacji zawodowej osób starszych. Zasadne jest również wspieranie przedsiębiorczości osób z niepełnosprawnościami i osób bez kwalifikacji zawodowych, dla których otwarty rynek pracy nie generuje zatrudnienia w stopniu dostatecznym. Badania ewaluacyjne Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 wykazały wysoką skuteczność przedsięwzięć obejmujących wspieranie przedsiębiorczości.

Wspieranie przedsiębiorczości należy do jednych z działań aktywizujących zawodowo i wpływających na poprawę jakości życia. Przyczyni się do powstawania nowych miejsc, a w konsekwencji do wzrostu zatrudnienia w regionie.

Tabela 4 (V-8.7): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Region słabiej rozwinięty	%	n/d	-	-	48	%	2014	-	-	48	badanie ewaluacyjne	2019 2023
2.	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	0	szt.	2014	-	-	2 760	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (V-8.7) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (V-8.7) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wspieranie przedsiębiorczości w regionie jest jednym z elementów aktywnej polityki rynku pracy. Interwencja w ramach priorytetu realizowana będzie w obszarach finansowania działalności gospodarczej w formach zwrotnych i bezzwrotnych, a także łagodzenia ryzyk i obciążeń obecnych w początkowym stadium prowadzenia przedsiębiorstwa. W celu zapewnienia trwałości rezultatów oferowane będą również działania służące wzmocnieniu kompetencji przedsiębiorczych, na przykład poprzez udzielanie wsparcia doradczo-szkoleniowego zgodnego ze zdiagnozowanymi potrzebami odbiorców.

Z uwagi na trudną sytuację społeczno-gospodarczą w regionie, wsparcie udzielane będzie przede wszystkim w formach bezzwrotnych. Powyższe przyczyni się m.in. do ograniczenia migracji zarobkowej osób młodych a także poprawi sytuację ekonomiczną osób doświadczających największych trudności na rynku pracy.

W ramach PI 8.7 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące m.in. sfinansowania niezbędnych kosztów związanych z dostosowaniem infrastruktury do potrzeb związanych z realizacją przedsięwzięć mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 8.7 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 8.7 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Rezultaty powyższych działań przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 8.7 m.in. do rozwoju postaw przedsiębiorczych i samozatrudnienia wśród mieszkańców regionu, a także tworzenia nowych miejsc pracy.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.7:

1. preferencyjne pożyczki dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej,
2. bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej połączone z finansowym wsparciem pomostowym

Główne typy beneficjentów:

1. wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).
2. podmioty dysponujące wiedzą i doświadczeniem w dziedzinie wdrażania instrumentów finansowych (w zakresie typu przedsięwzięcia nr 1).

Główne grupy docelowe:

Osoby fizyczne:

1. pozostające bez pracy,
2. poszukujące zatrudnienia,
3. zagrożone utratą pracy,
4. defaworyzowane na rynku pracy, w szczególności:
 - w wieku do 30 lat,

- po 50 roku życia,
- z niepełnosprawnościami,
- bez kwalifikacji zawodowych.

zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą.

2.A.6.2 (V-8.7) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w programie.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Stosowany będzie jeden tryb wyboru projektów tj. tryb konkursowy.

W trybie konkursowym zostaną zastosowane preferencje dla obszarów województwa, gdzie określone wskaźniki rozwoju społeczno-ekonomicznego wskazują wartości niższe niż odpowiadające im wskaźniki dla całego województwa, co służyć będzie wyrównywaniu poziomu rozwoju całego regionu i poziomu życia jego mieszkańców. W szczególności pod uwagę wzięte zostaną następujące wskaźniki:

- liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na każde 100 osób w wieku produkcyjnym,
- stopa bezrobocia.

Preferowane będą także projekty oferujące kompleksowe wsparcie dla osób, do których kierowana jest pomoc.

Preferencje dotyczące wsparcia poszczególnych obszarów regionu oraz grup osób, będących w relatywnie trudniejszej sytuacji na rynku pracy zostaną sformułowane poprzez szczegółowe kryteria selekcji przedsięwzięć do realizacji. W trybie konkursowym zostaną także zastosowane metody wyboru zapobiegające kumulacji realizacji większości przedsięwzięć na określonych obszarach województwa.

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8.7 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-8.7) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.7 rozważa się możliwość wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych. Ostateczna decyzja o wielkości środków, zakresie i formie wsparcia zostanie podjęta po przeprowadzeniu analizy ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.4 (V-8.7) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8.7 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-8.7) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-8.7): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 635	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (V-9.4) Priorytet inwestycyjny 9.4: Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie.

2.A.5 (V-9.4) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Podniesienie zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wzrastający poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego stanowią bardzo poważne problemy w województwie łódzkim, szczególnie widoczne w kontekście postępujących niekorzystnych zmian demograficznych. Reakcją na zjawisko wykluczenia społecznego są z jednej strony działania prewencyjne nastawione na zmniejszenie ubóstwa dochodowego, z drugiej zaś ukierunkowane na reintegrację grup zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez szeroko rozumianą aktywizację społeczno-zawodową.

Bezpośrednim rezultatem realizacji priorytetu inwestycyjnego będzie poprawa sytuacji osób zagrożonych wykluczeniem poprzez podniesienie ich zdolności do zatrudnienia. Dzięki zastosowaniu kompleksowego wsparcia osoby te uzyskają szerszy dostęp do rynku pracy, co zwiększy ich szansę na osiąganie dochodów zapewniających ekonomiczną niezależność i pełne uczestnictwo w życiu społecznym.

Tabela 4 (V-9.4): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie	-	-	0	osoby	2014	-	-	738	System Informatyczny SL 2014	rocznie
				Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	-	0	osoby	2014	-	-	525	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własnych rachunek)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub	-	-	30	%	2014	-	-	30	badanie ewaluacyjne	2019 2023

				szkoleniu, objętych wsparciem w programie										
				Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	-	30	%	2014	-	-	30	badanie ewaluacyjne	2019 2023
3.	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie	-	-	0	osoby	2014	-	-	2 839	System Informatyczny SL 2014	rocznie
				Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	-	0-	osoby	2014	-	-	2 736	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, 6 miesięcy po zakończeniu wsparcia udzielonego przez podmioty integracji społecznej	Region słabiej rozwinięty	%	n/d	-	-	30	%	2014	-	-	30	badanie ewaluacyjne	2019 2023

2.A.6 (V-9.4) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (V-9.4) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Istotnym czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej rodziny jest w szczególności miejsce zajmowane przez jej członków na rynku pracy. Z uwagi na bezpośredni wymiar ekonomiczny, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu stanowiło jedno z priorytetowych działań podjętych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. Kontynuacja tych działań w nowej perspektywie 2014-2020 jest kluczowa dla poprawy kondycji województwa w aspekcie społeczno-gospodarczym.

Interwencje w ramach priorytetu będą podejmowane zarówno poprzez realizację projektów systemowych, kładących nacisk na komplementarność działań służb zatrudnienia i pomocy społecznej, jak i projekty konkursowe, w których wsparcie będzie dostosowane w jak największym stopniu do zdiagnozowanych potrzeb konkretnych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym np. osób z określonym rodzajem niepełnosprawności.

W ramach obu trybów wyboru projektów zakłada się realizację programów na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Celem kompleksowego wsparcia, obejmującego instrumenty aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej i kulturalnej, będzie powrót uczestników projektu do życia społecznego i w efekcie na rynek pracy. Duże znaczenie w

integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie miało oddziaływanie na najbliższe środowisko lokalne oraz działania towarzyszące, kierowane do otoczenia uczestników projektu.

Do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które nie będą gotowe do wejścia na otwarty rynek pracy przewidziane są usługi reintegracji społeczno-zawodowej realizowane poprzez podmioty integracji społecznej. W ramach tego typu przedsięwzięcia będzie możliwe skierowanie uczestnika projektu do udziału w KIS, CIS.

Dla osób niepełnosprawnych planuje się w tym priorytecie realizację projektów dedykowanych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Istotnym elementem niesienia efektywnej pomocy jest koordynacja działań, monitorowanie zachodzących zjawisk w sferze wykluczenia oraz usług i ekonomii społecznej, a także analiza skuteczności działań poprzez m.in. działalność Regionalnego Obserwatorium Integracji Społecznej. Rozszerzenie działalności dotychczas funkcjonującego regionalnego ośrodka badawczego pozwoli na pogłębioną analizę lokalnych problemów społecznych w celu zapewnienia skuteczniejszego dostosowania wparcia do zdiagnozowanych potrzeb wybranych grup społecznych.

W ramach PI 9.4 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące m.in. sfinansowania niezbędnych kosztów związanych z dostosowaniem infrastruktury do potrzeb związanych z realizacją przedsięwzięć mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 9.4 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 9.4 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Efekty powyższych działań przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 9.4 tj. m.in. do poprawy zatrudnialności i wprowadzania na rynek osób zagrożonych wykluczeniem poprzez aktywizację społeczno-zawodową.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.4:

1. programy na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej i kulturalnej,
2. wsparcie na tworzenie i funkcjonowanie podmiotów integracji społecznej dla realizacji usług reintegracji społeczno-zawodowej.

Główne typy beneficjentów:

1. instytucje pomocy i integracji społecznej,
2. podmioty ekonomii społecznej,
3. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
4. organizacje pozarządowe,
5. kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
6. jednostki naukowe,
7. Ochotnicze Hufce Pracy.

Główne grupy docelowe:

1. osoby zagrożone wykluczeniem społecznym w wieku aktywności zawodowej (wraz z otoczeniem), w szczególności:

- klienci jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- osoby bierne zawodowo, nieuczestniczący w kształceniu lub szkoleniu,
- osoby z niepełnosprawnościami.

2.A.6.2 (V-9.4) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w projekcie rozporządzenia ogólnego, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w programie.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

W ramach PI 9.4 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy. W trybie tym stosowane będą preferencje dla powiatów, na terenie których nie zawiązą się partnerstwa ośrodków pomocy społecznej lub powiatowych centrów pomocy rodzinie z instytucjami rynku pracy (projekty pozakonkursowe). Preferencje te służyć będą wyrównaniu szans w dostępie do instrumentów aktywnej integracji.

Ponadto, preferencje dotyczyć będą

- projektów partnerskich, których beneficjenci posiadają kompetencje w zakresie udzielania wsparcia w obszarze zatrudnienia i włączenia społecznego,
- projektów realizujących usługi reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej za pośrednictwem podmiotów integracji społecznej, w tym we współpracy z OWES,
- projektów realizowanych na obszarach objętych rewitalizacją w ramach PI 9.2, zgodnie z Lokalnymi Programami Rewitalizacji.

W trybie pozakonkursowym zaplanowano realizację projektów:

- w partnerstwach lokalnych (powiatowych) OPS / PCPR z instytucjami rynku pracy. Realizacja projektów w ramach partnerstw lokalnych pozwoli na podjęcie ścisłej współpracy tych instytucji w celu zapewnienia ich klientom kompleksowych ścieżek reintegracji społeczno-zawodowej. Beneficjenci tacy jak OPS, PCPR czy PUP dysponują doświadczoną merytorycznie kadrą oraz sprawdzonymi metodami pracy z grupami defaworyzowanymi na rynku pracy.
- przez Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi. Rozszerzenie działalności dotychczas funkcjonującego regionalnego ośrodka badawczego pozwoli na rzetelną analizę lokalnych zjawisk społecznych i przyczyni się do usprawnienia koordynacji działań w sferze wykluczenia i usług społecznych. Przedmiot i charakter wsparcia uzasadniają zastosowanie trybu pozakonkursowego do tego typu beneficjenta i jego monopolu kompetencyjnego.

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9.4 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-9.4) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.4 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4 (V-9.4) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9.4 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-9.4) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-9.4): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	15 677	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	5 487	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	3 919	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (V-9.7) Priorytet inwestycyjny 9.7: Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

2.A.5 (V-9.7) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych kluczowych dla integracji społecznej i zawodowej

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Czynnikiem decydującym o atrakcyjności regionu i jego poziomie cywilizacyjnym są warunki życia mieszkańców określone m.in. poprzez dostęp do podstawowych usług społecznych i zdrowotnych. Są one m.in. wyznacznikiem jakości życia oraz spójności społecznej. Słaby bądź utrudniony dostęp mieszkańców do infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia oraz niezadowolająca jakość świadczonych usług stanowią istotną barierę cywilizacyjną.

Planowane w ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie ma na celu poprawę dostępu oraz wyrównywanie dysproporcji terytorialnej w dostępności do usług społecznych i zdrowotnych. Problem deficytu usług społecznych i zdrowotnych dotyczy bezpośrednio osoby, u których zdiagnozowano potrzebę korzystania z nich, jak też ich najbliższe otoczenie. Jest on częstym powodem rezygnacji z aktywności społeczno-zawodowej w związku z koniecznością sprawowania opieki nad osobami zależnymi. Wsparcie ukierunkowane będzie w szczególności na rodzinę, młodzież i dzieci powyżej 3 roku życia oraz na osoby z niepełnosprawnościami.

Efektom działań podejmowanych w ramach tego priorytetu inwestycyjnego będzie poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych w wymiarze jakościowym i ilościowym.

Tabela 4 (V-9.7): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi lub zdrowotnymi w programie	-	-	0	osoby	2014	-	-	12 305	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (V-9.7) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (V-9.7) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się realizację szerokiego spektrum działań, które z jednej strony umożliwią większej liczbie osób skorzystanie z usług społecznych i zdrowotnych, co w konsekwencji pozwoli na zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej w regionie, z drugiej zaś przyczynią się do zwiększenia zatrudnienia i podniesienia kwalifikacji personelu w podmiotach świadczących usługi na rzecz społeczeństwa.

Priorytet inwestycyjny zakłada rozwój usług społecznych i zdrowotnych rozumianych jako tworzenie nowych placówek świadczących ww. usługi jak i rozszerzenie zakresu świadczonych usług przez podmioty już udzielające takich usług.

W doborze usług duży nacisk położony zostanie na indywidualizację wsparcia oraz dostosowanie w jak największym stopniu do zdiagnozowanych potrzeb konkretnych grup docelowych.

Usługi kierowane do rodzin mają na celu udzielenie im wszechstronnego wsparcia w przewyższaniu trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Będą one miały zarówno charakter profilaktyczny, jak i prewencyjny. Szczególny rodzaj wsparcia przewiduje się dla rodzin dotkniętych problemem przemocy i uzależnień.

Planuje się również podjęcie współpracy z rodzinami zastępczymi i udzielanie im wsparcia w wykonywanych przez nie zadaniach związanych z pieczę zastępczą oraz działania skierowane do kandydatów na rodziców zastępczych i adopcyjnych w celu przygotowania osób do przyjęcia dzieci do rodziny.

Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych to także poprawa jakości pomocy kierowanej do dzieci powyżej 3 roku życia i młodzieży. Działania adresowane do tej grupy docelowej ukierunkowane będą na wspieranie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w tym świetlic środowiskowych, klubów, ognisk wychowawczych, placówek specjalistycznych, placówek socjoterapeutycznych i resocjalizacyjnych. Szczególny nacisk w działaniach będzie położony na usługi skierowane do dzieci i młodzieży, które weszły w konflikt z prawem i/lub są uzależnione od alkoholu i środków psychoaktywnych.

W przypadku osób z niepełnosprawnościami rekomendowane będą działania umożliwiające ich usamodzielnienie się życiowe m.in. w celu wejścia lub powrotu na rynek pracy. W przypadku tej grupy docelowej działania nakierowane będą głównie na system mieszkań wspomaganych i treningowych, w których to osoby z niepełnosprawnościami nauczą się samodzielnie funkcjonować. Duże znaczenie będzie miało również zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami rehabilitacji ukierunkowanej na poprawę ich stanu zdrowia.

W ramach rozwoju usług opieki środowiskowej dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych oraz wsparcia dziennego lub innych alternatywnych form opieki przewidziane będą działania przyczyniające się do zwiększenia samodzielności osób zależnych i w następstwie umożliwienie ich opiekunom powrotu na rynek pracy. Planuje się wzrost jakości i dostępności m.in. usług opieki paliatywnej, hospicyjnej, dziennej opieki poszpitalnej, a także rozwój wszelkiego rodzaju inicjatyw oddolnych aktywizujących osoby starsze. Zaplanowane działania mają na celu deinstytucjonalizację i rozwój środowiskowych form wsparcia.

W ramach priorytetu przewiduje się m.in. powstanie w 5 podregionach województwa łódzkiego ośrodków świadczenia usług społecznych (OSUS) bazujących na potencjale JST i lokalnych podmiotów ekonomii społecznej. Ośrodki te świadczyć będą szeroki zakres usług, takich jak np. prowadzenie mieszkań chronionych, świetlic dla dzieci i młodzieży, klubów seniora, udzielanie poradnictwa specjalistycznego, prowadzenie grup wsparcia. Charakter świadczonych usług w danym ośrodku dopasowany będzie do specyfiki danego regionu, jego potrzeb i zdiagnozowanych deficytów.

Mając na uwadze poprawę dostępności do usług zdrowotnych planuje się wsparcie dedykowane dzieciom w celu wczesnego wykrywania wad rozwojowych a tym samym wczesnej rehabilitacji. Niezwykle istotne jest stworzenie kompleksowego systemu oddziaływań diagnostycznych, leczniczo-rehabilitacyjnych i terapeutyczno-edukacyjnych, skierowanych zarówno do dzieci jak również ich rodzin, które mogą prowadzić do całkowitego wyrównania zaburzeń rozwojowych u niektórych dzieci lub też ograniczyć prawdopodobieństwo ich niezdolności do samodzielnego funkcjonowania w późniejszym życiu.

W ramach PI 9.7 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące m.in. sfinansowania niezbędnych kosztów związanych z dostosowaniem infrastruktury do potrzeb związanych z realizacją przedsięwzięć mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 9.7 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 9.7 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Wielowymiarowa interwencja przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 9.7 tj. poprawy dostępu do usług społecznych i zdrowotnych kluczowych dla integracji społecznej i zawodowej, zwłaszcza tam gdzie obecnie dostęp do niektórych usług jest znacznie ograniczony.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.7:

1. rozwój usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
2. rozwój usług placówek wsparcia dziennego oraz innych alternatywnych form opieki dla dzieci (powyżej 3 roku życia) i młodzieży,
3. rozwój usług ośrodków wsparcia dziennego oraz innych alternatywnych form opieki dla osób zależnych i/lub niesamodzielnymi m.in. osób przewlekle chorych, osób niepełnosprawnych oraz osób starszych,
4. rozwój usług opieki środowiskowej dla osób zależnych i/lub niesamodzielnymi (spersonalizowane usługi asystenckie),
5. wsparcie rozwoju usług społecznej rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami, umożliwiającej integrację społeczną i/lub wejście albo powrót na rynek pracy,
6. rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami – opracowanie i wdrożenie programów.

W ramach PI 9.7 zaplanowane świadczenie spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych jest działaniem powiązaniem z inwestycjami zaplanowanymi do realizacji w PI 9.1.

Główne typy beneficjentów:

1. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
2. organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,

3. podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
4. Ochotnicze Hufce Pracy,
5. podmioty lecznicze.

Główne grupy docelowe:

1. osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie (w szczególności: rodziny, dzieci powyżej 3 roku życia, młodzież, osoby przewlekle chore, osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze,),
2. osoby będące kandydatami do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz osoby będące kandydatami do przysposobienia dziecka,
3. osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą oraz ich otoczenie,
4. dzieci w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji oraz ich otoczenie,
5. podmioty świadczące usługi społeczne lub/i ich pracownicy i wolontariusze,
6. podmioty lecznicze lub/i ich pracownicy.

2.A.6.2 (V-9.7) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w programie.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

W ramach PI 9.7 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy. W trybie tym preferowane będą projekty zakładające funkcjonowanie ośrodków świadczenia usług społecznych (OSUS) na terenie każdego z 5 podregionów (Podregion Skierniewicki, Podregion m. Łódź, Podregion Łódzki, Podregion Sieradzki, Podregion Piotrowski) oraz projekty zakładające zwiększenie dostępu do usług społecznych na obszarach, na których dane wsparcie nie jest realizowane albo realizowane jest w niewystarczającym stopniu.

W trybie pozakonkursowym przewiduje się realizację przedsięwzięć związanych z rozwojem usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Beneficjentami pozakonkursowymi będą podmioty uprawnione w świetle Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne) z uwagi na ich monopol kompetencyjny. Zastosowanie trybu pozakonkursowego ma na celu zwiększenie zakresu i jakości usług społecznych świadczonych na rzecz rodziny przez jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej i jednostki wsparcia rodziny.

W trybie tym planuje się również realizację usług zdrowotnych głównie w zakresie opracowania programów profilaktycznych dla dzieci z uwagi na strategiczny charakter tego przedsięwzięcia. System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9.7 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-9.7) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.7 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4 (V-9.7) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9.7 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-9.7) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-9.7): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi lub zdrowotnymi w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	16 366	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (V-9.8) Priorytet inwestycyjny 9.8: Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia

2.A.5 (V-9.8) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzmocnienie roli ekonomii społecznej

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Rozwój ekonomii społecznej zgodnie ze strategicznymi kierunkami działań *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* stanowi bardzo ważny instrument służący przewyższaniu problemów społecznych, którego istota polega na osiąganiu celów społecznych metodami gospodarczymi.

Zakłada się aktywizację istniejących oraz tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej⁵⁷, angażujących w działalność ekonomiczną grupy defaworyzowane na lokalnych rynkach pracy.

Sektor ekonomii społecznej może także zaspokajać lokalne potrzeby w zakresie dostarczania usług użyteczności publicznej np. opiekuńczych, na które rośnie zapotrzebowanie. Niezwykle istotne jest wzmocnienie potencjału PES do ich realizacji np. dla osób starszych, dzieci, osób z niepełnosprawnościami. Wsparcie wpłynie na wzrost podaży tych usług i stanie się czynnikiem generującym rozwój gospodarki na danym terenie oraz zapewni lepsze wykorzystanie zasobów lokalnych.

Realizowane wsparcie pozwoli na tworzenie miejsc pracy w sektorze gospodarki społecznej oraz na wzmocnienie potencjału tych podmiotów poprzez dostarczanie specjalistycznych usług umożliwiających ich ekonomizację i dalszy rozwój. Możliwe będzie także tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej, w tym także przedsiębiorstw społecznych, natomiast ich kompleksowe wsparcie może zapewnić ich trwałe funkcjonowanie.

Dzięki tworzeniu nowych miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, sektor ekonomii społecznej stanie się istotnym elementem polityki wzrostu zatrudnienia w regionie i ograniczania ubóstwa. Realizowane w ramach priorytetu działania przyczynią się także do poprawy efektywności istniejącego systemu pomocy społecznej i umożliwią osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym zmianę postawy z biernej na aktywną tj. włączania się w proces poprawy swojej sytuacji na rynku pracy.

Tabela 4 (V-9.8): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Produkt stosowany jako podstawa do ustalenia	Wartość bazowa			wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		

⁵⁷ Zgodnie z definicją wskazaną w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej

1.	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	%	n/d	-	-	44	%	2014	-	-	44	badanie ewaluacyjne	2019 2023
2.	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	0	szt.	2014	-	-	431	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	0	szt.	2014	-	-	60	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami	Region słabiej rozwinięty	%	n/d	-	-	44	%	2014	-	-	44	badanie ewaluacyjne	2019 2023

2.A.6 (V-9.8) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (V-9.8) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się wspieranie tworzenia miejsc pracy w nowych podmiotach oraz zwiększanie zatrudnienia w już istniejących PES. Realizowane będą różnego typu usługi w celu wzmocnienia potencjału PES do realizacji ich celów społecznych metodami gospodarczymi. Wsparcie oferowane w ramach tego priorytetu inwestycyjnego będzie służyć ekonomizacji funkcjonujących organizacji pozarządowych m.in. poprzez rozwój ich działalności gospodarczej lub rozwój odpłatnej działalności statutowej. Istotna też będzie, ze względu na uzyskanie wzrostu efektywności działalności gospodarczej i rozwój usług społecznych, realizacja wsparcia na rzecz podnoszenia kompetencji, kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego pracowników PES.

W celu uzyskania trwałości rezultatów świadczone będą usługi rozwoju ekonomii społecznej oraz prowadzone będą skoordynowane działania o charakterze animacyjnym, promocyjnym, edukacyjnym i inkubacyjnym, a także wsparcie powiązań kooperacyjnych. Planowane wsparcie, wynikające z przeprowadzonej diagnozy potrzeb, opierać się będzie w szczególności na zindywidualizowanej pracy doradczej z otoczeniem, tak aby nowopowstałe podmioty miały szanse zakorzenienia się w społecznościach lokalnych.

W ramach PI 9.8 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące m.in. sfinansowania niezbędnych kosztów związanych z dostosowaniem infrastruktury do potrzeb związanych z realizacją przedsięwzięć mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 9.8 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 9.8 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Efekty powyższych działań przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 9.8 m.in. do wzmocnienia roli ekonomii społecznej w regionie, w tym do powstawania i budowania trwałości podmiotów ekonomii społecznej (PES) i rozwoju usług reintegracji społeczno-zawodowej.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.8:

1. usługi wsparcia istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz wsparcie na rzecz rozwoju usług realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej
2. kompleksowe wsparcie niezbędne do tworzenia nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej: obejmujące m.in. dotacje bezzwrotne i wsparcie pomostowe, wsparcie doradcze i szkoleniowe niezbędne do uruchomienia oraz prowadzenia podmiotu w trakcie początkowej działalności podmiotu, a także wsparcie inicjatyw związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej.

Główne typy beneficjentów:

1. instytucje wspierające rozwój sektora ekonomii społecznej,
2. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe,
3. jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
4. jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną
5. kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych

Główne grupy docelowe:

1. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe planujące ekonomizację,
2. osoby zagrożone wykluczeniem społecznym,
3. osoby fizyczne i osoby prawne, które planują założyć podmiot ekonomii społecznej
4. otoczenie podmiotów ekonomii społecznej.

2.A.6.2 (V-9.8) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w programie.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Stosowany będzie jeden z przewidzianych ustawą trybów wyboru projektów tj. tryb konkursowy.

W odniesieniu do usług mających na celu wspieranie ekonomii społecznej preferowana będzie realizacja projektów przez instytucje posiadające odpowiedni potencjał i doświadczenie, w tym ośrodki wsparcia ekonomii społecznej funkcjonujące w regionie i posiadające stosowne akredytacje.

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9.8 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-9.8) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9.8 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4 (V-9.8) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9.8 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-9.8) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (V-9.8): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	280	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	532	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (V) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

W ramach wdrażania V Osi priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznej i współpracy ponadnarodowej, niemniej priorytety inwestycyjne realizowane w niniejszej osi przyczynią się do osiągnięcia celów zawartych w innych osiach priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020, w tym w ramach celów tematycznych 1-7.

Przykładowo PI 8.7 wykazuje powiązania z 3 celem tematycznym. Przedsiębiorstwa powstałe w ramach przedsięwzięć objętych priorytetem inwestycyjnym 8.7 mogą otrzymać dalsze i szersze wsparcie rozwojowe polegające w szczególności na: zwiększeniu konkurencyjności dzięki inwestycjom infrastrukturalnym (PI 3.1), wdrażaniu nowych produktów, usług i unowocześnianiu procesów (PI 3.3) oraz ekspansji na nowe rynki zbytu (PI 3.2).

Także realizacja PI 9.8 będzie mieć wpływ na osiągnięcie celów PI 3.1, gdyż rozwój gospodarki społecznej może przyczynić się do zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej regionu zarówno poprzez tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych, jak i wzmocnienie potencjału istniejących już innych podmiotów ekonomii społecznej.

2.A.8 (V) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (V): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatów)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
V - Zatrudnienie i włączenie społeczne	Wskaźnik produktu	1.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	3 162	-	-	14 461	System Informatyczny SL 2014	Wskaźniki wyselekcjonowane na potrzeby oceny wykonania obejmują ponad 50% alokacji przewidzianej na oś priorytetową
V - Zatrudnienie i włączenie społeczne	Wskaźnik produktu	2.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 345	-	-	16 209	System Informatyczny SL 2014	

V - Zatrudnienie i włączenie społeczne	Wskaźnik postępu finansowego	3.	Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	EFS	Region słabiej rozwinęty	-	-	70 450 120	-	-	363 002 934	System Informatyczny SL 2014
---	------------------------------------	----	---	-----	-----	--------------------------------	---	---	---------------	---	---	----------------	------------------------------------

2.A.9 (V) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (V) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	102	115 363 360
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	104	55 869 540
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	109	107 231 275
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	112	38 541 603
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	113	14 771 097

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	01	324 526 875
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	02	1 000 000
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	04	6 000 000
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	06	250 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	07	331 776 875

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	01	24 860 000
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	07	306 916 875

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS ⁵⁸ (wyłącznie EFS)	
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny

⁵⁸ Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Zatrudnienie i włączenie społeczne	08	331 776 875

2.A.10 (V) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej VII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (VI)

Oś Priorytetowa VI – Kompetencje i adaptacyjność

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	VI
Nazwa osi priorytetowej	Kompetencje i adaptacyjność

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (VI) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz

Oś priorytetowa VI powiązana jest dwoma celami tematycznymi:

Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników

Cel tematyczny 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie

Założenia Osi VI obejmują zakres wsparcia PI 8.8, 8.9, 8.10, 10.1, 10.3 i 10.3 BIS w ramach dwóch CT. Wynika to z większej skuteczności i maksymalizacji poziomu realizacji zakładanych celów. Wobec szeregu problemów społeczno-gospodarczych identyfikowanych w woj. łódzkim, ograniczeń dostępnych środków w stosunku do potrzeb i doświadczeń wdrażania programów współfinansowanych z EFS, przyjęto założenie, że wsparcie powinno przyczyniać się w sposób odpowiednio zintegrowany i skoordynowany do rozwiązania kluczowych problemów i wyzwań społeczno-gospodarczych regionu. Rozproszenie utrudniałoby przepływ informacji, zarządzanie i ograniczało efekty synergii.

Zgodnie z „Planem przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim: Rodzina-Dzieci-Praca” i wynikami międzynarodowego projektu pn. „Lokalne scenariusze zmian demograficznych: polityki publiczne i strategie, dotyczące zrównoważonego rozwoju, rozwijania umiejętności i wzrostu zatrudnienia”⁵⁹, do kluczowych wyzwań, przed którymi stoi polityka rozwoju regionu, należy przeciwdziałanie zmianom demograficznym i ich skutkom, reagowanie na nie, a także utrzymanie i wzrost zatrudnienia, szczególnie poprzez wzmocnienie adaptacyjności do zmian i konkurencyjności

⁵⁹ Projekt realizowany przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) przy wsparciu Dyrekcji Generalnej ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Włączenia Społecznego w Komisji Europejskiej, we współpracy z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego oraz samorządami terytorialnymi województw: małopolskiego, pomorskiego i łódzkiego

przedsiębiorstw. Waga wyzwań znajduje potwierdzenie w Umowie Partnerstwa, zgodnie z którą region znajduje się wśród województw doświadczających w największym stopniu nasilenia problemów demograficznych. Zapisy dokumentu potwierdzają, że problemy demograficzne, decydujące o rozwoju i konkurencyjności, są powiązane lub stanowią wypadkową innych problemów związanych z zatrudnieniem, godzeniem ról rodzinnych i zawodowych, dostępnością do wysokiej jakości usług publicznych. Zachodzące związki dotyczą również obszarów przedsiębiorczości, edukacji i ochrony zdrowia.

Koncepcja Osi uwzględnia kompleksowy zbiór działań, które mają szansę spowolnić i ograniczyć negatywne tendencje demograficzne w regionie. Chociaż ich realizacja nie przyczynia się w sposób bezpośredni do poprawy sytuacji demograficznej, to rezultaty tych działań mają na nią pośredni i znaczący wpływ. Kompleksowość działań zmierzających do ograniczenia negatywnych tendencji demograficznych obejmuje skierowanie wsparcia do tych obszarów funkcjonowania regionalnej społeczności, które najistotniej świadczą o jakości i atrakcyjności wpływającej na zamieszkanie i pozostanie w regionie.

Oprócz uwzględnienia szeregu aspektów związanych ze zmianami demograficznymi przewidywany zakres przedsięwzięć łączy działania edukacyjne na różnych etapach kształcenia, w różnej formie, kierowane do różnych grup docelowych. Wsparcie edukacyjne Osi VI ma służyć przede wszystkim dopasowaniu kompetencji mieszkańców regionu do wyzwań związanych z zatrudnieniem, jak również zmian gospodarczych, demograficznych oraz technologicznych. Koresponduje z ideą kształcenia się przez całe życie.

2.A.3 (VI) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4.(VI-8.8) Priorytet inwestycyjny 8.8 Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

2.A.5 (VI-8.8) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost aktywności zawodowej osób sprawujących opiekę nad dziećmi.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Oczekiwanym efektem planowanych typów przedsięwzięć będzie aktywizacja zawodowa osób, które nie funkcjonują na rynku pracy z uwagi na pełnienie funkcji rodzicielskich, poprzez zastosowanie kompleksowych mechanizmów wsparcia, takich jak zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi do lat trzech, wyposażenie osób w kompetencje umożliwiające powrót na rynek pracy oraz działania skierowane do pracodawców, pozwalające na zastosowanie metod organizacji pracy, umożliwiających godzenie życia rodzinnego i zawodowego.

Tabela 4 (VI-8.8): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów¹²(w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
							M	K	O		
1.	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoba	n/d	osoby	2014	-	-	670	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (VI-8.8) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-8.8) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Dla wzrostu poziomu kapitału ludzkiego w regionie istotne znaczenie ma zapewnienie rozwoju zawodowego, z czym związana jest możliwość łączenia życia zawodowego z prywatnym. Często przyczyną dezaktywacji zawodowej pracowników jest konieczność opieki nad dziećmi. W województwie łódzkim wzrasta bierność zawodowa spowodowana obowiązkami domowymi. Zgodnie z zapisami *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* w regionie niezadowalający jest dostęp do opieki żłobkowej. Słabością jest niedopasowanie sieci żłobków i przedszkoli do regionalnych i lokalnych potrzeb. Liczba miejsc w instytucjach opieki nad małymi dziećmi pozwala na zaspokojenie regionalnych potrzeb tylko w niewielkim stopniu. W większości gmin nie funkcjonuje żadna instytucja opieki nad dziećmi w tym wieku. Najmniejszy odsetek dzieci objętych opieką instytucjonalną jest w małych

gminach. Aktualnie większość dzieci wychowywana jest przez rodziców, babcię lub opiekunki⁶⁰. Zgodnie z raportem z projektu pn. „Lokalne scenariusze zmian demograficznych: polityki publiczne i strategię, dotyczące zrównoważonego rozwoju, rozwijania umiejętności i wzrostu zatrudnienia”, wspierane powinny być działania regionalne dotyczące polityki prorodzinnej obejmujące m.in. rozwój systemu wsparcia osób, które chcą mieć dzieci, poprawę sieci żłobków, wsparcie dla pracodawców, aby wprowadzali formy organizacji pracy bardziej przyjazne rodzinom (elastyczne formy pracy). Istnieje zatem konieczność wspierania działań, które umożliwią pogodzenie życia zawodowego z prywatnym. Planowane obszary wsparcia koncentrować będą się na zapewnieniu opieki nad dziećmi w postaci tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w żłobkach, klubach dziecięcych, u dziennych opiekunów i niań. Poza działaniami skoncentrowanymi na rozszerzeniu sieci usług opiekuńczych istotne jest także wdrażanie rozwiązań służących pogodzeniu życia zawodowego i prywatnego, które umożliwiają pracę i pełnienie obowiązków rodzinnych, a także aktywizacja osób powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich/wychowawczych.

W ramach PI 8.8 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące m.in. wspierania usług opieki nad dziećmi do lat trzech mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 8.8 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 8.8 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Powyższe obszary wsparcia bezpośrednio przyczyniają się do ułatwienia pogodzenia życia zawodowego i rodzinnego poprzez wprowadzanie rozwiązań, które umożliwiają osobom pełniącym funkcje opiekuńcze funkcjonowanie na rynku pracy.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.8:

- wspieranie usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia;
- wsparcie działań ułatwiających powrót na rynek pracy osobom pełniącym funkcje opiekuńcze, takich jak: upowszechnienie i wdrożenie elastycznych form zatrudnienia (m.in. job sharing, telepraca, elastyczne godziny pracy, wypożyczanie pracowników) oraz promowanie równego podziału obowiązków w gospodarstwie domowym;
- aktywizacja osób powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich/wychowawczych.

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Główne grupy docelowe:

- pracodawcy i ich pracownicy;
- dzieci do 3 roku życia;
- osoby powracające na rynek pracy po urlopach macierzyńskich/wychowawczych.

⁶⁰ Instytucje opieki dla dzieci w wieku do lat 3 w Polsce, Bożena Kłos, Jolanta Szymańczak, Biuro Analiz Sejmowych, 2013, s. 2.

2.A.6.2 (VI-8.8) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 8.8 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 8.8 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych (w tym wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MIR).

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8.8 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VI-8.8) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.8 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4 (VI-8.8) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8.8 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-8.8) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (VI-8.8): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1903	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	3 352	System Informatyczny SL 2014	rocznie
----	--	-------	-----	---------------------------	---	---	-------	------------------------------	---------

PROJEKT

2.A.4.(VI-8.9) Priorytet inwestycyjny 8.9 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

2.A.5 (VI-8.9) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Zwiększenie możliwości rozwojowych przedsiębiorstw poprzez podniesienie kompetencji ich pracowników.

Cel szczegółowy 2

Wzmocnienie potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji pracowników zapobiegające negatywnym skutkom zmian gospodarczych w regionie.

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Oczekiwany efekt interwencji w ramach celu pierwszego będzie wzrost kompetencji pracowników i realizacja celu rozwojowego przedsiębiorstwa poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług rozwojowych.

Działania podjęte na rzecz realizacji celu drugiego umożliwią wyposażenie pracodawców i pracowników w kompetencje, które przyczynią się do podniesienia adaptacyjności przedsiębiorstw i utrzymania zatrudnienia przez ich pracowników.

Tabela 4 (VI-8.9): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów¹²(w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
							M	K	O		
1.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	Region słabiej rozwinięty	szt	n/d	szt	2014	-	-	1 654	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	osoby	2014	-	-	1 090	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (VI-8.9) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-8.9) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Utrzymanie wysokiej jakości zasobów pracy w regionie wymaga tworzenia bodźców dla rozwoju zaawansowanej gospodarki wiedzy i innowacji oraz stałego stymulowania popytowej strony rynku pracy. Procesy modernizacyjne wymuszają ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kompetencji oraz kwalifikacji pracowników przedsiębiorstw. Dodatkowo, mając na uwadze negatywne zmiany demograficzne zachodzące w regionie, podnoszenie i aktualizacja umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza powyżej 50. roku życia i o niskich kwalifikacjach, jest kluczowe dla utrzymania ich aktywności na rynku pracy. Szczególnie istotne jest nie tylko stałe podnoszenie kwalifikacji przedsiębiorców i ich pracowników, ale również rozwijanie umiejętności efektywnego zarządzania zmianą w firmie. Ze względu na zmiany gospodarcze zachodzące w regionie, przedsiębiorstwa wymagają także działań nakierowanych na profesjonalizację kadr, prowadzących do ich bardziej stabilnego rozwoju oraz do utrzymania zatrudnienia pracowników.

W zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych przedsiębiorców z sektora MŚP i ich pracowników zostanie opracowany i wdrożony system dystrybucji środków oparty na podejściu popytowym, z wykorzystaniem Rejestru Usług Rozwojowych.

W zakresie usług adresowanych do przedsiębiorstw z sektora MŚP przechodzących procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne, ukierunkowane na dostosowanie się do zmian gospodarczych, oraz ich pracowników realizowane będzie wsparcie w formie doradztwa dla przedsiębiorstw, szkoleń przekwalifikowujących, outplacementu.

W ramach PI 8.9 nie przewiduje się zastosowania mechanizmu cross-financingu, z uwagi na planowane wprowadzenie popytowego systemu dystrybucji środków.

Wsparciem w ramach PI 8.9 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 8.9 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Powyższe działania przyczyniają się z jednej strony do podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez rozwój kwalifikacji kadr oraz wsparcie dla przedsiębiorstw w postaci wdrożenia rozwiązań w zakresie rozwoju kadr i organizacji pracy, a także mają stanowić wsparcie dla przedsiębiorstw i ich pracowników w sytuacji zmieniającej się gospodarki.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.9:

- wspieranie rozwoju kompetencji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw,
- dostarczanie kompleksowych usług (doradczych, diagnostycznych) odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw,
- wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem,
- wsparcie na rzecz zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany gospodarczej,
- zapewnianie przedsiębiorcy, który znalazł się w sytuacji kryzysowej, wsparcia doradczego w zakresie opracowania i wdrożenia planu rozwoju działalności / planu restrukturyzacji,
- wsparcie outplacementowe.

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Główne grupy docelowe:

- mikro, mali i średni przedsiębiorcy i ich pracownicy,
- przedsiębiorstwa przechodzące procesy restrukturyzacyjne i ich pracownicy,
- osoby, które utraciły pracę z przyczyn dotyczących zakładu pracy w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu.

2.A.6.2 (VI-8.9) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 8.9 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym (typy przedsięwzięć 4-6) i pozakonkursowym (typy przedsięwzięć 1-3).

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 8.9 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 8.9 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8.9 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VI-8.9) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.9 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-8.9) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8.9 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-8.9) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-8.9.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	36 412	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	7 530	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	5 513	System Informatyczny SL 2014	rocznie

4	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 816	System Informatyczny SL 2014	rocznie
---	--	-------	-----	---------------------------	---	---	-------	------------------------------	---------

PROJEKT

2.A.4.(VI-8.10) Priorytet inwestycyjny 8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się

2.A.5 (VI-8.10) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Oczekiwany efektami planowanej interwencji będą poprawa stanu zdrowia, umożliwiającą wydłużenie aktywności zawodowej pracowników oraz przekwalifikowanie zawodowe osób zatrudnionych w warunkach negatywnie wpływających na stan zdrowia. Dodatkowo dzięki działaniom w ramach przedmiotowego priorytetu zwiększy się liczba mieszkańców regionu, objętych działaniami w zakresie profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji, w tym w szczególności osób starszych.

Tabela 4 (VI-8.10): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów¹²(w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
							M	K	O		
1	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoba	n/d	osoby	2014	-	-	293	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (VI-8.10) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-8.10) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Problemy demograficzne, które dotyczą województwo łódzkie, a szczególnie zjawisko starzenia się ludności, należą do największych w skali kraju i stanowią jedno z największych zagrożeń dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. W regionie stale zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W związku z powyższym istotne znaczenie dla województwa mają działania związane z utrzymaniem aktywności zawodowej oraz umiejętność wykorzystania potencjału osób starszych, co powoduje konieczność zapewnienia im odpowiednich warunków pracy, oddziaływanie na rzecz zachowania ich stanu zdrowia, który umożliwi aktywność zawodową, w tym zapobieganie chorobom, które mogą stanowić czynnik eliminujący z rynku pracy. Negatywnie przedstawiają się wskaźniki województwa dotyczące umieralności oraz zachorowalności na choroby cywilizacyjne – choroby układu krążenia i nowotwory, a także choroby psychiczne. Niezbędne jest realizowanie działań związanych z opracowaniem i wdrożeniem programów zdrowotnych, dotyczących chorób będących przyczyną przerwania aktywności zawodowej, a także programów rehabilitacji leczniczej umożliwiających powrót do pracy.

Jednocześnie konieczne jest wsparcie w postaci zdobycia nowych kwalifikacji dla osób, które pracują w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, tak by wydłużyć ich aktywność zawodową. Przedsięwzięcia zakładane w ramach PI 8.10 mają bezpośredni wpływ na zapobieganie negatywnym trendom demograficznym oraz dostosowywanie się do wynikających z nich wyzwań związanych z jak najdłuższą aktywnością zawodową. W regionie występuje problem niewystarczającego potencjału do wdrażania odpowiednich rozwiązań w tym zakresie. W szczególności dotyczy to braku dostępu do praktycznych metod i narzędzi, braku odpowiedniego doświadczenia kadr w zakresie zarządzania wiekiem, braku świadomości korzyści związanych z zarządzaniem wiekiem oraz stereotypowego postrzegania starszych pracowników. Ponadto, koncepcje w tym zakresie często są ograniczane jedynie do grupy osób 50+⁶¹.

W ramach PI 8.10 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące m.in. realizacji programów zdrowotnych mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 8.10 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 8.10 nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Działania zaplanowane w przedmiotowym Priorytecie mają bezpośredni wpływ na utrzymanie i wydłużenie aktywności zawodowej poprzez realizację szerokiego obszaru działań, opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji zdrowotnej i leczniczej oraz programów profilaktycznych, pozwalających na pozostanie na rynku pracy, działania szkoleniowe przyczyniające się do przekwalifikowania pracowników, pozwalające na kontynuację pracy, a także stworzenie przyjaznych warunków pracy dla osób starszych, służące utrzymaniu zatrudnienia.

⁶¹ Wnioski wynikają z badań projektu innowacyjnego pn. „Metodyka zarządzania wiekiem jako innowacyjne rozwiązanie wspierające aktywność zawodową pracowników 50+” zrealizowanego w ramach Poddziałania 8.1.1 PO KL.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.10:

- działania na rzecz przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia;
- realizacja populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy;
- opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu – m.in. choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, choroby kostno-mięśniowe, choroby układu oddechowego, choroby psychiczne;
- opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej i zawodowej ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej;
- wdrożenie rozwiązań w obszarze zarządzania wiekiem poprzez wsparcie doradcze dla pracodawców oraz stworzenie warunków przyjaznych dla starszych pracowników.

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego, w szczególności osoby powyżej 50. roku życia wśród których ryzyko zaprzestania aktywności zawodowej z przyczyn zdrowotnych jest wysokie,
- pracodawcy.

2.A.6.2 (VI-8.10) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 8.10 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym (typy przedsięwzięć 1 i 5) i pozakonkursowym (typy przedsięwzięć 2-4).

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 8.10 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 8.10 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8.10 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VI-8.10) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.10 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-8.10) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8.10 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-8.10) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-8.10): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	16 417	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	488	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	32 345	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4.(VI-10.1) Priorytet inwestycyjny 10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

2.A.5 (VI-10.1) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Zwiększenie uczestnictwa dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej.

Cel szczegółowy 2

Poprawa efektów kształcenia w zakresie kompetencji kluczowych, w szczególności matematycznych i podstawowych naukowo-technicznych.

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Działania zaplanowane w ramach pierwszego celu szczegółowego przyczynią się do tworzenia warunków równych szans edukacyjnych dzieci oraz ograniczenia barier i dysproporcji w dostępie do usług edukacji przedszkolnej co w efekcie wpłynie na upowszechnienie uczestnictwa dzieci w wieku przedszkolnym w różnych formach wczesnej edukacji, dostosowanych jakościowo i przestrzennie do lokalnych i regionalnych potrzeb. Interwencja przyczyni się również do poprawy jakości kształcenia zwłaszcza poprzez lepsze przygotowanie nauczycieli oraz poprawę warunków wczesnej opieki i edukacji dzieci w wieku przedszkolnym z terenu województwa łódzkiego.

Spodziewanym efektem podjętych działań na rzecz realizacji celu drugiego stanie się wzmocnienie jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty realizujących kształcenie ogólne w formach szkolnych ukierunkowane na rozwój kluczowych kompetencji oraz umiejętności uczniów takich jak innowacyjność, kreatywność i współpraca. Ponadto działania wpłyną na poprawę wyposażenia dydaktycznego szkół zgodnego ze standardami europejskimi oraz stworzenie sprzyjających warunków do uczenia i nauczania z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Wyposażenie dzieci i młodzieży w odpowiednie kompetencje i umiejętności warunkować będzie ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej zwiększając tym samym szanse młodych ludzi na zatrudnienie i rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Tym samym planowane działania przyczynią się do poprawy dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych, osiąganie lepszych efektów kształcenia ogólnego oraz wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z terenu województwa łódzkiego.

Tabela 4 (VI-10.1): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba przedszkoli, które	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	n/d	n/d	0	szt.	2014	n/d	n/d	101	sprawozdawczość EFS	rocznie

	funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS													
2.	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	0	osoby	2014	n/d	n/d	2799	sprawozdawczość EFS	rocznie

2.A.6 (VI-10.1) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-10.1) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Do słabych stron regionu należą nierówności w dostępie do edukacji przedszkolnej, zróżnicowana jakość usług edukacyjnych oraz niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Dotyczy to głównie dzieci 3-4 letnich oraz dzieci zamieszkujących obszary wiejskie. Zdiagnozowanym problemem jest również niedostosowanie przestrzenne sieci placówek wychowania przedszkolnego do lokalnych i regionalnych potrzeb, w tym znaczne różnice w dostępie do edukacji przedszkolnej pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi. Na obszarach wiejskich uczestnictwo dzieci w wychowaniu przedszkolnym jest nadal wyraźnie niższe niż w miastach. Dysproporcje w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej wynikają między innymi z dostępności na obszarach miejskich do prywatnych instytucji oraz szerszej oferty wychowania przedszkolnego, która dla części rodziców może być niedostępna ze względu na koszty. Do największych barier w rozwoju wczesnej opieki i edukacji zalicza się koszty opłat za uczestnictwo dzieci w formach opieki oraz trudności w organizacji form wychowania przedszkolnego. Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości edukacji możliwe będzie dzięki upowszechnieniu wychowania przedszkolnego i wzmocnieniu roli edukacji przedszkolnej. W ramach Priorytetu realizowane będą kompleksowe działania na rzecz tworzenia warunków powszechnego dostępu do edukacji od najwcześniejszych lat życia dziecka, w tym wsparcia uczniów młodszych czyli takich, którzy każdy kolejny etap edukacyjny rozpoczynają rok wcześniej w związku z obniżeniem wieku obowiązku szkolnego od 6 roku życia. Wpłyną one znacząco na lepsze przygotowanie dzieci do dalszych etapów edukacji, poprawę warunków ich rozwoju oraz wyrównywanie szans edukacyjnych i zniwelowanie dysproporcji w procesie dalszego kształcenia.

Zaplanowane wsparcie przyczyni się do wspomagania rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci oraz dostosowania infrastruktury umożliwiającej przełamywanie niżu demograficznego. Pomoc dotyczyć powinna przede wszystkim wyrównywania szans edukacyjnych oraz uzupełniających do tych działań inwestycji w rozwój infrastruktury edukacyjnej.

W celu zwiększenia udziału dzieci w wieku 3-4 lata w edukacji przedszkolnej planuje się działania służące generowaniu nowych miejsc wychowania przedszkolnego (w szczególności na obszarach o najniższym stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego, obszarach o niskiej dostępności do tanich i wysokiej jakości usług przedszkolnych, obszarach słabiej rozwiniętych, w tym defaworyzowanych, wiejskich, w aglomeracjach i na obszarach miejskich). Wsparcie kierowane będzie do już istniejących przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego. Zaplanowane działania wspierać mają również tworzenie nowych placówek, przy uwzględnieniu realnych potrzeb i trendów demograficznych skutkujących w długoterminowej perspektywie zmniejszaniem się liczby dzieci/uczniów.

Zjawiskiem niekorzystnym w województwie łódzkim jest silna polaryzacja przestrzenna ludności pod względem wykształcenia. Najniższym poziomem wykształcenia charakteryzuje się ludność peryferyjnych obszarów wiejskich. Uczniowie szkół z miast osiągają wyższe średnie wyniki egzaminów kończących szkołę podstawową i gimnazjum od uczniów szkół z terenów wiejskich i z mniejszych miast. Obserwowane są również dysproporcje w zakresie warunków nauczania i wyposażenia szkół. W konsekwencji zdiagnozowanych problemów edukacji w regionie wsparcie uzyskują działania skierowane na poprawę efektów kształcenia w szkołach oraz zwiększanie kompetencji kluczowych uczniów, w szczególności matematycznych, naukowo-technicznych i informatycznych. W ramach Priorytetu planuje się skierować wsparcie do szkół, w których zdiagnozowane zostaną największe problemy tj. niskie wyniki egzaminów zewnętrznych, niska wartość wskaźników EWD oraz niskie wyniki ewaluacji zewnętrznych, w tym również do szkół małych zlokalizowanych na obszarach wiejskich i defaworyzowanych. Realizowane będą kompleksowe projekty obejmujące diagnozę, opracowany w oparciu o nią program rozwojowy szkoły odpowiadający na jej specyficzne problemy. Częścią interwencji będzie tworzenie sprawnych systemów doskonalenia nauczycieli, spójnych z rozwojem szkół. Działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli koncentrować powinny się na obszarach deficytowych oraz stanowić element poprawy jakości pracy szkół. Wspierane będą przedsięwzięcia realizowane na rzecz stosowania metod nauczania i wychowania oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu u uczniów kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej. Wymiar wspierający będą miały działania kształtujące prawidłowe nawyki w zakresie zdrowego stylu życia, z uwzględnieniem aktywności ruchowej wzmacniającej sprawność fizyczną uczniów. W ramach działań przewiduje się także zastosowanie indywidualnego podejścia do ucznia, wsparcie rozwoju uczniów zdolnych, ucznia młodszego, uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów niepełnosprawnych i młodzieży zagrożonej przedwczesnym kończeniem nauki. Dla wzmocnienia efektów kształcenia realizowane będą projekty przyczyniające się do poprawy warunków dydaktycznych w szkołach. Przewiduje się doposażenie szkolnych laboratoriów/pracowni przedmiotowych oraz szkolenie nauczycieli. Kolejnym z działań będzie upowszechnienie edukacji cyfrowej i medialnej na wszystkich poziomach kształcenia oraz zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych w całym procesie nauczania. W ramach kontynuacji założeń rządowego programu „Cyfrowa szkoła” planowane będzie zwiększenie stopnia wykorzystania technik cyfrowych w procesie edukacji poprzez doposażenie szkół i placówek oraz wsparcie metodyczne nauczycieli w zakresie budowania kompetencji cyfrowych. Kluczowym będzie doskonalenie umiejętności nauczycieli w celu stosowania w większym stopniu interaktywnych metod pracy w nauczaniu wszystkich przedmiotów oraz zapewnienie odpowiedniego wyposażenia szkół i placówek w sprzęt TIK oraz pomoce dydaktyczne co zapewni szersze użycie technologii TIK w szkołach oraz w indywidualnej pracy z uczniem. Wdrażanie interwencji w ramach programu „Cyfrowa szkoła” koncentrować powinno wsparcie na wykorzystywaniu nowoczesnych technologii do wspierania procesu nauczania.

W ramach PI 10.1 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 10.1 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Powyższe działania z jednej strony bezpośrednio przyczynią się do upowszechnienia uczestnictwa dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej, a z drugiej służą podniesieniu jakości nauczania w zakresie kompetencji kluczowych.

Przykładowe typy przedsięwzięć:

- upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej np.: tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, adaptacja istniejącej infrastruktury przedszkolnej w celu dostosowania do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym, organizacja i prowadzenie dodatkowych zajęć wspierających na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci w szczególności na obszarach o zdiagnozowanym deficycie dostępu do wysokiej jakości usług edukacji przedszkolnej, na obszarach słabiej rozwiniętych, wiejskich, defaworyzowanych;
- wsparcie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w tym szkół specjalnych prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów tych szkół np.: realizacja programów rozwoju szkół i placówek na rzecz stosowania metod nauczania i wychowania oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu u uczniów kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej, zastosowania indywidualnego podejścia do ucznia, wsparcia rozwoju uczniów zdolnych, ucznia młodszego, uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych; doposażenie szkół i placówek w sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne niezbędne do rozpoznawania potrzeb, wspomaganie rozwoju i prowadzenia terapii dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uczniów niepełnosprawnych, zagrożonych przedwczesnym kończeniem nauki; wsparcie szkół i placówek na rzecz przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu i segregacji; wsparcie szkół i placówek w zakresie pracy z uczniem młodszym, w tym programów umożliwiających identyfikację i eliminację problemów związanych z pokonywaniem kolejnych progów edukacyjnych;
- doskonalenie umiejętności/kompetencji zawodowych i pedagogicznych nauczycieli oraz kadr systemu oświaty, skoncentrowane na obszarach deficytowych i stanowiące element poprawy jakości pracy szkół takie jak: kształcenie umiejętności interpersonalnych i społecznych, korzystanie z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystanie metod eksperymentu w edukacji, zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej i indywidualnej pracy z uczniem, uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniem niepełnosprawnym.
- doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych w szczególności niezbędnej do nauki przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, np.: wyposażenie pracowni przedmiotowych funkcjonujących w szkołach i placówkach w nowoczesne narzędzia do nauczania biologii, przyrody, fizyki, chemii;
- kontynuacja wdrażania założeń rządowego programu „Cyfrowa szkoła” w obszarach e-nauczyciel i e-szkoła poprzez doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne zwłaszcza w mobilny sprzęt komputerowy zgodny ze standardem ujętym w programie „Cyfrowa szkoła” oraz budowanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania TIK.

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupy docelowe:

- dzieci w wieku przedszkolnym i ich rodzice/opiekunowie;
- uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w tym szkół specjalnych (samodzielnych i funkcjonujących w placówkach) realizujących kształcenie ogólne,
- nauczyciele i pracownicy przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty realizujący kształcenie ogólne;
- przedszkola oraz inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych) i ich organy prowadzące.

2.A.6.2 (VI-10.1) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 10.1 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 10.1 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 10.1 i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10.1 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VI-10.1) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.1 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-10.1) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10.1 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-10.1) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-10.1): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					K	M	O		
1.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 534	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	osoby.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	10 149	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	197	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 799	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5.	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	197	System Informatyczny SL 2014	rocznie
6.	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 603	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4.(VI-10.3) Priorytet inwestycyjny 10.3 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

2.A.5 (VI-10.3) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Realizacja zaplanowanych działań w ramach Priorytetu Inwestycyjnego przyczyni się upowszechnienia kształcenia ustawicznego oraz wyrównywania dostępu osobom dorosłym do uczenia się przez całe życie w systemie formalnym, nieformalnym, pozaformalnym.

Spodziewanym efektem podjętych działań na rzecz realizacji celu stanie się podniesienie umiejętności i kwalifikacji kadr gospodarki regionu oraz dostosowanie ich do rynku pracy.

Tabela 4 (VI-10.3): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik Produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	0	osoby	2014	-	-	4 636	sprawozdawczość EFS	rocznie
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	0	%	2014	-	-	4 637	sprawozdawczość EFS	rocznie

2.A.6 (VI-10.3) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-10.3) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Problemem, który został zdiagnozowany na obszarze województwa łódzkiego, jest bardzo niski (3,4%) udział osób w wieku 25-64 lata w kształceniu ustawicznym. Osoby dorosłe często nie dostrzegają zasadności podnoszenia kompetencji lub zmieniania swoich kwalifikacji oraz nie dostrzegają korzyści płynących ze stałego podnoszenia wiedzy i umiejętności. Oferta kształcenia ustawicznego pozostaje nadal mało efektywna i niedostatecznie dostosowana do potrzeb zmieniającej się sytuacji gospodarczej wymagającej od mieszkańców regionu nabywania nowych lub dostosowywania posiadanych kompetencji i kwalifikacji. Podobnie pracodawcy niewystarczająco wspierają swych pracowników w zakresie różnych form podnoszenia kompetencji, które powinny być doskonałe, oraz odpowiadać na wyzwania zmieniających się technologii, procesów społecznych i gospodarczych. Badania kompetencji osób dorosłych dowodzą, że istotnym wyzwaniem w Polsce, jak i w regionie, jest niski poziom kompetencji kluczowych osób starszych i o niższych kwalifikacjach. Mając na uwadze procesy depopulacyjne, starzenie się społeczeństwa oraz przesuwaną się granicę wieku produkcyjnego niezbędne są działania promujące uczenie się przez całe życie oraz działania na rzecz uzupełniania i/lub podnoszenia kwalifikacji i kompetencji kluczowych.

W ramach Priorytetu wsparcie skierowane zostanie do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy będą zainteresowane podnoszeniem lub uzupełnianiem kompetencji i kwalifikacji lub ich formalnym potwierdzeniem, w szczególności do osób starszych, o niskich kwalifikacjach oraz osób niepełnosprawnych. Osoby te będą wymagały wprowadzenia do systemu kształcenia formalnego i pozaformalnego dzięki specjalistycznym usługom informacyjnym, doradczym i szkoleniowym.

W ramach przewidzianych działań wspierane będą różne formy uzupełniania wykształcenia i podnoszenia kompetencji i kwalifikacji, szkolenia oraz działania na rzecz rozszerzenia zakresu korzystania z usług edukacyjnych. Działania te, co do zasady, będą realizowane w oparciu o mechanizm popytowy. Realizacja wsparcia w modelu innym niż popytowy będzie możliwa wyłącznie w uzasadnionych przypadkach wynikających ze zdiagnozowanych, specyficznych potrzeb odbiorców np. osób starszych lub o niskich kwalifikacjach oraz osób niepełnosprawnych. Ponadto planuje się wdrożenie mechanizmów zapewniania wysokiej jakości świadczonych usług edukacyjnych i doradczych.

Ponadto część działań skierowana zostanie na doradztwo edukacyjno-zawodowe w zakresie wyboru ścieżki kształcenia w taki sposób, aby jak najlepiej dopasować ją do indywidualnych potrzeb osób jak również regionalnego rynku pracy. Jednocześnie planuje się programy formalnej oceny i potwierdzania odpowiednich efektów uczenia się uzyskanych w sposób nieformalny i pozaformalny. W ramach priorytetu będą prowadzone działania na rzecz poszerzenia oferty kursów zawodowych dla osób dorosłych realizowanych we współpracy z pracodawcami. Planuje się organizację tradycyjnych pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego (m.in. kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych) oraz organizację innych kursów umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych bądź nabycie uprawnień zawodowych.

Wdrożenie zaplanowanej interwencji zostanie skoncentrowane na powiązaniu kształcenia z rynkiem pracy oraz na branżach, które charakteryzują się silnym potencjałem rozwojowym, a jednocześnie napotykają na trudności w rekrutacji odpowiednio wykwalifikowanych pracowników.

W ramach PI 10.3 przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-finansingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia założonych celów i

rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 10.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Powyższe działania przyczynią się do zwiększenia uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym.

Przykładowe typy przedsięwzięć:

- wsparcie organizacji pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego oraz innych kursów umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, np.: zwiększenie/dostosowanie do rynku pracy oferty kursów zawodowych dla osób dorosłych realizowane we współpracy z pracodawcami;
- rozwój wiedzy i kompetencji osób dorosłych (ze szczególnym uwzględnieniem osób: w wieku 50+, o niskich kwalifikacjach oraz osób niepełnosprawnych) poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej, ukierunkowanej na zdobycie nowych, podwyższenie lub zmianę kwalifikacji zawodowych lub wykształcenia ogólnego (w oparciu o zdiagnozowane predyspozycje/deficyty);
- wsparcie edukacyjno-szkoleniowe i doradcze dla osób dorosłych w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru kierunków i formy podnoszenia swoich kompetencji/podwyższania kwalifikacji z zastosowaniem popytowego podejścia do ich kształcenia;
- programy potwierdzania efektów kształcenia i uczenia się;
- wsparcie placówek prowadzących kształcenie ustawiczne umożliwiające m.in. podniesienie jakości oferowanych usług, ich dostosowanie do potrzeb regionalnego rynku pracy, wdrożenie innowacyjnych form kształcenia ustawicznego oraz stymulowanie rozwoju oferty dostosowanej do specyfiki grup docelowych, w szczególności grup defaworyzowanych, w tym osób niepełnosprawnych oraz w zakresie doposażenia bazy dydaktycznej i naukowej związanej z praktyczną nauką zawodu.

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupa docelowa:

- osoby dorosłe zgłaszające z własnej inicjatywy chęć kształcenia pozaformalnego i formalnego (podnoszenia kwalifikacji i kompetencji lub ich formalnego potwierdzenia), w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach i kompetencjach, osoby powyżej 50 roku życia, niepełnosprawne.

2.A.6.2 (VI-10.3) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 10.3 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 10.3 i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych

z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych (w tym wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MIR).

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10.3 muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VI-10.3) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.3 nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-10.3) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10.3 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-10.3) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-10.3): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					K	M	O		
1.	Liczba osób w wieku 25-64 lata o niskich kwalifikacjach, które uczestniczyły w edukacji pozaformalnej w programie	osoby.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	780	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie w zakresie uzyskiwania kompetencji kluczowych	osoby.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 668	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4.(VI-10.3 BIS) Priorytet inwestycyjny 10.3 BIS Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

2.A.5 (VI-10.3 BIS) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Poprawa efektów kształcenia zawodowego

Cel szczegółowy 2

Dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do regionalnego rynku pracy

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Działania zaplanowane w ramach pierwszego celu szczegółowego pozwolą na osiągnięcie lepszych efektów kształcenia, czyli lepsze przygotowanie absolwentów szkół i placówek kształcenia zawodowego jako pracowników do funkcjonowania na rynku pracy. Tym samym rezultatem interwencji stanie się zwiększenia szans absolwentów na zatrudnienie, wzrost aktywności zawodowej osób młodych oraz zmniejszenie bezrobocia.

Spodziewanym efektem podjętych działań w ramach drugiego celu szczegółowego będzie lepsze dostosowanie kwalifikacji do potrzeb regionalnego rynku pracy dzięki modernizacji systemu kształcenia oraz wysokiej jakości kształcenia zawodowego w regionie. Interwencja przyczyni się do poprawy warunków kształcenia zawodowego poprzez doposażenie warsztatów i pracowni w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne oraz doskonalenie zawodowe i podnoszenie kwalifikacji kadry dydaktycznej szkolnictwa zawodowego. Efektem działań będzie dostosowanie systemu edukacji zawodowej do potrzeb rynku pracy województwa łódzkiego.

Tabela 4: (VI-10.3 BIS) Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik PRODUKTU stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	Osoby	n/d	n/d	n/d	0	Osoby	2014	n/d	n/d	591	Sprawozdawczość EFS	rocznie
2.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia	Region słabiej rozwinięty	Osoby	n/d	n/d	n/d	0	Osoby	2014	n/d	n/d	5 441	Sprawozdawczość EFS	rocznie

	zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki																
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.A.6 (VI-10.3 BIS) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-10.3 BIS) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Szkolnictwo zawodowe w województwie łódzkim stoi przed wyzwaniami związanymi z sytuacją demograficzną oraz koniecznością zmiany gospodarki regionalnej w kierunku tworzenia gospodarki opartej na wiedzy. Region cechuje niedopasowanie części kierunków kształcenia do potrzeb regionalnych i lokalnych rynków pracy. Problem dotyczy niedostosowania oferty edukacyjnej do kierunków rozwoju województwa. Sposób kształcenia zawodowego, w tym proporcja czasu przeznaczonego na zajęcia praktyczne do zajęć teoretycznych uznawana jest jako nieadekwatna do potrzeb. Pracodawcy i absolwenci szkół zawodowych zwracają uwagę na niedostateczne praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu i konieczność wzmocnienia kształcenia praktycznego w programie nauczania. O niezadowolających efektach kształcenia zawodowego świadczą niskie wyniki egzaminów zawodowych oraz zmniejszająca się liczba szkół. Zdiagnozowano także brak elastyczności szkolnictwa zawodowego uniemożliwiający sprawne dostosowanie wiedzy, kompetencji i umiejętności absolwenta do potrzeb konkretnego pracodawcy. Dużym problemem jest również baza dydaktyczna, która nie przekłada się na rzeczywiste odzwierciedlenie środowiska pracy.

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego podejmowane będą działania służące poprawie efektywności kształcenia zawodowego, zwiększeniu jego atrakcyjności oraz powiązaniu szkolnictwa zawodowego z rynkiem pracy. Wspierane będą przedsięwzięcia dostosowujące ofertę edukacyjną szkół do potrzeb rynku pracy i oczekiwań pracodawców oraz przedsięwzięcia włączające pracodawców w system kształcenia i egzaminowania.

Ponadto działania zostaną ukierunkowane na współpracę szkół i placówek edukacyjnych z ich otoczeniem, w szczególności służące rozwojowi tzw. partnerstw wiedzy (szkoły, pracodawcy, uczelnie) dla wypracowania i wdrożenia kierunków kształcenia zgodnych z potrzebami regionalnych pracodawców oraz skoncentrowane na branżach, które charakteryzują się silnym potencjałem rozwojowym, a jednocześnie napotykają na trudności w rekrutacji odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. Realizowane będzie wsparcie na rzecz trwałej współpracy szkół z pracodawcami w zakresie organizacji staży i praktyk dla uczniów w przedsiębiorstwach. Rezultatem tej współpracy będzie zwiększenie dostępu uczniów do nowoczesnych technik i technologii, wspólne przygotowywanie programów nauczania, organizacja zajęć praktycznych oraz prowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych.

W ramach Priorytetu planuje się skierować wsparcie do szkół, w których zdiagnozowane zostaną największe potrzeby wprowadzenia całościowej, kompleksowej poprawy jakości nauczania, a ich wybór powinien wynikać z potrzeb regionalnej gospodarki i zasady wspierania szkół słabszych. Realizowane będą zatem projekty obejmujące kompleksowe programy rozwojowe szkół wskazujące cel planowanej

zmiany (modernizacji szkoły) obejmujące zarówno działania dotyczące młodzieży, jak i nauczycieli, programów nauczania, stosowanych metod dydaktycznych i zarządzania procesami kształcenia w szkole. Rekomendowane będą programy zakładające wdrażanie w szkołach modułowych programów kształcenia zawodowego. Dla zwiększenia efektów interwencji w ramach Priorytetu realizowane będą działania dotyczące poprawy warunków dydaktycznych kształcenia zawodowego. Przewiduje się wsparcie szkół i placówek kształcenia zawodowego poprzez wyposażenie w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne, nowoczesne technologie, materiały i urządzenia niezbędne do realizacji podstawy programowej kształcenia w zawodach. Stworzy to warunki odpowiadające na zapotrzebowanie regionalnego rynku pracodawców i zbliżone do rzeczywistego środowiska pracy oraz zapewni wysoką jakość nauczania. Ważnym elementem uzupełniającym interwencję będą także działania na rzecz doskonalenia umiejętności nauczycieli zawodów we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy. Współpraca ta służyć będzie budowaniu kompetencji nauczycieli i instruktorów zawodu odpowiadających na potrzeby gospodarki. Planuje się szerszy udział pracodawców w organizacji staży i praktyk zawodowych dla nauczycieli. Pozwoli to na zwiększenie dostępu do nowoczesnych technik i technologii oraz aktualizowanie wiedzy nauczycieli którzy będą mieli bezpośredni kontakt z rzeczywistym środowiskiem pracy. W ofercie kierowanej do nauczycieli znajdują się również szkolenia, studia podyplomowe i inne formy doskonalenia mające na celu poprawę jakości pracy kadry dydaktycznej oraz przeciwdziałanie brakom kadrowym w kształceniu zawodowym.

W ramach PI 10.3 BIS przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 10.3 BIS zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Powyższe działania przyczynią się do podniesienia jakości nauczania szkolnictwa zawodowego, szczególnie służąc powiązaniu kierunków kształcenia z potrzebami regionalnego rynku pracy.

Przykładowe typy przedsięwzięć

- wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, uczniów, w tym niepełnosprawnych oraz nauczycieli uczestniczących w kształceniu zawodowym, np.: wdrażanie kompleksowych programów rozwojowych przyczyniających się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy; wyposażenie szkół i placówek w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia i umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia zawodowego;
- upowszechnianie wszelkich form współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym, np.: współpraca z instytucjami rynku pracy, uczelniami, przedsiębiorstwami w zakresie realizacji programów rozwojowych szkół, w szczególności poprzez organizację staży i praktyk dla uczniów; doskonalenie umiejętności nauczycieli zawodu we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy; poszerzanie oferty staży i praktyk dla nauczycieli w przedsiębiorstwach;
- modernizacja oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w szczególności poprzez współpracę z przedsiębiorcami włączającą ich w proces kształcenia zawodowego i egzaminowania;
- wsparcie szkół i placówek kształcenia zawodowego i praktycznego w zakresie wyposażenia bazy dydaktycznej i naukowej związanej z praktyczną nauką zawodu;
- tworzenie i/lub rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego lub innych jednostek realizujących zbieżne zadania.

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupa docelowa:

- uczniowie wychowankowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, w tym osoby niepełnosprawne;
- nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne;
- szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie zawodowe i ich organy prowadzące;
- pracodawcy/przedsiębiorcy.

2.A.6.2 (VI-10.3 BIS) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 10.3 BIS będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 10.3 BIS i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych (w tym wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MIR).

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10.3 BIS muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VI-10.3 BIS) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.3 BIS nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-10.3 BIS) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10.3 BIS nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-10.3 BIS) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5: (VI-10.3 BIS) Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					K	M	O		
1.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	7 773	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 969	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	206	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	17	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (VI) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7.

W ramach przedmiotowej Osi Priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznych i współpracy ponadnarodowej.

Działania przewidziane do realizacji w zakresie Osi priorytetowej *Kompetencje i adaptacyjność* przyczynią się do wdrażania interwencji zaplanowanej w ramach następujących celów tematycznych:

- CT 2 poprzez realizację i rozwój w szkołach programów edukacji cyfrowej oraz organizację szkoleń dedykowanych podnoszeniu kompetencji cyfrowych społeczeństwa (PI 10.1 i 10.3 EFS), a także poprzez wykorzystanie TIK jako źródła informacji o programach profilaktycznych, np. mailing do firm, bank usług profilaktycznych (EFRR) realizowanych w ramach działań na rzecz opracowania, realizacji i wdrożenia programów profilaktycznych (PI 8.10 EFS);
- CT 3 poprzez poprawę konkurencyjności i stabilności małych i średnich przedsiębiorstw dzięki wspieraniu zdolności przystosowania się przedsiębiorstw, kadry zarządzającej i pracowników, wzrost inwestycji w kapitał ludzki i wspieranie podmiotów świadczących usługi edukacyjne zorientowane na praktyczne kształcenie lub szkolenie zawodowe. W ramach interwencji EFS możliwa będzie realizacja projektów szkoleniowych i doradczych ukierunkowanych na konkretne potrzeby przedsiębiorców, którzy uzyskali dofinansowanie na rozwój przedsiębiorstw w ramach PI 3.1, 3.2, 3.3 i w przypadku potrzeby stworzenia nowych miejsc pracy, zakładają równoległe dopasowanie kwalifikacji nowych pracowników bądź pracowników zatrudnionych, co do których konieczne jest podjęcie działań adaptacyjnych do inwestycji w przedsiębiorstwie; w przypadku natomiast inwestycji w nowoczesny park maszynowy (produkcyjny) możliwe są działania przekwalifikujące pracowników, jeśli tego typu inwestycja będzie wiązać się z koniecznością przesunięcia pracowników do innych działów i innych stanowisk pracy w przedsiębiorstwach. (PI 8.9). Planowane są również działania przekwalifikujące pracowników zagrożonych zwolnieniem (PI 8.9) oraz pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie (PI 8.10 EFS). Przewidziane jest uzupełnienie interwencji w zakresie PI 3.3 poprzez łączenie realizacji projektów zakładających wsparcie dla przedszkoli lub form wychowania przedszkolnego (PI 10.1 EFS) oraz wsparcie usług opieki nad dziećmi do 3 r. życia (PI 8.8. EFS) z projektami, w których przewidziano wsparcie rozwoju firm (o ile z rozwojem powiązany jest wzrost poziomu zatrudnienia – EFRR). Istotne znaczenie dla wzmacniania konkurencyjności MŚP będzie miało również wsparcie udzielane w ramach PI 10.3 i 10.3 BIS, zmierzające do lepszego dopasowania kształcenia do potrzeb rynku pracy;
- CT 4 i 5 poprzez usprawnienie w ramach PI 8.9, 10.3, 10.3 BIS systemów kształcenia i szkolenia, które umożliwi dostosowanie kwalifikacji, podnoszenie umiejętności siły roboczej i tworzenie miejsc pracy w sektorach związanych ze środowiskiem naturalnym i energią.

2.A.8 (VI) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno-gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (VI): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
VI – Kompetencje i adaptacyjność	Wskaźnik produktu	1	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	5462	-	-	36 412	System Informatyczny SL 2014	Wskaźniki wyselekcjonowane na potrzeby monitorowania obejmują min. 50 % alokacji
VI – Kompetencje i adaptacyjność	Wskaźnik produktu		Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	31	-	-	206	System Informatyczny SL 2014	
VI – Kompetencje i adaptacyjność	Wskaźnik postępu finansowego	2.	Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	48 559 646	-	-	250 761 839	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (VI) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (VI) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI. Kompetencje i adaptacyjność	105	15 087 758
VI. Kompetencje i adaptacyjność	106	80 320 431
VI. Kompetencje i adaptacyjność	107	19 187 726
VI. Kompetencje i adaptacyjność	115	46 138 739
VI. Kompetencje i adaptacyjność	117	16 798 764
VI. Kompetencje i adaptacyjność	118	51 657 510

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI. Kompetencje i adaptacyjność	01	229 190 928

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI. Kompetencje i adaptacyjność	07	229 190 928

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI. Kompetencje i adaptacyjność	07	229 190 928

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS⁶² (wyłącznie EFS)	
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny

⁶² Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI. Kompetencje i adaptacyjność	08	229 190 928

2.A.10 (VI) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej VII – Pomoc techniczna.

Sekcja 2.B Opis osi priorytetowych dotyczących pomocy technicznej

2.B.1 (VII)

Oś Priorytetowa VII – Pomoc techniczna

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	VII
Nazwa osi priorytetowej	Pomoc techniczna

2.B.2 (VII) Przyczyny utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

2.B.3 (VII) Fundusz oraz kategoria regionu

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem

2.B.4 (VII) Cele szczegółowe i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1: Zapewnienie wysokiej jakości systemu realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Oczekiwany rezultat 1: Sprawne i skuteczne zarządzanie i wdrażanie RPO WŁ na lata 2014-2020, dzięki odpowiedniemu potencjałowi organizacyjnemu, instytucjonalnemu i kadrowemu podmiotów zaangażowanych w realizację programu, umożliwiające maksymalne wykorzystanie dostępnych środków finansowych

Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie kompetencji potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów RPO WŁ na lata 2014-2020 w procesie przygotowania i realizacji projektów.

Oczekiwany rezultat 2: Skuteczność beneficjentów w aplikowaniu o środki RPO WŁ na lata 2014-2020 i realizacji projektów

Cel szczegółowy 3: Zapewnienie społeczeństwu właściwej informacji na temat wdrażania polityki spójności UE

Oczekiwany rezultat 3: Wysoki poziom świadomości na temat wpływu Funduszy Europejskich, w tym wdrażanych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 na rozwój regionu i jakość życia jego mieszkańców

2.B.5 (VII) Wskaźniki rezultatu

Nie dotyczy

2.B.6 (VII) Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych

2.B.6.1 (VII) Opis przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych

W ramach **celu szczegółowego 1** realizowane będą działania ukierunkowane na wsparcie procesów przygotowania, zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny, ewaluacji, kontroli, audytu, certyfikacji, informacji i promocji RPO WŁ na lata 2014-2020. Niezbędne będzie zapewnienie odpowiedniego potencjału organizacyjnego, instytucjonalnego i kadrowego instytucji odpowiedzialnych za ww. procesy. Szczególne znaczenie ma odpowiednia jakość zasobów ludzkich, dlatego wsparcie w RPO WŁ na lata 2014-2020 zostanie skierowane na utrzymanie i wzmocnienie kadry pracowników zaangażowanych w zarządzanie i wdrażania programu, m.in. poprzez finansowanie ich wynagrodzeń oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych.

Ze środków osi priorytetowej finansowane będą także działania związane z procesem oceny i selekcji projektów dofinansowanych w ramach Programu oraz funkcjonowaniem Komitetu Monitorującego RPO WŁ na lata 2014-2020 i innych podmiotów o charakterze opiniodawczo-doradczym funkcjonujących w zależności od zidentyfikowanych potrzeb, a także Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego.

Należy zapewnić także zaplecze techniczne i organizacyjne, w tym: odpowiednią powierzchnię biurową i magazynową oraz odpowiednie wyposażenie stanowisk pracy, a także sprawny system informatyczny służący obsłudze procesu realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 i jego monitorowania.

Ponadto, prawidłowe zarządzanie RPO WŁ na lata 2014-2020 wiąże się z systematyczną oceną działań związanych z realizacją Programu, analizą postępu jego realizacji, oceną przydatności i adekwatności podejmowanych działań oraz oceną oddziaływania zaangażowanych środków na rozwój społeczno-gospodarczy województwa.

W ramach Pomocy Technicznej wsparcie zostanie także skierowane na zadania mające na celu zamknięcie pomocy dla RPO WŁ na lata 2007-2013 oraz poprzednich perspektyw finansowych, jak i zmierzające do opracowania dokumentów związanych z przygotowaniem kolejnego okresu programowania.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 1 obejmą m.in.:

1. Finansowanie wynagrodzeń pracowników
2. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników
3. Finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych niezbędnych do zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji i podmiotów zaangażowanych we wdrażanie RPO WŁ na lata 2014-2020.
4. Finansowanie ewaluacji, analiz, ocen, audytów i ekspertyz.
5. Budowę, wdrożenie i utrzymanie systemu informatycznego (wraz z niezbędną infrastrukturą teleinformatyczną) obsługującego procesy zarządzania, wdrażania, monitorowania, kontroli i oceny RPO WŁ na lata 2014-2020.

Realizacja celu szczegółowego 1 monitorowana będzie przy pomocy wskaźników produktu nr 1, 3, 5, 6.

W ramach **celu szczegółowego 2** realizowane będą działania ukierunkowane na podnoszenie kompetencji potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów poprzez informowanie o możliwościach finansowania projektów w ramach programu oraz sposobach pozyskania wsparcia, a także dostarczanie beneficjentom potrzebnych informacji na różnych etapach realizacji projektów. Planowane jest ponadto wsparcie doradcze beneficjentów w zakresie przygotowania dokumentacji projektowej.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 2 obejmą m.in.:

1. Organizację różnych form szkoleniowych dla potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów,
2. Doradztwo w zakresie przygotowania dokumentacji projektowej dla potencjalnych wnioskodawców,
3. Prowadzenie kampanii promocyjnych i informacyjnych,
4. Przygotowanie, produkcję i dystrybucję dokumentów programowych i materiałów informacyjno-promocyjnych.

Realizacja celu szczegółowego 2 monitorowana będzie przy pomocy wskaźnika produktu nr 2.

W ramach **celu szczegółowego 3** realizowane będą działania informacyjne i promocyjne ukierunkowane na upowszechnianie wśród mieszkańców województwa wiedzy na temat roli i osiągnięć polityki spójności i funduszy europejskich w regionie, w tym na temat efektów RPO WŁ na lata 2014-2020 i poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie Umowy Partnerstwa.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 3 obejmą m.in.:

1. Prowadzenie kampanii promocyjnych i informacyjnych.
2. Tworzenie, utrzymanie i rozwój stron internetowych oraz wykorzystanie innych narzędzi komunikacji elektronicznej.
3. Tworzenie i utrzymanie punktów kontaktowych przy IP (IW).
4. Przygotowanie, produkcję i dystrybucję dokumentów programowych i materiałów informacyjno-promocyjnych.
5. Współpracę z mediami

Realizacja celu szczegółowego 3 monitorowana będzie przy pomocy wskaźników produktu nr 2, 4.

Główni beneficjenci Osi priorytetowej VII to instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO WŁ na lata 2014-2020 tj. Instytucja Zarządzająca RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz Instytucje Pośredniczące i Wdrażające, w zależności od ustaleń dotyczących kształtu systemu instytucjonalnego RPO WŁ na lata 2014-2020.

2.B.6.2 (VII) Wskaźniki produktu, które mają przyczynić się do osiągnięcia rezultatów

Tabela 13: Wskaźniki produktu dla EFRR/FS/EFS (w podziale na osie priorytetowe)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (na rok 2023)*			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
			M	K	O		
1.	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	Sztuka	-	-	-	IZ	corocznie
2	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoba	-	-	-	IZ	corocznie
3	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoba	-	-	-	IZ	corocznie
4	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	Sztuka	-	-	-	IZ	corocznie
5	Liczba przeprowadzonych ewaluacji,	Sztuka	-	-	-	IZ	corocznie
6	Liczba posiedzeń sieci tematycznych, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał angażujących partnerów spoza administracji publicznej	Sztuka	-	-	-	IZ	corocznie

Zgodnie z rozporządzeniem ogólnym nie ma obowiązku ustalenia wartości docelowej dla wskaźników produktu w osi Pomocy technicznej

2.B.7 (VII) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 14 – 16 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 14-16: Kategorie interwencji

Tabela 14: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII. Pomoc techniczna	121	52 228 414
VII. Pomoc techniczna	122	5 612 167
VII. Pomoc techniczna	123	7 775 895

Tabela 15: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII. Pomoc techniczna	01	67 616 476

Tabela 16: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII. Pomoc techniczna	07	67 616 476

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY

Sekcja 3.1 Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji Programu jest obszar województwa łódzkiego. Województwo jest zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 625 298 198 EUR EFRR i 628 584 279 EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia ogólnego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 397 743 967 EUR. W realizację Programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia Programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach Programu⁶³.

Podstawa certyfikacji:

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów:

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania:

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji EFRR oraz 6% jego całkowitej alokacji EFS.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS (tabela 17).

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej Osi priorytetowej Programu w jednakowej proporcji do jej wartości, z wyjątkiem Osi VII Pomoc techniczna (finansowana wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie Osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiedniego zwiększenia rezerwy na innej/inne osie EFS). (tabela 18a)

Koncentracja tematyczna:

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z Umowy Partnerstwa i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

⁶³Przepisy rozporządzenia ogólnego, w szczególności art. 129 gwarantuje, że niezależnie od poziomu stopy dofinansowania przyjętej dla osi priorytetowej w tabeli 18a, wartość środków ostatecznie wypłaconych przez Komisję Europejską na moment zamknięcia programu nigdy nie będzie wyższa niż wkład publiczny przekazany beneficjentom. Art. 121.2 dodatkowo zapewnia, że w ramach płatności pośrednich KE zawsze będzie wypłacać kwotę niższą z dwóch kwot: kwoty wynikającej z pomnożenia podstawy certyfikacji z wniosku o płatność przez stopę dofinansowania na osi priorytetowej z tabeli 18a lub kwoty wykazanych we wniosku wydatków publicznych. Wielkość płatności pośrednich będzie uwzględniała także zasady związane z systemem rocznego badania i akceptacji kont, polegającym m.in. na udzielaniu zaliczek rocznych, wypłacaniu w trakcie roku jedynie 90% należnych płatności i rocznym rozliczaniu kont poprzez bilansowanie zaliczki rocznej wypłaconych środków i 10% zatrzymanych płatności pośrednich.

Tabela 17. Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów ze wskazaniem wysokości rezerwy wykonania (EUR)

	Fundusz	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Razem	
			główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	główna wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania
1	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	185 955 653	11 869 510	196 866 121	12 565 923	208 242 403	13 292 068	218 621 740	13 954 579	229 018 522	14 618 203	239 388 935	15 280 145	249 686 932	15 937 464	1 527 780 306	97 517 892
2		regiony przejściowe																
3		regiony bardziej rozwinięte																
4		łącznie	185 955 653	11 869 510	196 866 121	12 565 923	208 242 403	13 292 068	218 621 740	13 954 579	229 018 522	14 618 203	239 388 935	15 280 145	249 686 932	15 937 464	1 527 780 306	97 517 892
5	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	71 918 372	4 590 534	76 137 997	4 859 872	80 537 775	5 140 709	84 551 985	5 396 936	88 572 941	5 653 592	92 583 700	5 909 598	96 566 452	6 163 816	590 869 222	37 715 057
6		regiony przejściowe																
7		regiony bardziej rozwinięte																
8		łącznie	71 918 372	4 590 534	76 137 997	4 859 872	80 537 775	5 140 709	84 551 985	5 396 936	88 572 941	5 653 592	92 583 700	5 909 598	96 566 452	6 163 816	590 869 222	37 715 057
9	YEI – dodatk. alokacja	nie dotyczy																
10	FS	nie dotyczy																
11	EFRR																	
12		Łącznie	257 874 025	16 460 044	273 004 118	17 425 795	288 780 178	18 432 777	303 173 725	19 351 515	317 591 463	20 271 795	331 972 635	21 189 743	346 253 384	22 101 280	2 118 649 528	135 232 949

Sekcja 3.2 Łączne środki finansowe w podziale na fundusz oraz współfinansowanie krajowe (EUR)

Tabela 18a: Plan finansowy programu (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia UE	Wkład UE	Wkład Krajowy	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem	Stopa współfinansowania	Dla celów informacyjnych	Główna alokacja (całkowite finansowanie pomniejszone o rezerwę wykonania)		Rezerwa wykonania		Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE
						Krajowe środki pub.	Krajowe środki pryw.				Wkład UE	Wkład krajowy	Wkład UE	Wkład krajowy	
				(A)	(B) = ((C) + (D))	(C)	(D)	(E) = (A) + (B)	(F) = (A)/(E)	(G)	(H) = (A) - (J)	(I) = (B) - (K)	(J)	(K) = (B) * ((J)/(A))	(L) = (J)/(A) * 100
Oś I Innowacyjność i konkurencyjność	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	486 455 223	85 845 040	12 876 756	72 968 284	572 300 263	0,85	0	457 267 910	80 694 337	29 187 313	5 150 703	6,00
Oś II Transport	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	364 662 889	64 352 274	57 917 047	6 435 227	429 015 163	0,85	0	342 783 116	60 491 138	21 879 773	3 861 136	6,00
Oś III Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	346 939 494	61 224 617	36 734 770	24 489 847	408 164 111	0,85	0	326 123 124	57 551 140	20 816 370	3 673 477	6,00
Oś IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	427 240 592	75 395 399	52 776 779	22 618 620	502 635 991	0,85	0	401 606 156	70 871 675	25 634 436	4 523 724	6,00
Oś V Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	331 776 875	58 548 860	40 984 202	17 564 658	390 325 735	0,85	0	309 470 811	54 612 496	22 306 064	3 936 364	6,72
Oś VI Kompetencje i adaptacyjność	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	229 190 928	40 445 458	28 311 821	12 133 637	269 6369 386	0,85	0	213 781 935	37 726 224	15 408 993	2 719 234	6,72
Oś VII Pomoc techniczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	67 616 476	11 932 319	11 932 319	0	79 548 795	0,85	0	67 616 476	11 932 319	0	0	0
Razem	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	1 625 298 198	286 817 330	160 305 352	126 511 978	1 912 115 528	0,85	0	1 527 780 306	269 608 290	97 517 892	17 209 040	6,00
Razem	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	628 584 279	110 926 637	81 228 342	29 698 295	739 510 916	0,85	0	590 869 222	104 271 039	37 715 057	6 655 598	6,00
ŁĄCZNIE				2 253 882 477	397 743 967	241 533 694	156 210 273	2 651 626 444	0,85	0	2 118 649 528	373 879 329	135 232 949	23 864 638	6,00

Tabela 18c: Plan finansowy w podziale na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionu i cele tematyczne (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
1	2	3	4	5	6	7
Oś I Innowacyjność i konkurencyjność	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 1	201 619 822	35 579 969	237 199 791
			Cel tematyczny 3	284 835 401	50 265 071	335 100 472
Oś II Transport	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 4	56 795 855	10 022 798	66 818 653
			Cel tematyczny 7	307 867 034	54 329 476	362 196 510
Oś III Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 4	233 441 436	41 195 547	274 636 983
			Cel tematyczny 5	23 901 970	4 217 995	28 119 965
			Cel tematyczny 6	89 596 088	15 811 075	105 407 163
Oś IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 2	43 080 777	7 602 490	50 683 267
			Cel tematyczny 6	82 904 066	14 630 129	97 534 195
			Cel tematyczny 8	50 225 437	8 863 313	59 088 750
			Cel tematyczny 9	236 579 330	41 749 294	278 328 624
			Cel tematyczny 10	14 450 982	2 550 173	17 001 155
Oś V Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 8	171 232 900	30 217 570	201 450 470
			Cel tematyczny 9	160 543 975	28 331 290	188 875 265
Oś VI Kompetencje i adaptacyjność	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 8	114 595 915	20 222 809	134 818 724
			Cel tematyczny 10	114 595 013	20 222 649	134 817 662
Oś VII Pomoc techniczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	-	67 616 476	11 932 319	79 548 795
Łącznie	-	-	-	2 253 882 477	397 743 967	2 651 626 444

Tabela 19: Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)

Oś priorytetowa	Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)	Udział w całkowitej alokacji na program operacyjny (%)
1	2	3
Oś I Innowacyjność i konkurencyjność	38 630 774	1,71%
Oś II Transport	66 378 358	2,95%
Oś III Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	212 623 499	9,44%
Oś IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	62 951 782	2,79%
Ogółem	380 584 413	16,89%

SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO

Efektywność programowania i realizacji społeczno-gospodarczych działań rozwojowych w regionie zależy od właściwego dostosowania interwencji do specyfiki poszczególnych obszarów określonych w SRWŁ 2020. Wyznaczone obszary miejskie, wiejskie, obszary funkcjonalne oraz obszary wymagające określonego rodzaju interwencji pozwalają na ukierunkowanie wsparcia z uwzględnieniem indywidualnych potencjałów, barier i wzajemnych zależności.

Wsparcie wymiaru miejskiego w RPO WŁ na lata 2014-2020 obejmie wszystkie typy ośr. miejskich, z uwzględnieniem wskazanych jako OSI wynikające z założeń pol. państwa oraz pol. rozwoju woj. Realizacja interwencji na obszarach miejskich prowadzona będzie zgodnie z zasadami pol. przestrzennej, tj. preferencji do powtórnego wykorzystania przestrzeni, przeciwdziałania żywiłowej suburbanizacji, kształtowania przestrzeni w duchu ładu przestrzennego i zintegrowanego podejścia oraz zapewnienia przestrzeni przyjaznej dla mieszkańców. Miasta małe i średnie stanowią lokalne centra rozwoju dla obszarów wiejskich, gdzie realizowane w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 działania służyć będą wzmocnieniu potencjałów rozwojowych ośr. gminnych oraz poprawie dostępu do usług pub.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 wspierany będzie wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, w tym o słabej dostępności do usług pub. Działania realizowane na obszarach wiejskich będą koncentrowały się na wsparciu przedsiębiorczości i lepszym wykorzystaniu kapitału ludzkiego, w tym reorientacji zawodowej rolników, szeroko rozumianej rewitalizacji społecznej i infrastrukturalnej, infrastruktury wod-kan i przeciwpowodziowej. Na rozwój obszarów wiejskich zostanie przeznaczony, co najmniej 250 mln EUR.

Wymiar terytorialny w RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie wdrażany poprzez zastosowanie ZIT na terenie ŁOM oraz preferencji dla proj. realizowanych na terenie pozostałych OSI zidentyfikowanych w SRWŁ 2020 (OSI kraj. i reg.). Na podstawie analiz przeprowadzonych przy opracowaniu SRWŁ 2020 wskazano OSI kraj. do których zaliczono: Łódź i jej OF (28 gmin), ośrodki subregionalne – miasta powiatowe liczące ponad 20 tys. mieszk. i ich obszary funkcjonalne (13 miast), miasta pow. tracące funkcje społ.-gosp. (10 miast), obszary wiejskie o słabej dostępności do usług publicznych (24 gminy).

W celu efektywnego wykorzystania przewag lokalizacyjnych obszarów miejskich i wiejskich, SRWŁ 2020 wskazuje także OSI wynikające z polityki rozwoju WŁ. Należą do nich obszary będące w strefie oddziaływania sieci TEN-T oraz 5 obszarów funkcjonalnych wyodrębnionych na podstawie jednolitych potencjałów endogenicznych: Łódzki Obszar Metropolitalny; Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów–Szczerców–Złoczew; Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno–Tomaszów Maz.; Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa; Obszary Turystyczne Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury. Pol. rozwojowa w ramach OSI reg. realizowana będzie m. in. poprzez projekty oparte na partnerstwie i współpracy. Umożliwi to wzmocnienie potencjałów, co zapewni uzyskanie efektu synergii i wpłynie na wzrost efektywności wykorzystania środków finansowych.

Działania na terenie OSI reg. zostaną ukierunkowane przez zastosowanie preferencji w kryteriach wybory projektów.

System preferencji terytorialno-funkcjonalnych obejmuje OP I, CT 1 i 3, OSI kraj. i reg. wynikające z opisu PI; OP II, CT 4 i 7, ZIT, OSI kraj. i reg. wynikające z opisu PI; OP III, CT 4, ZIT; OP IV, CT 2,6,8,9, ZIT, OSI kraj. i reg. wynikające z opisu PI; OP V, CT 9, ZIT.

Sekcja 4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie planuje się wykorzystania instrumentu Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS). Umożliwienie społecznościom lokalnym inicjowania i realizacji w sposób partycypacyjny działań rozwojowych nastąpi poprzez wykorzystanie w województwie łódzkim

potencjału organizacyjnego i ludzkiego powstałego w ramach m.in. podejścia LEADER. Potencjał instytucjonalny Lokalnych Grup Działania wypracowany w okresie programowania 2007-2013 zostanie wykorzystany poprzez włączenie tych podmiotów do katalogu beneficjentów RPO WŁ na lata 2014-2020. Realizacja zintegrowanego podejścia terytorialnego na poziomie lokalnym odbywać się będzie w sposób horyzontalny. Wspierane będą projekty realizowane we współpracy różnych podmiotów, w tym w formule LGD jako „projekty własne” przede wszystkim w takich obszarach jak:

- 1) odbudowa zdolności do rozwoju poprzez zintegrowaną rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich i wiejskich (OP IV);
- 2) działania z zakresu rynku pracy oraz stymulacja wewnętrznego potencjału gospodarczego (OP V);
- 3) zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (OP V);
- 4) wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego na rzecz lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego (OP III i IV).

Dzięki zastosowaniu takiego podejścia możliwy będzie zrównoważony rozwój na poziomie lokalnym, który jest szczególnie ważnym elementem niezbędnym dla efektywnego i pełnego wykorzystania zasobów oraz potencjału regionu.

Sekcja 4.2 Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich realizowane będą w formule ZIT, nowym narzędziu realizacji strategii terytorialnych. ZIT to instrument rozwoju terytorialnego, za pomocą którego związki ZIT, reprezentujące miasta i obszary powiązane z nimi funkcjonalnie, posiadające wspólną strategię ZIT, realizują projekty przyczyniające się do rozwoju tych obszarów.

Uwzględniając cele polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie, sformułowane wobec miast w KSRR 2010-2020 i KPZK 2030 polegające m.in. na wzmocnieniu funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich oraz integracji ich obszarów funkcjonalnych, instrument ZIT realizowany będzie na terenie Łodzi i jej obszaru funkcjonalnego, tzw. ŁOM – ZIT wojewódzki. ŁOM, zidentyfikowany w SRWŁ 2020, obejmuje pięć powiatów (M. Łódź, zgierski, brzeziński, łódzki wschodni, pabianicki), w tym 7 gmin miejskich, 5 miejsko-wiejskich i 16 wiejskich (M. Łódź, M. Brzeziny, G. Brzeziny, G. Dmosin, G. Jeźów, G. Rogów, G. Andrespol, G. Brójce, M. G. Koluszki, G. Nowosolna, M. G. Rzgów, M. G. Tuszyn, M. Pabianice, G. Pabianice, M. Konstantynów Łódzki, G. Dłutów, G. Dobroń, G. Ksawerów, G. Lutomiersk, M. G. Aleksandrów Łódzki, M. G. Stryków, M. Zgierz, M. Głowno, G. Głowno, M. Ozorków, G. Ozorków, G. Parzęczew, G. Zgierz). Powierzchnia ŁOM wynosi 2 499 km², co stanowi 13,7% powierzchni województwa. W 2012 r. obszar zamieszkiwało 1 103 570 osób (43,7% w skali województwa). ŁOM posiada unikatowe wewnętrzne potencjały dla wykorzystania których, w ramach ZIT wojewódzkiego wspierane będą, m.in. obszary:

- zrównoważonego rozwoju w tym sprawnego transportu (OP II);
- przywracania funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów poprzez ożywienie społeczno-gospodarcze na tych obszarach wynikające z rekultywacji terenów, rewitalizacji fizycznej, społecznej i gospodarczej, ochrony dziedzictwa kulturowego, a także działań dedykowanych wsparciu na rynku pracy (OP IV i V);
- wspierania efektywności energetycznej oraz promowanie strategii niskoemisyjnych poprzez między

innymi zwiększanie efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych (OP III);

Tabela 20: Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich – szacunkowa alokacja wsparcia z EFRR i szacunkowa alokacja EFS (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

Fundusz	Wsparcie z EFRR i EFS (wartości szacunkowe) (EUR)	Udział całkowitej alokacji z funduszu w programie
Łącznie EFRR	192 260 000	11,83%
Łącznie EFS	248 60 000	3,95%
Razem EFRR + EFS	217 120 000	9,63%

Ostateczny zakres interwencji realizowanej w ramach ZIT wojewódzkiego zostanie ustalony w drodze negocjacji IZ RPO WŁ na lata 2014-2020 z władzami Związku ZIT, mając na uwadze zapisy Strategii ŁOM. Realizacja ZIT wojewódzkiego musi być zgodna z zapisami *UP* oraz *Zasadami realizacji ZIT w Polsce*.

Związek ZIT w szczególności odpowiedzialny będzie za:

- przygotowanie Strategii ZIT;
- udział w programowaniu RPO WŁ na lata 2014-2020 w zakresie ZIT;
- przygotowanie propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów dla ZIT i uzgodnienie ich z IZ RPO WŁ na lata 2014-2020;
- wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów dla ZIT i uzgodnienie jej z IZ RPO WŁ na lata 2014-2020;
- przygotowanie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii ZIT;
- udział w pracach KM.

Realizacja ZIT odbywać się będzie poprzez wyodrębnienie w SzOP RPO WŁ na lata 2014-2020 działań lub poddziałań w ramach tematycznych OP.

Tabela 20a: Tabelaiczny opis realizacji poszczególnego ZIT w programie (dotyczy wyłącznie regionalnych programów)

Fundusz	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja (EUR)
EFRR	II. Transport	4	4.5	4 893 891
EFRR		7	7.2	30 938 909
EFRR	III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	4	4.3; 4.5	44 219 800
EFRR	IV. Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	2	2.3	2 129 828
EFRR		6	6.3; 6.5	35 649 140
EFRR		9	9.2	74 428 432

EFS	V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	9	9.4; 9.7; 9.8	24 860 000
-----	---------------------------------------	---	---------------	------------

Wykorzystanie ZIT wojewódzkiego powinno przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji polityki spójności w województwie łódzkim, w tym w szczególności promować partnerski model współpracy różnych jednostek administracyjnych na obszarze funkcjonalnym stolicy województwa.

Dla projektów komplementarnych wskazanych w Strategii ZIT przewiduje się zastosowanie preferencji w kryteriach wyboru projektów.

Sekcja 4.3 Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT) (w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie przewidziano zastosowania ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.

Sekcja 4.4 Rozwiązania na rzecz przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach danego programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim (w stosownych przypadkach)

W RPO WŁ na lata 2014-2020 nie przewiduje się realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim.

Sekcja 4.5 Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie (w stosownych przypadkach)

Programując RPO WŁ na lata 2014-2020 uwzględniono cele *Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego* (SUE RMB) oraz Obszary priorytetowe określone w Planie Działania. Znajdują one odzwierciedlenie w zapisach osi priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020 szczególnie w kontekście proponowanych kierunków wsparcia. Realizacja zapisów SUE RMB w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie miała charakter pośredni ze względu na położenie województwa łódzkiego w centralnej Polsce, bez dostępu do Morza Bałtyckiego.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 w sposób pośredni realizowane będą wszystkie trzy cele SUE RMB. Największe wsparcie planowane jest w ramach trzeciego celu SUE RMB – Increase Prosperity. Działania z nim skorelowane obejmują inwestycje w sferę B+R, zwłaszcza regionalne inteligentne specjalizacje, transfer technologii i innowacji, rozwój przedsiębiorczości, a także budowanie kapitału ludzkiego i społecznego oraz wsparcie rynku pracy. Wsparcie na ten cel przewidywane jest w ramach czterech osi priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020, tj.: OP I. *Innowacyjność i konkurencyjność*, OP IV. *Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa*, OP V. *Zatrudnienie i włączenie społeczne*, OP VI. *Kompetencje i adaptacyjność*.

Duże znaczenie przypisywane jest także celowi drugiemu – Connect the Region, który planuje się realizować poprzez wspieranie rozwoju systemów transportowych oraz gospodarki niskoemisyjnej i ochrony środowiska (Oś priorytetowa II. *Transport*, Oś priorytetowa III. *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska*). Natomiast pierwszy cel SUE RMB – Save the Sea, znajduje odzwierciedlenie w ramach Osi priorytetowej III. *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska*.

Ponadto, dużą spójność z założeniami RPO WŁ na lata 2014-2020 wykazują określone w Planie Działania Obszary priorytetowe SUE RMB, które obejmują zagadnienia mające szczególne znaczenie dla rozwoju regionu łódzkiego w przyszłej perspektywie finansowej:

- PA Innovation – Exploiting the full potential of the region in research and innovation;
- PA SME – Promote entrepreneurship and strengthen the growth of SMEs;
- PA Transport – Improving internal and external transport links;
- PA Hazards – Reducing the use and impact of hazardous substances;
- PA Education – Developing innovative education and youth;
- PA Health – Improving and promoting people’s health, including its social aspects;
- PA Culture – Developing and promoting the common culture and cultural identity.

PROJEKT

SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Strategia Europa 2020 wypracowała nową koncepcję rozwoju kładąc silny nacisk na inteligentny, zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu. Nowymi metodami rozwiązywania problemów społecznych mają być innowacje społeczne, m.in. te związane z przedsiębiorczością społeczną i deinstytucjonalizacją usług społecznych. W odpowiedzi na te wyzwania powstał *Europejski program walki z ubóstwem*, którego celem jest zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego były szeroko dostępne a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym. W związku z celami *Strategii Europa 2020* oraz odnoszącymi się do tej tematyki zapisami krajowych dokumentów strategicznych tj. *Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku* wraz ze *Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL)*, *Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego (SRKS)* i *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020*, szczególnym obszarem wsparcia RPO WŁ na lata 2014-2020 będą działania służące niwelowaniu ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 podejmowane będą działania prewencyjne nastawione na zmniejszanie ubóstwa i wykluczenia społecznego, głównie poprzez wzrost zatrudnienia, aktywizację społeczną oraz poprawę dostępu do usług społecznych. Będą one dostosowane do potrzeb grup docelowych, z uwzględnieniem trudnej sytuacji występującej na terenach, na których znajduje się duża liczba zdegradowanych obszarów miejskich. Interwencje na rzecz wsparcia osób ubogich i zagrożonych ubóstwem i związanym z nim wykluczeniem społecznym podejmowane będą w ramach OP IV, OP V i OP VI, które w sposób kompleksowy rozwiązują problemy związane z tą tematyką. Natomiast działania na rzecz zwiększenia zatrudnienia będą realizowane w ramach OP V i polegać będą na bezpośrednim wsparciu bezrobotnych, w tym w szczególności znajdujących się w wyjątkowo trudnej sytuacji na rynku pracy w celu ich reintegracji z rynkiem pracy, w tym na wspieraniu mobilności zawodowej i zapobieganiu dyskryminacji ze względu na płeć, wiek i niepełnosprawność.

Poprawie poziomu wykształcenia i wyrównywaniu szans edukacyjnych służyć będą interwencje w ramach OP VI (m.in. upowszechnianie uczenia się przez całe życie, dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy oraz dostosowanie szkół dla uczniów o specjalnych potrzebach).

W ramach OP IV nacisk zostanie położony na zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług, w tym edukacyjnych, zdrowotnych, społecznych, kulturalnych oraz e-usług, co przyczyni się do ograniczenia skali wykluczenia społecznego i cyfrowego m.in. osób ubogich i dyskryminowanych. Kompleksowe działania rewitalizacyjne będą powiązane z redukcją ubóstwa i wykluczenia społecznego. Środki EFRR będą uzupełniały działania skierowane na rozwiązywanie problemów społecznych w ramach działań rewitalizacyjnych i wspierających potencjały terytoriów restrukturyzowanych, a także wspierały inwestycje w zakresie dostępu do usług społecznych i ochrony zdrowia. Interwencje zaplanowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 są odpowiedzią na zdiagnozowane w województwie łódzkim problemy w osiągnięciu spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej, w tym również problemy w zakresie wspierania obszarów dotkniętych zjawiskiem ubóstwa oraz grup zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym.

Sekcja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym

Pod względem demograficznym w latach 2004-2012 województwo łódzkie charakteryzowało się: systematycznym zmniejszaniem się liczby ludności – o 63 051 osób; intensywnym procesem depopulacji miast – 4,1%; bardzo niskim przyrostem naturalnym (ujemnym); wysokim obciążeniem

demograficznym – 59,0 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym; najsilniejszą w kraju dysproporcją płciową ludności – 110 kobiet/100 mężczyzn. W ramach trwałego zjawiska starzenia się społeczeństw europejskich województwo charakteryzuje najkrótsze w kraju przeciętne trwanie życia kobiet i mężczyzn – odpowiednio 79,8 lat i 70,6 lat w 2012 r. oraz związany z tym najwyższy w Polsce współczynnik umieralności ogółem (12,4/1000 ludności w 2012 r.). Poziom ubóstwa determinuje m.in. sytuacja na rynku pracy, a szczególnie długotrwałe bezrobocie, które dotyka aż 37% ogółu bezrobotnych. Najwyższa stopa bezrobocia w 2012 r. występowała w powiecie łaskim (11,8%), tomaszowskim (11,5%), kutnowskim 11,4%), zgierskim (11,3%) i opoczyńskim (11,1%) (rys.24,25,zał.1).

W województwie wzrasta udział ludności żyjącej poniżej poziomu egzystencji, wskaźnik ten wynosił 5,7% w 2012r. (Polska 6,8% (10.)), a wskaźnik odsetka ludności zagrożonej relatywną granicą ubóstwa - 13,4% (Polska 16,3% (11.)). Z pomocy społecznej w 2012 r. skorzystało ogółem 196 581 osób w tym 97 224 osoby korzystały trwale z różnego rodzaju pomocy i wsparcia. Jest to odpowiednio o 52 225 i o 28 777 osób więcej niż skorzystało z pomocy w roku 2011. Analiza wewnątrzregionalna wykazała, iż największy udział korzystających z pomocy społecznej w 2012r. występował w powiecie poddębickim (12,3%), opoczyńskim (11,6%) i radomszczańskim (11,0%). Wśród wszystkich powodów udzielania pomocy i wsparcia w Łódzkiem od lat głównymi czynnikami są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność. W 2012r. z powodu ubóstwa wsparcia udzielono 47 708 rodzinom; z powodu bezrobocia 47 735 rodzinom; zaś z powodu niepełnosprawności 28 077 rodzinom. Wyzwaniem wynikającym ze specyfiki regionu w obszarze włączenia społecznego jest przede wszystkim wsparcie na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych w zakresie poprawy dostępu do usług zdrowotnych i społecznych, rodzin oraz dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej (w 2012r. w regionie dzieci i młodzież stanowiły około 26% ogółu klientów pomocy społecznej⁶⁴). W tym celu należy zapewnić pomoc, opiekę i terapię tym grupom osób w placówkach stanowiących alternatywę dla instytucji stacjonarnych oraz w środowisku domowym (m.in. w domach dziennego pobytu, środowiskowych domach samopomocy, usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób starszych i niepełnosprawnych⁶⁵ oraz w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży). Ograniczeniom skali ubóstwa, będzie służyła także kompleksowa rewitalizacja najbardziej zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich.

Analiza wewnątrzregionalna wykazała, iż największy odsetek osób żyjących w rodzinach objętych pomocą i wsparciem z powodu ubóstwa w 2012r. w stosunku do liczby mieszkańców był w powiatach: radomszczańskim, brzezińskim i Piotrkowie Tryb., a z powodu niepełnosprawności w Piotrkowie Tryb., i w powiatach: poddębickim, piotrkowskim, radomszczańskim, bełchatowskim.

Istotnym instrumentem wspierającym rozwiązywanie problemów społecznych jest rozwój ekonomii społecznej oraz aktywna integracja wykluczonych m.in. poprzez WTZ (warsztaty terapii zajęciowej) – w 2012 r. były 53 placówki, liczba uczestników zajęć 1 702; ZAZ (zakłady aktywności zawodowej) – w 2012 r. była 1 placówka, liczba uczestników 30; KIS (kluby integracji społecznej) – w 2012 r. było 15 placówek, liczba uczestników 2 337; CIS (centra integracji społecznej) – w 2012 r. były 2 placówki, liczba uczestników 101⁶⁶ oraz 34 spółdzielnie socjalne⁶⁷. Wskazana liczba podmiotów integracji społecznej jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb.

Barierą dla rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie jest brak kompetencji kadry PES i niedostosowana do potrzeb PES oferta ośrodków wsparcia ekonomii społecznej i firm szkoleniowych oraz brak wiedzy w zakresie prowadzenia przedsiębiorstw społecznych, które mogą przy odpowiednim wsparciu stanowić miejsce aktywizacji zawodowej dla osób zagrożonych lub wykluczonych społecznie.

⁶⁴ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego.

⁶⁵ Niemal 30% gmin, głównie wiejskich w 2011r. nie świadczyło usług opiekuńczych mieszkańcom

⁶⁶ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja s. 73.

⁶⁷ Informacja zaczerpnięta z RCPS w Łodzi.

W szczególności istotne jest dostarczenie umiejętności w zakresie kompetencji menadżerskich, marketingowych, z zakresu prowadzenia księgowości PES, a także korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania takiego przedsiębiorstwa. Wsparcie będzie dotyczyło rozwijania i ekonomizacji istniejących podmiotów ekonomii społecznej, powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej oraz wzrostu zatrudnienia w tych podmiotach, w szczególności w obszarze dostarczania usług społecznych świadczonych na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży. Wszystkim tym procesom, powinny towarzyszyć działania animacyjne przyczyniające się do zaangażowania w rozwój ekonomii społecznej wszystkich niezbędnych interesariuszy, zwłaszcza przedstawicieli władz lokalnych.

Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że wsparcie w zakresie walki z ubóstwem powinno obejmować całe województwo, a w zakresie kompleksowej rewitalizacji w szczególności obszary strategicznej interwencji wskazane w SRWŁ 2020 dotyczące Łodzi, ŁOM, miast subregionalnych pow. 20 tys. mieszkańców, miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze i obszarów wiejskich o słabej dostępności do usług publicznych. Z uwagi na specyfikę regionu należy w szczególności wspierać grupy zagrożone wykluczeniem społecznym takie jak m.in. osoby starsze, niepełnosprawne, bezrobotne, rodziny oraz dzieci i młodzież z rodzin znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej i zagrożone patologią.

Sekcja 5.2 Strategia służąca zaspokojeniu szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem / grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym oraz, w stosownych przypadkach, wkład do zintegrowanego podejścia ustanowionego w umowie partnerstwa

Program będzie się skupiać m.in. na zapewnieniu pomocy dla obszarów szczególnie dotkniętych ubóstwem (powiaty: łaski, tomaszowski, kutnowski, zgierski, poddębicki, opoczyński, radomszczański) oraz wsparciu grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym⁶⁸. Interwencja będzie polegała m.in. na działaniach związanych: ze świadczeniem spersonalizowanych oraz zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych, zwiększeniu dostępu i jakości świadczonych usług, pomocą przy wejściu na rynek pracy osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizacją i integracją społeczną grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, inwestowaniem w zdrowie, edukację. Na terenach zdegradowanych, o silnej kumulacji problemów społecznych w ramach zaplanowanych działań rewitalizacyjnych wspierane będą przedsięwzięcia w zakresie rewitalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, które będą kompleksowo odpowiadać na potrzeby lokalnych społeczności oraz będą komplementarne z działaniami rewitalizującymi otoczenie pod względem infrastrukturalnym. Wspierane będą również działania umożliwiające wzrost aktywności zawodowej osób pełniących opiekę nad osobami zależnymi (m.in. dzieci, osoby starsze, osoby niepełnosprawne). Interwencje te będą służyły rozwiązywaniu problemów osób starszych m.in. zaniedbań zdrowotnych i kulturowych, marginalizacji w życiu społecznym, niedostępności usług środowiskowych. Program będzie również wspierał przedsięwzięcia służące niwelowaniu różnego rodzaju barier dla osób niepełnosprawnych; od barier fizycznych (przeszkody architektoniczne) po bariery typu mentalnego (utrudniony dostęp do otwartego rynku pracy, stygmatyzacja społeczna). W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie się wspierać rozwój przedsiębiorczości jak i dostosowanie rodzajów wykształcenia do rynku pracy w celu przeciwdziałania bezrobociu i popadaniu osób pozostających bez pracy w bierność i apatię, co w konsekwencji powinno skutkować wyjściem tych osób ze sfery ubóstwa. W tym celu planowane będzie wsparcie na rzecz osób bezrobotnych, planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej (w tym wsparcie szkoleniowo-doradcze) oraz inwestycje w rozwój przedsiębiorczości

⁶⁸ Wsparcie udzielane będzie na podstawie aktualizacji danych GUS (w zakresie bezrobocia) oraz danych opracowanych przez RCPS w Łodzi (w zakresie liczby osób korzystających z pomocy społecznej).

zarówno przy użyciu środków dotacyjnych, jak i instrumentów zwrotnych. Ponadto wspierane będą działania związane ze zwalczaniem patologii społecznych i wszelkiego rodzaju dyskryminacji m.in. ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność. W ścisłym powiązaniu z tymi działaniami będą realizowane inwestycje w infrastrukturę społeczną i zdrowotną oraz w mieszkalnictwo wspomagane, chronione i socjalne, które przyczynią się do zmniejszenia zakresu biedy i wykluczenia społecznego oraz będą zapobiegać umieszczeniu dzieci, osób niepełnosprawnych i w podeszłym wieku w stacjonarnych placówkach pomocy społecznej.

Planowane przedsięwzięcia w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi, w tym niepełnosprawnymi intelektualnie oraz osobami w podeszłym wieku, pozwolą na umieszczenie ich w mieszkaniach chronionych. Pozwoli to na funkcjonowanie tych osób bez potrzeby ich umieszczenia w placówkach stacjonarnych (deinstytucjonalizacja usług).

Istotne znaczenie będą miały również działania mające na celu poprawę stanu zdrowia mieszkańców regionu, w tym zwalczanie chorób cywilizacyjnych specyficznych dla starzejącego się społeczeństwa regionu łódzkiego (m.in. choroby otępienne, udary mózgu, cukrzyca, nowotwory). Ponadto w zakresie usług zdrowotnych będą rozwijane również usługi e-zdrowia. Wsparcie rozwoju całego systemu e-usług (m.in. w zakresie e-kultury, e-uczenia się, e-włączenia społecznego oraz e-administracji) będzie służyć zmniejszeniu różnic w dostępie do usług, zapewniając tym samym podnoszenie poziomu spójności społecznej.

Tabela 22. Przedsięwzięcia mające na celu zaspokojenie szczególnych potrzeb obszarów geograficznych / grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem

Grupa docelowa/ Obszar geograficzny	Główne typy planowanych przedsięwzięć w ramach podejścia zintegrowanego	Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Priorytet inwestycyjny
Obszary o najwyższym odsetku osób żyjących w rodzinach objętych pomocą społ.: radomszczański, brzeziński, poddębicki, piotrkowski, bełchatowski oraz Piotrków Tryb. Powiaty o najwyższej stopie bezrobocia: łaski, tomaszowski, kutnowski, opoczyński, zgierski.	Infrastruktura ochrony zdrowia i usług społecznych – inwestycje związane z realizacją celów odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym wsparcie na rzecz mieszkalnictwa socjalnego	Oś IV. Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.1
	Wsparcie usług realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.8
	Programy na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej i kulturalnej, mające na celu powrót uczestników projektu do życia społecznego i w efekcie na rynek pracy.	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.4
	Wsparcie, mające na celu poprawę dostępu oraz wyrównywanie dysproporcji terytorialnej w dostępności do usług społecznych, ukierunkowane w szczególności na rodzinę, młodzież i dzieci powyżej 3 roku życia oraz na osoby z niepełnosprawnościami	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.7

	(realizacja szerokiego spektrum działań, które umożliwią większej liczbie osób skorzystanie z usług społecznych).				
Osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne	Zindywidualizowane i kompleksowe wsparcie w zakresie aktywnego poszukiwania pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych i zdobywania doświadczenia zawodowego.	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8.5
	Wsparcie w zakresie: finansowania działalności gospodarczej, łagodzenia ryzyk i obciążeń obecnych w początkowym stadium prowadzenia przedsiębiorstwa, wzmocnienia kompetencji przedsiębiorczych.	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8.7
	Programy na rzecz aktywizacji oraz reintegracji społeczno-zawodowej, w tym aktywizacji edukacyjnej i zawodowej. Realizacja projektów systemowych w zakresie komplementarności działań służb zatrudnienia i pomocy społecznej.	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.4
	Wsparcie usług realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej, kompleksowe wsparcie niezbędne do tworzenia nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej, zindywidualizowane wsparcie dostosowane do konkretnych potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.8
Rodziny oraz dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem społecznym oraz ubóstwem	Programy na rzecz integracji dzieci i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym wykorzystujące instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej, zdrowotnej.	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.4
	Wsparcie, mające na celu poprawę dostępu oraz wyrównywanie dysproporcji terytorialnej w dostępności do usług społecznych, ukierunkowane w szczególności na rodzinę, młodzież i dzieci powyżej 3 roku życia (świadczanie spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych m.in. pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, opiekuńczych).	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.7
Osoby starsze	Infrastruktura ochrony zdrowia – odzwierciedlająca specyficzne potrzeby regionalne (w tym usługi związane z depopulacją i starzeniem	Oś IV. Rewitalizacja i usługi społeczne	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.1

	<p>się społeczeństwa).</p> <p>Infrastruktura usług społecznych - inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez osoby starsze i powiązane z deinstytucjonalizacją usług.</p>				
	<p>Świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (m.in. pomocy społecznej, opiekuńczych i zdrowotnych) w celu zwiększenia ich dostępności, rozwój usług opieki środowiskowej dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych, rozwój usług ośrodków wsparcia</p>	<p>Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne</p>	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.7
	<p>Opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych ułatwiających powroty do pracy, umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej, oraz tworzenie warunków zatrudnienia przyjaznych dla starszych pracowników.</p>	<p>Oś VI. Kompetencje i adaptacyjność</p>	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8.10
	<p>Działania mające na celu rozwój wiedzy i kompetencji osób dorosłych (ze szczególnym uwzględnieniem osób w wieku 50+) poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej w celu podniesienia swoich kompetencji lub zmiany kwalifikacji zawodowych.</p>	<p>Oś VI. Kompetencje i adaptacyjność</p>	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10.3
Osoby z niepełnosprawnościami	<p>Infrastruktura ochrony zdrowia – odzwierciedlająca specyficzne potrzeby regionalne (w tym usługi związane z depopulacją i starzeniem się społeczeństwa).</p> <p>Infrastruktura usług społecznych - inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez seniorów osoby z niepełnosprawnościami i powiązane z deinstytucjonalizacją usług, w tym rozwój placówek wsparcia oraz mieszkalnictwa wspomaganego i chronionego).</p>	<p>Oś IV. Rewitalizacja i usługi społeczne</p>	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.1
	<p>Zindywidualizowane i kompleksowe wsparcie w zakresie aktywnego poszukiwania pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych i zdobywania doświadczenia zawodowego w celu zwiększenia szans na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami.</p>	<p>Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne</p>	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8.5
	<p>Działania na rzecz ułatwienia rozpoczęcia działalności gospodarczej, wykorzystania zasobów rynku pracy oraz zwiększanie miejsc pracy,</p>	<p>Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne</p>	EFS	Region słabiej	Priorytet 8.7

zwłaszcza w kontekście wspierania przedsiębiorczości osób z niepełnosprawnościami			rozwinęty	
Programy na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami zagrożonych wykluczeniem społecznym wykorzystujące instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej, zdrowotnej gwarantujących powrót do życia społecznego oraz aktywność tych osób na rynku pracy (dla osób niepełnosprawnych planowana jest realizacja projektów dedykowanych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności).	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.4
Wsparcie usług realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej, kompleksowe wsparcie niezbędne do tworzenia nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.8
Świadczenie spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (m.in. pomocy społecznej, opiekuńczych i zdrowotnych) w celu zwiększenia ich dostępności, rozwój usług opieki środowiskowej dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych, rozwój usług ośrodków wsparcia (działania umożliwiające usamodzielnienie się życiowe osób z niepełnosprawnościami, m.in. w celu wejścia lub powrotu na rynek pracy, działania nakierowane na system mieszkań wspomaganych i treningowych, zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami rehabilitacji ukierunkowanej na poprawę ich stanu zdrowia, rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami – opracowanie i wdrożenie programów).	Oś V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9.7
Wsparcie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w tym szkół specjalnych w celu wsparcia rozwoju uczniów zdolnych, uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów niepełnosprawnych.	Oś VI. Kompetencje i adaptacyjność	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10.1
Działania mające na celu rozwój wiedzy i kompetencji osób dorosłych (ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych) poprzez udział w	Oś VI. Kompetencje i adaptacyjność	EFS	Region słabiej	Priorytet 10.3

edukacji formalnej i pozaformalnej w celu podniesienia swoich kompetencji lub zmiany kwalifikacji zawodowych.			rozwinięty	
Działania mające na celu wsparcie kształcenia zawodowego uczniów (w tym uczniów niepełnosprawnych), wdrażanie kompleksowych programów rozwojowych przyczyniających się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego.	Oś VI. Kompetencje i adaptacyjność	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10.3 BIS

PROJEKT

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Niekorzystne uwarunkowania naturalne w regionie związane są przede wszystkim z klimatem i siecią hydrograficzną. W północnej części regionu (powiaty: sieradzki, poddębicki, łęczycki, kutnowski, łowicki, skierniewicki, rawski) oraz w zachodniej części zgierskiego zdiagnozowano wysoki niedobór wody. Klimatyczny bilans wodny (różnica między przychodami a stratami wody) wynosi na tych obszarach – 200 mm. Niewystarczające nawodnienie zagraża nie tylko uprawom rolnym, ale przyczynia się także do stepowania północno-zachodniej części regionu. Niedostatecznie rozwinięta na tym obszarze sieć hydrograficzna i położenie na granicach zlewni cząstkowych znacznie utrudnia retencję powierzchniową, zwłaszcza że, obszary te, ze względu na potencjał glebowy i strukturę wielkościową gospodarstw rolnych, są szczególnie predestynowane do produkcji rolniczej.

Deficyt wód podziemnych (lej depresji) występuje także w wyniku działalności antropogenicznej związanej z odkrywkową eksploatacją węgla brunatnego w zagłębiu górniczo-energetycznym Bełchatów – Szczerców – Złoczew.

W regionie występuje także zagrożenie powodzią i podtopieniami zabudowy, zwłaszcza gmin położonych nad Wartą, Pilicą i Bzurą. Największy udział terenów zagrożonych występuje w gminach: Piątek, Świnice Warckie, Łowicz, Kielczygłów, Gidle, Żytno oraz m. i gm. Łęczyca.

Interwencja polityki regionalnej winna być ukierunkowana na rozwój form małej retencji, oraz ochronę przeciwpowodziową, co znajduje odzwierciedlenie w priorytecie inwestycyjnym 5.2 „Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami”.

Barierą rozwoju społeczno-gospodarczego województwa jest nasilająca się depopulacja. Jej przyczyną jest wzrastający ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, ale coraz większe znaczenie ma ujemne saldo migracji. Ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, oprócz przyczyn kulturowo-cywilizacyjnych wynika z narastającej emigracji osób w wieku rozrodczym. Przyczyną tego stanu są m.in. trudne warunki życia i mniej atrakcyjne miejsca pracy w porównaniu z województwami ościennymi. Niski współczynnik urodzeń i emigracja osób młodych przyczyniają się do procesu starzenia się społeczeństwa, co w połączeniu ze wzrostem zachorowalności na choroby cywilizacyjne powoduje wzrost wskaźnika umieralności. Przyrost rzeczywisty prognozowany jest jedynie w powiatach łódzkim wschodnim, zgierskim, piotrkowskim i bełchatowskim. Korzystna sytuacja trzech pierwszych powiatów wynika z emigracji mieszkańców Łodzi i związana jest z procesem suburbanizacji, natomiast przyrost rzeczywisty w powiecie Bełchatowskim wynika z dużego przyrostu naturalnego związanego z napływem osób młodych i tzw. zachowaniami pionierskimi.

Istotnym wyzwaniem stojącym przed polityką regionalną są inwestycje w rewitalizację, infrastrukturę ochrony zdrowia odzwierciedlające specyficzne potrzeby regionu łódzkiego oraz podjęcie działań w zakresie zwiększenia dostępności do niedrogich, trwałych i wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej i usług społecznych oraz działania ukierunkowane na aktywizację zawodową kobiet, które urodziły dziecko. Interwencja polityki regionalnej powinna zmierzać w kierunku zwiększenia szeroko rozumianej atrakcyjności osadniczej województwa łódzkiego dla młodych rodzin, co w efekcie doprowadzi do zwiększenia dzietności kobiet.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 planuje się w regionie wdrożenie szeregu działań mających przeciwdziałać niekorzystnym trendom demograficznym. Podejmowane będą działania wspierające rozwój rynku pracy, samozatrudnienia i MŚP (OP I, V), ukierunkowane na wyrównanie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, edukacji, ochrony zdrowia, kultury (OP IV). Poprawiając jakość życia i generując możliwości rozwojowe, będą przyczyniały się one do zmniejszenia skali depopulacji w województwie łódzkim.

SEKCJA 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW

Sekcja 7.1 Odpowiednie instytucje i podmioty

Tabela 23: Odpowiednie instytucje i podmioty

Instytucja/podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownictwo instytucji/podmiotu (funkcja lub stanowisko)
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Łódzkiego	Marszałek Województwa Łódzkiego
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa Łódzkiego	Marszałek Województwa Łódzkiego
Instytucja Audytowa	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej (Minister Finansów)	Minister właściwy ds. finansów publicznych
Podmiot, do którego Komisja będzie kierowała płatności	Minister Finansów	Minister właściwy ds. finansów publicznych

System instytucjonalny służący realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 ma zagwarantować sprawną realizację programu operacyjnego, odpowiadać wymogom określonym przez prawo unijne i krajowe, uwzględniając doświadczenia płynące z realizacji RPO WŁ na lata 2007-2013. W realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 zaangażowane będą następujące instytucje:

- Instytucja zarządzająca
- Instytucja certyfikująca
- Instytucja pośrednicząca
- Instytucja wdrażająca
- Instytucja audytowa
- Instytucja odpowiedzialna za otrzymanie płatności KE

Jednocześnie system instytucjonalny w ramach programu jest zgodny z systemem wynikającym z Polityki Spójności opisanym w Umowie Partnerstwa.

Funkcje Instytucji koordynującej realizację Umowy Partnerstwa pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Funkcję Instytucji Zarządzającej pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego (Krajowy Program Operacyjny) lub zarząd województwa (Regionalny Program Operacyjny). Instytucja zarządzająca pełni równocześnie funkcje instytucji certyfikującej.

Przewiduje się również powierzenie części zadań Instytucjom Pośredniczącym, których rola i funkcje określone są w stosownych porozumieniach międzyinstytucjonalnych. Planowane jest również delegowanie części zadań na Instytucje Wdrażające. Delegowanie zadań będzie miało miejsce jedynie wtedy, gdy będzie prowadzić do poprawy skuteczności i efektywności wdrażania programu.

Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu zarządzania, kontroli, monitoringu, ewaluacji, informacji i promocji, systemu TIK przyjęte w programie wynikają z UP i właściwych przepisów rozporządzeń.

System informatyczny

Zgodnie z UP, minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. System ten tworzony jest w celu spełnienia wymogów rozporządzenia ogólnego w zakresie:

1. obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu, w tym danych osobowych uczestników projektów na potrzeby monitorowania i ewaluacji projektów współfinansowanych z EFS (art. 125 ust. 2 rozporządzenia ogólnego);
2. zapewnienia systemu komputerowego służącego prowadzeniu księgowości, przechowywaniu i przekazywaniu danych finansowych i danych na temat wskaźników, dla celów monitorowania i sprawozdawczości (art. 72 d. rozporządzenia ogólnego);
3. zapewnienia funkcjonowania systemu informatycznego, za pomocą którego pełna komunikacja pomiędzy beneficjentem a właściwymi instytucjami odbywać się będzie wyłącznie drogą elektroniczną (art. 122 ust. 3 rozporządzenia ogólnego).

System informatyczny SL 2014 służy w szczególności do wspierania procesów związanych z:

- 1) obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
- 2) ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
- 3) obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Instytucje oraz beneficjenci korzystają z funkcjonalności udostępnionych za pośrednictwem centralnego systemu informatycznego SL 2014, w zakresie obsługi projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu.

Dostęp do danych gromadzonych w SL 2014 mają:

- wszystkie instytucje uczestniczące w realizacji programów operacyjnych, tj. między innymi instytucja zarządzająca, instytucje pośredniczące, instytucje wdrażające, instytucja audytowa, w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania swoich zadań;
- beneficjenci, w zakresie danych dotyczących realizowanych przez nich projektów.

System informatyczny SL 2014 umożliwi tworzenie określonych raportów, między innymi:

- informacji o poziomie wydatkowania środków UE;
- prognoz wydatków;
- informacji o stanie wdrażania funduszy strukturalnych;
- informacji na temat przeprowadzonych kontroli.

Wymiana informacji pomiędzy Komisją Europejską a instytucją zarządzającą odbywać się będzie poprzez system SFC 2014.

Informacja i promocja

Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego.

W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych – zgodnie z założeniami UP – prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, opracowuje horyzontalny dokument - wspólną strategię komunikacji polityki spójności.

W oparciu o wspólną strategię komunikacji IZ, zgodnie z art. 116 rozporządzenia ogólnego, opracowuje dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla tego programu. Instytucja Zarządzająca przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Działania informacyjne i promocyjne wspierają realizację krajowego oraz regionalnego programu, które wspierane będą w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnianie wśród wybranych segmentów opinii publicznej i mieszkańców województwa roli oraz osiągnięć polityki spójności i funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP.

Kluczowe jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie programowej 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi.

Wyzwaniem leżącym u podstaw skutecznej komunikacji, będzie opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

W okresie 2014-2020 należy położyć większy nacisk na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego samych beneficjentów.

Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób niepełnosprawnych, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji. W oparciu o zweryfikowany wniosek o płatność dana instytucja wdrażająca lub pośrednicząca sporządza zestawienia wydatków zawierające zagregowane wartości i dane z poszczególnych projektów, które następnie przekazuje odpowiednio: instytucja wdrażająca do instytucji pośredniczącej, a instytucja pośrednicząca do instytucji zarządzającej. Instytucja zarządzająca, w oparciu o otrzymane dokumenty, sporządza, a następnie certyfikuje i przesyła do KE, deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 120 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

Sekcja 7.2 Zaangażowanie właściwych partnerów

7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego

Jednym z elementów pozwalających na osiągnięcie celów *Strategii Europa 2020* na rzecz zatrudnienia i wzrostu gospodarczego jest zaangażowanie partnerów, którzy zgodnie z rozporządzeniem delegowanym Komisji w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i innowacyjnych biorą udział w trakcie całego cyklu programowania, obejmującego przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i ocenę.

Ponadto kwestie dotyczące realizacji zasady partnerstwa zostaną określone przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Jednocześnie realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 będzie odbywała się zgodnie z zasadą partnerstwa w rozumieniu prawa unijnego oraz krajowego na wszystkich etapach jego przygotowania, wdrażania, monitorowania i oceny. W tym miejscu warto również podkreślić, iż w województwie łódzkim już podczas prac nad aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* w znacznym stopniu zaangażowani byli reprezentanci różnych działających w regionie podmiotów i instytucji, a także dzięki prowadzonym konsultacjom szeroka społeczność lokalna.

Zgodnie z art. 5 rozporządzenia ogólnego Instytucja Zarządzająca RPO WŁ będzie realizować swoje zadania we współpracy z właściwymi władzami regionalnymi, lokalnymi, miejskimi i innymi władzami publicznymi, z partnerami społeczno-gospodarczymi, właściwymi podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerów działających na rzecz ochrony środowiska, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie włączenia społecznego, równouprawnienia płci i niedyskryminacji. Współpraca ta będzie realizowana z pełnym poszanowaniem odpowiednich kompetencji instytucjonalnych i prawnych partnerów społeczno – gospodarczych oraz będzie miała charakter doradczy dla potrzeb realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Instrumentami umożliwiającymi włączenie partnerów w proces programowania, wdrażania, monitorowania i oceny w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 są m.in.:

- grupa robocza ds. RPO WŁ na lata 2014-2020,
- konferencje, warsztaty, spotkania konsultacyjne,
- konsultacje RPO WŁ na lata 2014-2020 prowadzone on- line (www.rpo.lodzkie.pl),
- udział w pracach Komitetu Monitorującego,
- włączenie partnerów w akcje informacyjno-promocyjne i edukacyjne.

W proces programowania/przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 zaangażowani zostali przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, przedstawiciele jednostek podległych Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Łódzkiego, a także przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz wszystkie zainteresowane podmioty.

Ponadto zgodnie z Uchwałą nr 1/2013 Międzyresortowego Zespołu ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszy Spójności Unii Europejskiej z dnia 4 lutego 2013 r Zarząd Województwa Łódzkiego w dniu 25 września 2013 r. powołał Grupę Roboczą ds. RPO WŁ na lata 2014-2020. Do zadań grupy roboczej należy m.in.:

- wypracowywanie, omawianie, analizowanie i konsultowanie wspólnych dla RPO WŁ na lata 2014-2020 rozwiązań w zakresie zagadnień horyzontalnych, finansowych, instytucjonalnych,

- opiniowanie, analizowanie i omawianie wniosków płynących z dokumentów związanych z przeprowadzeniem ewaluacji ex-ante i oceną oddziaływania na środowisko RPO WŁ na lata 2014-2020,
- monitorowanie postępów w wypełnianiu warunkowości ex-ante,
- analizie wyzwań i potrzeb, które mają być zaspokojone środkami RPO WŁ na lata 2014-2020,
- pomoc w identyfikacji obszarów wsparcia RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz odpowiadających im typów projektów,
- identyfikacja potencjalnych zagrożeń w planowanym systemie realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Skład grupy roboczej został wyznaczony w sposób zapewniający realizację zasady partnerstwa, a także taki, by członkowie grupy byli najbardziej reprezentatywnymi stronami z uwzględnieniem ich kompetencji i zdolności do aktywnego uczestnictwa w pracach nad RPO WŁ na lata 2014-2020.

Przebieg konsultacji społecznych odbył się zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

W ramach konsultacji społecznych w dniu 15 stycznia 2014 r. zostało opublikowane w prasie regionalnej ogłoszenie o rozpoczynających się konsultacjach społecznych projektu RPO WŁ na lata 2014-2020. Formalne konsultacje społeczne projektu RPO WŁ na lata 2014-2020 odbyły się w dniach od 16 stycznia 2014 r. do 19 lutego 2014 r. Dostęp do dokumentu miały wszystkie zainteresowane podmioty. Dokument został zamieszczony m.in. na stronie internetowej www.lodzkie.pl, bip.lodzkie.pl, www.rpo.lodzkie.pl a także www.ngo.lodzkie.pl. Ewentualne uwagi/sugestie/komentarze można było zgłaszać przez zamieszczony na stronie internetowej formularz on-line, osobiście w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego, a także przesyłać pocztą tradycyjną. Jednocześnie osoby głuchonieme mogły zgłaszać swoje uwagi do projektu programu operacyjnego za pośrednictwem wideo tłumacza połączonego internetowo z tłumaczem języka migowego w Polskim Związku Głuchych Oddział w Łodzi.

Najczęściej zgłaszane uwagi/komentarze dotyczyły m.in.:

- rodzaju beneficjentów
- przykładowych typów przedsięwzięć,
- zmiany alokacji w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych,
- wymiaru terytorialnego,
- wskaźników.

Poza informacją o konsultacjach społecznych w prasie regionalnej Zarząd Województwa Łódzkiego wystąpił z pismem do Państwowego Wojewódzkiego Inspektoratu Sanitarnego w Łodzi, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi, Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz Wojewódzkiej Rady Pożytku Publicznego o zaopiniowanie Programu Operacyjnego dla województwa łódzkiego.

Zgłoszone uwagi/sugestie/komentarze zostały indywidualnie przeanalizowane i tam gdzie było to zasadne oraz zgodne z wytycznymi uwzględnione. Wnioski i wyniki konsultacji zostaną zaprezentowane w raporcie z konsultacji społecznych projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji mają duże znaczenie w procesie programowania nowej perspektywy ukazując zagadnienia poruszane w RPO WŁ na lata 2014-2020 w szerszym kontekście oraz poszerzając spektrum poruszanych zagadnień. Konsultacje zwróciły uwagę na różnego rodzaju

problemy czy też istotne kwestie, dzięki czemu planowane w RPO WŁ na lata 2014-2020 interwencje będą miały kompleksowy charakter.

Jednocześnie zgodnie z art. 39 oraz 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w ramach konsultacji społecznych w dniu 5 lutego została zamieszczona informacja o rozpoczynających się konsultacjach społecznych projektu Prognozy Oddziaływania na Środowisko dla projektu RPO WŁ na lata 2014-2020 i trwały one w dniach od 5 lutego 2014 r. do 25 lutego 2014 r. Projekt dokumentu dostępny był na stronie internetowej www.rpo.lodzkie.pl oraz www.bip.lodzkie.pl, a także w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego.

W ramach konsultacji społecznych programu operacyjnego dla województwa łódzkiego odbyły się również spotkania, w których udział wzięli przede wszystkim przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe. Spotkania konsultacyjne odbyły się w podregionie wschodnim, zachodnim, centralnym i północnym. W ich trakcie został przedstawiony projekt RPO WŁ na lata 2014-2020, w tym założenia i architektura programu dla województwa łódzkiego, planowany podział środków na RPO WŁ na lata 2014-2020, główne obszary wsparcia, a także główne grupy beneficjentów.

Zasada partnerstwa ma również zastosowanie w pracach związanych z przygotowaniem ewaluacji ex ante projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, w której zastosowano model partycypacyjny badania, uwzględniający m.in. takie elementy jak: współpraca nad bieżącą analizą, oceną poszczególnych elementów projektu RPO WŁ na lata 2014-2020, przygotowaniu rekomendacji oraz ewentualnych zmian do programu czy też udział w procesie konsultacji społecznych RPO WŁ na lata 2014-2020.

Ponadto w celu jak najszerszej komunikacji z partnerami uruchomiono na stronie internetowej (<http://www.rpo.lodzkie.pl>) podstronę poświęconą nowej perspektywie finansowej (baner PERSPEKTYWA FINANSOWA 2014-2020), na której znajdują się informacje dotyczące przygotowań do wdrażania RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz ogólne informacje na temat nowej perspektywy finansowej UE.

Na etapie wdrażania, monitorowania i ewaluacji ważnym elementem przy stosowaniu zasady partnerstwa będzie udział partnerów (w tym: władz publicznych różnych szczebli, partnerów społecznych i gospodarczych, organizacji pozarządowych) w Komitecie Monitorującym RPO WŁ, który zapewni partycypowanie w najważniejszych decyzjach dotyczących Programu w takich obszarach i formach jak:

- udział w przeglądzie programu i postępu w osiągnięciu jego celów
- analizie wszelkich kwestii, które mają wpływ na wykonanie Programu
- udział w konsultacjach i wydawanie opinii w sprawie propozycji zmian RPO WŁ na lata 2014-2020 wnioskowanych przez IZ Programu
- zatwierdzanie strategii komunikacji dla RPO WŁ na lata 2014-2020 i wszelkich zmian do niej
- zatwierdzanie metodyki i kryteriów wyboru projektów
- formułowanie zaleceń / propozycji zmian w systemie realizacji Programu i monitorowanie działań podjętych w ich następstwie
- udział w zatwierdzaniu rocznego i końcowego sprawozdania z realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020
- udział w omawianiu i zatwierdzaniu planu ewaluacji RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz wszelkich zmian do niego
- analizie postępu w realizacji planu ewaluacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Ponadto na etapie ewaluacji zasada partnerstwa będzie uwzględniała dostęp do ewaluacji przeprowadzonych w odniesieniu do RPO WŁ na lata 2014-2020 i innych programów oraz informacji o działaniach następczych podjętych w związku z jej wynikami.

7.2.2 Granty globalne (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie przewiduje się skierowania interwencji w postaci grantów globalnych dla partnerów społecznych i interesariuszy Programu. Nie jest planowane również powierzenie zarządzania częścią programu operacyjnego przez partnerów społecznych.

7.2.3 Alokowanie zasobów przeznaczonych na budowanie potencjału (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)

Przyjmuje się, że działania realizowane w ramach Osi Priorytetowej V i VI RPO WŁ na lata 2014-2020 przyczynią się do budowania potencjału organizacji pozarządowych, bowiem będą one mogły pełnić rolę beneficjentów we wszystkich wdrażanych w tych Osiach priorytetach inwestycyjnych. Dodatkowo w działaniach realizowanych w PI 9.8 organizacje pozarządowe będą także odbiorcami udzielanego wsparcia jako grupy docelowe.

Ocenia się, że wzmocnienie potencjału tych organizacji i realizacji zasady partnerstwa będzie miało miejsce w szczególności we wdrażaniu następujących priorytetów inwestycyjnych:

Oś V:

- PI 9.4: *Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie* – ok. 40% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania umożliwiające organizacjom pozarządowym szerszą realizację działań za rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, co przyczyni się tym samym do zwiększenia ich potencjału kadrowo-organizacyjnego i ogólnego rozwoju,
- PI 9.7: *Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym* – ok. 30% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania umożliwiające organizacjom pozarządowym szerszą realizację usług społecznych statutowo określonych, co przyczyni się tym samym do zwiększenia ich potencjału kadrowo-organizacyjnego i ogólnego rozwoju,
- PI 9.8: *Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia* – ok. 80% alokacji może zostać przeznaczonych na wzmocnienie działań instytucji wsparcia ekonomii społecznej, wspierających potencjał podmiotów ekonomii społecznej sektora pozarządowego m.in. w postaci realizacji usług szkoleniowych, doradczych, w tym usług specjalistycznych umożliwiających ekonomizację i rozwój ich działalności ekonomicznej.

Oś VI:

- PI 10.1 *Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.* Ze wsparcia mogą korzystać również organizacje pozarządowe prowadzące szkoły i przedszkola. Obecnie widoczny jest trend, że w związku z kłopotami finansowymi samorządy lokalne stojąc przed problemem likwidacji placówek edukacyjnych przekazują je w ręce tworzonych organizacji pozarządowych. Przewiduje się, że około 4% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania edukacyjne co przyczyni się do zwiększenia potencjału i rozwoju organizacji pozarządowych.

- PI 10.3 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji - ze względu na znaczną ilość organizacji pozarządowych prowadzących działalność w odniesieniu do usług edukacyjnych. Przewiduje się, że około 3% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania edukacyjne co przyczyni się do zwiększenia potencjału i rozwoju organizacji pozarządowych.
- PI 10.3 BIS Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami - ze względu na znaczną ilość organizacji pozarządowych prowadzących działalność w odniesieniu do obszaru edukacji. Przewiduje się, że około 3% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania edukacyjne co przyczyni się do zwiększenia potencjału i rozwoju organizacji pozarządowych.

Jednocześnie w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 przewiduje się podjęcie działań w kierunku zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych, w tym również organizacji pozarządowych w przygotowanie, monitorowanie i ocenę Programu. Partnerzy społeczni, w tym organizacje pozarządowe są włączone w proces przygotowania RPO WŁ na lata 2014-2020 i jego konsultacji (Grupa Robocza) oraz będą włączone na etapie wdrażania w proces monitorowania (w składzie Komitetu Monitorującego RPO WŁ na lata 2014-2020).

SEKCJA 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI

Skuteczna koordynacja między funduszami i instrumentami ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia komplementarności, a tym samym maksymalizacji efektów interwencji. Właściwe mechanizmy koordynacyjne przyczyniają się do osiągania celów i związanych z nimi wskaźników, stymulowania komplementarności i synergii interwencji, służących zwiększeniu ich efektywności oraz zapewnieniu spójności i skuteczności systemu.

System koordynacji na poziomie ogólnokrajowym został określony w UP. Wiodącą rolę w wypełnieniu celów i wymiarów koordynacji ma minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, pełniący rolę instytucji koordynującej UP oraz IZ odpowiedzialne za koordynację danego CT/grupy CT. Instrumentem służącym koordynacji strategicznej jest Komitet Koordynacyjny UP. Na poziomie zarządczym zadania koordynacji będzie realizował Międzyresortowy Zespół ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej.

Efektywny system koordynacji umożliwia zapewnienie komplementarności interwencji, która jest jednym z elementów stanowiących o jakości działań prowadzonych w ramach programów operacyjnych. Komplementarność polityk, strategii, programów, działań, projektów rozumiana jest jako ich dopełnianie się prowadzące do realizacji określonego celu.

W RPO WŁ na lata 2014-2020 zapewniony zostanie system koordynacji interwencji zaprogramowany zgodnie z zapisami UP. Za zagwarantowanie skutecznych mechanizmów koordynacyjnych odpowiedzialna będzie IZ RPO WŁ. Ponadto funkcje związane z koordynacją realizować będzie KM RPO WŁ na lata 2014-2020. Rozwiązania gwarantujące koordynację zaplanowane zostaną na dwóch poziomach:

- programowania (identyfikacja obszarów komplementarności): identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych; identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych; podział zakresów interwencji zgodnie z obowiązującą linią demarkacyjną; wykorzystanie instrumentów wsparcia terytorialnego do osiągnięcia komplementarności w ujęciu geograficznym;
- zarządzania i wdrażania: zaplanowanie mechanizmów koordynacyjnych oraz struktur zapewniających nie nakładanie się działań oraz identyfikujących możliwość łączenia różnych źródeł finansowania na poziomie pojedynczych operacji i zastosowania mechanizmu cross-finansingu dla projektów EFRR i EFS.

System koordynacji zapewniony zostanie na dwóch płaszczyznach:

- zewnętrznej, gwarantującej komplementarność z interwencją pozostałych programów EFSI i innych instrumentów finansowania unijnych i krajowych oraz EBI,
- wewnętrznej, umożliwiającej zapewnienie komplementarności między działaniami realizowanymi w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020.

Komplementarność zewnętrzna programu zagwarantowana zostanie m.in. dzięki zastosowaniu następujących instrumentów:

- *Linia demarkacyjna* określająca podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny w celu uniknięcia nakładania się działań;
- Kontrakt terytorialny, stanowiący umowę zawartą pomiędzy Radą Ministrów a zarządem województwa, określającą cele rozwojowe i przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne znaczenie dla rozwoju kraju i wskazanego w niej województwa, sposób ich finansowania oraz koordynacji i realizacji;
- Komitet Monitorujący dokonujący przeglądu wdrażania programu;

- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne służące realizacji strategii terytorialnych.

Wsparcie RPO WŁ na lata 2014-2020 wykazuje komplementarność m.in. z następującymi interwencjami innych programów operacyjnych EFSI i instrumentów finansowania:

Oś I:

CT1:

- Horyzont 2020: wsparcie rozwoju infrastruktury badawczej, badań naukowych, działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka;
- PO IR: wsparcie kadr sektora B+R, rozwoju infrastruktury badawczej, rozwoju innowacji w sektorze MŚP, wzmocnienia współpracy między jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami, wzrostu potencjału komercyjnego prac B+R;
- PO WER: zapewnienie kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom gospodarki;
- COSME: wspieranie działalności innowacyjnej;
- PROW: wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich, wzmocnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją;

CT 3:

- COSME: promowanie dostępu do finansowania, wspieranie przedsiębiorczości, tworzenie nowych przedsiębiorstw;
- PO IR: wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach i świadczenia usług proinnowacyjnych przez IOB, wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw;
- PO PC: podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych w celu poszerzenia zakresu spraw, które przedsiębiorcy mogą załatwić drogą elektroniczną, i skrócenia czasu ich realizacji;
- PO WER: podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw, poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze, poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw, podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, wzmocnienie kondycji ekonomicznej PES;
- PROW: poprawa konkurencyjności producentów rolnych i ułatwianie zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw (wsparcie podejmowania przez ludność rolniczą działalności pozarolniczej);
- EBI: pożyczki na wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw;

Oś II:

CT 4:

- PO IŚ: rozwój i większe wykorzystanie niskoemisyjnego transportu miejskiego, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w celu poprawy jakości powietrza na terenach miejskich;
- LIFE: redukcja emisji gazów cieplarnianych;
- EBI: działalność kredytowa na projekty dotyczące środowiska miejskiego i zrównoważonego transportu;

CT 7:

- PO IŚ: większe wykorzystanie przyjaznego środowiska transportu w przewozie towarów, stworzenie spójnej, sieci transportowej TEN-T, zwiększenie dostępności transportowej ośrodków miejskich;
- Łącząc Europę (CEF): tworzenie nowoczesnych sieci transeuropejskich o wysokiej wydajności;
- EBI: pożyczki na rozwój transeuropejskich sieci transportowych i energetycznych;
- Horyzont 2020: działania na rzecz stworzenia europejskiego systemu transportowego, który będzie zasobooszczędny, przyjazny dla środowiska i klimatu, bezpieczny i spójny.

Oś III:

CT 4:

- PO IŚ: zwiększenie udziału energii produkowanej ze źródeł odnawialnych, zmniejszenie emisyjności gospodarki, zwiększenie efektywności energetycznej na poziomie zużycia i na poziomie produkcji i przesyłu;
- PROW: ograniczanie emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie i leśnictwie oraz zwiększanie pochłaniania dwutlenku węgla poprzez odpowiednie użytkowanie gruntów rolnych i leśnych;
- LIFE: redukcja emisji gazów cieplarnianych, co przyczynić się ma do przejścia na niskoemisyjną/niskowęglową i odporną na zmianę klimatu gospodarkę;
- Horyzont 2020: zrównoważone, zasobooszczędne, niskoemisyjne technologie w energochłonnych przemysłach przetwórczych;
- Łącząc Europę: zrównoważony rozwój i ochrona środowiska, w szczególności poprzez wspieranie inicjatyw promujących rozwój energii odnawialnej;
- EBI: działalność kredytowa ukierunkowana na ochronę środowiska i promowanie zrównoważonego, konkurencyjnego i bezpiecznego sektora energetyki (odnawialne źródła energii, efektywne wykorzystanie energii);
- Norweski Mechanizm Finansowy/Mechanizm Finansowy EOG: wsparcie w zakresie oszczędzania energii i promowania odnawialnych źródeł energii w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczenia powietrza oraz zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie zużycia energii.
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów BGK: pomoc finansowa na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych;

CT 5:

- PO IŚ: zwiększenie możliwości zapobiegania zagrożeniom naturalnym i wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu;
- PROW: wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach;
- LIFE: adaptacja do zmian klimatycznych;
- Horyzont 2020: walka ze zmianą klimatu i przystosowanie się do niej;

CT 6:

- PO IŚ: racjonalizacja gospodarki odpadami i zasobami w sektorze przedsiębiorstw; uzupełnienie systemu gospodarki wodno-ściekowej, zahamowanie spadku różnorodności biologicznej;
- PROW: odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, poprawa gospodarki wodnej.

Oś IV:

CT 2:

- PO PC: Podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych;

CT 6:

- PO IŚ: zachowanie dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, ograniczanie emisji z zakładów przemysłowych, wsparcie dla zanieczyszczonych/zdegradowanych terenów, rozwój miejskich terenów zielonych;

CT 8:

- PROW: wsparcie rozwoju usług turystycznych;

CT 9:

- PO IŚ: inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia;
- PO WER: zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych, poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych, zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu ochrony zdrowia;

CT 10

- PO WER: poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych, tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego.

Oś V:

CT 8:

- Horyzont 2020: badania naukowe, które zapewnią decydującym wsparcie w kształtowaniu polityki sprzyjającej zatrudnieniu;
- PO WER: zwiększenie efektywności usług świadczonych przez instytucje rynku pracy;
- COSME: kreowanie środowiska sprzyjającego tworzeniu nowych przedsiębiorstw w celu wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw i stworzenia nowych miejsc pracy;
- PROW: ułatwianie zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw oraz tworzenia miejsc pracy;

CT 9:

- PO WER: poprawa jakości kształtowania polityki państwa na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa, poprawa zdolności do zatrudnienia osób w szczególnym stopniu zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprawa jakości usług społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poprawa warunków dla rozwoju ekonomii społecznej;
- Horyzont 2020: badania naukowe, które zapewnią decydującym wsparcie w kształtowaniu polityki zwalczającej ubóstwo i zapobiegającej rozwojowi wykluczenia politycznego i społecznego, działania zmierzające do poprawy zdrowia i dobrostanu wszystkich obywateli.

Oś VI:

CT 8

- PO WER: działania systemowe dążące do stworzenia warunków dla wyrównywania szans płci na rynku pracy, zmierzające do podniesienia jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw, poprawy efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze, poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa i wykrywalności chorób negatywnie wpływających na zasoby pracy, upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się, zarządzania wiekiem;
- Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG): udzielanie wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami;
- Horyzont 2020: przyspieszenie rozwoju technologii i innowacji, które zapewnią podstawy działania przedsiębiorstwom przyszłości;
- PO IŚ: wsparcie dla oddziałów szpitalnych w podmiotach leczniczych o znaczeniu ponadregionalnym, dedykowane chorobom, które stanowią najistotniejsze problemy zdrowotne osób dorosłych;
- PO IR: wsparcie przedsiębiorstw;

CT 10:

- PO WER: rozwój narzędzi polityki edukacyjnej, poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych, tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, budowa krajowego systemu kwalifikacji, poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników, podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego;
- PO PC: interwencja na rzecz szerszego wykorzystania TIK i podnoszenia kompetencji cyfrowych;
- ERASMUS +: współpraca i wymiana dobrych praktyk między instytucjami zaangażowanymi w kształcenie i szkolenie oraz kursy i zdobywanie doświadczenia za granicą przez nauczycieli/personel instytucji oświatowych.

Szczegółowy system koordynacji między EFSI i innymi instrumentami finansowania oraz EBI został przedstawiony w załączniku nr 3.

Programowanie i wdrożenie dwufunduszowego RPO WŁ na lata 2014-2020 umożliwia zaprojektowanie celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy UE, co wpływa na zwiększenie komplementarności i efektywności realizowanych działań oraz umożliwia powiązanie ze sobą projektów „miękkich” i

infrastrukturalnych, przyczyniając się do kompleksowości interwencji i zapewnienia **wewnętrznej komplementarności** programu operacyjnego i koordynacji interwencji.

Mechanizmami służącymi zagwarantowaniu komplementarności wewnętrznej interwencji RPO WŁ na lata 2014-2020 planowanymi w ramach programu są m.in.:

- określenie obszarów wsparcia, w ramach których konieczne jest zapewnienie kompleksowości realizowanych działań;
- efektywna współpraca instytucjonalna pomiędzy IZ RPO WŁ i pozostałymi instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie programu regionalnego (np. powołanie grup roboczych oceniających realizację programu w aspekcie komplementarności, wypracowujących rozwiązania w zakresie koordynacji w odpowiedzi na zidentyfikowane problemy);
- procedury umożliwiające koordynację harmonogramów naborów wniosków, synchronizację oceny projektów i podpisywania umów w zakresie projektów komplementarnych współfinansowanych z EFS/EFRR/realizowanych w zakresie różnych PI w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020;
- prowadzenie wspólnych dla RPO WŁ na lata 2014-2020 kampanii informacyjno-promocyjnych (w tym realizacja działań upowszechniających zasadę komplementarności wśród beneficjentów) i punktów obsługi beneficjenta obejmujących różne kategorie funduszy UE;
- jednolity centralny system informatyczny SL 2014;
- zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego;
- stosowanie precyzyjnie zdefiniowanych kryteriów preferujących projekty komplementarne, a w przypadku projektów realizujących cele tematyczne 8-10, współfinansowanych z EFRR, wprowadzenie kryteriów dostępu dotyczących komplementarności z interwencją EFS;
- realizacja kompleksowych grup projektów współfinansowanych z EFRR lub EFS prowadzących do osiągnięcia wspólnego celu, rozwiązujących problem na określonym obszarze geograficznym lub problemów określonych beneficjentów.

SEKCJA 9. WARUNKI WSTĘPNE

Sekcja 9.1 Warunki wstępne

Zgodnie z art. 19 rozporządzenia ogólnego, uruchomienie funduszy europejskich objętych Umową Partnerstwa będzie uzależnione od spełnienia wymogów warunkowości ex ante, tj. zapewnienia określonych warunków wstępnych, umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Warunki te wiążą się zwykle z koniecznością zapewnienia odpowiednich ram strategicznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, bądź też transpozycją i realizacją wybranych elementów legislacji UE. Warunki wstępne podzielono na:

- warunki ogólne odnoszące się do całokształtu interwencji w ramach funduszy WRS,
- tematyczne (przypisane do poszczególnych celów tematycznych),
- specyficzne dla EFRROW i EFMR

Aby uniknąć opóźnień w rozpoczęciu korzystania ze środków WRS w ramach perspektywy finansowej 2014-2020, od momentu publikacji przez KE projektów rozporządzeń funduszowych prowadzone są prace mające na celu przegląd sytuacji wyjściowej oraz ustalenie harmonogramu i zakresu prac niezbędnych do spełnienia wymogów warunkowości ex ante.

Przeprowadzony na poziomie krajowym przegląd sytuacji wyjściowej oraz ustalenie zakresu prac niezbędnych do spełnienia ww. warunków, określa dwa zasadnicze obszary, w ramach których niezbędne będzie bezpośrednio zaangażowanie władz regionalnych. W ramach wyznaczonych obszarów do spełnienia na poziomie województwa łódzkiego są następujące warunki:

- warunek 1.1 *Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, w odpowiednich przypadkach, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych (OP I)*

- warunek 6.2 - *Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz z hierarchią postępowania z odpadami (OP III);*

W pozostałym zakresie wypełnienie warunków ex-ante spoczywać będzie na poziomie krajowym. Koordynatorem prac w zakresie wypełnienia warunków wstępnych jest Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, natomiast w zakresie warunków specyficznych dla EFRROW i EFMR wiodącą rolę pełni Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ocenę spełnienia poszczególnych warunków wstępnych, które będą miały zastosowanie do RPO WŁ na lata 2014–2020, wraz z uzasadnieniem oraz planem działań w odniesieniu do warunków niespełnionych bądź spełnionych częściowo zawiera załącznik nr 7 „Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020”.

Sekcja 9.2 Opis przedsięwzięć służących spełnieniu warunków wstępnych, odpowiedzialne podmioty i harmonogram takich przedsięwzięć

Ocenę spełnienia poszczególnych warunków wstępnych, które będą miały zastosowanie do RPO WŁ na lata 2014–2020, wraz z uzasadnieniem oraz planem działań w odniesieniu do warunków niespełnionych bądź spełnionych częściowo zawiera załącznik „Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020”.

SEKCJA 10. ZMNIEJSZENIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE, zgodnie z sekcją 2.6 UP. Uproszczenia te polegają nie tylko na wprowadzeniu uproszczeń wynikających z rozporządzeń unijnych lub będących ich konsekwencją, ale także w obszarach podlegających uregulowaniom na poziomie krajowym. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem,
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ogólne, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem poprzednich perspektyw finansowych).

SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE

Sekcja 11.1 Zrównoważony rozwój

Zrównoważony rozwój to rozwój społeczno-gospodarczy, którego zadaniem jest zachowanie równowagi w przyrodzie przy jednoczesnym kreowaniu warunków sprzyjających jej rozwojowi. Zasada zrównoważonego rozwoju ma priorytetowe znaczenie dla łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu w UE, w związku z czym uwzględnienie powyższej reguły w RPO WŁ na lata 2014-2020 jest konieczne i obejmuje finansowanie przedsięwzięć minimalizujących oddziaływanie działalności człowieka na środowisko. Zrównoważony rozwój jest jednym z trzech głównych priorytetów *Strategii Europa 2020* i oznacza wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku oraz bardziej konkurencyjnej. Istotną cechą jest jej wielopłaszczyznowość polegająca na równoważeniu poszczególnych elementów systemu środowiska, gospodarki oraz społeczeństwa, mając na uwadze to, że rozwój jednego z powyższych elementów nie powinien stanowić zagrożenia dla pozostałych.

Zasada zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie stosowana horyzontalnie oraz promowana we wszystkich realizowanych projektach, ponieważ łączy się z korzyściami dla środowiska (zmniejszone emisje gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń), gospodarki (stymulowanie rozwoju sektora budowlanego, zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego) i społeczeństwa (rynek pracy, zapobieganie ubóstwu energetycznemu). Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 jest spójna z propozycjami typów inwestycji w tym zakresie, zawartymi w Umowy Partnerstwa (Sekcja 1.5.3). Dodatkowo będzie sprowadzać się do realizacji działań wymienionych we wspomnianym dokumencie.

Praktycznym i wymiernym sposobem wprowadzenia zasady zrównoważonego rozwoju w RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie ustalenie minimalnych wymogów (opisanych szczegółowo w Sekcji 1.5.3 UP), do których należeć będą m.in.:

- racjonalne gospodarowanie zasobami;
- ograniczenie presji na środowisko;
- uwzględnienie efektów środowiskowych w zarządzaniu;
- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Zasady te będą stosowane zarówno do wyboru projektów z obszaru środowiska, jak i projektów związanych z efektywnością energetyczną i oszczędnością energii, zwłaszcza w odniesieniu do wszelkich projektów infrastrukturalnych, gdzie przewidziana jest budowa lub modernizacja budynków.

Dodatkowo system realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie przewidywał stosowne mechanizmy mające na celu wzmocnienie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju poprzez premiowanie w kryteriach wyboru projektów przedsięwzięć uwzględniających np.

- stosowanie zasady Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw (CSR);
- eko-innowacje i oszczędności zasobów w ramach m.in. OP I;
- "zielone miejsca pracy" w ramach m.in. OP V;
- projekty inwestycyjne związane z ponownym wykorzystaniem terenu i wypełnianiem zabudowy zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (priorytet „brownfield” ponad „green-field”, inwestycje o różnym celu wpisujące się w szeroki nurt działań rewitalizacyjnych), jak również przyczyniające się do powstrzymania żywiołowego rozlewania się miast, zapobiegania rozpraszaniu zabudowy i przeciwdziałania chaosowi przestrzennemu, kształtowaniu przestrzeni publicznych w maksymalnie

możliwym zakresie przyjaznych dla mieszkańców i sprzyjających zachowaniom niskoemisyjnym, zapewniających dbałość o estetykę i dopasowanie do otoczenia z poszanowaniem kontekstu przyrodniczego, kulturowego i społecznego – OP III, OP IV;

- zastosowanie zielonych zamówień publicznych – promowanie uwzględniania aspektów środowiskowych w dokumentacji przetargowej projektów finansowanych w ramach Programu;
- zastosowanie zasady „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci” w odniesieniu do finansowania infrastruktury poprzez obowiązek zgodności finansowanych interwencji z odpowiednimi regulacjami unijnymi i krajowymi.

Kolejnym elementem realizacji zasady zrównoważonego rozwoju jest zachowanie zasad polityki przestrzennej. Realizacja RPO WŁ na lata 2014-2020, będzie zapewniać osiągnięcie celów przestrzennych wynikających z krajowych dokumentów strategicznych: KPZK 2030, KSRR 2010-2020 i ŚSRK 2020 oraz dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym tj. SRWŁ 2020 oraz PZPWŁ.

Przedsięwzięcia zaplanowane w RPO WŁ na lata 2014-2020 będą uwzględniać następujące czynniki kształtowania przestrzeni:

- działania na rzecz przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego,
- zrównoważone podejście, zwłaszcza w aspekcie niskoemisyjnym, oraz sprzyjające włączeniu społecznemu.

Przedsięwzięcia, w tym również infrastrukturalne, które choć pośrednio będą prowadzić do procesów przeciwnych niż wynikające z powyżej wskazanych zasad nie będą uzyskiwały wsparcia. Powyższe zasady będą w adekwatny sposób uwzględniane w zasadach i kryteriach wyboru projektów w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020. Będzie to w praktyce oznaczać np. dodatkowe premiowanie projektów w szczególności sposobu przyczyniających się do przywrócenia ładu przestrzennego, preferencje dla wyłaniania projektów w drodze konkursów architektonicznych lub urbanistycznych, promowanie projektów komplementarnych itp.

Sekcja 11.2 Równość szans i niedyskryminacja

RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie realizowany z poszanowaniem zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną na każdym etapie przygotowania i realizacji Programu.

Ponadto wszystkie instytucje zaangażowane w przygotowanie i wdrażanie Programu zostaną zobowiązane do przestrzegania tej zasady oraz jej upowszechniania w ramach pełnionych funkcji zgodnie z obowiązkami i zaleceniami ujętymi w dokumencie: *Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020*.

Promocja RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie organizowana w sposób równościowy i antydyskryminacyjny. Przekazy informacyjno-promocyjne będą formułowane w sposób wolny od stereotypów, nie wykluczający określonych grup społecznych z podejmowanych działań.

W procesie monitorowania będą zbierane dane dotyczące działań na rzecz osób narażonych na dyskryminację wg. wieku, płci, niepełnosprawności. Na etapie ewaluacji przewiduje się realizację badań dotyczących efektywności udzielonej pomocy oraz losów tych osób po zakończeniu udziału w projekcie.

Realizacja zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji na etapie przygotowania Programu zostanie zapewniona m.in. poprzez włączenia w prace nad RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz w proces konsultacji społecznych przedstawicieli podmiotów zajmujących się problematyką równości szans i niedyskryminacji. Przewiduje się szereg działań przeciwdziałających dyskryminacji. Należy do nich m.in. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej oraz wspieranie podmiotów, które statutowo zajmują się osobami narażonymi na dyskryminację. Wskazano również grupy, które powinny być priorytetowo

obejmowane wsparciem takie jak np. osoby z niepełnosprawnościami, matki samotnie wychowujące dzieci, osoby 50+, długotrwale bezrobotni oraz bez kwalifikacji zawodowych.

Zasada równości szans i niedyskryminacji przy realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 obowiązywać będzie także w procesie oceny projektów poprzez kryteria wyboru zarówno w projektach realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz w oparciu o tzw. standard minimum (minimalne warunki jakie powinien spełniać projekt w ramach zasady równości szans kobiet i mężczyzn). Nad realizacją działań związanych z wyrównywaniem szans i inicjowaniem działań przeciwdziałających dyskryminacji czuwać będzie Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020. Obowiązek przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji wskazywany będzie również m.in. na etapie ogłaszania konkursów, podczas spotkań informacyjnych dla potencjalnych projektodawców.

Kryteria dotyczące równości szans i niedyskryminacji dotyczyć będą głównie tych przedsięwzięć, których celem jest bezpośrednie wsparcie osób tj. OP V *Zatrudnienie i włączenie społeczne* oraz OP VI *Kompetencje i adaptacyjność*. W ramach projektów stosowana będzie zasada eliminowania dyskryminacji, zapewniania dostępności, zastosowania racjonalnych usprawnień i poszanowania dla różnorodności i odmienności z powodu płci, rasy lub pochodzenia etnicznego, religii lub światopoglądu, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej. Poprzez eliminację barier fizycznych, finansowych, socjalnych i psychologicznych, utrudniających lub zniechęcających do pełnego udziału w życiu społeczeństwa wspierana będzie aktywizacja zawodowa i społeczna grup wykluczonych społecznie.

Zasada niedyskryminacji będzie także stosowana w osiach priorytetowych odnoszących się do tworzenia i poprawy infrastruktury. Przy projektowaniu wsparcia z tego zakresu, brana pod uwagę będzie perspektywa użytkownika, dzięki czemu planowane do realizacji inwestycje wpisując się będą w potrzeby grup odbiorców zróżnicowanych pod kątem m.in. wieku czy niepełnosprawności.

Przy projektowaniu i realizacji Programu będą brane pod uwagę postanowienia *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*, *Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010-2020* oraz doświadczenia organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Promowane będzie stosowanie kompleksowego podejścia do wspierania osób z niepełnosprawnościami, obejmującego usługi o charakterze psychologiczno-motywacyjnym, jak i ukierunkowane na rozwój kompetencji i kwalifikacji zawodowych. Efektem tych działań będzie zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.

Z punktu widzenia regionu, z uwagi na proces starzenia się społeczeństwa i niekorzystną strukturę demograficzną ważne jest podejmowanie działań ułatwiających osobom młodym wejście na rynek pracy oraz działań prowadzących do utrzymania i wydłużenia aktywności zawodowej mieszkańców województwa. Za kluczowe uznaje się: tworzenie warunków wspierających zatrudnienie (PI 8.5 i 9.4), tworzenie warunków do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej (PI 8.7), wdrożenie elastycznych form zatrudnienia (PI 8.8), adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian (PI 8.9), opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej (PI 8.10), tworzenie warunków do poprawy jakości usług społecznych (PI 9.7), ułatwianie dostępu do edukacji i podnoszenia lub zdobywania nowych kwalifikacji zawodowych (PI 10.1), wsparcie osób dorosłych w kształceniu ustawicznym (PI 10.3), podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego i dostosowanie do potrzeb rynku pracy (PI 10.3 BIS).

Sekcja 11.3 Równouprawnienie płci

Równość płci jest podstawowym i obowiązkowym aspektem równości szans w polityce UE. Znajduje to odzwierciedlenie w treści unijnych dokumentów, począwszy od traktatów i aktów wykonawczych UE i stanowi niezbędny element realizacji *Strategii Europa 2020*, będący punktem wyjścia do interwencji w okresie programowania 2014-2020. Założenia działań UE w ramach równości płci zostały

przedstawione w dokumencie pn. *Agenda działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020 i Wytoczne horyzontalne dotyczące zasady równości szans płci i równości szans i niedyskryminacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*. Kierunki działań, jakie powinny zostać podjęte w okresie programowania 2014-2020 zostały określone w ramach rozporządzenia ogólnego, a także rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006.

Zgodnie z wymogami zasada równości płci będzie uwzględniana na wszystkich etapach realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020. Na etapie programowania w diagnozie uwzględnione zostaną najważniejsze kwestie dotyczące zjawisk społeczno-gospodarczych w wymiarze płci. Realizowane będą wyłącznie projekty EFRR/EFS zgodne z zasadą równości płci. Podczas wyboru projektów współfinansowanych ze środków EFS stosowany będzie standard minimum – zestaw pytań/punktów, które określają minimalne warunki jakie powinien spełniać projekt w ramach niniejszej zasady. W projektach EFS w opisie diagnozy problemu wymagana będzie analiza odnosząca się do płci, wraz z danymi ilościowymi, a skład liczbowy uczestniczek i uczestników działań powinien być do nich adekwatny. Na etapie monitorowania wszystkie wskaźniki realizacji programu/projektu będą przedstawiane w podziale na płeć (w tym na poziomie projektu we wnioskach o płatność, a na poziomie IP/IZ w sprawozdaniach okresowych). W skład Komitetu Monitorującego RPO WŁ i działających przy nim zespołów wejdą przedstawiciele partnerów społecznych zróżnicowani pod względem płci, a w skład tego gremium zostaną włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans. W ramach badań ewaluacyjnych uwzględniane będą pytania badawcze dotyczące równości płci. Wnioski z monitoringu i ewaluacji mogą być wdrażane poprzez udoskonalenia przyjętych rozwiązań w zależności od obszaru, którego będą dotyczyły. Zakres kontroli dotyczących RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie uwzględniać zagadnienia równości płci (odzwierciedlenie w liście kontrolnej).

W ramach Pomocy Technicznej podejmowane będą działania służące budowie potencjału równościowego wśród wszystkich instytucji i projektodawców zaangażowanych w realizację RPO WŁ na lata 2014-2020.

Zgodnie z diagnozą kobiety są dyskryminowane na rynku pracy zarówno jeżeli chodzi o poziom zatrudnienia jak i poziom płac. W dużej mierze to właśnie one są obciążone opieką nad osobami zależnymi co prowadzi do ich wykluczenia społecznego i nierówności między płciami. Konieczne jest podjęcie działań mających na celu zwiększenie możliwości zatrudnienia kobiet, godzenia życia zawodowego i rodzinnego, wspieranie dostępu do usług opieki nad osobami zależnymi w celu wzrostu zatrudnienia oraz zapewnienie udziału kobiet edukacji m.in. poprzez kształcenie ustawiczne i zawodowe.

W odpowiedzi na zidentyfikowane w programie problemy przewiduje się realizację działań EFS, mających na celu promowanie równości szans i zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć. W ramach Osi V i Osi VI podejmowane będą działania na rzecz równości płci:

- wsparcie dotyczące CT 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników obejmować będzie: działania na rzecz powrotu lub rozpoczęcia aktywności kobiet na rynku pracy po urodzeniu dziecka, włączanie osób zajmujących się opieką nad osobami zależnymi, wprowadzanie rozwiązań z zakresu godzenia życia zawodowego z prywatnym wobec pracodawców, w tym elastycznych form zatrudnienia oraz promocję równości szans płci, rozpoczęcie działalności gospodarczej. Działania te przyczynią się do wzrostu zatrudnienia kobiet (PI 8.8, 8.7). Także wsparcie w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszeniu kompetencji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy, pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego (PI 8.5) będzie w dużej mierze kierowane do kobiet;
- wsparcie dotyczące CT 9: Promowanie włączania społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją obejmować będzie: programy wsparcia dla osób i rodzin z dysfunkcjami (PI 9.4), w tym obejmujące pakiety usług opieki nad dzieckiem i osobami zależnymi, wspieranie gospodarki

społecznej (PI 9.8) w związku z niższą aktywnością kobiet dotyczącą prowadzenia działalności gospodarczej;

- wsparcie dotyczące CT 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie obejmować będzie: zwiększenie uczestnictwa dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej w szczególności na obszarach o najniższym stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego, o niskiej dostępności do tanich i wysokiej jakości usług przedszkolnych, słabiej rozwiniętych, udział kobiet w kształceniu ustawicznym, zawodowym (PI 10.1,10.3, 10,3 bis).

Wypracowywane rozwiązania na rzecz równości płci będą oparte na doświadczeniach związanych z wdrażaniem EFRR i EFS w perspektywie 2007-2013 oraz 2004-2006.

SEKCJA 12. ODREBNE ELEMENTY

Sekcja 12.1 Duże projekty, których wdrożenie zaplanowano w okresie programowania

W perspektywie finansowej UE 2014-2020, w rozumieniu art. 100 rozporządzenia ogólnego duże projekty to projekty obejmujące szereg robót, działań lub usług, z których każde ma na celu wykonanie niepodzielnego zadania o sprecyzowanym charakterze gospodarczym lub technicznym, posiada jasno określone cele, których całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają kwotę 50 mln EUR, a w przypadku projektów przyczyniających się do realizacji celu tematycznego 7, których całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają 75 mln EUR.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie wyklucza się realizacji dużych projektów. Określenie listy takich projektów będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 ww. rozporządzenia.

Sekcja 12.2 Ramy wykonania programu operacyjnego

Tabela 28: Ramy wykonania programu, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Oś priorytetowa (w podziale na Fundusze i kategorie regionów)	KEW, wskaźniki postępu finansowego, produktu i rezultatu	Jednostka pomiaru (jeśli dotyczy)	Cel pośredni na 2018 r.	Wartość docelowa 2023		
				M	K	O
I – Innowacyjność i konkurencyjność	Wskaźnik produktu: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	158	-	-	1 056
	Wskaźnik postępu finansowego: Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	103 866 435	-	-	532 239 244
II -Transport	Wskaźnik produktu: Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	30	-	-	200
	Wskaźnik postępu finansowego: Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	77 861 708	-	-	398 984 102
III - Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	Wskaźnik produktu: Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	125	-	-	500
	Wskaźnik produktu: Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	km	15	-	-	65
	Wskaźnik postępu finansowego: Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	74 077 463	-	-	379 592 623

IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	Wskaźnik produktu: Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	1	-	-	7
	Wskaźnik produktu: Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	9	-	-	80
	Wskaźnik postępu finansowego: Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	91 223 108	-	-	467 451 471
V - Zatrudnienie i włączenie społeczne	Wskaźnik produktu: Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	osoby	3 162	-	-	14 461
	Wskaźnik produktu: Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	2 345	-	-	16 209
	Wskaźnik postępu finansowego: Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	70 450 120	-	-	363 002 934
VI – Kompetencje i adaptacyjność	Wskaźnik produktu: Liczba osób, które zostały objęte wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	5 462	-	-	36 412
	Wskaźnik produktu: Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	31	-	-	206
	Wskaźnik postępu finansowego: Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	Euro	48 559 646	-	-	250 761 839

Sekcja 12.3 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie programu

W proces przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 zaangażowani są członkowie Grupy roboczej wspierającej prace nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020:

- przedstawiciele strony rządowej,
- przedstawiciele samorządu województwa oraz jego jednostek organizacyjnych,
- przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego,
- przedstawiciele środowiska naukowego,

- partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz organizacji pracodawców i pracowników.

PROJEKT

ZAŁĄCZNIKI W RAMACH PROGRAMU

Załącznik 1. Rysunki do Sekcji 1 i 5

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

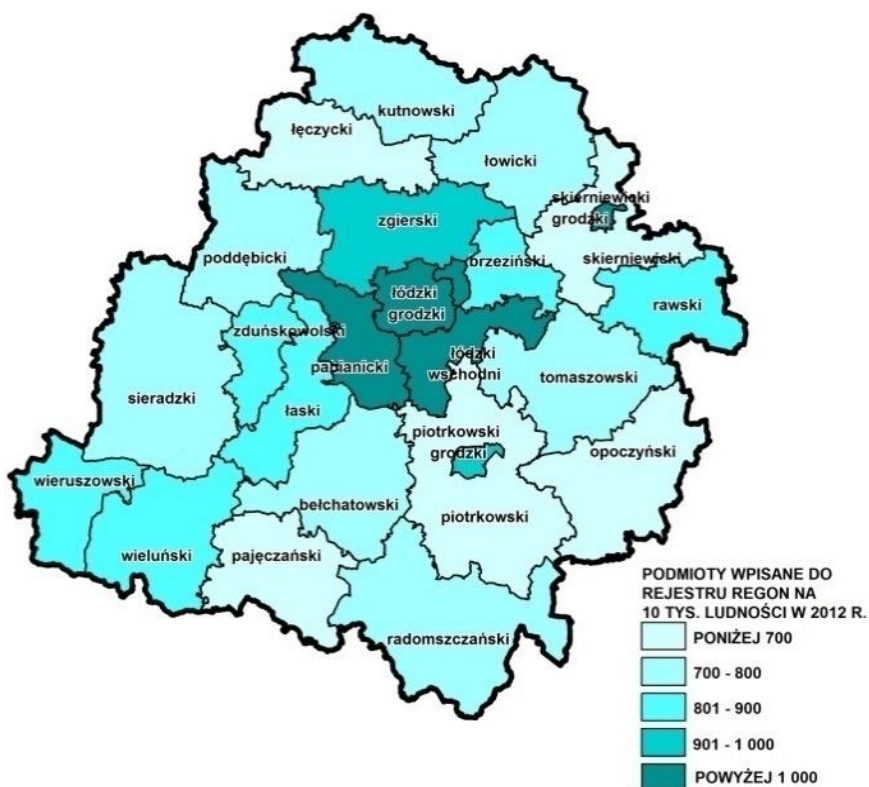
1.1.1 Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1. INNOWACYJNOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ

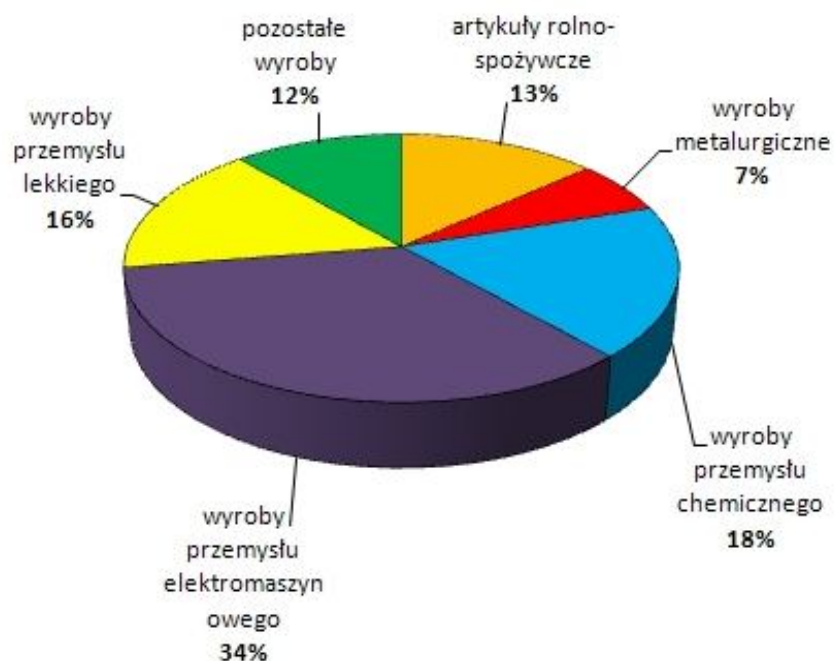
Rysunek 1. Udział przemysłowych przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych w województwie łódzkim na tle kraju w 2011 r. (Źródło: GUS)

Rysunek 2. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON w województwie w 2012 r. (Źródło: GUS)

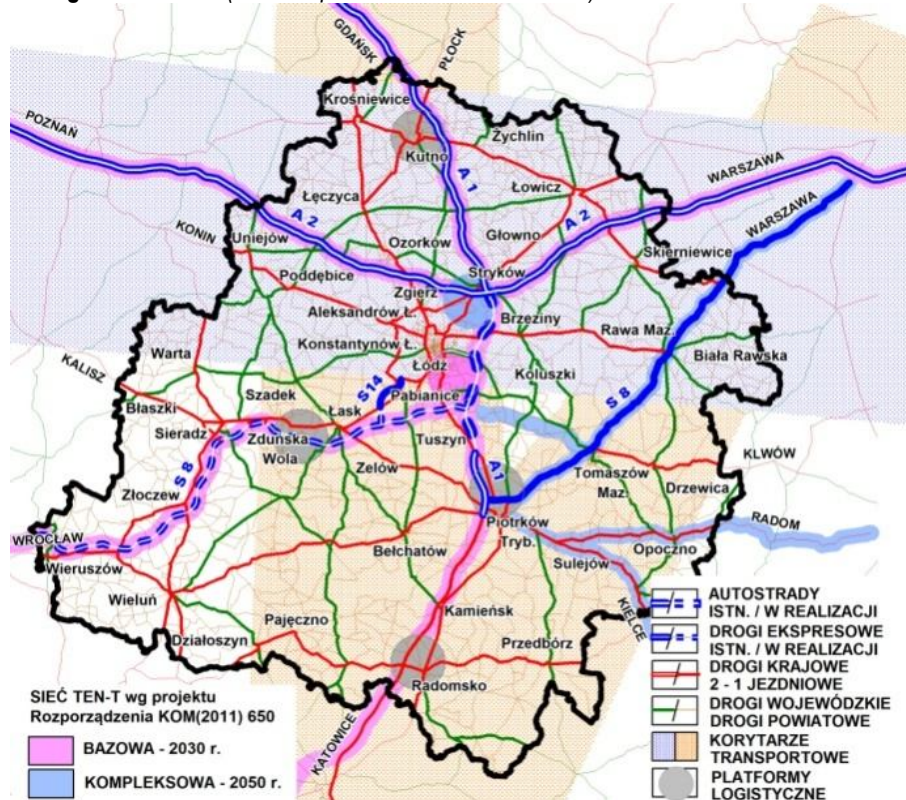

Rysunek 3. Struktura eksportu w województwie łódzkim w 2010 r. (Źródło: GUS)

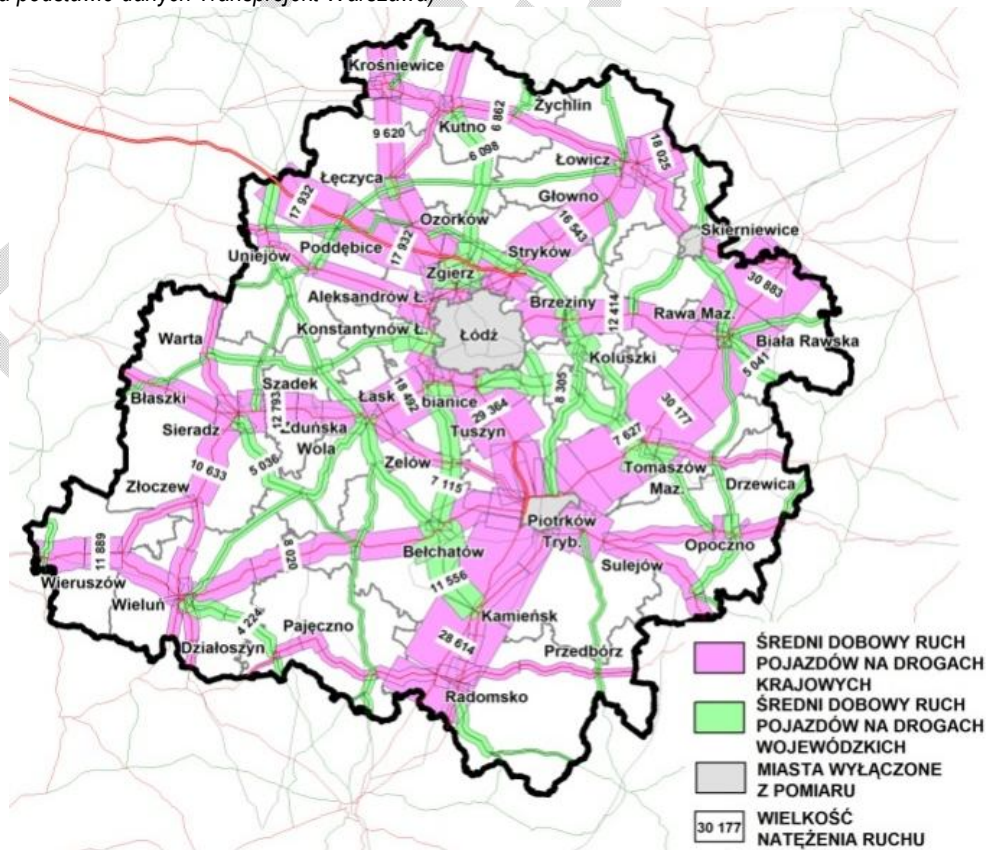

2. TRANSPORT

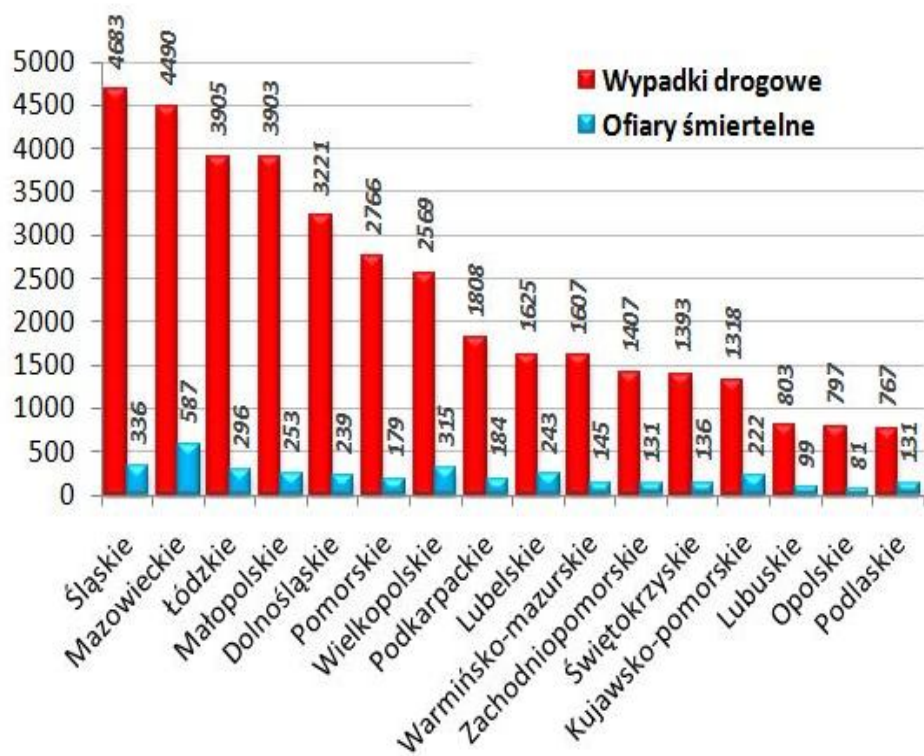
Rysunek 4. Sieć drogowa w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

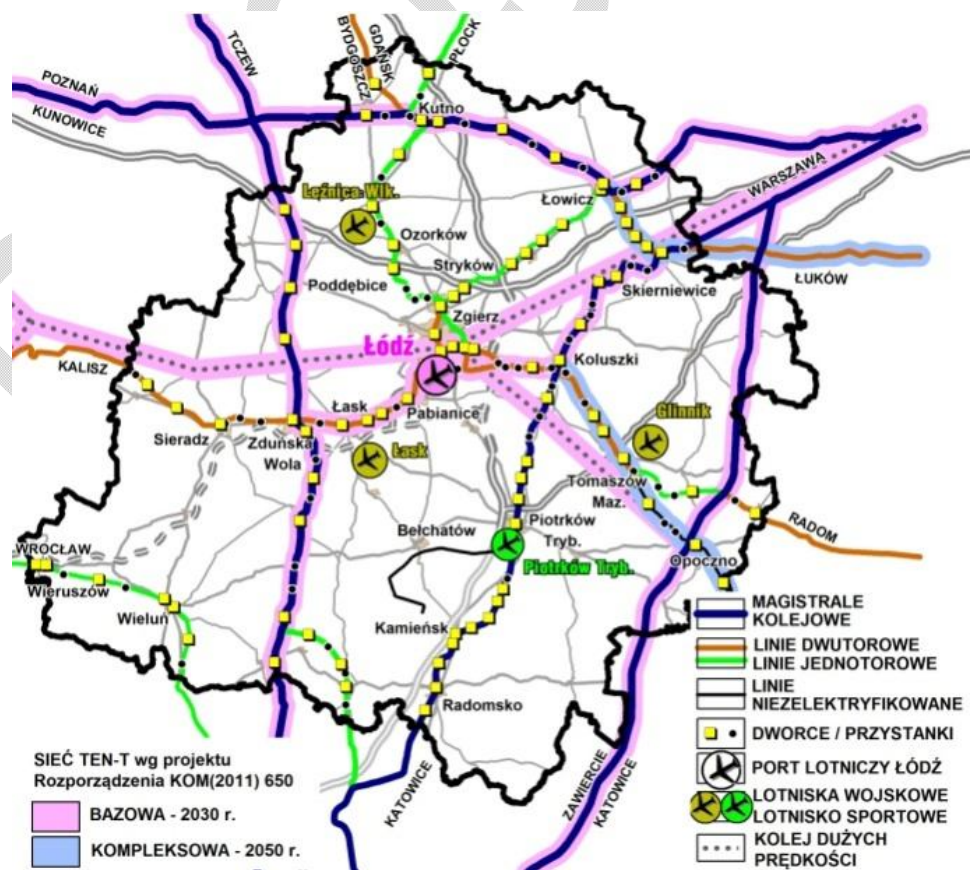
Rysunek 5. Natężenie ruchu pojazdów ogółem w 2010 r. (średni dobowy ruch pojazdów) (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ na podstawie danych Transprojekt-Warszawa)

Rysunek 6. Wypadki drogowe i ich skutki w 2012 r. (Źródło: GUS)

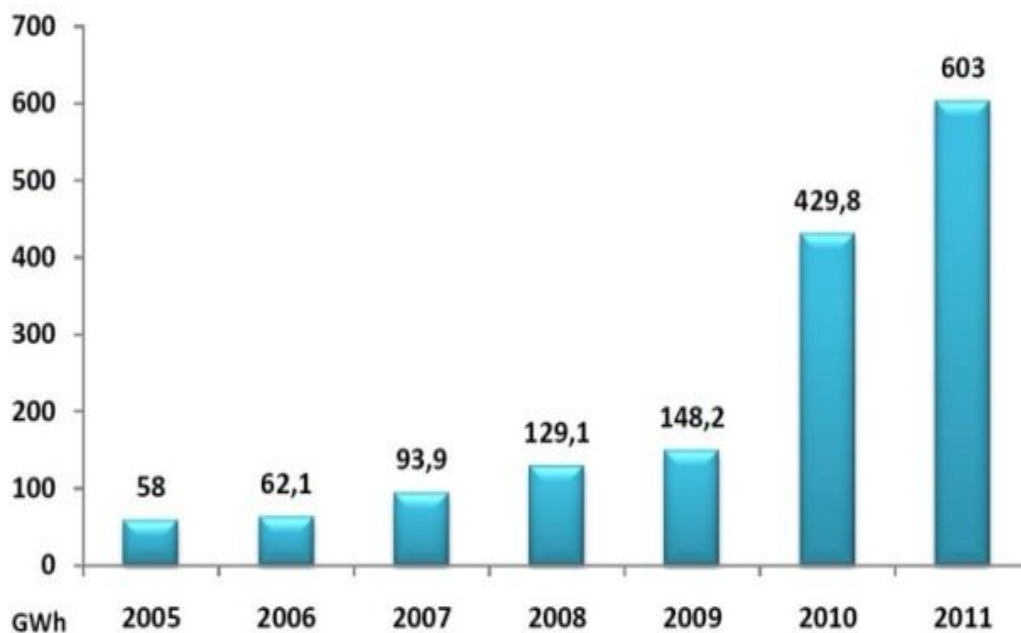

Rysunek 7. Sieć kolejowa i lotniska w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

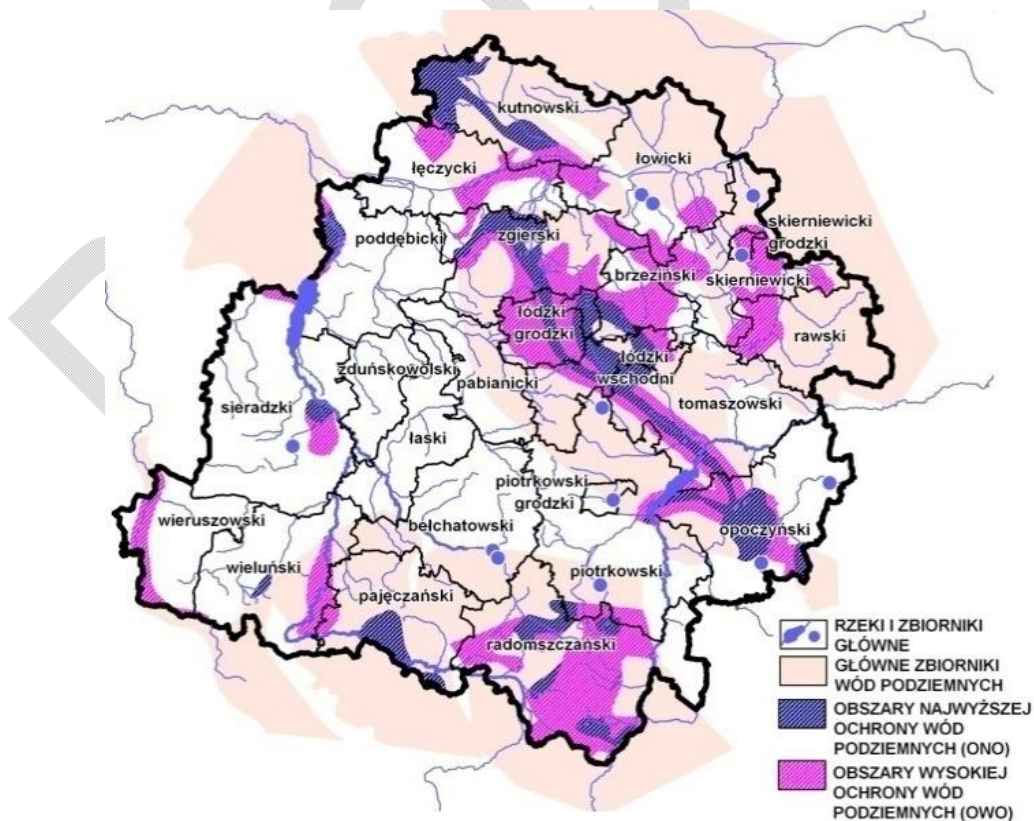

3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA

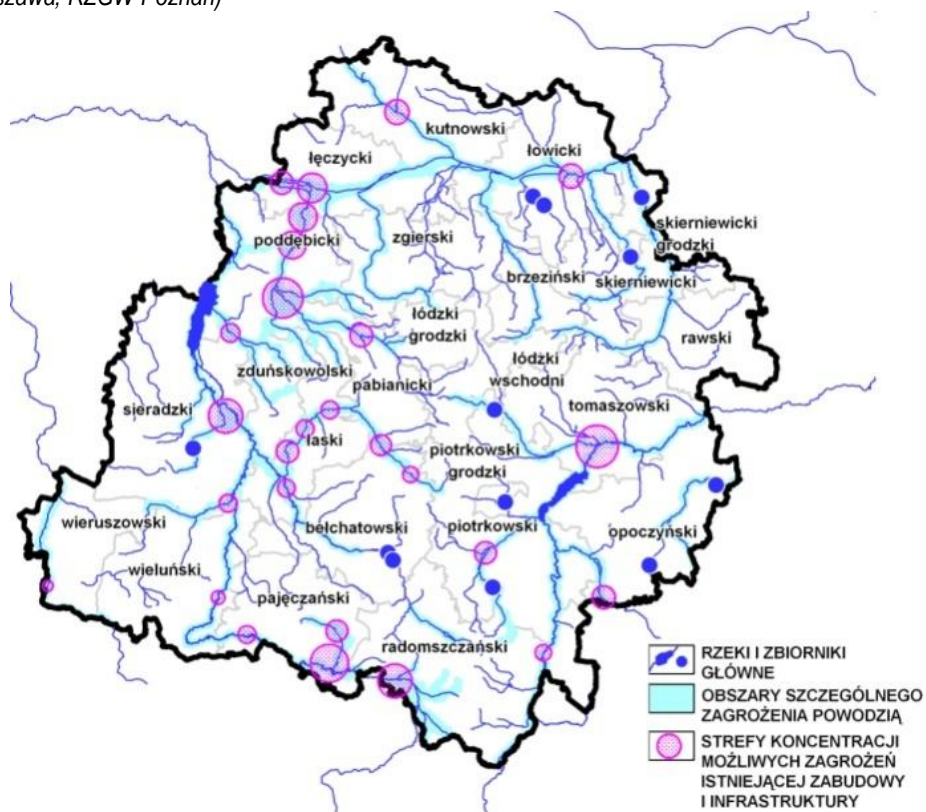
Rysunek 8. Produkcja energii elektrycznej z OZE w województwie łódzkim w latach 2005-2011 (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

Rysunek 9. Zasoby wód podziemnych i powierzchniowych w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

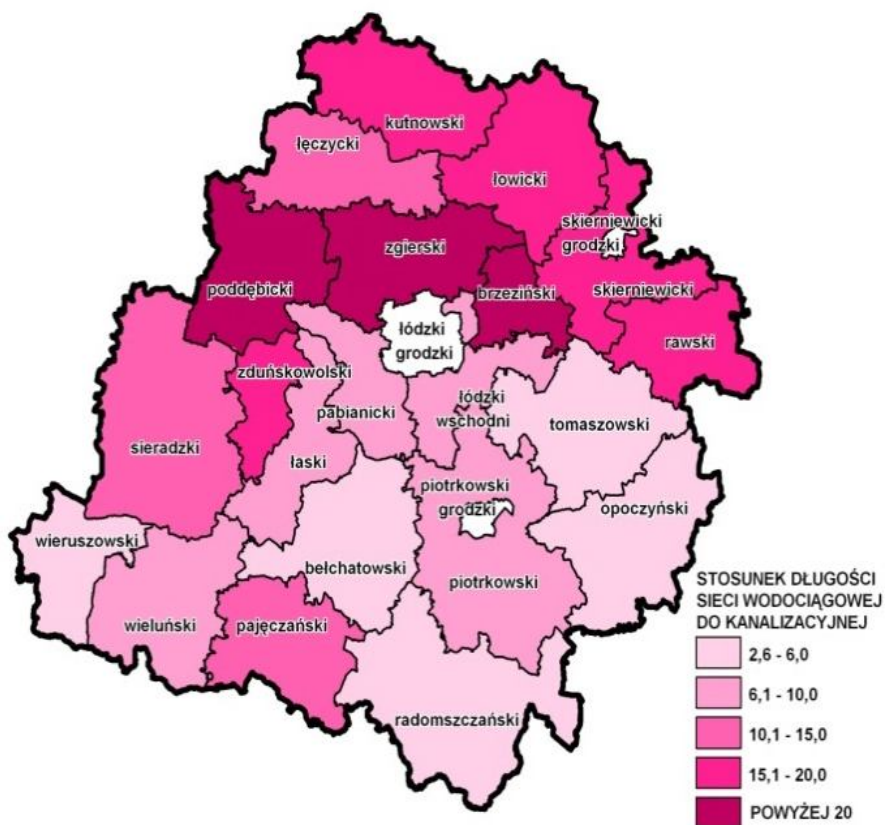
Rysunek 10. Obszary zagrożenia powodziowego w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ na podstawie danych z RZGW Warszawa, RZGW Poznań)

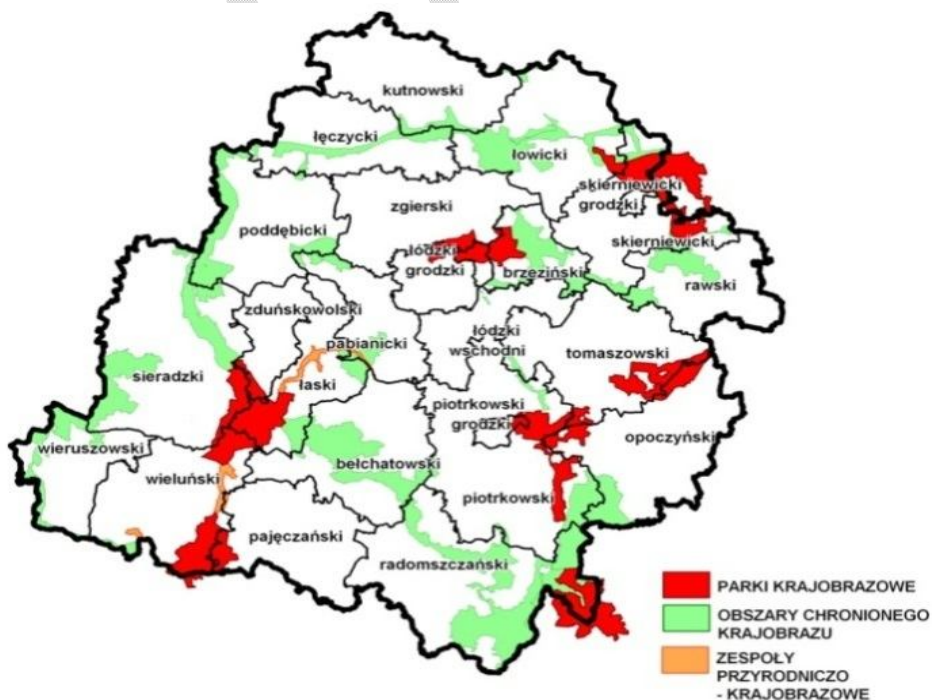
Rysunek 11. Gospodarka odpadami w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ)

Rysunek 12. Dysproporcje sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w gminach wiejskich wg powiatów w 2012 r. (Źródło: GUS)

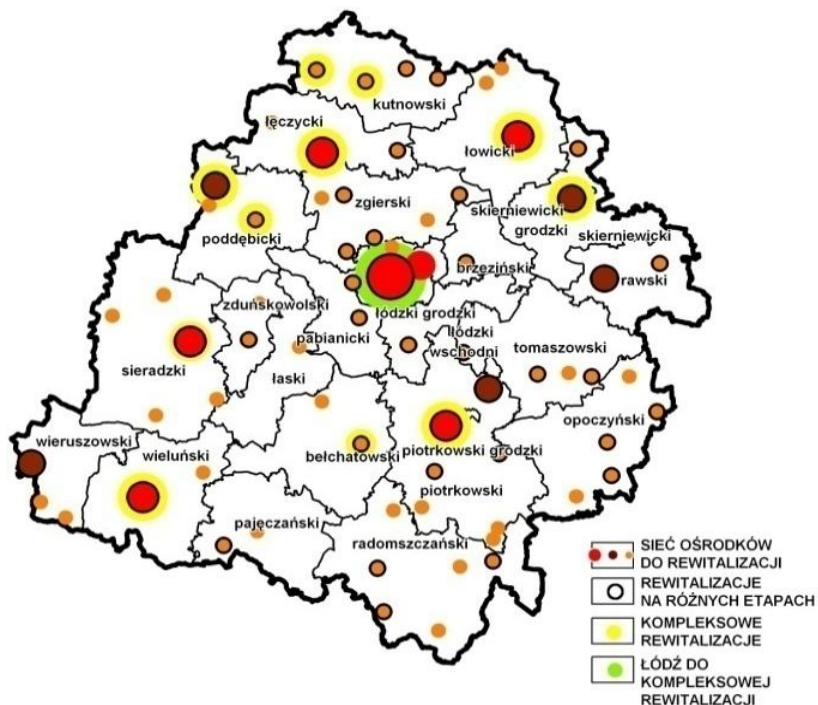

Rysunek 13. Istniejące elementy systemu obszarów chronionych w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

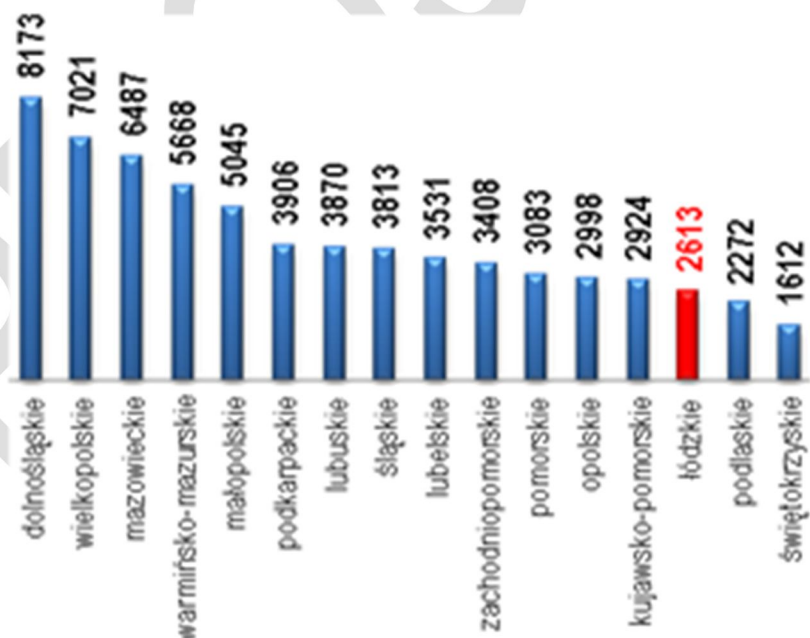

4. REWITALIZACJA I USŁUGI DLA SPOŁECZEŃSTWA

Rysunek 14. Działania rewitalizacyjne w województwie łódzkim (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

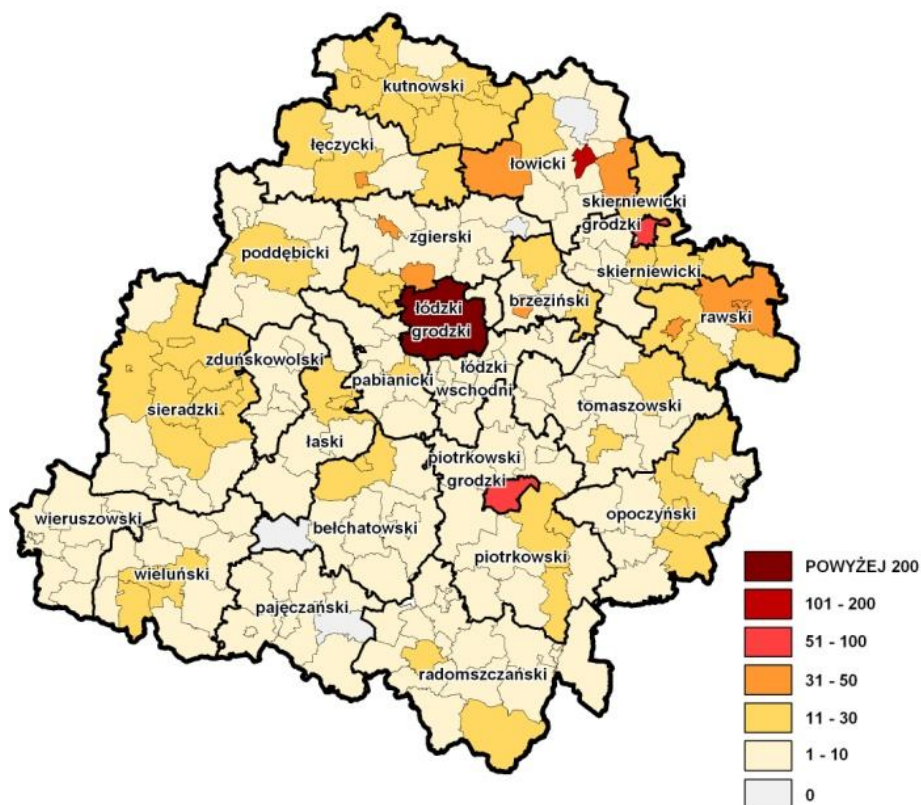

Rysunek 15. Obiekty nieruchome⁶⁹ wpisane do rejestru zabytków na tle kraju w 2012 r. (Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa)

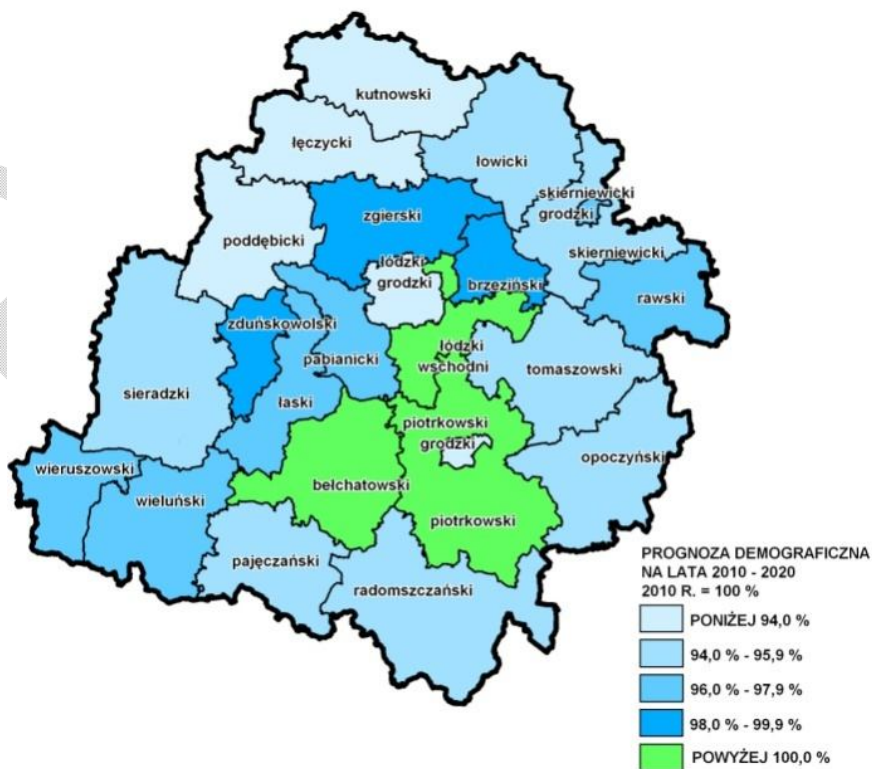

⁶⁹ Obiekt nieruchomy wpisany do rejestru zabytków – jest to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym, ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

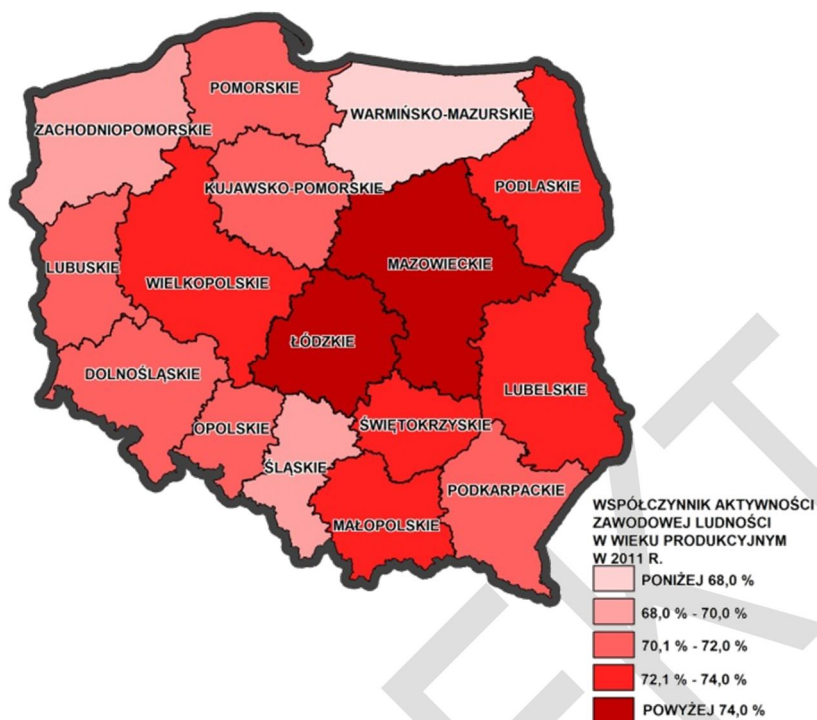
Rysunek 16. Zabytki wpisane do rejestru zabytków w województwie łódzkim w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

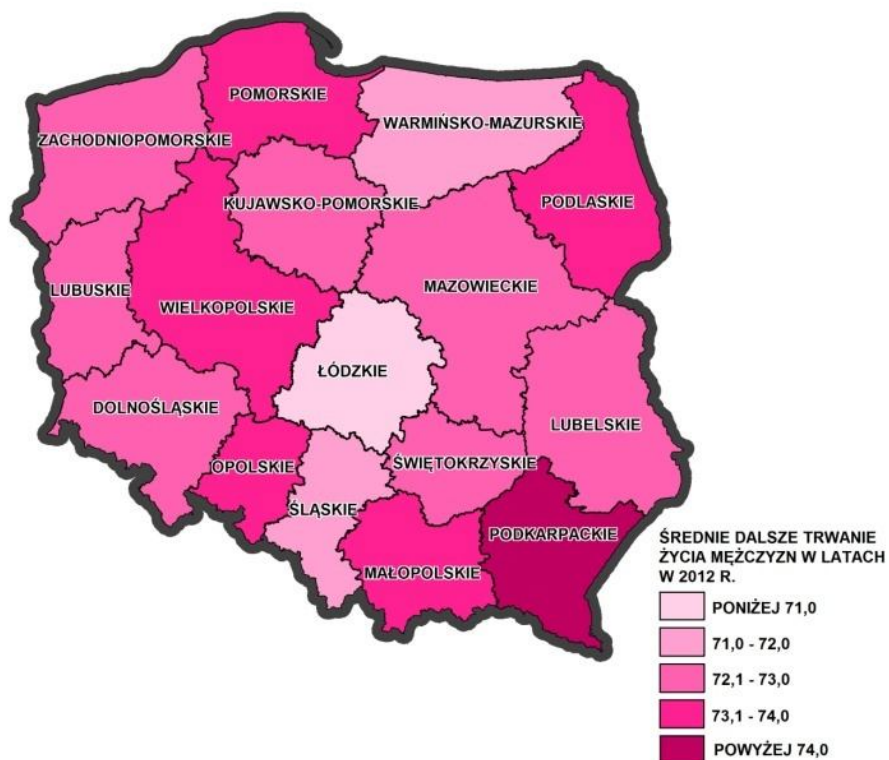
Rysunek 17. Prognoza demograficzna w powiatach w 2020 r. (Źródło: GUS)

Rysunek 18. Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym w województwie łódzkim na tle kraju w 2011 r. (Źródło: GUS)

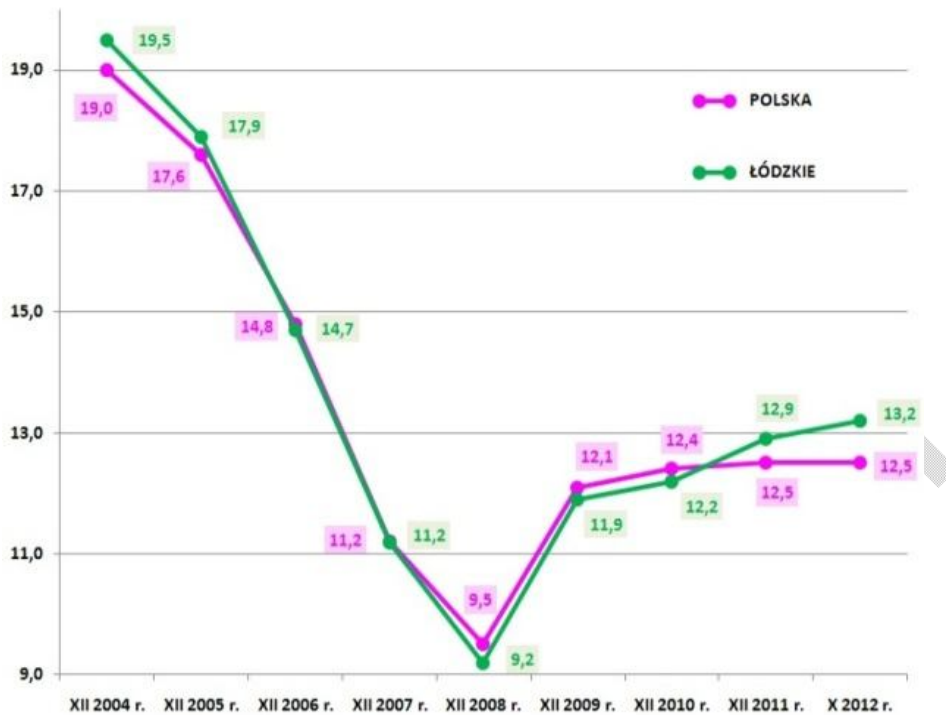

Rysunek 19. Średnie dalsze trwanie życia mężczyzn w województwie łódzkim na tle kraju w 2012 r. (Źródło: GUS)

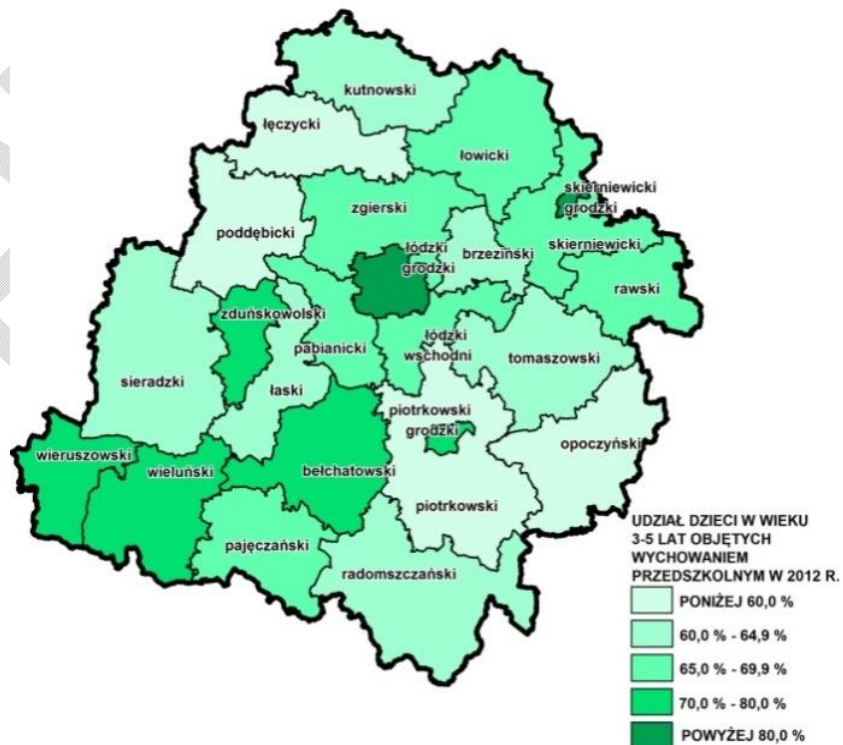
5. ZATRUDNIENIE I WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Rysunek 20. Stopa bezrobocia w województwie łódzkim na tle kraju w latach 2004 – 2012 (Źródło: GUS)

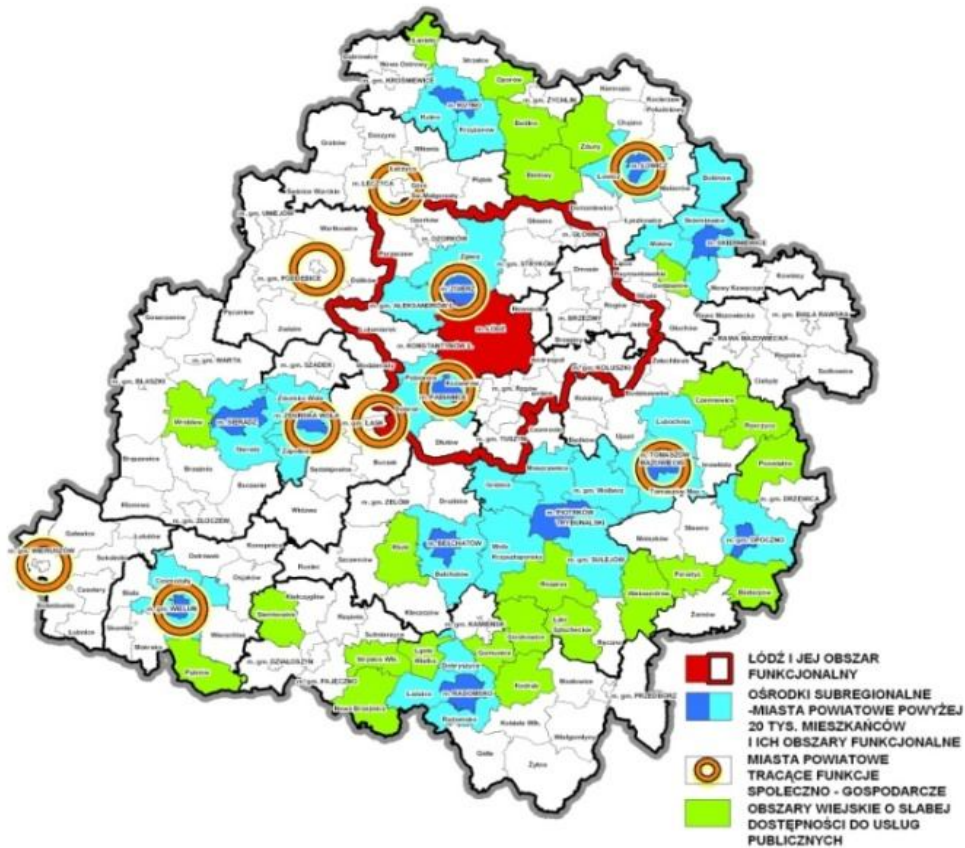
6. KOMPETENCJE I ADAPTACYJNOŚĆ

Rysunek 21. Udział dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach w 2012 r. (Źródło: GUS)

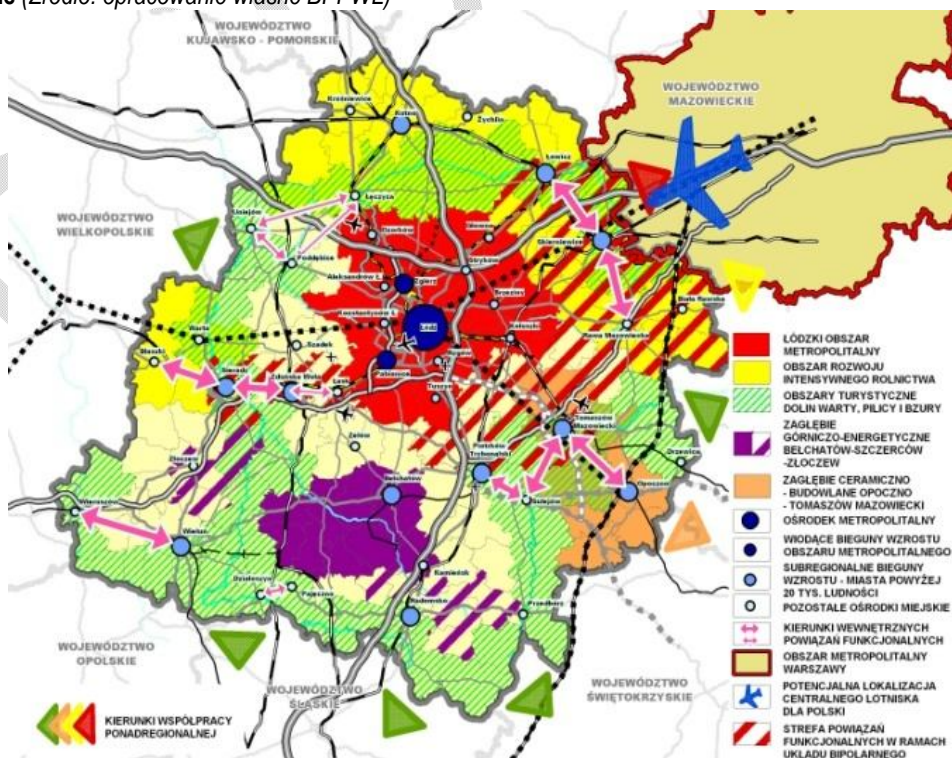

ZAKRES TERYTORIALNEJ INTERWENCJI

Rysunek 22. Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki państwa (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

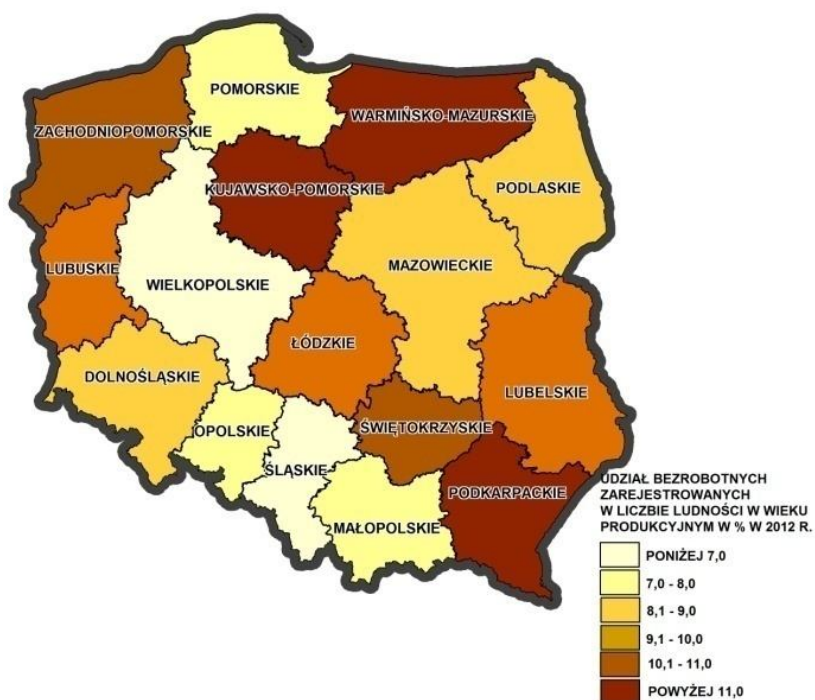
Rysunek 23. Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki rozwoju województwa łódzkiego – obszary funkcjonalne (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

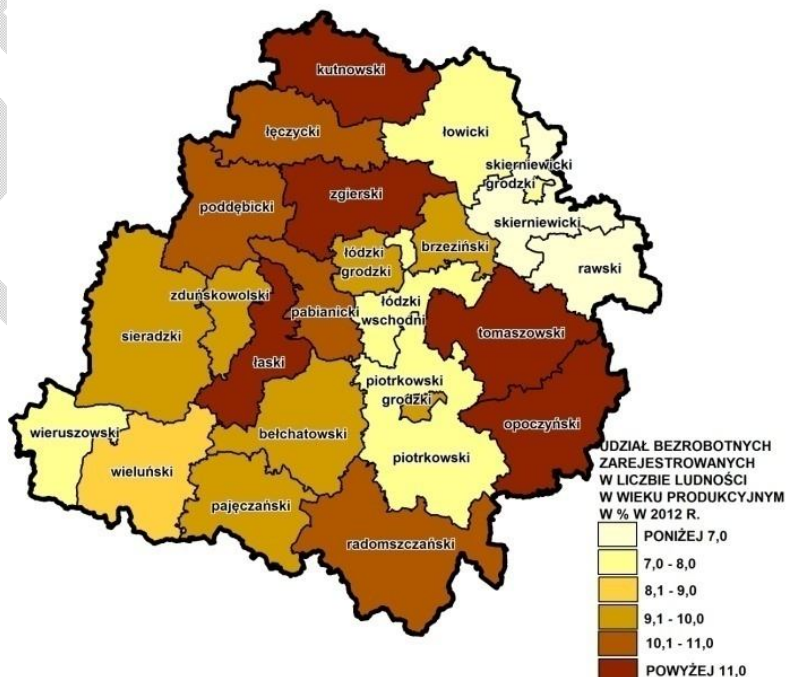
SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Sekcja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym

Rysunek 24. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie łódzkim na tle kraju w 2012 r. (Źródło: GUS)

Rysunek 25. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiatach w 2012 r. (Źródło: GUS)

Załącznik 2. Powiązanie pomiędzy RPO WŁ na lata 2014 – 2020, Umową Partnerstwa, Strategią Europa 2020, Krajowym Programem Reform i dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego i krajowego (Sekcja 1)

Osie priorytetowe RPO WŁ na lata 2014-2020	Cele szczegółowe Umowy Partnerstwa	Priorytety Strategii EUROPA 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Dokumenty strategiczne	Powiązanie interwencji osi z celami opisanymi w dokumentach strategicznych
Oś priorytetowa I – Innowacyjność i konkurencyjność	<p>Podnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce</p> <p>Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw</p>	Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;	<p>Zalecenie 5: Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i przemysłu, dalszy rozwój instrumentów rewolwingowych i zachęt podatkowych, a także lepsze dopasowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.</p>	<p><i>Strategia Rozwoju Kraju 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 1: Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki: 2.2. Wzrost udziału przemysłów średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki: 3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych 3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych: 3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich</p> <p>Interwencje w ramach CT 3: Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej: 1.4. Rozwój eksportu towarów i usług Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki: 2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki 2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie Cel III.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki: 3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych 3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań 3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych</p>
	<p>Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie</p>			<p><i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 1: Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne) 1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne</p> <p>Interwencje w ramach CT 3: Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich</p>

					<p>absorpcji poza miastami wojewódzkimi</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne):</p> <p>1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne</p> <p>1.3.4. Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB)</p>
				<p>- <i>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 1:</p> <p>Cel szczegółowy 4: Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego:</p> <p>4.2. Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym</p> <p>4.2.1 Rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki i organizacjami społecznymi oraz podmiotami prywatnymi</p> <p>4.2.3. Rozwój systemu wsparcia dla sektora kreatywnego oraz wspieranie przedsiębiorczości w kulturze</p> <p>Interwencje w ramach CT 3:</p> <p>Cel szczegółowy 2: Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne:</p> <p>2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej</p> <p>2.3.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy.</p>
				<p>- <i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 1:</p> <p>Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy:</p> <p>2.1. Podniesienie poziomu i efektywności nauki w Polsce, wzmocnienie jej powiązań z gospodarką oraz wzrost międzynarodowej konkurencyjności nauki :</p> <p>2.2. Budowa ram dla prowadzenia efektywnej polityki innowacyjności</p> <p>2.3. Wspieranie współpracy w systemie innowacji</p> <p>2.4. Kształtowanie kultury innowacyjnej oraz szersze włączenie społeczeństwa w proces tworzenia innowacji</p> <p>Cel 4: Wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki:</p> <p>4.2. Wspieranie napływu innowacyjnych oraz odpowiedzialnych inwestycji zagranicznych</p> <p>Interwencje w ramach CT 3:</p> <p>Cel 1: Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki:</p> <p>1.4. Ułatwianie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP</p> <p>1.4.2. Rozwój systemu pożyczkowego, poręczeniowego i gwarancyjnego</p> <p>1.4.3. Rozwój systemu mikrofinansowania</p>
				<p>- <i>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 1:</p> <p>Cel szczegółowy 4: Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego:</p>

					<p>Interwencje w ramach CT 3: Cel szczegółowy 1: Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: Priorytet 1.3: Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich.</p>
			<p><i>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 1: Cel operacyjny 1: Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji 1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 1.1.2 rozwój nowoczesnych technologii (biotechnologie, nanotechnologie i zaawansowane materiały, mechatronika, technologie komunikacyjne i informatyczne) dla kluczowych przemysłów regionu (zwłaszcza przemysłu włókienniczego, energetycznego, medycznego, farmaceutycznego, kosmetycznego, rolno-spożywczego, meblowego, materiałów budowlanych, maszynowego i elektromaszynowego, eko-przemysłów) 1.1.3 rozwój specjalistycznych usług (m. in. usług dla ochrony zdrowia, eko-usług, logistyki, BPO, TIK) wykorzystujących nowoczesne i inteligentne technologie Cel operacyjny 3: Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych 3.1.1. rozwój klastrów gospodarczych 3.1.3. współpraca między przedsiębiorcami, samorządami i sferą B+R 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego 3.2.1. poprawa konkurencyjności MŚP</p> <p>Interwencje w ramach CT 3: Cel operacyjny 3: Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych 3.1.1. rozwój klastrów gospodarczych 3.1.2. tworzenie platform informatycznych dla przedsiębiorczości 3.1.4. prowadzenie kompleksowej polityki „przyciągania” inwestorów 3.1.5. rozwój instytucji otoczenia biznesu, w tym ośrodków dyfuzji rozwiązań innowacyjnych 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego 3.2.1. poprawa konkurencyjności MŚP Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym: 6.2.1. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej</p>	
			<p><i>Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 1: Cel operacyjny 1.2. Budowa potencjału intelektualnego w zakresie specjalizacji regionalnej Cel operacyjny 2.4. Promocja współpracy i kooperacji podmiotów gospodarczych</p> <p>Interwencje w ramach CT 3: Cel operacyjny 1.4 Wsparcie projektów współpracy w ramach klastrów i obszarów</p>	

					<p>specjalizacji</p> <p>Cel operacyjny 2.1. Podnoszenie świadomości o korzyściach z innowacji</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Promocja wiedzy o innowacyjności i przedsiębiorczości</p> <p>Cel operacyjny 2.3. Platformy wymiany doświadczeń i komunikacji</p> <p>Cel operacyjny 2.4. Promocja współpracy i kooperacji podmiotów gospodarczych</p> <p>Cel operacyjny 3.5. Zapewnienie zintegrowanego systemu finansowania innowacji w regionie</p>
Oś priorytetowa II - Transport	<p>Zmniejszenie emisyjności gospodarki</p> <p>Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim</p>	<p>Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej</p>	<p>Zalecenie 6: (...) Wzmocnienie roli i zasobów urzędu sprawującego nadzór nad rynkiem kolejowym oraz zapewnienie skutecznego i bezzwłocznego wdrożenia projektów inwestycyjnych w kolejnictwie (...)</p>	<p><i>Strategia Rozwoju Kraju 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu:</p> <p>7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych</p> <p>7.3. Udrożnienie obszarów miejskich</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych:</p> <p>3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej</p>
				<p><i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi</p> <p>Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych:</p> <p>2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym</p> <p>2.5. Zwiększenie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności</p>
				<p><i>Strategia Sprawne Państwo</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>5. Poprawa jakości i dostępności do usług publicznych</p>
				<p><i>Strategia Rozwoju Transportu</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4:</p> <p>Cel strategiczny 1: Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego</p> <p>Transport miejski jako element zintegrowanego systemu transportowego</p> <p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>W całości wpisuje się w realizację Strategii Rozwoju Transportu</p>
				<p><i>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4:</p> <p>Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej</p> <p>7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych</p> <p>7.1.2. rozwój proekologicznego transportu pasażerskiego</p> <p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej</p> <p>7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych</p> <p>7.1.1. rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o</p>

					<p>znaczeniu strategicznym</p> <p>7.1.2. rozwój proekologicznego transportu pasażerskiego</p> <p>7.1.3. rozwój proekologicznego transportu towarowego, w tym węzłów intermodalnych i logistyki transportowej</p>
Oś priorytetowa III – Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej	<p>Zalecenie 6: Odnowienie i rozbudowę mocy wytwórczych oraz poprawę efektywności w całym łańcuchu energii. Przyspieszenie i rozszerzenie rozbudowy sieci energetycznej, w tym transgranicznych połączeń międzysystemowych, oraz wyeliminowanie przeszkód dla transgranicznego handlu energią elektryczną (...)</p> <p>Zalecenie 6: (...) Poprawa gospodarki odpadami i gospodarki wodnej</p>	<p><i>Strategia Rozwoju Kraju 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4:</p> <p>Cel II.6. Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska:</p> <p>6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami</p> <p>6.2. Poprawa efektywności energetycznej</p> <p>6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii</p> <p>6.4. Poprawa stanu środowiska</p> <p>Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu</p> <p>7.3. Udrożnienie obszarów miejskich</p> <p>Interwencje w ramach CT 5:</p> <p>Cel II.6. Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska:</p> <p>II.6.4. Poprawa stanu środowiska</p> <p>II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu</p> <p>Interwencje w ramach CT 6:</p> <p>Cel: Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska:</p> <p>6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami</p> <p>6.4. Poprawa stanu środowiska</p>
	<p>Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami</p> <p>Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie</p> <p>Zwiększenie stabilności dostaw energii elektrycznej i gazu ziemnego</p>			<p><i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw</p> <p>Interwencje w ramach CT 5:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw</p> <p>1.3.5. Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne</p> <p>Interwencje w ramach CT 6:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw</p> <p>1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego</p>

			<p>- <i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4: Cel 3: Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców: 3.2. Wspieranie rozwoju zrównoważonego budownictwa na etapie planowania, projektowania, wznoszenia budynków oraz zarządzania nimi przez cały cykl życia</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel 1 Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska: 1.4 Uporządkowanie zarządzania przestrzenią Cel 3. Poprawa stanu środowiska: 3.1 Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki 3.2 Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne 3.3 Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki 3.4 Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych</p>
			<p>- <i>Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4: Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię: 2.2 Poprawa efektywności energetycznej 2.6 Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii 2.7 Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich Cel 3. Poprawa stanu środowiska 3.2 Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne</p> <p>Interwencje w ramach CT 5: Interwencje w ramach CT 5: Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska: 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel 3. Poprawa stanu środowiska</p>
			<p>- <i>Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 6: Cel 4 Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa: 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego: 4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa</p>
			<p>- <i>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4: Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej: 2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich: 5.5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich</p>

					<p>Interwencje w ramach CT 5: Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej: 2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich</p>
				<p><i>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020</i></p> <p>Interwencje w ramach CT 4: Cel operacyjny 1: Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji 1.2 Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej 1.2.1 wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii 1.2.2 rozwój „zielonych przemysłów” i usług na rzecz wykorzystywania OZE Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej 7.2.1. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, w tym elektroenergetyka, ciepłownictwo, gazownictwo</p> <p>Interwencje w ramach CT 5: Cel operacyjny 8. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego 8.2. Przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych 8.2.1. zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej 8.2.2. zwiększanie retencjonowania wód 8.2.3. zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych (pożary, powodzie, wichury, szkodniki owadzie) i poważnych awarii</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej 7.2.2. rozwój systemów wodno – kanalizacyjnych 7.2.3. racjonalizacja gospodarki odpadami Cel operacyjny 8. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego 8.1. Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych 8.1.1. utworzenie spójnego wewnętrznie regionalnego systemu obszarów chronionych w powiązaniu z systemem krajowym 8.1.2. utrzymanie różnorodności biologicznej 8.1.3. utworzenie systemu przyrodniczo – kulturowego w obszarze powiązań Aglomeracji Łódzkiej</p>	
Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu –	Zalecenie 1: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia	<i>Strategia Rozwoju Kraju 2020</i>	<p>Interwencje w ramach CT 2: Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem: 1.3. Wprowadzenie jednolitych zasad e-gov w administracji (e-administracja) 1.3.2. Rozwój kapitału społecznego Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych:</p>

społeczeństwa	społeczeństwie	wspieranie gospodarki charakteryzującej się	oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)		<p>5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych</p> <p>5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych:</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych</p> <p>Interwencje w ramach CT 6:</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p> <p>III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich</p> <p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p> <p>III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich</p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych:</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych</p> <p>2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych:</p> <p>3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich</p> <p>3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych:</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych</p>
					<p>Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług</p> <p>Włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane</p> <p>wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność</p> <p>gospodarczą, społeczną</p> <p>i terytorialną</p>

				<p>absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne)</p> <p>1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego</p> <p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne)</p> <p>1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego</p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych:</p> <p>2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p> <p>2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne)</p> <p>1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego</p>
			Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”	<p>Interwencje w ramach CT 2:</p> <p>Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy:</p> <p>2.6. Stworzenie wysokiej jakości infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej i rozwój gospodarki elektronicznej</p>
			Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko	<p>Interwencje w ramach CT 6:</p> <p>Cel 1 Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska:</p> <p>1.4 Uporządkowanie zarządzania przestrzenią</p> <p>Cel 3. Poprawa stanu środowiska:</p> <p>3.3 Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki</p>
			Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego	<p>Interwencje w ramach CT 2:</p> <p>Cel operacyjny 3 Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy: Priorytet strategii 3.1. Zwiększanie dostępności informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej</p> <p>3.1.1 Zwiększanie dostępności treści edukacyjnych, naukowych i kulturowych w domenie publicznej</p> <p>Priorytet strategii 3.2. Wspieranie mediów w kształtowaniu więzi społecznych, kulturowych i demokracji</p>

				<p>3.2.3. Wspieranie społecznej partycypacji w tworzeniu i upowszechnianiu polskich treści w mediach społecznych i komercyjnych oraz w Internecie Cel operacyjny 4 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego: Priorytet strategii 4.1. Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej 4.1.3 Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury</p> <p>Interwencja w ramach CT 9: Priorytet strategii 2.1. Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami Kierunki działań: 2.1.1. Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu obywatelskiego i dialogu społecznego 2.1.3. Zwiększenie wykorzystania zasobów lokalnych instytucji publicznych dla rozwijania aktywności obywatelskiej Priorytet strategii 2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej</p>
			- <i>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</i>	<p>Interwencja w ramach CT 9: Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy</p> <p>Interwencja w ramach CT 10: Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</p>
			- <i>Strategia Sprawne Państwo</i>	<p>Interwencje w ramach CT 2: Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych: 5.1. Efektywny system ochrony zdrowia 5.5. Standaryzacja i zarządzanie usługami publicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem technologii cyfrowych 5.7. Sprawnie funkcjonujące rejestry publiczne</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych: 5.1. Efektywny system ochrony zdrowia</p>
			- <i>Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP;</i>	<p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 4 Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa: 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego 4.1.1. Wzmocnienie relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obronną</p>
			- <i>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa</i>	<p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz redukcja i</p>

				<p>przeciwdziałanie ubóstwu na obszarach wiejskich</p> <p>Interwencje w ramach CT 10: Cel 2 Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz popraw ich dostępności przestrzennej: 2.4 Rozwój infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom obszarów wiejskich dostęp do dóbr i usług</p>
			<p><i>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 2: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym 5.4.1. rozwój e-administracji i upowszechnienie elektronicznej obsługi ludności 5.4.2. interaktywne narzędzia komunikacji samorządów z mieszkańcami 5.4.3. tworzenie baz danych Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 5.3.1. rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>Interwencje w ramach CT 8: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 5.3.1. rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.1. rozwój i racjonalizacja bazy ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu 6.1.1. przeciwdziałanie wyuczzonej bezradności 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym 6.2.2. aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.2.3. zapobieganie i przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego Cel operacyjny 9. Zrównoważony system osadniczy</p>

					<p>9.2. Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego</p> <p>9.2.1. rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych, w tym rewaloryzacja zabytkowych układów przestrzennych oraz obiektów zabytkowych</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy</p> <p>2.1.2 rozwój szkolnictwa zawodowego</p> <p>Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych</p> <p>5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji</p> <p>5.1.2. podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia</p>
				<p>- Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim</p> <p>Rodzina – Dzieci – Praca</p>	<p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób młodych:</p> <p>14. Zdrowi mieszkańcy województwa świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób.</p> <p>Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów:</p> <p>5. Wysoka jakość i dostępności do usług opiekuńczych i zdrowotnych.</p> <p>6. Rozwinięta baza ochrony zdrowia i innych form opieki dla osób starszych i przewlekle chorych.</p> <p>7. Wysoka jakość usług specjalistycznych w zakresie osób starszych (geriatria).</p> <p>8. Zdrowi mieszkańcy województwa, świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób.</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób młodych:</p> <p>2. Szeroki dostęp do żłobków, przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego (edukacji przedszkolnej) prowadzący do utrzymania miejsc pracy/powrotu rodziców - opiekunów na rynek pracy.</p> <p>7. Równe szanse edukacyjne w regionie, wysoka jakość usług świadczonych w systemie oświaty oraz równy poziom kształcenia na obszarach miejskich i wiejskich, w tym wsparcie na rzecz przeciwdziałania marginalizacji osób z obszarów wiejskich.</p> <p>9. Wysoki poziom kluczowych kompetencji uczniów szkół ogólnokształcących (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum) w zakresie nauk matematycznych, technicznych i przyrodniczych.</p> <p>10. Modernizacja szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie oferty edukacyjnej placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy.</p>
<p>Oś priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne</p>	<p>Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy</p> <p>Wzrost szans na</p>	<p>Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej</p>	<p>Zalecenie 3: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych (...) Zwalczanie ubóstwa pracujących oraz segmentacji rynku pracy (...)</p>	<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020;</p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka:</p> <p>Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego:</p> <p>II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej</p> <p>II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej</p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cel III.1. Integracja społeczna:</p> <p>1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>

zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	się	wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność	gospodarczą, społeczną i terytorialną	<p>Zalecenie 4: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. Podjęcie regularnych działań na rzecz zreformowania KRUS w celu poprawy międzysektorowej mobilności pracowników (...)</p> <p>Wsparcie ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywacji zawodowej.</p>	<p>1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych:</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych</p> <p>2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych</p>
					<p><i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</i></p> <p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne):</p> <p>1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego w tym kapitału ludzkiego i społecznego</p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych:</p> <p>2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p>
					<p><i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”</i></p> <p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cel 1: Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki:</p> <p>1.4. Ułatwianie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP</p> <p>1.4.2. Rozwój systemu pożyczkowego, poręczeniowego i gwarancyjnego</p> <p>1.4.3. Rozwój systemu mikrofinansowania</p> <p>1.4.7. Działania informacyjne i szkoleniowe</p>
					<p><i>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego;</i></p> <p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia</p> <p>Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych</p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy</p>
					<p><i>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego;</i></p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Priorytet strategii 2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej</p> <p>Kierunki działań:</p> <p>2.3.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym wspieranie różnorodnych form samopomocy (pomoc dla samopomocy)</p> <p>2.3.2. Wspieranie poradnictwa prawnego, rodzinnego, psychologicznego, socjalnego i obywatelskiego</p>
<p><i>Strategia Sprawne Państwo;</i></p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych</p> <p>5.5. Standaryzacja i zarządzanie usługami publicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem</p>					

					technologii cyfrowych
				<p><i>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel ogólny: Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa dla zrównoważonego rozwoju kraju Cel szczegółowy 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Priorytet 1.2. Zwiększenie zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania 1.2.1. Poprawa wahadłowej mobilności przestrzennej na poziomie lokalnym i regionalnym 1.2.5. Aktywizacja lokalnych rynków pracy z uwzględnieniem małych miast Priorytet 1.3. Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich 1.3.1. Wspieranie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy 1.3.2. Rozwój przedsiębiorczości</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz redukcja i przeciwdziałanie ubóstwu na obszarach wiejskich</p>
				<p><i>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 2.2.1 aktywizacja zawodowa ludności Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu 6.1.1. przeciwdziałanie wyuczonej bezradności</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.1. rozwój i racjonalizacja bazy ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu</p>

					<p>6.1.1. przeciwdziałanie wyuczonej bezradności</p> <p>6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym</p> <p>6.2.1. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej</p> <p>6.2.2. aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>6.2.3. zapobieganie i przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego</p>
				<p><i>Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób młodych:</p> <p>6. Dostępność i atrakcyjność miejsc pracy w regionie, sprzyjające warunki dla napływu ludności do województwa łódzkiego.</p> <p>13. Łatwość/mobilność mieszkańców województwa w zakresie przemieszczania się pomiędzy ośrodkami pracy i zamieszkania.</p> <p>Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów:</p> <p>2. Uruchomienie niewykorzystanych zasobów pracy.</p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów:</p> <p>5. Wysoka jakość i dostępności do usług opiekuńczych i zdrowotnych.</p>
Oś priorytetowa VI – Kompetencje i adaptacyjność	Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;	<p>Zalecenie 3: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...)</p>	<p><i>Strategia Rozwoju Kraju 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego:</p> <p>II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych:</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych</p>
				<p><i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie;</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne):</p> <p>1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego w tym kapitału ludzkiego i społecznego</p> <p>1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne)</p> <p>1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego.</p>
				<p><i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy:</p> <p>2.5. Wspieranie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki</p> <p>2.5.4. Zwiększanie umiejętności zarządczych przedsiębiorców, w szczególności sektora MŚP</p>

				<p>Interwencje w ramach CT 10: Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy: 2.5. Wspieranie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki</p>
			<p><i>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego;</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</p> <p>Interwencje w ramach CT 10: Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</p>
			<p><i>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel ogólny: Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa dla zrównoważonego rozwoju kraju Cel szczegółowy 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Priorytet 1.2. Zwiększenie zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania 1.2.2. Rozwiązania prawne i systemowe na rynku pracy w zakresie ułatwiania i upowszechniania stosowania elastycznych form pracy 1.2.3. Zwiększenie wykorzystania i promocja elastycznych form zatrudnienia przez pracodawców 1.2.4. Zwiększenie dostępu do usług opieki nad dzieckiem</p> <p>Interwencje w ramach CT 10: Cel 1 Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.1 Podnoszenie umiejętności, poziomu wykształcenia oraz wzrost mobilności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich</p>
			<p><i>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 2.2.1 aktywizacja zawodowa ludności 2.2.2 upowszechnianie modelu „silver economy” Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p>

				<p>Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy</p> <p>2.1 Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej</p> <p>2.1.2 rozwój szkolnictwa zawodowego</p> <p>Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych</p> <p>5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji</p> <p>5.1.2. podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia</p>
			<p><i>Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim</i> <i>Rodzina – Dzieci – Praca</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób młodych:</p> <p>2. Szeroki dostęp do żłobków, przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego (edukacji przedszkolnej) prowadzący do utrzymania miejsc pracy/powrotu rodziców - opiekunów na rynek pracy.</p> <p>4. Aktywizacja zawodowa kobiet/osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowywaniem dzieci lub opieką nad osobami zależnymi.</p> <p>5. Wysoka atrakcyjność zatrudniania osób z grup defaworyzowanych (kobiety/młode matki/osoby niepełnosprawne) dla potencjalnego pracodawcy.</p> <p>6. Dostępność i atrakcyjność miejsc pracy w regionie, sprzyjające warunki dla napływu ludności do województwa łódzkiego.</p> <p>8. Wspieranie rodzin w zakresie godzenia ról zawodowych i prywatnych oraz równości kobiet i mężczyzn.</p> <p>14. Zdrowi mieszkańcy województwa świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób.</p> <p>Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów</p> <p>1. Wysoka świadomość pracodawców w zakresie korzyści płynących z zatrudniania w szczególności osób powyżej 50. roku życia oraz niepełnosprawnych.</p> <p>2. U uruchomienie niewykorzystanych zasobów pracy.</p> <p>3. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób starszych.</p> <p>8. Zdrowi mieszkańcy województwa, świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób.</p> <p>9. Szeroki zakres usług skierowanych na osoby starsze w ramach „białej gospodarki” i „srebrnej gospodarki”</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób młodych:</p> <p>7. Równe szanse edukacyjne w regionie, wysoka jakość usług świadczonych w systemie oświaty oraz równy poziom kształcenia na obszarach miejskich i wiejskich, w tym wsparcie na rzecz przeciwdziałania marginalizacji osób z obszarów wiejskich.</p> <p>9. Wysoki poziom kluczowych kompetencji uczniów szkół ogólnokształcących (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum) w zakresie nauk matematycznych, technicznych i przyrodniczych.</p> <p>10. Modernizacja szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie oferty edukacyjnej placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy.</p> <p>11. Wysokie kwalifikacje nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych systemu oświaty dostosowane do wymogów związanych z kierunkami rozwoju regionu, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje</p>

					oraz zmieniająca się sytuacją demograficzną w systemie oświaty.
--	--	--	--	--	---

PROJEKT

Załącznik 3. Koordynacja między funduszami polityki spójności, EFRROW, EFMR oraz innymi unijnymi i krajowymi instrumentami finansowania oraz EBI w RPO WŁ na lata 2014-2020 (Sekcja 8)

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
I oś priorytetowa: Innowacyjność i konkurencyjność							
PI 1.1	Horyzont 2020		Rozwój infrastruktury badawczej, wsparcie badań naukowych	RPO WŁ na lata 2014-2020: inwestycje w infrastrukturę Horyzont 2020: zapewnienie światowej klasy infrastruktury badawczej, dostępnej dla wszystkich naukowców w Europie i poza jej granicami, oraz pełne wykorzystanie jej potencjału w zakresie rozwoju nauki i innowacji. Integracja szkolnictwa wyższego i przedsiębiorczości z badaniami naukowymi i innowacjami.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT
	PO IR 2014-2020	CT 1 CT 3	Rozwój infrastruktury badawczej, wsparcie badań naukowych	RPO WŁ na lata 2014-2020: inwestycje w infrastrukturę B+R służącą regionalnej specjalizacji PO IR: rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (projekty znajdujące się na Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej), rozwój kadr sektora B+R, finansowanie badań naukowych. Wsparcie współpracy nauki i biznesu, kształtowanie i promocja innowacyjności jako źródła konkurencyjności gospodarki	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PO WER 2014-2020	CT 10	Wzmocnienie badań naukowych	Zapewnienia kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom, gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	NER 300		Wsparcie badań naukowych	Możliwość stymulowania innowacji technologicznych w dziedzinie energii odnawialnej (projekty demonstracyjne)	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego		Wsparcie badań naukowych	Pośredni związek z celem Zwiększenie dobrobytu poprzez wzmocnienie powiązań opartych na B+R między instytucjami naukowymi najwyższego szczebla w celu zwiększenia rozwoju dynamiki przedsiębiorczości.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 1.2	Horyzont 2020		Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	Przyspieszenie rozwoju technologii i innowacji, które zapewnią podstawy działania przedsiębiorstw przyszłości i pomogą innowacyjnym europejskim MŚP przeobrazić się w firmy wiodące na rynku światowym (wsparcie na rzecz badań naukowych, rozwoju i demonstracji; dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka; indywidualnie dostosowane wsparcie, by stymulować wszystkie formy innowacji w MŚP).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO IR 2014-2020	CT 1	Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	finansowanie projektów B+R, Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R, Tworzenie warunków infrastrukturalnych dla prowadzenia działalności B+R przez przedsiębiorstwa, Kredyt na innowacje technologiczne, Fundusz gwarancyjny dla wsparcia innowacyjnych przedsiębiorstw	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	COSME		Wsparcie działalności	COSME: Instrument kapitałowy na rzecz wzrostu gospodarczego wspierający wzrost	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
			innowacyjnej przedsiębiorstw	przedsiębiorstw Unii oraz działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną.	interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PROW 2014-2020		Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich oraz wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją	RPO WŁ na lata 2014-2020: wzrost innowacyjności przedsiębiorstw PROW: wzrost innowacyjności na obszarach wiejskich poprzez wzmocnienie mechanizmów transferu wiedzy i innowacji m.in. poprzez doradztwo; działania szkoleniowe dla rolników i właścicieli lasów	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EBI		Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	Wsparcie MŚP w zakresie finansowania badań, rozwoju i innowacji (pożyczki, Risk Sharing Finance Facility (RSFF), Risk Sharing Instrument (RSI)).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego		Wsparcie badań naukowych	Pośredni związek z celem Zwiększenie dobrobytu poprzez wzmocnienie działań z zakresu B+R w przedsiębiorstwach (rozwój produktów i usług opartych na wiedzy naukowej). Inwestycje w produkcję, wiedzę i innowacje mają na celu wzmocnienie rozwoju przedsiębiorczości, tym samym wpisując się w tętniące życiem środowisko innowacyjne założone w SUE RMB.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 3.1	COSME		Wspieranie przedsiębiorczości	Ułatwienie i poprawa dostępu MŚP do finansowania na etapie powstawania, wzrostu i	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				przenoszenia własności, w uzupełnieniu instrumentów finansowych na rzecz MŚP stosowanych przez państwa członkowskie na szczeblu krajowym i regionalnym (poprawa dostępu MŚP do finansowania kapitałem własnym i finansowania dłużnego; poprawa dostępu do rynków; poprawa ramowych warunków konkurencyjności i trwałości przedsiębiorstw unijnych, w szczególności MŚP, w tym w sektorze turystyki; krzewienie przedsiębiorczości i kultury przedsiębiorczości; działania służące poprawie warunków ramowych dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, dzięki zmniejszeniu zbędnych obciążeń administracyjnych i regulacyjnych oraz dzięki unikaniu takich obciążeń).	interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Wspieranie przedsiębiorczości	Transfer i wykorzystanie działań z zakresu szkolnictwa wyższego, badań naukowych i innowacji w tworzeniu nowych przedsiębiorstw.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO IR 2014-2020	CT 3	Wspieranie przedsiębiorczości	Rozwój rynku kapitału podwyższonego ryzyka	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PO PC	CT 2	Wspieranie przedsiębiorczości	Podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych w celu poszerzenia zakresu spraw, które obywatele i przedsiębiorcy mogą załatwić	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				drogą elektroniczną oraz skrócenia czasu ich realizacji.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych („EaSI”)		Wspieranie przedsiębiorczości	Zwiększenie poziomu mikrofinansów i dostępu do nich m.in. dla mikroprzedsiębiorstw – zarówno w fazie rozruchu, jaki rozwoju.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EBI		Wspieranie przedsiębiorczości	Kredyty dla MŚP.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO WER 2014-2020	CT 11	Wspieranie przedsiębiorczości	Poprawa procesu stanowienia prawa, jakości regulacji oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW 2014-2020		Wspieranie przedsiębiorczości	Poprawa konkurencyjności producentów rolnych oraz ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy (wsparcie podejmowania przez ludność rolniczą działalności pozarolniczej).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					docelowych - podział zakresów interwencji.	- identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - wykorzystanie instrumentów terytorialnych zapewniających komplementarność w ujęciu geograficznym.	
PI 3.2	COSME		Umiejscowienie działalności przedsiębiorstw	Wsparcie działań usprawniających finansowanie transgraniczne i międzynarodowe, zgodnie z popytem na rynku, w celu umiejscowienia działalności gospodarczej MŚP; ułatwienie MŚP dostępu do rynków unijnych i poza Unię; rozwój międzynarodowej współpracy, w tym dialogów z państwami trzecimi na temat przemysłu oraz regulacji.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	jw.
	Horyzont 2020		Umiejscowienie działalności przedsiębiorstw	Wsparcie transnarodowych innowacji rynkowych w celu poprawy ramowych warunków innowacji. Wsparcie transnarodowych działań wspomagających wdrażanie i uzupełnianie środków przeznaczonych dla MŚP w całym zakresie programu „Horyzont 2020”, zwłaszcza w celu zwiększenia zdolności MŚP pod względem innowacji. Te działania są koordynowane – w odpowiednich przypadkach – z podobnymi środkami krajowymi. Zakłada się ścisłą współpracę z siecią krajowych punktów kontaktowych oraz Europejską Siecią Przedsiębiorczości (EEN).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO IR 2014-2020	CT 3	Umiejscowienie działalności przedsiębiorstw	Wsparcie internacjonalizacji innowacyjnych przedsiębiorstw (programy promocji, wsparcie IOB w zakresie działań przyczyniających się do internacjonalizacji MŚP, świadczenie na rzecz innowacyjnych przedsiębiorstw sektora MŚP specjalistycznych usług doradczych z zakresu internacjonalizacji, prowadzenie badań wśród eksporterów i potencjalnych eksporterów oraz systematycznego monitoringu trendów na rynkach	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				globalnych w zakresie specjalizacji)			
	PO WER 2014-2020	CT 8-11	Współpraca ponadnarodowa	Wypracowanie nowych rozwiązań we współpracy z partnerem zagranicznym i ich wdrożenie; import, eksport nowych rozwiązań i ich zaadaptowanie oraz wdrożenie; wymiana informacji i doświadczeń; wsparcie sieci współpracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
PI 3.3	Horyzont 2020		Wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw	Badania naukowe i innowacje w zakresie zaawansowanych systemów produkcji i przetwarzania w celu przeobrażenia przedsiębiorstw wytwórczych i systemów i procesów wytwórczych (wykorzystanie kluczowych technologii prorozwojowych w celu wypracowania ponadsektorowych technologii produkcyjnych i przetwórczych bardziej intensywnie wykorzystujących wiedzę, zrównoważonych i efektywnie wykorzystujących zasoby i energię). Instrument finansowania dłużnego i instrument finansowania kapitałowego ułatwiające przedsiębiorstwom dostęp do pożyczek, gwarancji i innych form finansowania ryzyka, zachęcające do inwestycji na wczesnym etapie. Podnoszenie poziomu innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	jw.
	Program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych („EaSI”)			Wspieranie rozwoju rynku inwestycji społecznych i ułatwanie przedsiębiorstwom społecznym dostępu do finansowania poprzez udostępnianie kapitału własnego, quasi-kapitału własnego, instrumentów pożyczkowych i dotacji	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	PO WER 2014-2020	CT 8, 9	Wsparcie przedsiębiorstw	Podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw, poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze, poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników, podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, wzmocnienia kondycji ekonomicznej podmiotów ekonomii społecznej;	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
PI 3.4	PO IR 2014-2020	CT 1		Rozwój i profesjonalizacja proinnowacyjnych usług IOB	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	COSME		Wsparanie przedsiębiorczości	Wsparanie wzrostu przedsiębiorstw oraz działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Wsparanie innowacji rynkowych	Wsparanie transnarodowych innowacji rynkowych w celu poprawy ramowych warunków innowacji.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
II oś priorytetowa: Transport							
PI 4.5	PO IS 2014-2020	CT 4	Gospodarka niskoemisyjna	Przedsięwzięcia mające na celu rozwój i większe wykorzystanie niskoemisyjnego transportu miejskiego w obsłudze mieszkańców obszarów funkcjonalnych miast (wsparcie transportu publicznego wynikające z przygotowanych przez samorządy planów gospodarki niskoemisyjnej).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Wsparcie projektów służących redukcji emisji gazów cieplarnianych (Podprogram LIFE działania na rzecz klimatu).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EBI		Gospodarka niskoemisyjna	Działalność kredytowa ukierunkowana na ochronę środowiska (projekty dotyczące środowiska miejskiego i zrównoważonego transportu);	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Gospodarka niskoemisyjna	Minimalizacja oddziaływania systemów transportu na klimat i środowisko (w tym hałasu i zanieczyszczenia powietrza) poprzez poprawienie ich jakości i wydajności pod względem wykorzystania zasobów naturalnych i paliw oraz poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i ograniczenie jego zależności od paliw kopalnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 7.2	PO IS 2014-2020	CT 7	System transportowy	Połączenie ośrodków miejskich z siecią TEN-T	- identyfikacja wspólnych	- mechanizmy koordynacyjne i	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				(drogi ekspresowe i drogi krajowe poza TEN-T), odciążenie miast od nadmiernego ruchu drogowego (obwodnice, drogi wylotowe z miast, w tym drogi krajowe w miastach na prawach powiatu) – 7.2 Interwencja dążąca do stworzenia spójnej, jednolitej sieci transportowej TEN-T obejmującej obszar całego kraju (uzupełnianie luk na głównych liniach (magistralach) kolejowych w TEN-T, dzięki czemu największe miasta zostaną połączone siecią nowoczesnych linii kolejowych) – 7.1	obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EBI		System transportowy	Pożyczki na rozwój transeuropejskich sieci transportowych stanowiące uzupełnienie finansowania UE.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		System transportowy	Stworzenie europejskiego systemu transportowego, który będzie zasobooszczędny, przyjazny dla środowiska i klimatu, bezpieczny i spójny, z korzyścią dla wszystkich obywateli, gospodarki i społeczeństwa.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Łącząc Europę		System transportowy	Wsparcie budowy nowej infrastruktury i usług lub modernizacji istniejącej infrastruktury i usług w sektorze transportu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 7.3	PO IS 2014-2020	CT 7	Transport przyjazny	Działania zmierzające większego wykorzystania	- identyfikacja wspólnych	- mechanizmy koordynacyjne i	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
			środowisku	przyjaznego środowisku transportu w przewozie towarów (m.in. poprzez wsparcie rozwoju transportu intermodalnego) – 7.3	obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Łącząc Europę		Transport przyjazny środowisku	Zapewnienie zrównoważonych i efektywnych systemów transportowych w celu umożliwienia dekarbonizacji wszystkich rodzajów transportu przez przejście na innowacyjne, niskoemisyjne i energooszczędne technologie transportowe.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Transport przyjazny środowisku	Minimalizacja oddziaływania systemów transportu na klimat i środowisko (w tym hałasu i zanieczyszczenia powietrza) poprzez poprawienie ich jakości i wydajności pod względem wykorzystania zasobów naturalnych i paliw oraz poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i ograniczenie jego zależności od paliw kopalnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego		System transportowy	Pośredni związek z założeniami celu Rozwój połączeń w regionie poprzez realizację projektów infrastrukturalnych, w celu pokonania wąskich gardeł w systemie transportowym.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 7.4	PO IS 2014-2020	CT 7	System transportowy	Interwencja dążąca do stworzenia spójnej, jednolitej sieci transportowej TEN-T obejmującej obszar całego kraju (uzupełnianie luk na głównych liniach (magistralach) kolejowych w TEN-T, dzięki czemu największe miasta zostaną połączone	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				siecią nowoczesnych linii kolejowych) – 7.1	<ul style="list-style-type: none"> kategorię beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	EBI		System transportowy	Wsparcie kredytowe na budowę międzynarodowych, krajowych, regionalnych połączeń komunikacyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
III oś priorytetowa: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska							
PI 4.1	PO IS 2014-2020	CT 4	OZE	Wsparcie na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej (w szczególności wsparcie na budowę jednostek o większej mocy wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatru, biomasę i biogaz).	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	jw.
	PROW 2014-2020		OZE	Zwiększenie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach rolnych.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	LIFE		Gospodarka	Wsparcie skierowane na redukcję emisji gazów	- identyfikacja wspólnych	- mechanizmy koordynacyjne i	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
			niskoemisyjna	cieplarnianych oraz wspieranie przejścia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.	obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Łącząc Europę		OZE	Wspieranie inicjatyw promujących rozwój energii odnawialnej: włączenie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych do sieci przesyłowej, dążenie do uniknięcia ograniczenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EBI		OZE	Działalność kredytowa ukierunkowana na wsparcie w zakresie odnawialnych źródeł energii.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		OZE	Wsparcie w zakresie promowania odnawialnych źródeł energii w celu zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie zużycia energii.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 4.3	PO IS 2014-2020	CT 4	Efektywność energetyczna	Zwiększenie efektywności energetycznej na poziomie zużycia (kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowych skutkująca wykorzystaniem technologii odzysku ciepła i	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				wysokimi parametrami termoizolacyjności) oraz na poziomie produkcji i przesyłu (inwestycje w sieci ciepłownicze związane ze zmniejszeniem strat energii powstających w procesie przesyłania i dystrybucji ciepła).	<ul style="list-style-type: none"> kategorię beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	EBI		OZE	Działalność kredytowa ukierunkowana na wsparcie w zakresie odnawialnych źródeł energii.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Wsparcie skierowane na redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz wspieranie przejścia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Efektywność energetyczna	Poprawa efektywności energetycznej w budynkach (termomodernizacja budynków użyteczności publicznej przeznaczonych na potrzeby: administracji publicznej, oświaty, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania; zastąpienie przestarzałych źródeł ciepła dla budynków użyteczności publicznej o mocy do 5 MW nowoczesnymi, energooszczędnymi i ekologicznymi źródłami ciepła lub energii elektrycznej, w tym: pochodzącymi ze źródeł odnawialnych lub źródłami ciepła i energii elektrycznej wytwarzanych w skojarzeniu [kogeneracji / trigeneracji]; projekty mające na celu modernizację węzłów ciepłych o łącznej mocy do	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				3 MW dla ww. budynków użyteczności publicznej).			
	Fundusz Termomodernizacji i Remontów BGK		Efektywność energetyczna	Pomoc finansowa na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych, remontowych oraz remonty budynków mieszkalnych jednorodzinnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego		Efektywność energetyczna	Pośredni związek z celem Rozwój połączeń w regionie poprzez działania przyczyniające się do wzrostu gospodarczego mające na celu poprawę konkurencyjności regionu i zachęcenie do inwestowania w energię ze źródeł odnawialnych. W pośredni sposób również łączy się to z działaniami z zakresu zmniejszania emisji gazów cieplarnianych i działaniami na rzecz zmniejszenia zapotrzebowania na energię.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 4.5	PO IŚ 2014-2020	CT 4	Efektywność energetyczna	Poprawa efektywności dystrybucji ciepła do odbiorców (w szczególności poprzez modernizację oraz rozbudowę sieci ciepłowniczych) oraz poprawa sprawności wytwarzania ciepła poprzez zmianę źródeł ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Efektywność energetyczna	Projekty mające na celu modernizację węzłów cieplnych o łącznej mocy do 3 MW dla budynków użyteczności publicznej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Działania zmierzające do redukcji emisji gazów cieplarnianych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 5.2	PO IS 2014-2020	CT 5	Zapobieganie zagrożeniom naturalnym	Przedsięwzięcia nakierowane na zwiększenie możliwości zapobiegania zagrożeniom naturalnym oraz dążące do wzmocnienia odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	PROW 2014-2020		Zapobieganie zagrożeniom naturalnym	Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach (objęcie interwencją gospodarstw dotknięte w poważnym stopniu klęskami żywiołowymi i katastrofami oraz podejmowanie działania umożliwiających zabezpieczenie gospodarstw przed skutkami niekorzystnych zjawisk pogodowych w przyszłości).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	LIFE		Łagodzenie skutków zmiany klimatu	Łagodzenie skutków zmiany klimatu; zarządzanie i informacją w zakresie klimatu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Horyzont 2020		Zapobieganie zagrożeniom naturalnym oraz łagodzenie skutków zmiany klimatu	Walka ze zmianą klimatu i przystosowanie się do niej poprzez: poprawę zrozumienia zmiany klimatu i zagrożeń związanych ze zdarzeniami ekstremalnymi i nagłymi zmianami dotyczącymi klimatu, co ma służyć przygotowaniu wiarygodnych prognoz w tym zakresie; ocenę skutków i słabych punktów; opracowanie innowacyjnych, efektywnych kosztowo środków przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku oraz zarządzania ryzykiem oraz wspieraniu polityk oraz strategii związanych z łagodzeniem zmiany klimatu, w tym badań, których głównym przedmiotem jest oddziaływanie polityk prowadzonych w innych sektorach.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
6.1	PO IS 2014-2020	CT 6	Gospodarka odpadami	Rozwój systemu gospodarki odpadami komunalnymi mający na celu zastąpienie przeważającego obecnie sposobu zagospodarowania tych odpadów (tj. poprzez składowanie) innymi bardziej zrównoważonymi metodami. Realizowane będą projekty w zakresie rozwoju infrastruktury pozwalającej na wykorzystywanie właściwości materiałowych odpadów oraz projekty, w ramach których będą wykorzystywane energetyczne właściwości odpadów poprzez termiczne ich przekształcanie z odzyskiem energii. Rozwój systemu gospodarki odpadami komunalnymi mający na celu zastąpienie przeważającego obecnie sposobu zagospodarowania tych odpadów (tj. poprzez składowanie) innymi bardziej zrównoważonymi metodami. Realizowane będą projekty, w zakresie rozwoju infrastruktury pozwalającej na wykorzystywanie właściwości materiałowych	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				odpadów oraz projekty, w ramach których będą wykorzystywane energetyczne właściwości odpadów poprzez termiczne ich przekształcanie z odzyskiem energii.			
	LIFE		Gospodarka odpadami	Wspieranie zastosowania, rozwoju, testowania i prezentacji zintegrowanych podejść do realizacji planów i programów w zakresie środowiska, głównie w dziedzinie wody, odpadów i powietrza.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
6.2	PO IŚ 2014-2020	CT 6	Gospodarka wodna	Budowa nowej infrastruktury wodno-ściekowej i modernizacja istniejących już obiektów m.in. poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii, podwyższonego stopnia usuwania biogenów lub zwiększenia przepustowości systemu; wsparcie gospodarki osadami ściekowymi, w celu innego niż składowanie ich zagospodarowania; wspieranie, w ramach kompleksowych projektów, działań związanych z zaopatrzeniem ludności w wodę, w tym systemy zarządzania dystrybucją oraz likwidowania strat wody; wsparcie absorpcji innowacyjnych rozwiązań w zakresie zwiększania efektywności oczyszczania ścieków przemysłowych oraz ograniczania zużycia wody w procesach produkcyjnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	LIFE		Gospodarka wodna	Wspieranie zastosowania, rozwoju, testowania i prezentacji zintegrowanych podejść do realizacji planów i programów w zakresie środowiska, głównie w dziedzinie wody, odpadów i powietrza.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla		Gospodarka wodna	Powiązanie w sposób pośredni w ramach celu	- identyfikacja wspólnych	- mechanizmy koordynacyjne i	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	regionu Morza Bałtyckiego			<i>Ocalenie morza</i> poprzez zastosowanie podobnych kryteriów oceny środowiska wodnego i okołowodnego, zastosowanie zintegrowanych podejść do realizacji projektów w zakresie np zachowania czystości wód oraz zachowania stanu środowiska wodnego.	obszarów i instrumentów interwencji	odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
6.4	PO IŚ 2014-2020	CT 6	Ochrona różnorodności biologicznej; rozwój zielonej infrastruktury; edukacja ekologiczna	Ochrona in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych, w tym w ramach kompleksowych projektów ponadregionalnych; rozwój zielonej infrastruktury, w tym zwiększanie drożności korytarzy ekologicznych lądowych i wodnych mających znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej i adaptacji do zmian klimatu; opracowanie i wdrażanie dokumentów planistycznych; wspieranie zrównoważonego zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo; doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (wyłącznie podlegające Parkom Narodowym); prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	PROW 2014-2020		Ochrona różnorodności biologicznej	Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	LIFE		Ochrona różnorodności biologicznej	Wspieranie opracowywania i wdrażania unijnej polityki i przepisów w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej; wspieranie dalszego	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				rozwoju wdrażania i zarządzania siecią „Natura 2000”;	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Różnorodność biologiczna; edukacja ekologiczna; Obszary Natura 2000	Realizacja projektów, mających na celu: zwiększenie potencjału dla efektywnego zarządzania obszarami Natura 2000 i ich monitorowania; zwiększenie potencjału lokalnych ekosystemów przeciwko obcym gatunkom inwazyjnym; wzrost świadomości społecznej i edukacji na temat różnorodności biologicznej i działań na rzecz ekosystemów; zwiększenie potencjału ekologicznych organizacji pozarządowych promujących różnorodność biologiczną.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Różnorodność biologiczna	Poszerzanie wiedzy na temat bioróżnorodności i funkcjonowania ekosystemów, ich interakcji z systemami społecznymi i roli w zakresie zrównoważenia gospodarki i dobrostanu ludzi.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
IV Oś priorytetowa: Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa							
PI 2.3	PO PC	CT 2	E-usługi publiczne	Podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych (wdrażanie przez urzędy standardów i dobrych praktyk organizacyjnych w dziedzinie TIK; wsparcie podmiotów publicznych w tworzeniu i rozwoju nowoczesnych usług świadczonych drogą elektroniczną; zwiększenie dostępności informacji sektora publicznego; tworzenie usług i aplikacji wykorzystujących e-usługi publiczne i informacje sektora publicznego).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	jw.
	PO WER 2014-2020	CT 8	Efektywność instytucji publicznych	Wzrost efektywności instytucji rynku pracy oraz ich dostosowanie do systemowych zmian w polityce	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				rynku pracy; poprawa jakości polityki państwa w obszarze rynku pracy; efektywność usług publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.	interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Rozwój zasobów cyfrowych	Rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 6.3	PO IŚ 2014-2020	CT 6	Dziedzictwo kulturowe	Kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym; poprawa standardów funkcjonowania instytucji kultury (renowacja zabytków nieruchomych wraz z otoczeniem, konserwacji zabytków ruchomych i ich digitalizacji (w przypadkach kiedy została ujęta jako element projektu); działania dotyczące zwiększenia dostępu do zasobów kultury, poprawy jakości funkcjonowania instytucji kultury, w tym poprzez podnoszenie standardów infrastruktury oraz zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	Horyzont 2020		Dziedzictwo kulturowe	Badanie strategii, metod i narzędzi niezbędnych do wykorzystania dynamicznego i zrównoważonego dziedzictwa kulturowego w Europie w odpowiedzi na zmianę klimatu; badanie dziedzictwa Europy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Dziedzictwo kulturowe	Rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem; budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury; konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PROW 2014-2020		Dziedzictwo kulturowe i naturalne	Inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej (odnawianie lub poprawa stanu obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego; zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Program „Kreatywna Europa”		Wsparcie sektora kultury	Wsparanie działań umożliwiających podmiotom sektora kultury i sektora kreatywnego nabywanie umiejętności, kompetencji i wiedzy eksperckiej, przyczyniających się do wzmocnienia sektora kultury i sektora kreatywnego, w tym zachęcających do dostosowania się do technologii cyfrowych, testowania innowacyjnych metod rozwoju publiczności i testowania nowych modeli biznesowych i modeli zarządzania.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 6.5	PO IŚ 2014-2020	CT 6	Środowisko miejskie	Działania związane z ograniczeniem zanieczyszczeń generowanych przez przemysł, w szczególności przez instalacje wymagające uzyskania pozwolenia zintegrowanego; wsparcie kierowane do przedsiębiorstw wprowadzających mniej emisyjne, nowoczesne technologie produkcji skutkujące zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń; rekultywacja na cele środowiskowe obszarów	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację,	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				zanieczyszczonych/zdegradowanych; działania związane z rozwojem terenów zielonych, przyczyniających się do promowania miejskich systemów regeneracji i wymiany powietrza.	interwencji.	- centralny system informatyczny.	
	Horyzont 2020		Środowisko	Minimalizacja oddziaływania systemów transportu na klimat i środowisko (w tym hałasu i zanieczyszczenia powietrza) poprzez poprawienie ich jakości i wydajności.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
8.2	PROW 2014-2020		Wykorzystanie potencjału endogenicznego	Wsparcie rozwoju usług turystycznych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
9.1	PO IS 2014-2020	CT 9	Infrastruktura zdrowotna	Inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia o charakterze strategicznym w obszarach deficytowych z punktu widzenia potrzeb społeczeństwa i gospodarki oraz uwzględniających istniejące braki w infrastrukturze w wymiarze terytorialnym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	PO WER 2014-2020		Usługi zdrowotne i społeczne	Zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych odpowiadających na potrzeby epidemiologiczno-demograficzne kraju, poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				społecznym, zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu ochrony zdrowia.	<ul style="list-style-type: none"> kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	EaSI		Zatrudnienie i zwalczanie wykluczenia	Działania dotyczące promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz poprawy warunków pracy (działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy)	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Infrastruktura zdrowotna, programy profilaktyczne	Lepsze dostosowanie opieki zdrowotnej w celu sprostania potrzebom szybko powiększającej się populacji osób przewlekle chorych i niesamodzielnych oraz osób starszych (np. rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) podmiotów prowadzących działalność leczniczą, łącznie z ośrodkami opieki długoterminowej); profilaktyka chorób nowotworowych mająca na celu zmniejszenie wskaźnika zachorowalności i śmiertelności z powodu nowotworów w Polsce (programy profilaktyczne z uwzględnieniem badań przesiewowych oraz szkoleń dla personelu medycznego przeprowadzającego badania przesiewowe; edukacja zdrowotna i promocja zdrowia związana z badaniami profilaktycznymi i zdrowym stylem życia; rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) oraz zakup sprzętu dla jednostek radioterapii; zakup sprzętu do wczesnego wykrywania chorób nowotworowych dla podmiotów prowadzących działalność leczniczą); rozpoznanie determinantów społecznych nierówności w zdrowiu i opracowanie	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				międzysektorowej strategii w zakresie zmniejszania tych nierówności, jak również opracowanie programów promocji zdrowia / profilaktyki zdrowotnej, mających na celu ich ograniczenie.			
9.2	PO IS 2014-2020	CT 6		Inwestycje na obszarach zurbanizowanych (miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) w zakresie zanieczyszczenia powietrza oraz ograniczenia występowania obszarów zdegradowanych. Wsparcie zostanie skierowane na rekultywację na cele środowiskowe obszarów zanieczyszczonych/zdegradowanych, co pozwoli na usunięcie zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	jw.
	PROW 2014-2020			Wspieranie odnowy wsi dla zapewnienia efektywnego wykorzystania istniejących możliwości rozwoju. Ze względu na wysoki poziom zagrożenia ubóstwem mieszkańców obszarów wiejskich, podejmowane będą działania pobudzające postawy kreatywne i umożliwiające udział we wspólnych przedsięwzięciach jak i samodzielną realizację projektów, których celem będzie m.in. niwelowanie wykluczenia społecznego, rozwój przedsiębiorczości itp..	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	Horyzont 2020			Badania umożliwiające zrozumienie i wspieranie bądź wdrażanie promowania zrównoważonych i integracyjnych środowisk poprzez innowacyjne planowanie i projektowanie przestrzenne i urbanistykę.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
10.4	PO WER 2014-2020	CT 10	Edukacja	Poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych; tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie 	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				całe życie, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy; podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Erasmus +		Edukacja	Poprawa kompetencji wśród nauczycieli i uczniów	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
Oś priorytetowa V: Zatrudnienie i włączenie społeczne							
PI 8.5	PO WER 2014-2020	CT 8	Zatrudnienie	Zwiększenie efektywności usług świadczonych przez instytucje rynku pracy; poprawa jakości polityki państwa w obszarze rynku pracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	Horyzont 2020		Zatrudnienie	Badania naukowe, które zapewnią decydom wsparcie w kształtowaniu polityki sprzyjającej zatrudnieniu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EaSI		Zatrudnienie	Zwiększenie zaangażowania wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				polityki na wszystkich poziomach oraz realizacja konkretnych i skoordynowanych działań na szczeblu Unii i państw członkowskich w odniesieniu do unijnych celów w zakresie promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, poprawy warunków pracy, w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i podmiotami publicznymi i prywatnymi; promowanie dobrowolnej mobilności geograficznej pracowników na uczciwych zasadach oraz zwiększenie możliwości zatrudnienia poprzez budowanie wysokiej jakości i sprzyjających włączeniu społecznemu, otwartych i dostępnych dla wszystkich unijnych rynków pracy przy jednoczesnym przestrzeganiu swobody przemieszczania się (wspieranie działalności sieci EURES).	interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG)		Zatrudnienie	Udzielanie wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020		Zatrudnienie	Wsparcie w zakresie realizacji szkoleń zawodowych i nabywania umiejętności	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 8.7	COSME		Wspieranie przedsiębiorczości	Kreowanie środowiska sprzyjającego tworzeniu nowych przedsiębiorstw w celu wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw i stworzenia	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				nowych miejsc pracy (ułatwienie i poprawa dostępu MŚP do finansowania na etapie powstawania, wzrostu i przenoszenia własności, w uzupełnieniu instrumentów finansowych na rzecz MŚP stosowanych przez państwa członkowskie na szczeblu krajowym i regionalnym; działania służące poprawie warunków ramowych dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, dzięki zmniejszeniu zbędnych obciążeń administracyjnych i regulacyjnych oraz dzięki unikaniu takich obciążeń.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO WER 2014-2020	CT 8	Wspieranie przedsiębiorczości	Zwiększenie przedsiębiorczości osób młodych do 29 r.ż. bez pracy z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych; poprawa sytuacji osób młodych do 24 r.ż. bez pracy; zwiększenie efektywności usług świadczonych przez instytucje rynku pracy; poprawa jakości polityki państwa w obszarze rynku pracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW 2014-2020		Wspieranie przedsiębiorczości	Ułatwienie zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw oraz tworzenia miejsc pracy (wsparcie podejmowania przez ludność rolniczą działalności pozarolniczej, przyczyniając się tym samym do redukcji ukrytego bezrobocia), wsparcie doradcze dla rolników.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EaSI		Wspieranie przedsiębiorczości	Promowanie zatrudnienia i włączenia społecznego poprzez zwiększenie poziomu mikrofinansów i dostępu do nich dla osób w trudnej sytuacji, które chcą założyć mikroprzedsiębiorstwo, oraz dla istniejących mikroprzedsiębiorstw, a także poprzez	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				zwiększanie dostępu do środków finansowych dla przedsiębiorstw społecznych.	kategorii beneficjentów i grup docelowych	działań.	
PI 9.4	PO WER 2014-2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Poprawa jakości kształtowania polityki państwa na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa oraz jej integracja z polityką rynku pracy; poprawa jakości działań realizowanych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; poprawa zdolności do zatrudnienia osób w szczególnym stopniu zagrożonych wykluczeniem społecznym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	Horyzont 2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Badania naukowe, które zapewnią decydom wsparcie w kształtowaniu polityki zwalczającej ubóstwo i zapobiegającej rozwojowi wykluczenia politycznego i społecznego, działania zmierzające do poprawy zdrowia i dobrostanu wszystkich obywateli (badania umożliwiające zrozumienie i wspieranie bądź wdrażanie mechanizmów promowania inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EaSI		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Zwiększenie zaangażowania wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki na wszystkich poziomach oraz realizacja konkretnych i skoordynowanych działań na szczeblu Unii i państw członkowskich w odniesieniu do unijnych celów w zakresie promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz poprawy warunków pracy, w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				podmiotami publicznymi i prywatnymi (poprzez działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy wspieranie współpracy między różnymi instytucjami).			
PI 9.7	PO WER 2014-2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Poprawa jakości usług społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	jw.
	Horizont 2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Badania naukowe, które zapewnią decydom wsparcie w kształtowaniu polityki zwalczającej ubóstwo i zapobiegającej rozwojowi wykluczenia politycznego i społecznego, działania zmierzające do poprawy zdrowia i dobrostanu wszystkich obywateli (badania umożliwiające zrozumienie i wspieranie bądź wdrażanie mechanizmów promowania inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu).	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
	EaSI		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Zwiększenie zaangażowania wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki na wszystkich poziomach oraz realizacja konkretnych i skoordynowanych działań na szczeblu Unii i państw członkowskich w odniesieniu do unijnych celów w zakresie promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				oraz poprawy warunków pracy, w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i podmiotami publicznymi i prywatnymi (poprzez działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy wspieranie współpracy między różnymi instytucjami).			
PI 9.8	PO WER 2014-2020	CT 9	Wsparcie ekonomii społecznej	Poprawa warunków dla rozwoju ekonomii społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	jw.
Oś priorytetowa VI: Kompetencje i adaptacyjność							
PI 8.8	PO WER 2014-2020	CT 8	Równość szans płci	Tworzenie warunków dla wyrównywania szans płci na rynku pracy (stworzenie modelu monitorującego różnice w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn; opracowywanie i wdrażanie zmian w zakresie równości szans płci na poziomie legislacyjnym, opracowywanie i wdrażanie modelowych programów przeciwdziałania dyskryminacji i wyrównywania szans płci w miejscu pracy i w dostępie do zatrudnienia; upowszechnianie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego z opieką nad dziećmi do lat 3, w tym poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry samorządów gmin odpowiedzialnych za rozwój form opieki na dziećmi do lat 3).	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	jw.
	Horyzont 2020		Równość szans płci	Badania naukowe, które zapewnią decydom wsparcie w kształtowaniu polityki zapobiegającej	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				dyskryminacji i nierówności, takich jak nierówności płci.	interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 8.9	PO WER 2014-2020	CT 8	Wparcie przedsiębiorstw	Podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw (m.in. realizacja działań budujących świadomość właścicieli i kadry zarządzającej; opracowanie, przetestowanie (pilotaże) i upowszechnienie efektywnych modeli rozwoju; wypracowanie i wdrożenie efektywnych rozwiązań systemowych wspierających rozwój przedsiębiorstw działalności gospodarczej; koordynacja wsparcia rozwojowego udzielanego na rzecz przedsiębiorstw i pracowników na poziomie regionalnym); poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze (m.in. prowadzenie cyklicznych badań pozwalających prognozować zmiany dynamiki kluczowych trendów mikro- i makroekonomicznych, zachodzących na poziomie określonych branż gospodarczych, sektorów i obszarów geograficznych (wczesne ostrzeganie); stworzenie systemowych narzędzi zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.
	PO WER 2014-2020	CT 10	Wparcie przedsiębiorstw	Poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników (monitorowanie potrzeb przedsiębiorstw i pracowników w kontekście zapotrzebowania na kompetencje, w tym analiza struktury kompetencji na rynku pracy; stworzenie i upowszechnianie narzędzi diagnozowania potrzeb rozwojowych MMŚP i pracowników oraz ich monitorowanie we	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				współpracy z samorządami województw; budowa i rozwój ogólnopolskiego rejestru usług rozwojowych; podniesienie efektywności podmiotów świadczących usługi rozwojowe.			
	PO IR 2014-2020	CT 3	Wsparcie przedsiębiorstw	Wsparcie przedsiębiorstw (rozwój rynku kapitału podwyższonego ryzyka, zwiększenie aktywności polskich firm na rynkach zagranicznych, rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami w celu tworzenia rozwiązań innowacyjnych).	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG)		Outplacement	Udzielanie wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami (jedno z kryteriów: co najmniej 500 pracowników zwolnionych i osób, które zaprzestały prowadzenia działalności na własny rachunek w wyniku poważnych zmian strukturalnych wpływających na kierunki światowego handlu, spowodowanych globalizacją; na niewielkich rynkach pracy lub w wyjątkowych okolicznościach możliwe wsparcie przy niespełnieniu powyższego warunku) poprzez aktywne środki rynku pracy, które stanowią część skoordynowanego pakietu zindywidualizowanych usług, mających na celu ułatwienie reintegracji zawodowej beneficjentów objętych pomocą, a w szczególności osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz starszych i młodych osób bezrobotnych, i podjęcie przez nich zatrudnienia lub działalności na własny rachunek (szkolenia, dodatki na poszukiwanie pracy, skierowane do pracodawców zachęty do zatrudniania, dodatki na koszty przeniesienia, dodatki na koszty utrzymania lub dodatki szkoleniowe).	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Horyzont 2020		Wparcie przedsiębiorstw	Przyspieszenie rozwoju technologii i innowacji, które zapewnią podstawy działania przedsiębiorstwom przyszłości i pomogą innowacyjnym europejskim MŚP przeobrazić się w firmy wiodące na rynku światowym	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	COSME		Wparcie przedsiębiorstw	Poprawa dostępu MŚP do finansowania kapitałem własnym i finansowania dłużnego; poprawa dostępu do rynków; poprawa ramowych warunków konkurencyjności i trwałości przedsiębiorstw unijnych, w szczególności MŚP; krzewienie przedsiębiorczości i kultury przedsiębiorczości; działania służące poprawie warunków ramowych dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, dzięki zmniejszeniu zbędnych obciążeń administracyjnych i regulacyjnych oraz dzięki unikaniu takich obciążeń.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EBI		Wparcie przedsiębiorstw	Kredyty dla MŚP.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
8.10	PO WER 2014-2020	CT 8	Aktywne i zdrowe starzenie się	Projekty pilotażowe i testujące w zakresie programów profilaktycznych; ogólnokrajowe programy w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia; upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się; stworzenie i rozbudowanie sieci współpracy na rzecz aktywności zawodowej i zatrudnienia osób w wieku 50+; wypracowanie i upowszechnianie rozwiązań z zakresu zarządzania wiekiem w	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				miejsca pracy; prowadzenie badań i analiz nad starzeniem się i sytuacją osób starszych oraz ich upowszechnianie.			
	PO WER 2014-2020	CT 10	Usługi zdrowotne	Zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych odpowiadających na potrzeby epidemiologiczno-demograficzne kraju.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	PO IS 2014-2020		Usługi zdrowotne	Wsparcie dla oddziałów szpitalnych w podmiotach leczniczych o znaczeniu ponadregionalnym, dedykowane chorobom, które stanowią najistotniejsze problemy zdrowotne osób dorosłych (roboty budowlane, doposażenie); wsparcie pracowni diagnostycznych i innych jednostek zajmujących się diagnostyką współpracujących z ww. jednostkami.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Usługi zdrowotne	Lepsze dostosowanie opieki zdrowotnej w celu sprostania potrzebom szybko powiększającej się populacji osób przewlekle chorych i niesamodzielnych oraz osób starszych (np. rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) podmiotów prowadzących działalność leczniczą, łącznie z ośrodkami opieki długoterminowej); profilaktyka chorób nowotworowych mająca na celu zmniejszenie wskaźnika zachorowalności i śmiertelności z powodu nowotworów w Polsce (programy profilaktyczne z uwzględnieniem badań przesiewowych oraz szkoleń dla personelu	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				medycznego przeprowadzającego badania przesiewowe; edukacja zdrowotna i promocja zdrowia związana z badaniami profilaktycznymi i zdrowym stylem życia; rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) oraz zakup sprzętu dla jednostek radioterapii; zakup sprzętu do wczesnego wykrywania chorób nowotworowych dla podmiotów prowadzących działalność leczniczą.			
PI 10.1	PO WER 2014-2020		Poprawa jakości edukacji	Rozwój narzędzi polityki edukacyjnej; poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych; tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Erasmus +		Wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych	Mobilność przybierająca formę nauczania, asystentury lub udziału w działaniach w zakresie rozwoju zawodowego za granicą osób, które zawodowo albo na zasadzie wolontariatu zajmują się kształceniem, szkoleniem lub uczeniem się pozaformalnym młodzieży; partnerstwa strategiczne między organizacjami lub instytucjami zajmującymi się kształceniem i szkoleniem mające na celu opracowywanie i wdrażanie wspólnych inicjatyw oraz promowanie wzajemnego uczenia się i wymiany doświadczeń; wsparcie w reformowaniu polityk w dziedzinie kształcenia i szkolenia.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	jw.
10.3	PO WER 2014-2020		Wsparcie uczenia się przez całe życie	1. Rozwój uczenia się przez całe życie poprzez budowę krajowego systemu kwalifikacji. 2. Poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów,	jw.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				przedsiębiorstw i pracowników (monitorowanie potrzeb przedsiębiorstw i pracowników w kontekście zapotrzebowania na kompetencje, w tym analiza struktury kompetencji na rynku pracy; stworzenie i upowszechnianie narzędzi diagnozowania potrzeb rozwojowych MMSP i pracowników oraz ich monitorowanie we współpracy z samorządami województw; budowa i rozwój ogólnopolskiego rejestru usług rozwojowych; podniesienie efektywności podmiotów świadczących usługi rozwojowe).	komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW 2014-2020		Wspieranie uczenia się przez całe życie	Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa; działania szkoleniowe dla rolników i właścicieli lasów dostosowane do potrzeb odbiorców i realizowane poprzez aktywne formy sprzyjające nabywaniu konkretnych praktycznych umiejętności.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Erasmus +		Wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych	Podniesienie poziomu kluczowych kompetencji i umiejętności, w szczególności w zakresie ich przydatności dla rynku pracy i ich wkładu w spójność społeczeństwa, dzięki zwiększonym możliwościom dotyczącym mobilności edukacyjnej oraz dzięki zacieśnionej współpracy między środowiskiem kształcenia i szkolenia a środowiskiem pracy (partnerstwa strategiczne między organizacjami lub instytucjami zajmującymi się kształceniem i szkoleniem mające na celu opracowywanie i wdrażanie wspólnych inicjatyw oraz promowanie wzajemnego uczenia się i wymiany doświadczeń; partnerstwa środowiska pracy oraz instytucji edukacyjnych i szkoleniowych; wsparcie w reformowaniu polityk w dziedzinie	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				kształcenia i szkolenia).			
10.3 BIS	PO WER 2014-2020		Wsparcie kształcenia zawodowego	Podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym stworzenie warunków dla współpracy pracodawców ze szkołami i placówkami edukacyjnymi różnego typu i szczebla w procesie kształcenia, egzaminowania i doradztwa zawodowego (włączenie pracodawców w system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych na rynku pracy; rozwój współpracy szkół i placówek kształcenia i szkolenia zawodowego z ich otoczeniem; modernizacja treści i metod kształcenia i szkolenia zawodowego z udziałem pracodawców; rozwój doradztwa zawodowego dla dzieci, młodzieży i dorosłych; prowadzenie badań pozwalających na identyfikację i prognozowanie potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych na rynku pracy przy udziale pracodawców.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Erasmus +		Wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych	Mobilność przybierająca formę nauczania, asystentury lub udziału w działaniach w zakresie rozwoju zawodowego za granicą osób, które zawodowo albo na zasadzie wolontariatu zajmują się kształceniem; partnerstwa środowiska pracy oraz instytucji edukacyjnych i szkoleniowych; wsparcie w reformowaniu polityk w dziedzinie kształcenia i szkolenia.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Załącznik 4. Główne grupy beneficjentów

Lp.	BENEFICJENT
1.	jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
2.	jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną
3.	podmioty wykonujące zadania jst
4.	organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe
5.	jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną
6.	przedsiębiorcy
7.	instytucje otoczenia biznesu
8.	konsorcja naukowo-przemysłowe
9.	konsorcja przedsiębiorstw
10.	organizacje zrzeszające przedsiębiorców
11.	przedsiębiorstwa społeczne
12.	podmiot wdrażający fundusz funduszy
13.	klastry i/lub inicjatywy klastrowe
14.	izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców
15.	spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS
16.	podmioty lecznicze
17.	jednostki naukowe
18.	szkoły wyższe
19.	wyższe szkoły zawodowe
20.	publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne
21.	osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi placówki wychowania przedszkolnego

22.	osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki
23.	ośrodki kształcenia i doskonalenia zawodowego
24.	organizacje pozarządowe
25.	podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
26.	kościół, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
27.	instytucje kultury
28.	spółki wodne
29.	wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)
30.	zarządcy infrastruktury kolejowej lub dworcowej
31.	archiwa państwowe
32.	instytucje pomocy i integracji społecznej
33.	instytucje wspierające rozwój sektora ekonomii społecznej
34.	podmioty ekonomii społecznej
35.	podmioty dysponujące wiedzą i doświadczeniem w dziedzinie wdrażania instrumentów finansowych
36.	Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi
37.	powiatowe urzędy pracy województwa łódzkiego
38.	OHP
39.	Lokalne Grupy Działania
40.	PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne

Załącznik 5. Wykaz skrótów

ASOS – Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020
ASP – Akademia Sztuk Pięknych
B+R – Działalność badawczo-rozwojowa
BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BDL – Bank Danych Lokalnych
BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego
BRD – Bezpieczeństwo Ruchu Drogowego
CEF – Instrument „Łącząc Europę”
CIS – Centra Integracji Społecznej
CKE – Centralna Komisja Egzaminacyjna
COSME - Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw
CSR - Społeczna Odpowiedzialność Przedsiębiorstw (ang. Corporate Social Responsibility)
- Zalecenia Rady dla poszczególnych państw członkowskich (ang. Country Specific Recommendations)
CT - Cel tematyczny
DDP – Dzienny Dom Pomocy
DG ENTR – Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu
DSRK – Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności
EaSI – (ang. Employment and Social Innovation) Program UE na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych
EBI – Europejski Bank Inwestycyjny
ECVET – Europejski System Transferu Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym
EFMR - Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW - Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS - Europejski Fundusz Społeczny
EFSI – Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
EIA – Dyrektywa Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne
EQAVET - Europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym
ESL – (ang. Early School Leaving) Przedwczesne kończenie nauki
EURES - (ang. European Employment Services) Europejskie Służby Zatrudnienia
EU-SILK – Europejskie Badanie Warunków Życia Ludności
EWT – Europejska Współpraca Terytorialna
FRSE – Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
FS - Fundusz Spójności
GDOŚ – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GUGiK – Główny Urząd Geodezji i Kartografii
GUS – Główny Urząd Statystyczny

Horyzont 2020 – „Horyzont 2020” - Europejski Program Ramowy w Zakresie Badań Naukowych i Innowacji

IOB – Instytucje Otoczenia Biznesu

IP – Instytucja Pośrednicząca

IPD – Indywidualne Plany Działania

ITS – Inteligentne Systemy Transportowe

IW – Instytucja Wdrażająca

IZ – Instytucja Zarządzająca

IZ RPO WŁ – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020

JST - Jednostki Samorządu Terytorialnego

KE- Komisja Europejska

KIS – Kluby Integracji Społecznej

KM RPO WŁ na lata 2014-2020 – Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020

KOWEziU – Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej

Kpgo – Krajowy Plan Gospodarki Odpadami

KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

KPR – Krajowy Program Reform

KPZK 2030 – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

KSRR - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

KT- Kontrakt Terytorialny

KZGW – Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

LGD – Lokalne Grupy Działania

LIFE - Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) na lata 2014-2020

LLL – (ang. Lifelong Learning) Uczenie się przez całe życie

ŁOM – Łódzki Obszar Metropolitalny

MAC – Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji

MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej

MG - Ministerstwo Gospodarki

MIR – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

MNiSW – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

MPiPS – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

MRIRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

MRR - Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

MS – Ministerstwo Sprawiedliwości

MŚ – Ministerstwo Środowiska

MŚP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa

MZ – Ministerstwo Zdrowia

NER 300 – Program KE „Rezerwa dla nowych instalacji 300”

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

OF – Obszary Funkcjonalne

OHP – Ochotnicze Hufce Pracy

OKE – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna

OP – Oś priorytetowa
OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej
OSI – Obszary Strategicznej Interwencji
OZE - Odnawialne Źródła Energii
PARP – Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej
PE - Parlament Europejski
PES - Podmioty Ekonomii Społecznej
PGL Lasy Państwowe – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
PGW – Plany Gospodarowania Wodami na Obszarach Dorzeczy
PI – Priorytet Inwestycyjny
PKB – Produkt Krajowy Brutto
PO – Program Operacyjny
PO KL - Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013
PO IR 2014-2020 – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
PO IŚ 2014-2020- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
PO PC - Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020
PO PT - Program Operacyjny Pomoc Techniczna
PO WER 2014-2020 - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
PROW 2014-2020– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
PRP – Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.
PSZ – Publiczne Służby Zatrudnienia
PUP – Powiatowy Urząd Pracy
PWSFTviT – Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi
PZIP – Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa
PZPWŁ – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego
RCL – Rządowe Centrum Legislacji
RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RDW – Ramowa Dyrektywa Wodna
RLKS- Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców
ROT – Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Łódzkiego
RCPS – Regionalne Centrum Polityki Społecznej
RPO WŁ na lata 2014-2020 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020
RSI LORIS 2030 - Regionalna Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030
SBA – Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Najpierw myśl na małą skalę” Program „Small Business Act” dla Europy
SEA – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko
SIEG – Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”
SIO – System Informacji Oświatowej
SRK 2020/ ŚSRK 2020 – Strategia Rozwoju Kraju 2020 / Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

SRKL – Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
SRKS – Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego
SRT – Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r.
SRWŁ 2020 – Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020
SSP – Strategia Sprawne Państwo 2020
SUE RMB - Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego
SWOT- (ang. Strengths, weaknesses, opportunities, threats) siły, słabości, szanse, zagrożenia
SzOP RPO WŁ na lata 2014-2020 – Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020
SZRWRR - Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020
TBS – Towarzystwo Budownictwa Społecznego
TEN-T- Transeuropejska Sieć Transportowa
TFUE – Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej
TIK – Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (ang. ICT - Information and communications technology)
UE – Unia Europejska
UKE – Urząd Komunikacji Elektronicznej
UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
UP – Umowa Partnerstwa
UZP – Urząd Zamówień Publicznych
WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WŁ – Województwo Łódzkie
WPGO – Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
WRS – Wspólne Ramy Strategiczne
WTZ – Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ – Zakłady Aktywności Zawodowej
ZDPS – Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020
ZIT- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014 JAKO ODDZIELNE PLIKI

1. OBOWIĄZKOWE:

- Raport z przeprowadzonego badania pn.: *Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020*.
- Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.
- Opinia Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania na temat realizacji przez program zasad horyzontalnych.

2. DODATKOWE:

- *Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020*.
- *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego nr XXXIII/644/13 z dn. 26 lutego 2013 r.
- *Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030* przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego nr XXXV/680/13 z dn. 26 kwietnia 2013 r.
- *Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim. Rodzina • Dzieci • Praca* przyjęty uchwałą nr 155/13 Zarządu Województwa Łódzkiego z dn. 30 października 2013 r.